

~~G. 1. 6 IX. C. 9~~

~~B. No 47. Gr. No 2^a~~

~~1-4-2~~

Inc. - 117

~~No 55.~~

1800

~~1571~~

~~B~~

Andreas Gung nicholas de ... Be ...

~~160~~

Sum. 25 Nov 5

questis.

questis

Harum octas ... annas octa ... y vida

del collegio de la ... de
Jesuy de Baxia

Comencan los quefits o perquens del reuerent mestre Albert gran del orde de frares predicadors e Archebisbe de Tolūya mestre en arts e en sacra theologia e philosoph excellētissim. En lo qual libze declara marauellosos secrets tant deles coses ptinents ala conseruacio dela vida e sanitat del home/ quāt ala composicio e phisonomia humana. Es partit lo present libze en dues parts/ la p̄mera es deles coses circa la conseruacio dela vida e sanitat del home: la se gona deles coses circa la composicio e phisonomia de aquell. E cascuna part es diuisa per capitols. e los capitols p̄ quefits o demandes ab les solucions de aquelles/ segons se segueix.

Comença la primera part la qual es diuisida en. vi. capitols/ en lo primer toca. lxx. quefits o demandes circa lo menjar e beure.

Quefit primer tocāt en general per modo de prohemi.

D Erque lo desorde en les coses que viuim/ e la desare glada manera del nostre viure en nosaltres son cause infirmitat e malaltia.

S on les coses necessaries al viure nostre primer lo menjar e beure/ segonament lo dormir e vetllar: la terca exercici e repos: la quarta/ euacuacio e repleccio. la quinta layre quins circunda. la sisena les passions de lanima. Si aquestes coses son temprades e debitament acostades als corsos nostres/ conseruen la egualtat e temprament dels

a .ij.

Collegij Barrensis

*Divisio de
libra*

elements: que son en nosaltres. e si son destemprades y excessives e indegudament acostades: destempren los nostres corsos. E la sanitat no es altra cosa sino temperament y egualtat de cõpleccio en nosaltres: plaqual totes nostres operacions degudament proceeren E per contrari la infirmitat es destempramet e inegualtat perla qual en nosaltres les operacions deffallen e indegudamet proceeren. Dõchs lo superflu meniar e beure/ vetlar e dormir exercici e repos/euacuacio e repleccio/ o layre destemprat/ totes aqstes coses desmesurades destempren nostra compleccio/e pco causan infirmitat.

¶ Perque lo meniar o beure superflu destempze nostre cors?
Lo que nosaltres meniam e beuem es en. v. maneres/ o es pura vianda e nodrimet/ o pur veri: o pura medecina o vianda medecinal/ o medecina verinosa: la vianda que es pur nodriment es axi vècuda y transmutada del nostre cors q no transmuta lo cors ans se cõuerteix en substancia nostra: e de aquest nodriment quin pren maça la natura nol pot digerir perco se engedra molta supfluitat/ la ql moltes vegades suffogada la caloz natural segueix se mort soptana: de que molts per maça mēiar y beure son stats trobats morts per suffocacio. Auegades no podent la natura regular tals superfluitats se empoitemen y cõsumen/ de q nex vna caloz putrefactible que destempza la caloz natural e compleccio nostra. La vianda que es pur veri transmuta axi lo nostre cors que no es transmutat dell/ans per la sustancia total y forma específica com a inimich mata y mortifica la caloz natural com lo napello: e no es dupie que aquest destempza lo cors nostre. La vianda que es pura medecina transmuta yes transmutada del cors huma/ mas ala fi la caloz natural venc aquella no conuertint la pero en substancia del cors/ com lo riubarber turbít e aguaric. y es manifest q lo qui pēdria maça de tals medecines o semblats alteraria molt y destempzaria lo cors. La qui es vianda medecinal es aquella que trāsmuta y es transmutada del nostre cors en

manera que transmuda en substancia del cors: e aco es vianda alteratiua o per caliditat o frigiditat: o per humiditat o sequeitat com es la carn del colom p calor e sequeitat. lo peix per frigiditat e humiditat. Qui d'ochs de tal vianda menias en superfluitat se alteraria o a maca calor o maca fredor/ o a humit o a sech: e aixis destempzaria lo seu cors. La quinta q̄ es medicina verinosa tras muta lo cors nostre e es de aquell transmutada: mas finalment venc e mortifiqua lo cors/ no transmutantse en substancia sua.

Adonchs tot meniar e beure superfluu en qualitat o quantitat o en substancia altera e destempza lo cors nostre.

¶ Perque en liuern se menien viandes grosses e de molt nadri/ met: e en lo estiu plo cōtrari? En liuern la calor natural fugit al fret exterior se referra e tanca ales parts interiorz/ e auneix se e se aiusta: per la qual cosa es mes fort: pco com tota virtut vnida es mes fort q̄ diuisa. En liuern donchs se per milloz q̄ en l'estiu: car en l'estiu la calor natural hix fora al seu semblāt: e diuidix se partit se dels lochs dela digestio: per la qual cosa se resol e es mes debil e perco es necessari meniar viandes leugeres.

¶ Perque han los metges diuisa tota cosa calda freda e humida e secca per quatre graus: e dien que alguna es calda en lo primer grau/ alguna en lo segon/ altra en lo tercer e altra en lo quart. E axi departeren les coses en caldes fredes humides e seques?

Lo metge no considera les coses sino en quant han a alterar lo cors huma. E perque en quatre maneres los corsos nostres se alteran: dela calor fret humit o sech. perco han distinctes tals coses en quatre graus. Lo primer grau es quant tal cosa altera lo cors tan flacament que lo cors no ha sentiment. Lo segon grau quant altera en tal guisa que lo cors ne ha sentiment mas no li nou. Lo tercer grau quant altera en manera que lo cors ho sent e li nou mas no fortifica. Lo quart grau es quant altera en tal guisa que lo cors ho sent e li nou el mortifica: e aco es medicina verinosa.

Capitol.

¶ Perque les coses dolces engendren opilacio? La natura dels membres ama molt les coses dolces e delites en aquelles: per la qual cosa tira aquelles del stomach ans que sien digestes e essent viscoses grosses e indigestes/ opilen les venes per les quals va lo nodriment als membres.

¶ Perque les coses vntoses porten pigricia e feruguesa de cap: e tolen lo appetit? Totes coses que naden en la boca del stomach farten: perco com lo appetit se fa en la boca del stomach/ e la digestio en lo fons. E pertant les coses vntoses nadant en lo stomach tolen lo appetit. Encara tota cosa que sta nadant sobre lo fons del stomach enapozre molt lo cap. donchs les coses vntoses son molt enapozants al cap. per la qual cosa causen feruguesa de cap e pigricia: e maiorment essent molt humides e viscoses.

¶ Perque les coses acetoses e agudes causen velleja ans de temps? Tota cosa que consuma l'humid substancial del cors ruga la pell/ pque enueller: com vell es a no sia altra cosa sino consumacio del humid natural del cors: p la qual cosa se ruga la pell. E per quant les coses acetoses e agudes disequen molt/ perco molt enuelleren ans de temps. Qui no vol donchs maca prest enuellar fuge de les coses acetoses e agudes.

¶ Perque les coses salades no en als ulls e al stomach? La cosa salada per la sua agudesa es molt penetratiua e dissecatiua: per la qual cosa penetra en la substancia del stomach e diseca la sua humiditat substancial: e perco molt se debilita e semblantment penetra en los ulls e consuma la lur humiditat. e aixi aminua la vista.

¶ Perque lo pa del forment per esser sa deu esser salat e ben leuat e ab vn poch de sego? Lo formet es humid e molt viscos per la qual viscositat es molt opilatiu. es dochs necessari remoure li aquesta humiditat e viscositat opilatiua. la sal donchs diseca e asubtilia aquella humiditat grossa. lo leuat semblantment

rarifica e aprima e fa que la pasta no sta tan amassada. E perco lo pa alic es molt nociu e durissim de payr e molt opilatiu. lo sego es de sa natura molt sech absteriu e mundificatiu. e perco per la sua absterio e disecacio fa lo pa mes facil de payr: el fa mes prest de uallar del stomach.

¶ Perque pesa meys lo pa salat que essent pastat menys de sal?

La humiditat del pa es aquella quel fa mes feruc / e quant aquella humiditat es mes disecada tant lo pa resta mes leger de pes. E perquant la sal diseca molt la humiditat del pa e molt mes que no es lo pes de la sal: perco pesa menys lo pa salat que essent pastat menys de sal.

¶ Perque lo pa tot de sego o tot de floz de farina no es bo?

Tot estrem es mal e contrari ala natura nostra: e perco lo mig se deu sempre tenir. Lo sego donchs de sa natura es disecatiu absteriu e mundificatiu e quasi de negun nodriment. la floz de la farina es al contrari / car es viscosa opilatiua e de gran nodriment si pogues digerir se: mes pla sua viscositat es molt indigestible. E perco mesclāt lo vn ab laltre / acquireix lo vn del altre benefici. car lo sego mesclāt lo ab la farina fa en aquella benefici de digestio. e la farina per lo semblant mesclada fa benefici de nutificar al sego.

¶ Perque lo pa maca leuat no es sa? Lo leuat com es stat dit porta en lo pa raritat e sponiositat e fa que no sta ari amassat. E aco fa per vna certa caloz que ha ensi / per la qual rescaldia la pasta e consuma part de aquella viscositat. E ari com es natura de la caloz rarificar: fa lo pa sponios. mas quant ni ha maca poder lo e corromp mijancant la caloz putrefactible que es en lo leuat. E apres de aquell pa se engedren en lo cors humors corrup tes e podrides.

¶ Perque ordenen los metges que per als febreros lo pa sia lauat ab aygua: e apres de aquell sia feta vianda per lo malalt o per via de brou / o per via de sopa mullada ab vi?

Capitol.

Lo leuat es cosa molt damnosa als febreros per la calor putrefactible que es en dit leuat. la intencio donchs del metge es remoure aquelles parts fermētals que en lo pa son restades: e aco se fa temnt lo en aygua/ perco que aq̄lles parts de leuat o fermēt se venen a dissolre en la ygua/ laqual lācada fora lo dit pa/ resta lo dit pa net del leuat. e no resmenys totes les viādes enles q̄ls caygua o bage fermēt o leuat son molt putrefactibles e disponen molt lo cors a putrefaccio.

¶ Perque la pasta cō mes es menada e pastada tāt es millor lo pa? Quant la ygua mes se incorpore en la farina e en lo leuat/ e quant la viscositat e amassament de la farina mes se remou tant resta lo pa mes sponios e leuger. lo fort pastar donchs e remenar la pasta encorpoza be la ygua/ la farina/ e lo leuat: e fa resolre de la pasta moltes humiditats de la ygua. E com es natura del mouiment rarificar causa sponiositat.

¶ Perque es molt mal lo forment cuyt en aygua? Perco cō es molt opilatiu viscos e dur de payr com es stat dit.

¶ Perque lo pa del forment es mes conuenient als corsos humans que pa de alguna altra lauor? Lo humit viscos e cōglutinatiu es molt conuenient al nudriment dels nostres corsos: maiorment participant de la natura aerea. E lo pa de forment ha vna nat̄a aerea e cōglutinatiua sobre totes altres lauors. Lo ordi no ha la sua natura axi temprada: ne es axi viscos ni humit ni axi conglutinatiu ni es aereo com lo formēt: ans tira a frigiditat e perco no son de tant nudriment les viandes fetes de ordi cō les viandes fetes de formēt. mas lo ordi seguex aquell en bondat e es fret e ventos. Lo mill encara nudrex menys q̄ lo ordi. Les faues encara nodzeren menys que lo mill. E axi vniuersalment cascun altre blat de ques falla pa es menys cōuenient e nutritiu que lo forment.

¶ Perque lo pa de la spelta approfit a als corsos grassos e als qui han ydropisia? La spelta es de natura temprada entre

calt e fret e ha virtut molt d'efecatiua e de foragitar males humors consumint e anichilant aquelles en los corsos grassos. donchs consuma la grassesa. e en lo ydropich diseca les humors aygoses

¶ Perque deuem mēiar lo pa fret e no calt? La natura ha en oy e en abominacio la fanch que del pa calent se engendra/ p ço cō engendra fanch corrupta. lo pa calt ha los fums los quals ab lo humit que no es encara euapozat son causa de corrompre la fanch. Lo pa calt donchs no es conuenient nudrimēt acabat que la odor sua del nostre stomach sia molt confortatiua.

¶ Perque lo pa fret es mes blāch que lo pa calt: e loli vell mes blanch que lo nouell? La ygua es occasio de negresa com apar en lo carbo/ que fins que tota la humiditat es consumida e reduit en cendra es molt negre: mas la cendra es blanca p quāt es priuada de tota humiditat aygosa. E perço donchs com en lo pa calt cōtinuament euapozen los fums calts que porten ensi algunes vapors humides les quals ennegren la superficie exterior del pa/ perço apar negre. mas quant es refredat no euapozam mes aquella humiditat. e perço quāt lo pa es mes dur e sech tāt torna o apar mes blanch: e quant es de mes dies la humiditat es mes consumida e euapozada. Ari en lo oli nouell es mesclada molta humiditat aygosa/ e p discurs de temps ve a euapozar tal humiditat e roman loli apparent mes blanch.

¶ Perque es damnos soportar fam? Lo stomach buyt en lo temps dela fam sent vna tediosa sensacio: la natura tramet p socorrer a aqlla dolor corrosiua moltes humors males e podrides. Soportar donchs fam es occasio de omplir lo stomach de males humors. E no resmenys en la fam la calor natural cōsuma e resol la humiditat radical del stomach: dela qual cosa dit stomach fort se debilita.

¶ Perque lo vell mes facilment e sens gran nocament soporta fam que neguna altra edat? Dos son los principals inconuenients ques segueren dela fam. lo vn es facil consumpcio del

Capitol.

humit substancial. Laltre es la dolorosa e trista sensacio del sto/
mach. Aquell dōchs qui es mes infestat de aq̄sts dos incōueni
ents o nocumēts ab maior difficultat sopoza la fam. e qui mēys
es oppres de tals incōuenients o nocumēts ab menoz difficultat
la sopoza. Lo infant donchs qui creix ha la caloz natural molt
fort/e lo humit radical molt subtil: per laqual cosa molt mes se
resol del seu humit en loza dela fam tant per tant que en neguna
altra edat. e noresmenys la sua virtut sensitina es molt fort e p̄co
sent ab molt gran passio lo inconuenient o nocument dela fam.
per la qual se resol molt la caloz e lo seu spirit natural: e tolent li
lo seu nodriment se probiber dela sua augmentacio. e perço lo in
fant en lo temps dela sua crexēca es molt mes offes dela fam que
negu de altra edat. Lo ioue que ha lo seu augmēt perfet/acabat
que la sua caloz natural sia tāt fort com la caloz del infant/pero lo
seu humit substancial es mes gros. on nos resol ari prest com lo
humit radical del infant. No ha dōchs per aquesta rao tant no/
cument lo ioue per la fam/quant lo infant e lo adolescent. E vni
uersalment quant lome es mes propinch ala sua progenia tant
ab maior difficultat sopoza lo inconuenient dela fam per esser lo
seu humit natural mes subtil e resoluble. Lo vell qui no es en
decrepitud mas encōtinent seguir al ioue ha la caloz natural molt
remissa e lo humit natural molt gros/ per la qual cosa nos resol
ari facilmet: e noresmenys la virtut sensitina es minozada/ e nos
sent ab aquella p̄faccio que de primer se sentia. on per aco no reb
del inconuenient dela fam tant detrimēt/quant en les edats prece/
dents: ne encara tant com en la edat dela decrepitud. perço com lo
home decrepitat be que haia lo humit natural molt mes gros/e
la caloz natural molt mes debil: e la sua virtut sensible: es molt
mes imperfeta que en totes les altres edats precedents. E no/
resmenys la sua caloz natural es molt vehina ala extincio: per la
qual cosa tot poch sinistre e indisposicio importa gran nocumēt
en lo home qui es en decrepitud. Adonchs tot poch inconueni/

ent o nocumēt dela fam que ell soportas seria occasio de apagar la sua calor natural Adōchs se segueix per aquestes raons sobre dites que la edat que dela primera vellesa succeeix ala iouentut/ e es antecedent ala decrepitud/mes facilmēt e ab menys nocumēt soporte la fam tant per tant que neguna altra edat.

¶ Perque lome ha fam? La calor natural continua/ ment consuma e diseca lo humit dels nostres membres. Essent donchs los nostres membres axi per la calor natural disecats e consumits tirant a si consumen la humiditat deles venes. eles ve nes per lo semblant disecades tiren la humiditat del fetge: e lo fet ge del stomach. e en la hora que lo nostre stomach es disecat e cō sumit/ ha ordenat lo sobiran creador en nosaltres que la melca trameta al stomach la humoz malenconica la qual es acetosa/ e importa en si vna dolorosa e trista sensatio/ comprimint la humi ditat substancial del stomach nostre: e es com vna dolor corro/ siua: de on mou e incita lo stomach nostre al desig dela vianda: e aco es fam.

¶ Perque la fam nou als colerichs/ e ajuda als flemmatichs? En los colerichs en la hora dela fam deualla en lo stomach la colera. de on se segueix que no meniat la dita colera se encen en lo dit stomach molt fort: e apres com meniam se corromp es po dzer la vianda p inflamacio dela colera encesa. e molts colerichs encara caben en sincopis com a morts/ per lo inconuenient o no cument dela fam. e aco per quant la colera encesa resol molt lo hu mit substacial/ e lo spirit e calor natural del stomach/ e de tots los membres nostres. Mas los flemmatichs han molta fleuma hu mida en lo stomach e en tots los membres: la qual per tolleranc ia dela fam se cōsuma: perco com lo appetit dels flemmatichs les mes vegades es mentiros e no verdader. E axi molt maior no/ cument causa la fam en los colerichs/ que en los flemmatichs.

¶ Perque los infants e los qui son en decrepitud menian mes souint que los deles altres edats?

Capitol.

Lo infant ha la caloz natural fort la q̄l consuma molt e resol lo seu humit radical/ lo qual humit es molt resoluble per la sua subtilitat/perque es necessari q̄ souint sia restaurat. e no resmēys perquant linfant es en augment es mester que sia mes restaurat que nos resolga. e perço es necessari que linfant menge spesses vegades lo iorn. Lo qui es en decrepitud ha la caloz natural q̄si extincta: e ha mester que souint sia refeccionat e confortat dela vianda/que altrament se apagaria la sua poca caloz natural. Empero en vna manera deu pēdre souint lo past lo infant/ e en altra manera lo qui es en decrepitud. E aco es perquant lo infant deu meniar souint e molt cadauna vegada/ hauent fort la sua caloz nataral. e lo qui es en decrepitud deu meniar souint empero poch en cascuna vegada: e aco perquant la sua caloz uatural es molt debil: e si pzenia maça vianda en vn past suffocaria aquella poca caloz natural/ axicom vna poca flama que metent hi molt oli se apagaria.

¶ Perque algunes viandes son bones loables e profitoses al nudriment dels nostres corsos: e algunes males e illaudables?

La vianda no es bon nudriment nis loba sino per quatre rahons. la primera raho es que sia de facil digestio/ e que no sia viscosa ni grossa. la segona raho que haia ensi poca superfluitat la terca raho es que no sia de substancia tan subtil que legera/ mēt se euapora en fum dels nostres membres. la quarta raho es que bage familiaritat e conueniencia enlo cors que de aquella se nodrex. Dōchs totes les viandes que han aquestes quatre propietats e condicions son molt loables e cōuenients als nostres corsos. On perço algunes viandes se vituperen perque son difficultoses de payr pla sua soberga humiditat viscosa: acabat que bagen bona familiaritat e conueniencia ab los nostres corsos: com es la carn del porch. Algunes altres viandes se vituperen perque iat sia sien facils de payr engendarn molta superfluitat: cō lo peix/ e algūes berbes Algūes altres viādes donan tan subtil

Drimer.

nodriment al cors que prest euapozen en fum/ com son alguns ocells menuts y perço no son molt loables al nodriment nostre. Algunes son que no han conueniencia ni familiaritat en lo nostre cors com es lo fe y la palla/ que es conuenient nodriment de alguns animals bruts/ mas ala substancia del home son del tot desproporzionats. E no es cosa ni vianda que al nodriment del home sia mes conforme que la carn humana / sino fos la abominacio que la natura ha en aquella.

¶ Perque la carn del porch es molt viscosa e humida? Tot animal de qual se vol specia sia/ quant en lo seu esser es de maior exercici tant ha menys superfluitat: quāt sta mes reposat y ocios tant regne en aquell mes superfluitat/ perço que l'exercici e la fatiga consumen molt la humiditat del cors. Donchs lo porch perque es de poch exercici e mouiment e sta cōtinuament en lo fanch reposat: perço es de molta superfluitat e la sua carn es molt dura de payr: on pço engendra molta superfluitat. ver es que ha gran conueniencia e cōformitat ab la substancia del nostre cors y mes que cascun altra animal fora la carn humana/ perço q̄ quant es digest es de loable fanch e bon nodriment.

¶ Perque los ocells menuts q̄ son de nudrimēt subtil e facilmet euapozen: son mes de facil digegestio e de poca superfluytat?

Tot animal aereo que ha molt exercici e mouiment es de poca superfluitat e viscositat per la qual cosa ha la sua substācia subtil e rara: e perço es facil de payr. lo seu nodrimēt es aereo facil euapozable e de poca supfluytat. e aço se troba en los ocells menuts qui son de tal natura.

¶ Perque vna vianda mala e vituperable auengades no damifica alguns que la mengen? En dues maneres se loba la vianda. per essencia/ e per accident. de hon se segueix que vna vianda sera ensi mala e per accident sera bona. e aço es en tres maneres: primerament per lo gran desig e appetit que lo stomach ha en aquella vianda/ don se segueix que per gran appetit que ha: a

Capitol.

Vna mala se correger la malicia de aq̄lla e engendra bon nodri-
ment/be que la natura de tal viãda sia de engendrar mal nodri-
ment. **E**aco es perquãt la natura amplecta la cosa delectable e
tota se auneix es refforca per abraçar la: e ari es mes fort ala sua
operacio e milloz digestio se fa enla vianda delitable que enla
vianda que no adelita tant per tant posat que sia pijoz. **L**a se-
gona manera es per vna certa virtut oculta que es enla natura
de aquella vianda perla qual es mes conuenient a aquell indi-
uiduu que a vn altre **A**co noes sino per diuerses virtuts ocultes
que son enla natura de tal vianda e de aquell qui la pren: com ve-
hem que vna vianda es bona a vn e contraria a altre. **L**a terca
manera es per gran appetit e per conformitat dela natura dela vi-
anda e de aq̄ll qui la pren. com se troba en algũs aqui les cebes
los son perfet nudziment: e a alguns son viandes abominables
e quasi vermoses. **N**o es donchs gran marauella si vna viãda
de sa natura mala es cõuenient a algu: o per gran appetit que lo
tal haia de aquella vianda: o per virtut oculta que entre los dos
regna.

¶ Perque la carn leugera e altres viandes facils de payr com
es lo cabzit/lo poll e altres delicades viandes no son conueniẽts
al home quis treballa os affatiga/mas les viãdes grosses. e es
lo cõtrari enlos qui fan poch exercici? **L**o gran exercici resol
molt la substancia del cors: e tota viãda de facil digestio facilment
es resolta: e podrex se per la caloz encesa. **L**a viãda grossa nos
resol ari prest: ni de sa natura es inflamable. **L**os homẽs dõchs
ques affatiguen han necessari de nodziment gros que facilmente
nos puja resoldre per la sua fatiga o treball ni encara se podresca
e pco la viãda leugera e delicada es cõtraria al seu exercici. mas
los corsos delicats que no vsen grã fatiga per causa del repos
han la caloz remissa: e no poden digerir les forts viandes: es ne-
cessari dõchs que vsen viandes delicades de que subtil sanch sia
engendrada: que vsant grosses viandes se engendrarien en lurs

Drimer.

corros moltes opilacions.

¶ Perque lo poll es millor carn e lo seu brou que la gallina? Lo poll que no ha usat lo coit es mes temprat que la gallina: laqual es molt mes calda: e de aco es senyal que per caloz engendra los ous. alla donchs on volem temprar les humors es molt millor lo brou e la substancia del poll e mes conuenient: e perco als febrifos e als lebrifos perq̄ temprar molt les lurs humors e la sanch: lo poll es conuenient: e no la gallina.

¶ Perque lo gall vell mou lo cors del home/ e no lo gall ioue? En lo gall per vellesa se engendra vna qualitat nitrosa: que abran absterge e neteia: per la qual se mou lo cors. e aquesta qualitat nos troba en lo gall ioue.

¶ Perque entre les gallines rostides es millor la gallina rostida en lo ventre del cabrit o del anyell? Es perco cō rostint la per si se pert es resol gran part de aquella natural humiditat?

¶ Perque lo gall vell ha la carn roia: e lo gall ioue ha la carn blanca: e semblant es en la gallina? Quāt la carn del animal es mes priuada de la humiditat substantifica e de sanatura e compleccio mes seca: tāt mes deffall de la flaqueza e pren la color roia e aco segueix en tots los animals que han la compleccio secca perco eom la humiditat fa la carn dels animals blāca. on la carn de la cabra del boch e del bou perque son animals de compleccio secca: perco es roia. la graxa lo ceruell e altres semblāts coses son blanques per esser la sua compleccio humida. Adonchs lo gall vell o la gallina han la carn roia per esser molt priuada de la sua substancial humiditat: perco que quant lo animal mes enueller tant la caloz natural mes consuma la humiditat. e aquesta raho se pot estendre a tot animal ioue e vell.

¶ Perque lo animal quant mes enuelleix tant ha la carn mes dura? La humiditat cōiuncta ab la caloz temprada fa la cosa molla. la siccitat fa la cosa dura: e maiorment acōpanyada ab lo fret. tot animal dōchs quant mes se enuelleix tant mes li manca la

Capitol.

humiditat e la caloz natural/e creix la siccitat e lo fret enemich dela natura:e perco la sua carn se endurex.

¶ Perque lo anyell de llet es illaudable/e quāt es de vn any es molt bo:e del cabrit e vedell e de molts altres animals es lo contrari? Tot animal que de sa natura es molt humit quāt es mes ioue tant abunda mes en humiditat:e quant mes se enuelex tant mes se difeca la sua humiditat superflua. e es lo contrari enlos animals que son de complexio seca o temprada/ quant al nodrimēt del nostre cors.lo anyell es molt humit e viscos de sa natura e perco es inconuenient quant es de llet p molta superfluitat que aquella edat auista ala sua natura: e quant proceex enla edat se ve defecant per la caloz natural dela humiditat superflua: e aco es enla sua iouentut que es passat vn any perco que la edat dela puericia en tot animal es humida e la iouētut secca: on essent lo anyell de hun any o cerca la edat que es secca remet aquella humiditat superflua e fa aq̄lla carn esser mes temprada. Mes los animals que son de natura secca quant son enla edat dela iouentut la lur carn es molt mes secca e es molt destemprada:e quant son de llet enla edat primatiua son mes temprats/perco que la edat que es humida remet la lur secca destemprança. La cabra donchs e lo bou q̄ de natura es secca per esta raho son millors enla edat de llet que en neguna altra edat:e del anyell es lo contrari com es estat dit. Esta regla sia entesa en tot animal/o de humida o de secca complexio.

¶ Perque la carn del cabirol es la millor entre les altres saluagines/e maiormēt essent iouenet e de llet? Lo cabirol es de natura secca/e per lo cōtinu exercici e saltar es de poca superfluytat e es millor quant es de llet perque essent de natura secca e freda es remoguda aq̄lla se queda e es mes temprada cō es stat dit.

¶ Perque lo molto vell essent de natura molt mes secca no es tan sa al home quant es essent de vn any? Regla vniuersal es dels metges que tot animal vell es de poch nodriment e dur de

payr. Lo molto donchs quant es vell be que sia de natura mes secca que quant era de vn any: no resmenys es de manco calt spirit e fanch entant que ala natura nostra no es conuenient.

¶ Perque lo perdal e lo colom vells no son acceptale nudriuent a nosaltres: ans disponen lo cors a molta febre? **¶** Tot animal que vfa molt lo coyt es de natura calda/ e de compleccio secca: perco que la calor incita al coit/ e lo coit diseca molt p que tals animals no son de molta vida perco que engendren fanch calda secca e adusta preparada a febres. e si pur tals animals se deuen meniar/ menien se quant son petits ans que comencen lo coit.

¶ Perque lo capo es millor que lo gall? **¶** La occasio es ia dita. la humiditat del poll es molt natural a nosaltres. Donchs quant mes se reseru a enlo poll la humiditat/ tant es molt millor **¶** E perco com per lo coit se diseca molt qlla humiditat enlo gall/ e enlo capo se reserua: perco es molt millor e mes substacios als nostres corsos la carn del capo que la del gall.

¶ Perque la guatla enlo principi quat passa laygua e ve a nosaltres es de natura freda e secca coes malenconica: e quat se parteix de nosaltres es de natura freda e humida coes fleumatica?

Lo nudrimet muda la vida e compleccio de tot animal. pco com nosaltres som de aquella substancia e compleccio que es lo nudriment que prenem. diuersifiques donchs moltes vegades la compleccio del animal per diuersitat de lochs o regiõs. dochs quat la guatla ve a nosaltres es de natura secca perco que lo seu nudriuent es stat molt poch/ on es molt magra e disecada/ e en cara ve de lochs sechs. e quat se parteix de nosaltres es engrassada e ha recollida ensi molta humiditat p lo superfluu nudrimet q no li es mancat.

¶ Perque los anyells que naxen enles regions caldes son millors que aquells que naxen enles regiõs fredes? **¶** Tempres la sua natura q es freda e humida per la calor de la regio e augme
.b.

Capitol.

ta la sua malicia per lo fret de aquella. **E** axi tot animal que es de compleccio freda e humida es millor en los lochs calts e sechs. e lo animal que es de cõpleccio molt calda e secca es millor en los lochs frets e humits. e los animals tempzats son millors en les regions tẽpza des. **E** aquesta regla se deu entendre encara en los animals per respecte del temps del any. Los animals calts son loables en lo iuern: e los animals frets en l'estiu e no en lo iuern. e los animals de tempzada natura en la primavera o en lo autũne.

¶ Perque tot animal volatible que haia la carn roia o negra/ es no saludable a nosaltres? **T**als animals son de natura calda e secca: e de aco es senyal la roioz e negrea de la sua carn: per que la humiditat e frigiditat son occasio de blãcoz. on tal carn engendra carn molt grossa e malenconica. cõ lo sturc/ grua e semblants animals.

¶ Perque los ocells que habiten en los flums e per los stanyes o paludes son molt mal sans al home: e maiorment los qui han mala odor? **T**als animals son de molta superfluitat viscosa e fleumatica/ pco com la natura lur es de nudriment ayguos. pero los qui han mala odor han en si molta supfluitat pudrida e corrupta: laqual en nosaltres per semblãt engendra sanch pudrida e corrupta.

¶ Perque la carn es nociua ala febra e a qui ha molta replecio? **L**a carn es de molt nudriment e engendra molta sanch: fa donchs replecio. e perco nou a qui es molt reple. Augmenta encara la caloz febril multiplicant la sanch: e axi nou a les febres. e perco son mes conuenients als febreros los animals volatils iouens e tempzats que altres animals terrestres: com sien de poca superfluitat e poch nudriment e facils de payr.

¶ Perq̃ la carn magra es millor e mes nutritiua que la grassa? **L**a carn grassa es freda e vntosa e engendra molta fleuma e tol lo appetit. Mas la carn magra es calda e engendra millor sanch que la grassa: e perco dona mes nudriment.

¶ Perque la carn entreuerada es millor e de mes loable nutriment que ninguna altra carn o magra o grassa? La carn entreuerada es de mes temprat nutriment perço com es composta dela carn magra que es calda / e dela grassa que es freda. Com donchs la carn magra faça sanch calda e seca: coes colerica. e la carn grassa faça la sanch freda e humida / coes fleumatica: ari la carn entreuerada engendra sanch temprada: perço que lo fret e humit dela grassa temprara lo calt e sech dela carn magra de que resultara vna sanch temprada.

¶ Perque la carn del cabrit es millor freda que no calda: e la carn del anyell es millor calda que no freda? Lo cabrit ha ensi vna desplacent odor de boch / laqual mes se desperta per la calor on essent la sua carn calda hix de aquella vna vapor que sent al boch: e essent freda cessa a qlla vapor. Mas lo anyell es viscos e fleumatic: e perço la odor dela sua carn semblantment es viscosa e fleumatica la qual per la calor nos sent ari cõ per lo fret. perço que la calor a subtilia aquell fum que hix dela sua carn / e re scaldel entant que no sab al fleumatic viscos / del qual es la sua natura.

¶ Perque es piyor lo pa que la carn quant la vn o laltre nos digereren? Lo pa ha vna humiditat viscosa e tenaca laqual no digerint se se conuerten en molta fleuma humida e viscosa. la carn ha la humiditat mes temprada e conforma ala natura humana: on no digerint se se conuerten en humors menys rebelles ala natura que les fleumatices e viscoses que se engendren del pa indigest.

¶ Perque les coses bullides son mes humides enles parts extrinseques e enles parts intrinseques mes seques: e per lo contrari les coses rostides son mes humides dintre e seques de fora

Enles coses rostides la humiditat deles pts exteriors se resol e enapozar e cloense les porositats de aqlles p manera q la humiditat q es dintre no pot enapozar: e perço les parts dedins resten

Capitol.

humides e aquelles de fora seques. Mas en les coses ballides se obren les porositats/ e la humiditat interior se resol e euapora a les parts exteriors: e pco les parts de dedins romanen mes seques de la ppia humiditat e les parts de fora son mes humides.

¶ Perque les carns mal cuites son mes dures que ben cuites?

La carn mal cuita es humida de humiditat viscosa que continua e liga les seues parts ensemps: e pco son les dites pts mes indissolubles. mas quant se cou milloz la humiditat viscosa e continuada de les parts tant mes se a subtilia e se resol/ e romanen les parts mes descotinuades: e perco es mes tendre. Exi com la carn mal cuita es dura en lo tocar/ axi es dura en lo digerir: perco com lo que se fa ala calor del foch per coure la a subtiliant la sua humiditat es necessari que se faça ala calor natural del stomach. Esta es la occasio que la carn mal cuita nos deu donar a stomachs debils: ne en aquells qui poch se a fatiguen: mas a stomachs forts e als qui usen molt exercici.

¶ Perque la carn mal cuita dona mes nudriment quant se digerer/ que la que es mes cuita?

Quant la cosa ha ensi mes humit substancial e cõglutinatiu tant dona mes nudriment al cors. La carn que no es cuita ha lo seu humit substancial: e pco si payr se pogues seria de nudriment grandissim. mas lo nostre stomach tal carn no pot payr/ qui per abominacio/ qui per debilitat de virtut digestiua: si ia no fos nudrit del principi del seu nudriment. Es donchs necessari que la carn se coga e quant mes sta al foch tant mes lo seu humit substancial se resol e se consuma perque no dona tant nudriment.

¶ Perq lo porc de let no es molt loable: ans es molt de phibir al home?

Lo porc es molt humit. donchs com es stat dit quant es mes iõ ne tant mes crex la sua humiditat. on la sua carn es ventosa humida que nou ala passacolica e puagre.

¶ Perque la carn del porc salada es de poch nudriment e de natura secca essent lo porc molt humit com es stat dit?

La sal consuma molt tota humiditat: de que tal cosa priua da de la sua humiditat dona poch nudriment: perco que lo nudriment no ve sino del humit cōglutinatiu e viscos de la vianda: puf que lo stomach lo purxa digerir. Donchs la carn salada de qual seuol animal es de poch nudriment per la ia dita ocafio: e lo poch nudriment que de ella se engendra es sech e molt inapte e desconuenient ala nostra natura.

¶ Perq̄ lo porch saluatge es mes loable e de millor nudriment quel porch domestich? La natura del porch es molt humida: e quant mes tal humiditat se ve a tempzar tant es millor. lo porch domestich sta reclos ab molt repos sens algū exercici en lo fanch e lochs humits: e totes aq̄stes coses acrexen ala sua humiditat. Mas lo porch saluatga es de maior exercici e sta mes al vbert en lochs sechs: e axi ve la sua natura a esser mes temprada: e es dificil de payr mas es de bon nudriment quāt es digesta. On es aq̄sta regla vniuersal a voler conixer quant vn animal e conuenient e desconuenient a nosaltres: e per consequent a conixer la sua natura: nosaltres deuem hauer esguart a moltes coses/coes de quina complexio ell sia: lo loch on habita: lo nudriment de ques peix: la edat en ques troba: lo seu exercici e lo temps del any. totes aquestes coses son de considerar com pot esser manifest en los quesits desobre.

¶ Perque en cascuna specia de peix es millor lo rich q̄ lo gran? Lo peix es de sa natura fret e humit: quāt donchs es mes humit es piyor. E cō lo peix gran haia mes humiditat pco es mes damnos. ver es que es de mes nudriment. E p aquesta rao son consentits als malalts febzosos aquests perets de roca perq̄ son de poca superfluitat.

¶ Perque lo peix que ha mes scata es mes loable? Les scates se engendren e son de natura terrestre e secca perco com mes scata ha lo peix tant en ell ha menys humiditat: que es senyal de millor temprança.

¶ Perque la anguila e la tencha son damnosos? **Lo** peix que fa poch exercici e poch se mou del fanch es de humiditat sup/ flua e viscosa. Es a comparada la anguila e la tencha al porch: perque son peros lutosos que poch se mouen del fanch: be que la tencha sia mes lutuosa que la anguila. Dōchs tot peix lutos que habita enles aygues turbidas e fāgosas es mal als nostres corsos: e millors son aquells que habitan enles aygues correts o clares.

¶ Perque la mel es millor cuyta que no crua? **La** mel es molt ventosa: e coent se la ventositat respira fora: on quant mes es cuyta ve a esser menor quantitat: e es menys ventosa e menys dolca: e perco menys somou le stomach e es millor.

¶ Perque la mel que fa poca scuma quant se cou es millor? **La** cosa quant es mes ventosa tant fa mes scuma. Senyal es donchs que no ha tanta ventositat la mel que fa poca scuma quant la quen fa molta.

¶ Perque nou meniar diuerses viandes en vn past? **La** natura quant no es vnida ala digestio no digerer degudament. Quant son diuerses viandes es necessari que la natura distribu eirca la calor natural segōs diuersos graus proporzionats a di/ uerses viandes perco que no poden digerir se segons vna ma/ teira pporcio de calor. Affatigues donchs molt la natura: e nos pot pfetament digerir cascuna de aq̄lles viandes que no romā/ ga vna gran part indigesta: e maiorment enlos ventrells debills.

¶ Perque meniant de moltes viandes en vn past se deu prepo/ sar la qui es de mes facil digestio: e posposar la quies de digestio mes greu? **Quant** la viande es digesta en le stomach aturat en aquell se putrefa es corromp. Meniant dōchs la viande leu/ gera pmera/ quāt es digesta la natura la tramet fora del stomach e continua la digestio dela viande greu que encara no es digesta. Mas si la viande greu se preposas ala leugera essent digesta la leugera no poria exir: perque la viande greu no seria encara di

gesta:ela natura rete e no obze ala porta del stomach fins que la vianda que es enlo fons sia digesta. pudriries donchs la vianda leugera ia digesta per no poder penetrar fora. E perco com vna cosa putreffa laltra e corromp vendries encara a pudrir laltra vianda ab la qual se mesclaria.

¶ Perq̄ nos deu molt prolongar lo meniar coes star molt meniant en taula? No es bo ni conuenient que vna vianda sia mig digesta quant laltra sobreue: perco com la vna empatre la digestio de laltra:e axi resten moltes parts de aquelles viades indigestes e nos fa bona digestio.

¶ Perq̄ son alguns homens aqui no en viades delicades e legeres/e les viandes ferugues los aprofiten:e alguns altres son de natura cōtraria? Sempze deu esser deguda propozcio entre la viada ques deu digerir ele stomach: on le stomach excessiuamet calt encen e crema la viada subtil e delicada e digerex be la grossa viada: perco com aquell stomach es molt mes calt que no es la propozcio dela leugera viada per esser digesta:e per la sua gran forza sobre la vianda la conuertet en fum e humoz adusta. mas sobre la vianda grossa no han tāt de poder Los qui han le stomach temprat o no molt calt no poden digerir les grosses viandes pque no han deguda pporzio ni sufficient caloz sobre aq̄lles viandes per esser digestes:mas ha propozcio e caloz per digerir les viandes legeres:e perco a tals stomachs no en les grosses e aprofiten les legeres.

¶ Perque son alguns qui requiren ans de meniar alguna cosa stiptica e constrictiua com es lo codonyat? Los stomachs de algũs son molt humits lacos e fluxos:p la qual cosa la viada deualla tost e lubrica ans que sia digesta: e la cosa stiptica ferma tals stomachs e corregeix la lur lassitut.

¶ Perque ans dela grossa vianda no deu hom pendre alguna cosa labil e lubrica/com es lo bron e maiozment quant es gras: o algunes altres coses vntoses?

stomach humidi

stomach humidi

Capitol.

La vianda labil mollifica lo stomach: per la qual mollificacio fa mollificar la vianda que apres se menia. e a xi fa correr la vianda fora del stomach ans que sia digesta: e maiorment la vianda grossa que es feruga: e quant la vianda no es be digesta en lo stomach no pot encara be digerir se en lo fetge: on se engendra mala sanch e humors.

¶ Perque les fruytes seques son millors que les fresques?

Les fruytes fresques son de dues species les vnes engedren sanc bayguosa que facilmente se podrex e corromp com es de natura de tal sanc. com son los melons: e semblants fruyts que han ensi molta humiditat ayguosa. on disecada etolta tal ayguositat de aquelles no engendren apres tal sanc ayguosa ni putrefactible. La segona species de fruytes es que engendren sanc molt crua e plena de humors fleumatiques e grosses: laqual sanc es opilatiua: e en aqst modo se putrefan. com son los citrons. Mas quat son disecades resol se molt aqlla humiditat viscosa. E pco qui molt vfa les fruytes fresques tal es molt disposat a febres.

¶ Perque les fruytes fresques no fan mal als quis affatiguen e fan molt exercici? La ayguositat que engedra per les fruytes se resol per lo lur exercici: e encara les humors crues se peren. Donchs les fruytes no son conuenients sino als quis afatiguen: o en lo temps de gran calor: e en aquells que han gran set.

¶ Perque nou al qui era acostumat de meniar molt meniar poch e per semblant nou al qui era vfat de meniar poch/meniar molt?

Simplex se lo cors de ayre e de vent al qui menia molt quat ve apres a meniar poch pco q layre entra e penetra en los lochs vacuus e buyts on solia esser la vianda. on se engendra molta ventositat que l danifica. E en lo qui era acostumat de meniar poch meniant molt nos digereix tal vianda: e engendren se humors grosses e crues que fan opilacio.

¶ Perque nou meniar let ab coses acetoses o ab peir?

Los metges de india han prouat que tals viandes mescla

des engendren lebrozia perque corrompen la sanch: e aco es per vna forma especifica e qualitat oculta que resulta dela pmiixtio de la let ab lo peir o ab coses acetoses: dela qual corrupcio proceex sanch pudrida e corrupta.

¶ Perque aprofita meniar apres del past coses stiptiques com son codonys celiandre magranes o vii poch de formatge? *olives salinas & da*

Totes les coses q̄ strenyen la vianda al fons del stomach prohiberen q̄ la vianda no nada enlo stomach: e axi se fa milloz digestio de aquella. perco que lo fons del stomach es mes calt e fort ala digestio que les parts superiors. Encara essent la vianda enlo fons del stomach no fuma axi al cap com fa quant nada en aq̄ll. Son bones donchs les sobredites coses apres del past p les dues raons ia dites. e encara lo formatge fa vna certa tela sobza la vianda que no dexa fumar vapors alguns al cap. ou es dit segell del stomach. *digestio.*

Comença la segona part de aquest Capítol enla qual mestre Albert gran toca. lvi. quefits odemades circa lo beure del home.

Derque lo vi es incōuenient als infants: e als ionēs es conuenient begut ab mesura? Lo vi scalfa e es humit molt: e fumant reumple lo cap de vapors. Lo infant donchs essent calt e humit e ple de molta humiditat superflua es preparat e dispost a moltes infirmitats humides: e lo vi de sa natura uou a tals infirmitats. Nosaltres vehem enlos infants engendrar se mal de caure/apoplexia coes mal de gola: spasma paralesia e altres semblants mals: que tots proceexen de grau humiditat q̄ es en lurs

Capitol.

caps On lo vi augmenta la humiditat de lurs caps fumant: e per la sua calor dissol moltes humors congelades e fa les correr als nervis e als vètricals del cap e en molts altres lochs de q̄ se engē d'ren les p̄dites infirmitats e moltes altres. mas lo ioue es de natura calda e seca e colerica: on lo vi essent humit val a humiditar los mēbres dissecats: e humilia la amargor de la colera que en ell regna. e per ozina e suor la lāca fora obrint les vies per la sua calor. e aquest aiudament del vi no pot esser en los infants p̄co que en ells no regna la colera ne encara han altres mēbres dissecats que haien necessari de rehumiditar se. Lo vi donchs per negun modo pot aiudar al infant: pero pot li grantment noure.

¶ Perque lome embriach tremola de fret: e deuria esser lo contrari essent lo vi calt? Lo vi es mes humit que no es calt: perco que naturalment es humit e es calt virtualmēt: per la qual cosa lo vi no pot scalfar lo cors si ans la calor natural nostra nol a subtilia o nol conuerteix en fums Si donchs lo vi es begut en gran quantitat venc la calor natural entant que nol pot a subtiliar ni regir on roman humit e fret: e ve a esser molt mes fret q̄ ans no era: e per tant se a compara la carn dintre del embriach a vna vestidura bāyada d'aygua freda: e en aquest modo lo vi aporta tremolament de fret en lo embriach **E** si alguna vegada lo vi begut en gran quantitat fos vencut e a subtiliat de la calor natural entant que rescaldas molt fort encara aportaria tremolamēt de fret: perco que la soberga e strana calor corromp e remou la calor natural com vn gran foch cōsume lo menor. donchs posat que tal vi scalfas tal calor: encara refredaria lo nostre cors cōsumāt la calor natural. Begut donchs lo vi en gran quantitat en tota guisa aporta tremolament de fret

¶ Perque lo vi es molt damnos al mal de costat quis diu plen resia? Lo vi begut en gran quantitat refreda si no es a subtiliat de la calor natural e engēdra molta humiditat: la qual corret a les costelles augmenta lo cors apostemos que es en elles: e be

uent se en poca quantitat rescalfa e posa les humors en maioz bullicio e pudridura. Lo vi donchs begut per los pleuretichs o poch o molt augmenta la lur malaltia: o inflamant e rescaldat o induint moltes humiditats pudrides en lurs pits.

¶ Perque embziagua ans lo vi temprat ab vn poch d'aygua que lo vi pur: e deuria esser lo contrari perço com laygua apaga lo fum del vi? E no sens causa es stat dit temprat ab vn poch de aygua: perquant si poria metre tanta d'aygua que en tot apagara lo fum del vi. E entese aquest quesit del vi molt fort que haia força de embziagar: e sien dues o tres parts de vi e vna de aygua.

Lo vi amerat es molt mes subtil per la subtilitat de laygua q̄ no es lo vi pur e perço es mes penetratiu al cap: e quant la cosa es mes euaporatiua al cap tant mes perturba lo cervell: perque la embziaguesa no es sino perturbacio del entenimēt e alienacio que proceex de fums vinosos. L'altra occasio de aço es que molt mes se beu del vi amerat que del vi pur. de on se segueix que ans embziaga lo vi temprat ab vn poch de aygua que lo vi pur.

¶ Perque la embziaguesa que proceex del vi amerat es piuz e mes difficultosa de curar que la embziaguesa del vi pur?

Lo vi amerat com es stat dit es mes penetratiu o penetra en mes lochs angorosos que lo vi pur: e perço la natura nol pot arribar fora per les vies de la orina / o per altres lochs deputats com lo vi pur. E aquesta es la occasio que lo vi amerat sta mes en lo cors que lo vi pur: on la sua embziaguesa dura mes que aquella. Altra occasio de aço es que lo vi pur se digereix mes tost que lo amerat: perquāt es mes calt que aquell: e es occasio de fer se digerir asi e a altres viandes per la sua calor. Lo vi donchs pur mes tost es digest quel amerat: e perço la sua embziaguesa mes tost passa e es mes facil de curar.

¶ Perque les cols curen la embziaguesa causada per lo vi?

La col es cōposta de dues natures e substācias vna es subtil ignea absterfina e mundificatiua: e aq̄sta es mes en les parts

ebrietati

interiors de les cols. L'altra es terrea grossa e stiptica: e aquesta es mes en les parts superficials de fora: e aco es la occasio que la col pot esser solutiua e stiptica segons diuersos graus de decoccio: percoent la poch e no mudat hi aygua en manera q̄ aquelles parts igneas no vinguen a resolres son solutiues. Mas si ella es tan cuyta q̄ les dites parts igneas se resoluen mudat la primera aygua es stiptica: perco que resteu les parts grosses e terreas q̄ son stiptiques resoltes les subtils que son solutiues o laxatiues. on quant mes se cou la col tant mes ve a esser stiptica. E perco los metges donen aquella cuyta moltes vegades mudant souint laygua en los forts fluxos del cors. Direm donchs q̄ la col porta les parts grosses del vi als budells: e les parts subtils ala vesiga o veriga per orina. e aco fa mijancant aquelles parts subtils e nitroses. On lo vi diuretich e solutiua e per la sua fredor refreda les parts subtils del vi e engrosser les. e perco es necessari que la col no sia maca cuita: e aco es per quant essent maca cuita no curaria la embriaguesa.

¶ Perque lo vi molt amerat es mes occasio de vomit que lo vi o laygua pura e que lo vi mediocrament amerat? Tota cosa que sobzenada en lo stomach e tota cosa fastigosa porta vomit: e aquesta es la occasio q̄ les coses vntoses e algues herbes fan pro uocar perco com perturben la boca del stomach e laxen o debiliten la virtut retentiu de aquell. Lo vi pur donchs perque es confortatiu del stomach vnint les sues parts perco no es fastigos que sia occasio de vomit. Laygua pura es molt subtil e deualla prest del stomach: e ari no sobzenada ni es fastigosa: e perco no fa vomit. Lo vi convenientment temprat tol la fredor de laygua e es molt penetratiu com es stat dit: e perco essent la sua mixtura convenient no somou lo stomach ne importa fastig. Mas lo vi amerat de molta aygua no te la sobergaria de subtilitat en guisa que pura ta prest penetrar: perco com per la gran quantitat de laygua es perduda la calor del vi/ la qual era la occasio de fer lo penetrar. E encara

lo vi per la indeguda mesura resistex a laygua: e laygua fa resisté
cia al vi. per la qual cosa fan diuersos mouiments e somouiments
enlo stomach e perturba molt aquell: e aco importa vomit com
es stat dit. **E** aquest quesit maiorment ha veritat enlo vi dolc q̄
superfluament es amerat: que ell es mes occasio de vomit que no
fa lo vi que no es dolc: p̄co com es mes fatigos/ e fa mes somo
uiment enlo ventrell.

¶ Perq̄ los embziachs qui beuen lo vi potent no amerat caen
en moltes infirmitats cō ydropisia apoplexia e paralexia o tremo
lamēt de tot lo cors? **E**n tres maneres se cōsuma e debilita la
nostra caloz natural. la primera es excés de caloz strana q̄ consu
ma aquella/ com es la caloz dela febra. la segona manera es per
consumpcio del nostre humit substancial: sobze lo qual se mante
e sustenta la caloz natural: on consume aquell humit cōsumes
encara la dita caloz com apar enla lantia enlaqual si manca loli
encara mancara la flama: e aco fan algunes infirmitats lōgues
que consumant lo cors e lo humit resta aquell cors fret/ respecto
al solido. la terca manera es per multitud de supfluitats fleuma/
tiques que tenei suffocada la caloz natural que no pot respirar.
Lo vi donchs potent e pur superfluament begut debilita e apa
ga la caloz natural enles dutes tres maneres. primerament apoz
la caloz excessiua e estrāya que consuma aquella. Segonament
per aquella excessiua caloz del vi que consuma e diseca humit ra/
dical del cors: coz es natura dela soberga caloz dissecar lo humit
e consequentment se consuma la caloz com es stat dit. tercament
lo vi es molt humit e engendra moltes superfluitats que p̄ via
de suffocacio oppremen la caloz natural **L**o vi donchs potent e
pur sobze totes les altres coses mes debilita la nostra caloz na/
tural quant indegudamēt es begut. on se debiliten les virtuts mí
nerals del cors de que debilitant se les virtuts del fetge no pot de/
gudament conuertir la virtut dela sanch loable: e aquella tal viā
da conuertirse en ayguositat/ de que se engendra ydropisia. engē

Dres encara molta superfluitat en lo cap p lo dit vi: primeramēt p que es humit generatiu de molta fleuma catarrosa dela sua natura: encara debilitāt la virtut del ceruell fa que lo nudrimēt que denria cōuertir en substancia bona/se cōuertex en humiditat fleumatica: la qual es apres occasio deles antedites infirmitats.

¶ Perque los infants no han tanta set com los iouens o com los perfets homens? Los infants son de calda natura e hūmida complexio: e la humiditat prohibex la set: perço com la set no es sino desig de cosa liquida e humida. abundāt dōchs la humiditat en los infants no poden desijar la cosa humida: pço que lo desig no es sino vers les coses que mancan. Mas los iouēs e homēs de altra edat son de natura mes secca e han necessitat de mes hūmit: e perço son mes sitibundos

¶ Perque al hōme embriach apar que totes coses circumstāts se moguen: eno pot dretament discernir lo nōbre deles coses longinques? Lull no veu sino per certs spirits visibles q̄ venen dela testa al vll: los quals spirits quant son clars e aereos fan lo veure clar e perspicuu: e fan discernir la cosa que veu segōs que ella es. e si son turbols e infectes de algūs fums foschs o tenebrosos empatren lo veure/ e apar la cosa altrament q̄ no es. En los embriachs dōchs los spirits visibles son mixtes del fum del vi: p la calor dels quals los dits spirits visibles se mouen en los vlls assiduamēt: e perço fan apparer mouibles totes les coses q̄ veen **E** perque lull es de figura redona fa apparer tal cosa moures en circuit. e si lull fos de altra figura e no redona totes les coses que veu lo embriach apariā que moguessen de mouiment semblāt en aq̄lla figura **D**e l'altra part lo embriach no discernex be les coses de luny p aquella materia rao p la turbulencia dels spirits visuals feta per les vapors del vi: on apparen totes les coses moures e toz. les coses ppinques appar q̄ sien luny/ pço cō tal cosa se p̄seuta al vll en modo de figura circular/ la qual es maior de totes les altres figures. Si dōchs lo embriach fall circa les coses

propinques/tant mes se ençanàra de les coses que son luny.

¶ Perque al embziach vna cosa li paz moltes/com appar com se mou vna cosa leugerament que vna cosa appar moltes?

La cosa ques veu quant mes spesses vegades e ab maioz leugeria impmer en lull la similitut sua nopot lull discernir aqlla cosa esser vna pco que la similitut dela cosa ques veu sta p algũ temps en lull: e aqsta es la ocafio q quant lome ha mirat al sol ho en alguna altra cosa luent no pot ben veure altra cosa perco com la specia e similitut de aqlla cosa luent no es encara resolta del vll: e com aqlla es ennichilada se ven apres milloz. axi a proposit la cosa ques mon leugeramet e souint ha dos cõtraris mouiments: quant ella es en vn siti impmer la sua specia en lull/ e pco com molt tost se mou a vn altre siti ve a imprimir vna altra specia. e axi no essent encara annichilada la pmera trobense dues species en vn matex temps en lull: perque apparen dues coses. e per semblant si romanint la pmera suceeren dues altres de vna mateixa cosa per gran leugeria e spessitut del mouiment de aqlla vna cosa apparria tres. perco dõchs com los spirits visibles del embziach son en cõtinuu mouimēt leuger e espes: e los seus vlls per semblāt per les fumositats caldes del vi vna cosa appar esser moltes.

¶ Perque lo embziach discernex milloz laygua saladā o amargāt o altra cosa aguda e de mala sabor? Tot sentiment quāt es mes priuat dela natura de vna cosa/ tant sent milloz aquella. e quant es mes semblant tant sent menys. Com lome no sent la calor de vna aygua que sia semblant ala sua calor: mas discernira la mainz calor o la menor: Quant donchs la cosa es mes cõtraria en qualitat al sentiment tāt milloz se sent. Lo embziach dõchs hauent la lēgua infecta de vapors dolces de vi pot molt milloz sentir e discernir les coses amargues e agudes que lome sobzio que no ha la lengua axi priuada de humiditat aguda/ ne abeurada de vapors dolces.

Capitol.

¶ Perque lo embriach es impotent al coit e a gitar la sperma?

Enlo coit e a lancar la sperma se requeren les parts que son circa los ronyons esser mes caldes que totes les altres parts del cors: e que abunde molta humiditat digesta: perco com la sperma no es sino superfluitat dela terca digestio del nudrimēt. la primera enlo vètrell. la segona enlo fètge. la terca enlos membres. Dues son dōchs les ocasions dela sperma: la vna es la calor natural que es causa efficiēt. l'altra es humiditat digesta que es causa material. com donchs sia cosa que enlo embriach la calor natural sia debil e consumpta e la humiditat no sia digesta per mancamēt de dita calor natural: ans son en ell moltes superfluitats indigestes deles quals nos pot engēdrar sperma: appar per rao natural que lo embriach deu esser del tot impotent al coit mancāt li les ocasions productiues de dita sperma.

¶ Perque si algun es embriach per multitut de vins bruscos o exuts/sobrebeuēt vi dolc li ajuda: e menys es molestat dela embriaguesa. e deuria esser lo cōtrari: perco com lo vi dolc sobrenada enlo stomach e mes tost euapora al cap? Lo vi exut en/esprint e corrugant lo stomach atura molt en aqll: on essent calt euapora al cap e fa embriaguesa. mas lo vi dolc es viscos: e perco opila e tanca les vies perles quals los fums del vi aspre enapozen alt al cap. e en aquest modo no lexa fumar les vapors de aquell vi. e encara lo vi dolc essent odoriferant aporta feruguea enlo cap. Diferencia es entre feruguesa de cap e embriaguesa: perco que la feruguesa se fa per via de opilacio: ela embriaguesa se fa pervia de fums sobtils e calts que perturban los spirits animals del cap mesclāt se ab aqlls. Diem dōchs que lo vi brusch e exut embriagua mes que lo dolc. mes lo dōlc fa mes ferach lo cap/aportant opilacio en aquell.

¶ Perque si algun es stat lo vespre embriach per beure maca vi amerat: lo mati quant se leua li dol mes lo cap que si fos stat embriach de vi pur? Lo vi pur es mes gros que lo amerat:

eno es ari penetratiu enlo profunde eintrinsch del cap cōes stat dit. Lo vi amerat dōchs penetrāt molt enla substācia del ceruell difficilment la natura lanca foza aquella fumositat: la qual restāt fins al mati es occasio de dolor: e aco no fa lo vi pur pco que no essent ari penetratiu la natura milloz se descarrega dell. Encara lo vi pur com es stat dit es mes digestible que lo vi amerat: e perco milloz se digerexen les sues fumositats.

¶ Perque aqlls que de continu se affatiguen poden beure molt mes vi ans que se embriaguen que los qui nos affatiguen: e pot sat que se embriaguen mes tost son deliures dela embriaguesa?

Enlos qui vfen molta fatiga e exercici se obren les vies de la orina per les quals se euacuen les lurs humiditats supflues. e perco essent cōsumides tals humiditats poden mes beure que los qui nos affatiguen enlos quals tals humiditats no son euacudes: e aquests beuent molt vi/ les parts vinosas se diffonen per tot lo cors don eren tals humors superflues. E per aquesta occasio no muntan al cap. e perco no son fets ari prest embriacs. com los qui nos affatiguen. los quals son replets de molta humiditat. e perco no poden fondre les parts vinoses per lo cors. mas quasi totes al cap se euaporen. E per aquesta rao appar: q si tals homens quis affatiguen: se embriagassen: aquella embriaguesa seria molt poca. com pochis fums en tals corsos poden muntar al cap. E essent poca embriaguesa tost seria guarida.

¶ Perque lo vi diuersifica los costums dels homens? Alguns fa audaces: que presumen molt de simeteixos/ e son prompts a moures e a exercitar se. Alguns fa temozosos e insensats e ineptes a moures e a fer algū exercici. cō sia cosa q aco sien dos cōtraris effectes? Lo vi quant es de sa natura no pot obzar sino vn effecte. mas si auegades pdueix diuersos effectes e cōtraris: aco fa p diuersitat de cōplexiōs e edats de quil beuen: com veem que lo foch congela la sal e liquefa la glaca: endureix lo fanch e mollifica la cera: e aco no fa sino p diuersitat dela materia en que

Capitol segon.

obra a xi lo vi en la complexio freda : com es la fleumatica e ma-
lenconica fa los homens audaces: perço que essent aquestes cõ-
plexiõs fredes e lo vi escaldat tals corsos los fa reuiscolar: e en
aquesta manera los fa audaces: pço com la audacia no sta sino
en lo cors calt: e per laudacia nosaltres iudicam sobze la calor de
la cõplexio. Mas en los q son de calda natura coes colerichs e
sanguins lo vi importa temor e demencia: perço com lo vi troba
la materia daltra natura: pço que la calor del vi debilita la calor
natural de tal complexio: e per cõseguent lo refreda: don proceex
temor e pigricia. Es deu entendre aquest quesit del vi begut su-
perfluament.

¶ Perques mon lo ventre al malenconich per massa beure vi?

Los malenconichs son de complexio seca: on lurs ventres
se fan humits pla humiditat del vi: e de stiptichs que ans eren son
fets lubrichs o larchs de vètre pço cõ la siccitat fa lo cors stiptich
e la humiditat lo fa lubrich e flexible. E ncara mes lo vi troba
moltes humiditats indigestes en los corsos dels malenconichs
les quals disol per la sua calor: e disoltes la natura les tramet als
budells.

¶ Perq beuent gran quantitat de vi lo cors es fet mes stiptich
que beuent ne poch: e deuria esser lo contrari essent lo vi humit: e
humectat deuria mollificar lo ventre e no strenyer lo? Lo vi
en gran quantitat begut no pot digerir se en lestomach/ni retenir
se massa en aquell. E axi restant indigest no podent se retenir en
lestomach pert la natura e p feruguesa q ell li donava es trames
ala veriga: alqloch son deputades totes les humiditats indige-
stes del cors: e mena ensi moltes altres humiditats: de qs segueix
q tals homens molt orinen. Resta donchs lo cors stiptich perço
quela humiditat q deuia anar als budells es menada p virtut del
vi indigest ala verigua: perque on ha molta orina alli ha poch
secesso. Mas lo poch vi es digest del stomach: e axi retē si temps
conuenient. e per aquesta rao fa humit e mollifica lo ventre.

¶ Perque los qui son extenuats e fort magres auégades moren per beure molt vi antich e potent: e los qui no son extenuats ni magres son fets per tal beure magres e extenuats? Lo vi begut en gran quantitat com es stat dit consuma e debilita molt la calor natural. E axí los corsos molt demagrats que son de poca calor natural e han poch humit radical per lo massa vi tost se venen a consumir aquella poca calor e humiditat que es en ells de ques seguir mort. Mas los qui son grassos consumantse lo lur humit radical e substantifich per la molta calor del vi se venen a enmagrir e disecar. En los corsos donchs fort magres aporta mort: e en los corsos grassos extenuacio e fort magres alo beure massa vi antich e potent: pco com tal vi es molt calt e disecatiu.

¶ Perque als embriachs de continu los vlls los lagremegen?

Lo vi engendra molta humiditat supflua en lo cors laqual a gran antio no pot la natura retenir mes descarregat lo ceruell q es membre noble les tramet als altres lochs: e pco com los vlls son mes porosos obrē la via en aquella: e encara son mes passibles e de debil composicio: e pco tal humiditat va mes tost a ells per manera de lagrimes. e aquesta es la occasio per la qual los vlls dels embriachs per tota facil occasio com es vent fret o fum venen a lagrimeiar.

¶ Perque los qui son molt fort embriachs no poden dormir?

Lo dormir no perue sino de fums suaus resolts de vna humiditat nutrimental e digesta q tempradament es calda: cō declararem desota. E si tal humiditat fos molt poca/ o molta mas indigestible no s engendraria la son perco que de la poca humiditat poch fums euapozen dels quals no pot venir son. e p semblant de la molta humiditat indigestible nos resoluen fums sufficients ala son. e aqsta es la occasio q los malēconichs p lar poca humiditat dormen poch: e p semblant los qui han infirmitat molt calda q diseca molt la humiditat laquel disecacio prohiber lo dormir. Com sia dōchs que la mit de molt vi sia indigest/ tal humit

Capitol segon.

no es sufficient per induir la son. Una altra occasio hi ha coes q̄ lo dormir es fortificacio dela caloz natural enles parts dintre del cors deuant les parts defora. e perço com lo vi superfluu debilita molt la caloz natural p̄co repugna ala natura del dormir: perque aquestes son dues contraries operacions coes confortar e debilitar la caloz natural. Encara lo vi superfluu cōsuma molt la humiditat digesta del cors com es stat dit: pla qual cosa no poden enapozar fums sofficients a fer dormir.

¶ Perque lo qui es poch embriach fa mes oradures e follies enfos actes que lo qui es molt fort embriach. Lo qui es del tot embriach totalmēt manca de iubi de rabo e de entenimēt p̄co com los seus sentiments son suffocats pla humiditat del vi: mācant donchs del tot iubi de rabo e de sentiment no pot esser desordenat enles sues operacions: e cōseguentment no pot fer oradures ni follies sino star reposant se. Lo qui es poch embriach ha alguns indicis del enteniment e ha algun sentiment: mas tal iubi es corrupte e impedit teles fumositats del vi: e perço obrāt alguna cosa erre e es desordenat.

¶ Perque los embriachs se alegren molt dela caloz del sol: e p̄ semblant sen alegren los pescadors e nauegants: e vniuersalmēt tots los qui son circa la mar? Los embriachs han necessari que lo vi se paerca: e lo sol per la sua caloz ajuda en aquesta operacio. Encara lo embriach es refredat per la superflua humiditat e la caloz preternatural del vi que cōsuma la sua caloz natural coz spesses vegades es stat dit: e perço han necessari scalfarse e faent aco lo sol alegren se destar en aquell. e semblant fan los habitās circa la mar: perquant de continu stan en la humiditat alegren se del sol perquels scalfa els viuifica e disseca los corsos lurs a beurrats dela humiditat de laygua.

¶ Perque la lengua del embriach entropeça e no pot be proferir les paraules ni parlar articulat mas balbuceiāt? La carn dela lengua es molt sponiosa: e cō la sponia se fa gran abeurāse

deles coses liquides: axi la lengua se infla es amplia per la molta humiditat del vi. e per la grossesa e tumor de dita lègua se mou ab difficultat e pco no pot proferir ni parlar articulat Encara nos al tres prouam que no podem parlar quant la nostra boca es plena de algua cosa liquida: e com la lengua del embriach sia plena de molta humiditat ve a esser impedida en lo plar. Encara vna altra ocaſio que en la embriaguesa tot lo cors es en error e mancamment: e consequentment tota la anima s'oporta detriment: pco com no pot partir la materia que no paesca la sua forma humida. essent donchs la anima impedida necessari es impedir se la lengua: com la anima sia rao del parlar. On veem en los temerosos que no poden quasi parlar: perco com la anima es alterada e emparada alteranse los spirits del cor: en lo qual loch es lo fundament dela anima.

¶ Perque les lègues dels ocells parlen millor e mes spedidament quant son fets embriachs: e es lo cōtrari en los homens?

Les lègues dels ocells no son axi spōioses com la lengua del home. e pco no podē axi abeurarse deles humiditats grosses del vi: mas sols de algunes parts subtilissimes del vi son abeurades, per la qual cosa millor se mou lalur lègua en aquelles coses quels son stades ensenyades. car lo vi no agrana la lengua sino quāt les sues parts grosses penetrē en aquella. Encara los ocells beuen molt poch: e perco no poden les lurs lègues agrauar se com la del home qui beu molt.

¶ Perq̄ los fadrins e iouens quant se embriaguen orinen més que los vells embriachs? Los iouens o fadrins son calts e humits en respecte del vell. E axi lo vi per la caloz sua perco cō es diuretich mena les lurs humiditats al loch dela veriga: e consequentment ixen fora per orina. Mas los vells son sechs de lur natura: e perco les humiditats del vi se abeuren en les porositats buydes del seu cors: eno van ala veriga cō en los iouens qui son plens de humiditats. de q̄ lo vi no trobant loch buyt on se abeure

Capitol

toft hix fora per orina. Encara en los vells no son tates humiditats que puxen disolre lo vi com en los iouens

abrietati
¶ Perque loli conferer e val ala embriaguesa? Tota cosa diuretica e viscosa ajuda ala embriaguesa. pco cō essent diuretica pla sua subtilitat penetratiua e ignea mena les humiditats del vi ala vengia. e essent viscosa: opila les vies que van al cap e no lera fumar lo vi ala testa. Essent donchs loli diuretich e viscos prohiber la embriaguesa. Laquesta rao se troba en totes les coses vntoses dolces e viscoses que per la sua viscositat opilen les vies que van al cap / e engordint los fums del vi prohiberen la embriaguesa.

¶ Perque la sperma del embriach rares voltes engendra?

receptioni
La sperma generatiua deu esser humida tenace e viscosa pco que per la sua viscositat e grossesa puxa retenir e suar los spirits generatus e calozs naturals dela dita sperma: per los quals ella es generatiua. Si la sperma dōchs es liquida ayguosa e subtil lo spirit e caloz natural encontinent euapozen: e perco no es sufficient per engēdrar. La sperma dōchs del embriach essent molt humida indigesta e ayguosa pla humiditat del vi: appar no esser cōuenient per engendrar. Encara la sperma del embriach es freda e priuada del spirit e caloz natural: pco com lo vi begut ab de masia refreda lo cozs: e pco tal sperma no pot esser generatiua.

¶ Perque soportar la set dela nit / e dormint hi aiuda molt: e tol aqlla set. e aco sia entes en los sans. La set dela nit proceex en los sans de coses salades o agudes o altres viandes: que lo vespre son stades meñades. Sobredormint dōchs fortifiq̄s la caloz natural entorn del stomach: e fa digerir aq̄lles viades q̄ son occasio dela set. e a partada la occasio es leuat lo effecte.

¶ Perq̄ sobreuenēt a tal set dela nit que pceex en los sans de viades meñades lo vespre no aiuda: ans es molt damnos?

Tota cosa q̄ prohiber la digestio de tals viades que fan set es nociua a tal set. Lo beure donchs de nit destorbāt la digestio

empàtra que tal vianda nos paesca. e acabat que de primer lo tal beure appar que dega algun tant mitigar la set: norefmenys ap̄s crex molt mes: perço com fa crexer la ocaſio de aquella augmen- tant la indigeſtio de tal vianda.

¶ Perq̄ nos deu beure ap̄s del paſt ni vi ni aygua mètre que la vianda ſe paer en leſtomach? Lo vi toſt ſe digerer e es molt penetratiu. faria donchs penetrar la vianda ans que fos digeſta de que ſe engendrarien moltes oppilacions. E laygua fa nadar la vianda al ventrell: e pertant ſepararia la vianda del fons on ſe fa la digeſtio. E per aqueſta rao nos deu beure ni vi ni aygua bullint la vianda al ventrell.

¶ Perque lo vi moderadamèt begut incita lo coit? Lo vi es calt e ventos: e tota coſa calda e ventosa incita luxuria: perço com per la ſua caloz diſol la ſua humiditat ſpermatika: e per la vē toſitat fa drecar lo membre viril.

¶ Perque es millor amerar lo vi per. vi. hores ans q̄ nos bega Quāt laygua es mes meſclada ab lo vi e encozporada tant mes apaga lo fum de tal vi: e dels dos ſe fa apres vna natura. e per aqueſta rao es millor amerar lo vi quant ſe met a bullir.

¶ Perque lo vi dolc fa ſet? Tota coſa que engēdra colera e es inflamable fa ſet: com es lo vi dolc.

¶ Perque lo vi dolc nou al fetge e aiuda al pulmo?

La part groſſa del vi oppilatiua va al fetge: e perço oppilant lo damnifica. Mas les parts subtils penetran al pulmo: on no podē penetrar les parts groſſes: e pla ſua ſubtilitat obra aq̄lles vies e dilate: e per la ſua vntoſitat mollifica.

¶ Perq̄ es millor quāt lome mèia beure poch e ſouint/ q̄ beure en vna vegada? Quāt mes ſe incozpora lo beure en la vianda: tant fa millor digeſtio/ e la vianda es mes facil de pair.

¶ Perq̄ nos deu beure ſobre fruyta/ e maiorment ſobre melōs?

Lo vi es molt penetratiu (cō es ſtat dit) e ſubito penetra ales venes/ e porta en ſi aq̄lles tals fruytes putrefactibles: les quals

podrint se engendren moltes febres. e pco nos deu benre sobre viades generatiues de males humors sino lo menys ques pot.

¶ Perque lo vi dolç engrera? **¶** Lo vi dolç engendra fanch grossa. ela natura dels membres ab molta delectacio lo tiren asi: e cõuenteren lo en nudrimēt lur. E aço no es enlo vi brusch o erut que los membres nol tiren axi voluntariament ni ab tanta delectacio com fan lo vi dolç.

¶ Perq̃ lo vi nouell coes lo most nou al fetge? **¶** Lo most no es encara purgat mas es gros ventos e inflatiu. on les parts grosses romanē enlo fetge e oppilen aq̃ll. Mas quāt ha passat algun temps deualen les parts grosses al fons e resta mes purificat. e perco no damnifica tant com lo nouell.

¶ Perque lo vi vell es mes calt e mes disecatiu e potent que lo vi nouell? **¶** Lo vi nouell es molt ayguos. e quant mes se enueler tāt mes se cõsumen les parts ayguoses e romanen les sues parts mes netes de aquella ayguositat. e perco roman la sua substancia mes calda mes disecatiua e mes potent que ans no era: coes quant era conunt ab aquella humiditat ayguosa.

¶ Perq̃ es mes loable lo vi q̃ no es massa nou/ ni massa vell? **¶** Lo vi antich es de poch nudriment: po scalfa molt e diseca. Lo vi nouell posat q̃ sia de molt nudrimēt: pur es oppilatiu e vētos. e perco lo vi de mig temps es de mes loable nudriment.

¶ Perque lo vi vell cura lo appetit cani? **¶** Lo vi vell essent molt calte disecatiu digereix e rectifica tota humor freda e crua. cõ sia cosa donchs que lo appetit cani no proceesca sino de humors fleumatiques e crues que son enuellides enla boca del stomach: les quals lo vi vell e pur pla sua caloz temprā e foragita: perco tal vi es oppilatiu de tal infirmitat e curatiu.

¶ Perque laygna corrent sobre lo fanch no pudent es millor e mes loable que laygua corrent sobre pedres? **¶** Quāt laygua es mes purgada de les parts terrestres e lutuoses tant es millor. Com dõchs millor se purga corrēt sobre fanch q̃ sobre pedres

1373

peritui rani

perquāt milloz deuallan es retenē les dites pts grosses enlo fanch
q̄ enles pedres: p̄co es mes cōueniēt tal ayga ala salut del home.

¶ Perque laygua que es descuberta del sol e del vent es milloz
que la qui es cuberta? **L**aygua que es reuerberada del sol
e del vent se purga e se asubtilia e es milloz digesta: on acquireix
vna noble propietat e natura:perco es mes sana.

¶ Perq̄ son milloz les aygues correns enuersleuant q̄ les cor
rents enuers ponent? **L**aygua que corre al encontre del sol
e al encontre dels seus raigs:se asubtilia es scalfa e pert la sua fre
da natura on milloz es digesta. **M**as quant va enuers ponent:
los raigs del sol no la poden an rescaldar.com appar en vn qui
vage contra los raigs del sol q̄ mes se scalfa que si anas al con/
trari. **O**n aquesta es vna regla vniuersal que quant lo sol do/
na mes sobze laygua tal aygua mes se bonifica.

¶ Perque laygua que corra a mig iozn es pijoz que a q̄lla que
corra a tremūtana? **D**e les parts meridionals ixen v̄ets pl̄s
de vapors e de humiditat superflua.e perco corrent laygua cōtra
tals vents/ab les dites aygues se mesclan aq̄lles vapors e aqui
sten la natura de aquells vents laqual es molt mala. **M**as cor/
rent a tremuntana contra los vents septentrionals que son dise
catus se ve a bonificar: e no son tan plenes de males vapors cō
les antedites:ans son aygues molt netes.

¶ Perque laygua es milloz cuyta que no crua. **L**aygua de
sa natura es inflatiua e ventosa:e encara ha moltes parts terre/
stres meclades ensi.e cobent aquella les ventositats quey son e
uapozen:e les parts terrestres deuallen es separen perla virtut del
foch com es la natura de separar natures diuerses. **R**esta dōchs
laygua essent cuyta menys ventosa/ perco com son euaporades
les parts ventoses.e roman mes subtil e leugera perquant es se
parada de les parts terrestres e ferugues.

¶ Perque nos deu rompre lo gra del ordi quant se fa aygua de
dit ordi? **L**ordi es inflatiu e v̄etos.e aco es lo seu nocument

lo qual se corregcir es foragita remullant lo en aygua freda per quatre hores. e apres fer lo coure: fins que laygua venga a effer roia/ quasi com a vi. Es necessari donchs: quel ordi ans de courel tire a si laygua: on ell es infus. e que aquella aygua se abeure en la substancia de aquell gra. en guisa que apres bullint aquella aygua que ses abeurada en lordi: coga la substancia daquell/ e resolga la sua ventositat inflatiua. Si lordi donchs sencer ha virtut atractiua de tirar laygua e abeurar se daquella: si sera romput ia sera perduda aquellavirtut atractiua. per la qual cosa nos fara deguda infusio del ordi en laygua. ni encara apres se pot fer deguda decoccio. E consequentment nos foragita perfectament aquella inflacio ni ventositat. E p aqstamatera rao lordi nouell es millor que lordi vell: com haia la virtut atractiua mes fort: de que proceex millor infusio e per consequent millor decoccio.

¶ Perque laygua pluuiial es mes putrefactible que les altres aygues: e nou molt ala veu e als pits? Laygua de pluia es molt subtil de la sua substancia. pco com es feta de vapors: e pco es mes capace de putrefaccio. car quant la cosa es de substancia e natura mes subtil tant mes prest se podret. pudrint se donchs ve a engedrar humiditats putrefactes en lo cors. E encara essent de sa natura stiptica e cōstrictiua nou als pits e al cano del pulmo disseccant e constrenyent aquelles parts. E per aquesta rao tota cosa acetosa e fort dissecatiua offen la veu e totes les vies del pulmo. Ver es que coent laygua pluuiial se foragita tota putrefaccio mas pur roman stiptica.

¶ Perque les aygues dels pouis son illaudables e males?

Tota aygua que nos mou e que no es scalfada per lo sol es molt terrestre e ferruga: e tals son les aygues dels pouis.

¶ Perq̄ les aygues q̄ tost se scalfan etost se refredē son m̄s loables e millors q̄ les altres? Quant laygua es de substancia mes subtil: tāt pus tost reb la impressio de tota qualitat Laygua dōchs q̄ pus tost se scalfan os refreda: es de mes subtil substancia

e mes leugera. e quant laygua es mes leugera es millor e menys agreugelo cors nostre. Facos coner en dues maneres. la prime ra pesant les aygues: prenent vn pitxer d'aygua de vna manera/ e vn altre pitxer de altra: e aquella que pesa menys es millor. La segona prenent dos draps de vn mateix pes e banyant cascu en la sua aygua: e apres exugar en dos que sian ben sechs: e apres tornar los pesar altra vegada e aquell drap qui mes pesara laygua de que fonch banyat es la que val menys.

¶ Perque es molt pijor laygua que passa per menes de plom/ q̄ laygua del pou: Laygua pren la natura del loch on passa donchs pren la natura del plom: e perco ha virtut escorziua de escorzar los budells com ha lo plom. On es aci de notar que algunes aygues passen per menes de or o de argent: e tals aygues son molt confortatiues de la natura humana. Algunes passen p menes de aram: e aquestes son molt vtils a smenar la corrupcio de cascuna complexio: e a fortificar la debilitat del cors. Algunes altres son que passen p menes de ferro: e aquelles son molt vtils a resoldre la dureza de la melca e aiuda molt al coyt. Altres passen per menes de alum: e aquestes son molt caldes e cōstrictiues pla qual cosa aiudan molt a tota manera de flux. ver es que fan ve/ nir febres en los corsos disposits. Altres passen p menes de sofre e son molt caldes e disecatiues. Tota aygua donchs reb la natu ra del loch on passa. Mas aquestes aygues sobredites son mes medicinals que nutritiues: e mes se vsen a banyar q̄ no a beure.

¶ Perq̄ entre totes les aygues sō pijors les aygues de paludes Laygua paludosa sta ferma en la pozositat del fanch pudrit e no mouēt se de alli prē mala q̄litat e natura e ve a esser pudrida

¶ Perque laygua del pou quant mes se poa tant es millor? Lo traure continuu de laygua del pou fa que laygua no sta maça ferma: on per tal mouiment no lexa pendre putrefaccio ni altra mala natura a tal aygua. e perco laygua del pou que no es poada es pessima entre les altres aygues de pou.

¶ Perque les aygues de lacunes que stan fermes e son descubertes son molt ferugues e males. Tals aygues enlo hibern se refredan pla neu. e pco engendren molta fleuma en aqll temps: e en lestiu se putrefan/ e resolse lo subtil e romanen les pts grosses. On qui beu de tal aygua li infla la melca: e engendres ydropisia febres quartanes siatiques: e moltes altres infirmitats ab debilitacio del fetge. Nos deuen donchs beure tals aygues.

Comēca lo segon capitol on lo mestre Albert gran posa xij que fets o demandes circa lo vetlar e dormir del home.

D Er que lo massa dormir e massa vetlar fan nocumēt al home? Lo massa dormir empigrex la natura e engēdra molta humiditat enlo cors. Lo massa vetlar per contrari diseca molt e resol.

¶ Perque lo massa dormir causa humiditat: e lo massa vetlar diseca? Enlo dormir totes les humiditats del cors se referren es tāquen ales pts dedins ensemps ab la caloz natural: e no poden euacuar se ni exir fora. e perco fan lo cors molt humit. Mas enlo vetlar la caloz natural hix fora/ e son vbertes les porositats exteriors: e les vies dela orina e dels budells. p los quals lochs se euacua la humiditat del cors. E cō donchs lo dormir rete les supfluitats ales parts dedins: e lo vetlar les lanca fora per vn dels dits tres lochs: perco lo dormir humecta e lo vetlar diseca.

¶ Perque enlo dormir nos parga per orina o p femta cō enlo vetlar? Enlo dormir tots los sentimēts son ligats. e enla vigilia sō solts. nos orina ne se egereix naturalmēt si ans aqlls pts

no senten grauesa dela orina e dela femta: pla qual grauesa la virtut expulsua es icitada aforagitar tal supfluitat. dormir dõchs perco com nos sent tal agreuiament la virtut expulsua no les foragita: mas enlo vetlar es lo contrari.

¶ Perque alguns dormint orinen e egereiren no hauent ne sentiment? Auegades en alguns son les vies dela orina e dels budells tan amples e la virtut retentua de aquelles parts tan debil: e tanta multitut de superfluytat deualla en aquelles parts que es necessari per força sens ajuda de virtut expulsua hixquen fora per les dites vies.

¶ Perque nos deu dormir encontinent apres lo past?

Essent la vianda nouament enlo ventrell e dormint se reuoca la caloz natural ales parts del stomach efa vna gran bullicio de aquella vianda de que proceeren grans fums al cap los quals fums son conuertis en humiditat e catarro: que apres deuallant baix a diuersos membres fan grans nocuments. Dõchs lo dormir subito apres lo past agreuge lo cap e tot lo cors/ per la rao sobredita.

¶ Perque se deu dormir ans sobre lo costat dret e apres sobre lesquerre: e finalmente reuoltarse sobre lo dret? Lo ventrell es situat en aquest modo Lo fons del stomach declina algũ tant ala part squerra/ela boca ala part dzeta. voltant se donchs primer sobre lo costat dret/ lo fons del stomach ve enuers lo dit costat e deualla sobre lo fetge: de ques seguieren dos profits: lo primer es q̃lo ventrell se dzeca algun tant: e dzecantse deualla milloz la vianda al ventrell Lo segõ profit es q̃ deuallat sobre lo fetge la sua caloz natural se cõforta ala digestio. E apres que la vianda es puenguda al fons: ela caloz natural del stomach es cõfortada en spay de vna o dues hores voltar se sobre lo costat squerre fa star lo fetge sobre lo fons del stomach ab les sues pënules abraçant lo com vna ma laqual ab los seus dits prègues e abraças vna cosa: e encara lo fetge se fa mes vehi als budells dels quals

ha tirar la humiditat chilosa dela viada Dos profits donchs se se gueren de voltarse sobre lo costat squerre. lo primer es q̄ la calor natural del ventrell mes se conforta ala digestio/ per esser tot abraçat del fetge. lo segon q̄ milloz penetra la vianda al dit fetge girantse apres sobre lo costat dret ala fi dela digestio e del seu dormir dreces lestomach cō es stat dit. e obres milloz laboca del stomach q̄ es desota: p foragitar algunes superfluitats q̄ son restades. **E** qui no sera acostumat a tal dormir prenga la vfança e q̄ la vse mentre fer ho pot car aris conserua la sanitat.

¶ Perque lome qui ha lo fetge calt e lo ventrell fret no deu dormir sobre lo costat dret mas sobre lo squerre? **¶** Sabent sobre lo costat dret deualla lestomach sobre lo fetge cō es stat dit: e prement lo rescald a: e lestomach sta q̄si tot descubert e pco mes se refreda. **¶** Mas iabēt sobre lo costat squerre lo fetge sta sobre lestomach e cobzel el rescald a: e lo fetge sta descubert e refresques. perco donchs qui ha fret lestomach iague sobre lo costat squerre: e lo qui la calt iague sobre lo dret. e perlo contrari qui ha lo fetge fret iague sobre lo costat dret: e qui la calt iague sobre lesquerre.

¶ Perq̄ lo qui ha flux del cors deu dormir sobre lo costat dret: e qui es stiptich deu dormir sobre lesquerre? **¶** Quāt se iau sobre lo costat squerre no deualla la viada al fons aricō fa iaent sobre lo dret. e enlo flux del cors cercā q̄ la viada stigue enlo vètrell quāt mes sia possible. mas enlo cors stiptich cercā tot lo cōtrari.

¶ Perq̄ es bo ioure sobre lo vètre: e molt mal ioure de sobines?

¶ Jaent sobre lo vètre se rete la calor natural vnida ales parts del vètre on cōforta la digestio: e encara lo dispon a foragitar les supfluitats plos seus lochs: mas iaēt de sobines la calor natural rescāpa es desaiusta del loch dela digestio sua. e phiber q̄ les supfluitats no irquen plos seus lochs: ans rescaldāt les parts darere tramet dites supfluitats al coll e als nervis e baix p la sque na de que resulten moltes vegades infirmitats perniciosas.

¶ Perque ioure aronçat es mes sa que dormir stes e aquest es

capitulum
qui

lo cōsell dels metges. **S**tant les parts del cors retretes e arōcades: la part superior del vètre se tira la part inferior fins al mig de dit vètre: e axi la carnositat e graxesa ve a vnir se e totes les pts dela digestio fortmēt se rescalden e l'estomach rescaldat millor digerer. **E**ncara es necessari per esser la digestio bona que les ventositats ques resoluen dela digestio haïen receptacle on se retenguen en manera que no perturbem la digestio: e a cos fa stant les parts aroncades: perco que quant lo cors se aronca lo ventre se exāpla com fa vna boïssa: e en aqll loch se reb la vètositat. **M**as stant stes se taca lo ventre e noy resta loch buyt que sia capace de vètositat pco com los budells ocupen tot lo loch dela concavitat del vètre. on no hauēt loch aqlls vètositats pturben la digestio. **P**erque nos dorm axi be voltant se ala lum: cō girāt se ales tenebres? **E**n lo dormir es necessari q̄ la calor e spirits naturals se retraguen ales parts dedins: e la lum mou la dita calor e spirits ala part defora lo que es cōtrari al dormir. les tenebres reuoquen la calor e spirits ales parts dedins cō fa lo dormir. **L**a lum donchs es cōtraria al dormir e es semblāt ala vigilia. e les tenebres son cōtraries ala vigilia e semblants al dormir.

Perque iabēt sobre lo costat dret mes prest es hom a dormir: e sobre lo costat esquerre lo dormir es mes delitos? **E**n lo tēps dela vigilia nosaltres exercitam e affatigam mes les parts dretes que les esquerres: e perco es necessari aqlls reposar se que mes son affatigades. mas lo dormir dela part esquerre es mes delitos perquāt aquella part es mes freda: e ha necessari de maior calor que la dreta: laqual nosaltres rescaldam stant sobre aquella.

Comēca lo terc capitol en lo qual mestre Albert gran toca xxv quesits o demādes circa lo exerci e repos del home.

Capitol terc.

Derque lo exercici degudamen fet conserva la sanitat
Exercici es conservacio dela vida humana perco
com viuifica la calor natural e foragita tota superflu
ytat del cors que romāgue dela terca digestio de que
tota la virtut del cors se relegre: pla qual cosa lome q̄
degudamēt vsa lo exercici no ha may necessitat de altra euacuacio

¶ Perques deu fer exercici en deiu e no apres del past?

Lo exercici es de quatre species: algun es fort: altra es debil
e lent: algu dure gran temps: e algun dure poch: Lo exercici fort
e que dure lonch temps nos deu fer apres lo past perque reuoca
ria la calor natural del loch dela digestio ales parts defora e con/
cassant lo putrefacteria. mas tal exercici es cōuenient en deiu: pco
que reuocant la calor natural ales parts exteriors viuifica aq̄lla:
e euacua moltes superfluitats per les parts certanees. Exercici de
bil e poch es conuenient apres lo past perco que fa deuallar aq̄ll
alfons del stomach on es la calor fort dela digestio. mas no es
conuenient aldeiu pco com tal exercici diseca lo cors mas no euacua
les superfluitats que es necessari: ni encara viuifica la calor
natural. Lo exercici donchs ans del past deu esser fort e tal que
diuercifich lo ale augmentāt lo fins ala suoz exclusiue. mas ap̄s
lo past es loable cosa moures lentament e q̄ dure poch fins que
la viande es deuallada al ventrell **E** nota que son moltes diuer
sitats de exercicis: alguns son anant e corrent. altres son sagitant.
altres maneiant les mans e brazos. alguns sgrimint. altres ca/
ualcant. algũs en fer certs actes dela psona que son de industria.
algũs son que stant son com los infants poch: on los que son
en alguna barcha com los pescadors. e de molts altres exercicis
que son segōs diuersos artificis: com lo exercici de ferrer/ sabater
e altres semblāts. **E**ncara nota q̄ cascun membre ha lo seu exer/
cici: com dels peus lo anar: deles mans lo exercitar. als pits e ala
gola lo vociferar. e ari discorrent en cascun altre membre. e en ca/
scun daq̄sts exercicis se pot cometre erroz en poch o en massa.

l. y. a.
v. f. 1.

¶ Perque als lebrofos / ydropichs / apoplethcs / e als qui han le stomach fret e ala indigestio de aquell ajuda lo exercici de anar per mar nauegant?

Al qui se exercita en la mar se prouoca vomit: per la qual cosa molta fleuma e humiditat superflua se ve a euacuar: la qual era occasio de les sobredites infirmitats.

¶ Perque ajuda als vlls exercitarse en veure coses menudes: e guardar coses luminoses. e per semblat ajuda ala oyda lo scoltar sons occults: e encara scoltar los grans? La rao es sta/ da dita: perco com tot membre ha lo seu exercici: e quant mes se exercita en aqll tant mes se fortifica la sua virtut a tal exercici: com sia cosa que la consuetut sia vna altra natura. Affatigant d'ochs lull o lozella en les coses strems apzes milloz se enten lo obiecte mediocre e han apzes milloz operacio.

¶ Perq̄ quant nosaltres homens caminam per los plans nos affatigam mes fent los passos lonchs: e cōtinuant per lochs muntosos nos affatiam fent los passos curts.

Dues coses affatiguen lome en lo seu exercici. la vna es que lo exercici sia continuu sens algun repos. La otra es que los seus membres may no muden siti en aquell exercici: mas sempre que stiguen en lo mateix mouiment. E lo senyal de aco es que los qui continuamēt cau alquen quant han fatigat vn membre diuersifi quen lo seu siti: e axi cōtrau se lo vn e laltre relassa. perco que mudant siti la natura dels membres se conforta: e stant en vn loch assituat se affatiga e se relassa. Quant donchs se fan los passos lonchs per lochs plans / en aquell cas se fa cōtinuu exercici sens repos: e la figura dels membres sempre sta en vn mateix siti: e pco lome se affatiga molt. Mas faent los passos breus per lochs plans cau algu repos en tal exercici de que los membres muden siti. E per aquesta materia rao qui fa los passos breus per lochs muntosos mes se affatiga que lo qui fa lonchs passos.

¶ Perq̄ en los forts exercicis lo ventre inferior entre los altres membres sol se extenua e demagra? Molta graresa es circa

les parts inferiors del ventre: la qual se dissol e liquefa per la calor feta del exercici. Totes les parts donchs q̄ son encircuïdes de graresa mes se demagren per lo exercici: com es lo ventre inferior.

f. ex. s. ¶ Perque mes ajuda al cansament e fatigacio de forts exercicis la unccio del oli mixt ab aygua que la unccio feta ab oli pur?

L'oli de sa natura es unctuos calt e inflamable: e per la sua unctositat no pot ben passar ales parts intrinseques del cors: e per la sua calor e inflamacio diseca e inflama lo cors. E a tal no/cument li ajuda cosa que penetre refresque humidisca e mollifi/que. Mesclant donchs l'oli ab aygua aquista l'oli dela aygua totes a aquestes quatre coses: e perco mes ajuda que essent pur.

¶ Perque lo fort exercici ales vegades engendra en lo cors grataella e postemes e alguns bonys en la pell de fora? En los corsos que son replens de molta superfluitat/ per lo exercici se re/scalden tals supfluitats: e bullit passen ples porositats ales pts de fora e engēdrē ḡtella e altres immūdiçies. Mas en los corsos mūdes lo exercici no faria tal opacio. Lo cors dōchs ple de molta supfluitat no deu fer fort exercici mas primer se deu purgar.

¶ Perque es mes fatigos menar lo braç buyt per layre com si volgues lançar alguna cosa: que hauent alguna cosa en la ma e lançant aq̄lla? Quāt l'ome ha alguna cosa en la ma greu e ponderosa q̄ resister ala virtut e poder daq̄ll al lāçar daq̄lla tāt mes li auer e fortifica la virtut e forza: com es natura de tota cosa fortificar e vnir la sua virtut contra tot quant li fa resistencia. e perco veem que los qui salten porten en la ma algunes pedres: e algūns corren millor quant mouen les mans que quant no les mouen: pco que en tal mouimēt se fa vna cōtraresistencia: que vnex e fortifica la força del cors a tals exercicis. on per aquesta rao qui mena lo braç p̄ layre hauent alguna cosa en la ma ha la virtut mes fort e mes vnida que no hauent alguna cosa: e per tant menys se affatiga.

¶ Perque quāt nosaltres correm leugerament appar que layre

sia vn vent? **A**Dentre nosaltres correm leugerament: layre fa vna resistencia e violencia contra nosaltres. **O**n perco nosaltres som pcudits del ayre pla resistēcia quens fa: e per tal pcussio que sentim appar ques mogua layre: e layre mogut appar vent.

¶ Perque lo soberc exercici diseca e resol la caloz natural: la q̄l resolta se segueix refredamēt del cors. **D**ōchs tot exercici enlo pzin cipi rescaldia lo cors: e cōtinuant e essent molt fort ala fi refreda.

¶ Perque tot altre membre del ventre enfora fregat e exercitat se engrera: mas lo ventre fregat e exercitat se dimagre? **L**ovē tre es ple de graxesa: e pco tota cosa que rescaldia/liquefa la dita graxesa: pla qual cosa lo ventre se dimagre. **A**das les altres pts q̄ son carnosos: plo mouimēt e fregament no poden liquidar se: ans perlo exercici se rescalden: e perco tiren millor lo nudrimēt de ques fan mes grasses e carnosos. **O**n veem los metges quāt volen engraxar vn membre manen que suauement sia fregat perco q̄ la caloz natural en aq̄ll pzença força mijancant la qual millor se tire lo nudriment.

¶ Perque quant enlo exercici sentim lassamēt: deuem reposar de tal exercici/ e mesauant nons deuem moure. **T**ota cosa que superfluament euacua la natura: tol e euacua lo aiudament/ e aq̄l la cosa que es conuenient ala substancia dels membres. **S**enyal es donchs: quant lome perlo exercici sent lassitut o cançament: q̄ la euacuacio comença ala cosa aiudadora e bona. perco la natura ques sent lassā: cerca repos. **E** aço es: perquant lo exercici euacua la natura.

¶ Perque quant lome corre: can mes tost: q̄ quāt va a son pas? **Q**uant lome corre: leua lo peu: ans que ferm laltre. e met lo vn peu mes luny que laltre. e perco abans cau: que anant a son pas. on no leua mes lo vn peu/ ne mes alōga lo pas que laltre: ne encara leua abans lo vn peu: que ferm laltre.

¶ Perq̄ quāt nosaltres mūtam: nos dolē los genolls e les cames. e quāt deuallā: nos dolē les pts de les anqs e del pentenill.

Quant nosaltres muntam: lo cors se mou contra la sua inclinacio natural perco com es pesat:elos genolls s'opoztē molt pes e fatigua en transferir lo cors amunt cōtra sa natura. Mas quāt nosaltres deuallam posat que tal mouimēt sia natural al cors no refimēys la anima no lera del tot deuallar al cors com es de sa natura:mas ordonadament poch apoch lo cala baix. la qual manera de deuallar es contra la natura del cors/la qual es que deualle tost.on sostenint la anima lo cors que no deualle tost ve a s'opoztar gran pes ales parts femozals coes les anques. Altra rao: tot membre ques apparta del seu natural siti: reb dolor fatigua e lassament.lo siti natural dōchs dels genolls es que sien plegats enles parts anteriors E lo siti natural deles anques es que sien encuruades enles parts posteriors. Com sia cosa donchs que muntant los genolls se encuruen enles parts posteriors cōtra lo seu natural siti:perco sentē dolor. mas quāt deualen les anques se encuruan enles parts anteriors per semblant contra lo seu natural siti:de que reben lesio e nocument.

¶ Perque caminant per via no sabuda coes que no sapiam la quantitat del camí que hauem a fer: nos cansam mes que si caminam per camí sabut? La occasio es aquesta que sabent quāt es lo camí que hauem a fer sabem lo nombze e la mesura determinada de aquell: e no sabēt/nos sap determinacio ni mesura alguna. Es cert que la cosa indeterminada es continuament maior que la cosa termenada. Encara no sabent la quantitat del camí de continuu pensam enlo terme de la fi de aquell: e cōtinuament ymaginam de peruenir en aquell terme. e no puenint hi se seguex vna desperacio de quēs par a modo que aquell camí sia sens fi. mas sabent lo terme del camí no posam fantasia ne ymaginacio de cōtinuu peruenir en aquell:ans la ymaginacio nostra es ala vltima fi que per nosaltres es sabuda.

¶ Perque als homens affatigats per exercici nols deu esser donat a meniar encontinent apres lo exercici? Enlo exercici la

virtut es sembrada e escampada per lo cors : e si la vianda se deu ben digerir e coure e transmudar en bon nudriment: es necessari: que la virtut e caloz natural sia vnida. Encontinent donchs apres l'exercici nos deu pendre la vianda. ans se deu alguntant reposar. fins que la caloz natural que es escampada: se vnesca circa les parts nutritiues del vètre: car en altra manera nos faria bona digestio: ans tal vianda se conuertiria en superflues e males humors.

¶ Perque es mes dificultos lo correr que anar a son pas? Quāt mes lo cors se mou cōtra la sua natura tant ab maiorz difficultat soporta tal mouiment. Essent donchs lo correr mes cōtra la natura del cors q̄ lo anar a son pas: com en lo correr tot lo cors se leua en layre e soste tot lo pes en simateix: que es contra la natura dela cosa pesada que es moure en auall/perço es molt difficultos. Mas lo qui va a son pas va reposat ab orde/e no leua en layre tot sō pes perque lage a sostenir a simeteix: mas leua lo vn peu e ferma laltre sobze lo qual se soste.

¶ Perq̄ reposant se sota los raigs del sol mes se scalfa lo cors que mouent se: e quāt ab mes leugeria se mou lo cors tant mēys lo sol lo scalfa: e deuria esser lo contrari perquāt la natura del mouiment es scalfar? No scalfa tot mouimēt/ans es algu que refreda: com lo qui buffa o mou la caldera qui bull. e quant vna cosa calda se mou per layre: se refreda. per semblant lo cors nostre mes se scalfa per lo sol reposant/ pquant del cors hix sempre vna vapor calda laqual scalfa layre a si propinque e layre scalfat scalfa a nosaltres ensemps ab los raigs del sol: los quals en nosaltres millor se imprimen reposant nos Mas quāt nos mouem mudam aquell ayre scalfat de les vapors nostres: e mudam nos en altre loch que no es encara scalfat. on per tal mouiment nos appar que circa nosaltres sentiam vn vent quins refreda. Encara quant nos mouem lo sol no pot imprimir los se⁹ raigs en les parts del cors nostre axi com fa la boza que stam reposats.

*motus in terra
caloris*

Capit. quart de

¶ Perque lome se cança mes quent fa vn cami / anant vn poch e reposant altre poch / e tornāt tantost caminar / e axi anant e reposant q̄ si de continuu caminaua? Tot mouiment que engendra gran inegualtat e desordenāca: debilita molt lo cors el cança.

En tal mouimēt nos obserua ne ygualtat ni algun orde: mas ara se mou lo cors e ara nos mou. Encara tota subita mutacio que fa la natura: la offen e la debilita. e p̄co mouentse lo cors e subito reposar se: e āps de nou tornar se moure se fan subites mutaciōs de vn contrari en altre: q̄ es occasio que tal anar cança molt lome

¶ Perque lo correr leuger fa debils e infermes les parts q̄ son circa lo cap e maiorment los vlls. e deuria esser lo cōtrari: perco com lo mouiment fa deuallar baix les superfluitats: e purgāt les parts superiors reumple les inferiors. E pur veem que los qui corren leugeramēt a cauall los lagrimeian los vlls els offenen?

Lo mouiment leuger que no es summament leuger purga les parts desobre e reumple les parts desota. pero lo mouiment que es molt leuger scalfa les venes del cors / e fa muntar moltes fumositats al cap: les quals no trobāt erida corren als vlls qui son molt porosos e plēs de venes on ixen fora per lagrimes. En cara la spessa percussio del vll feta per layre p̄ causa del mouimēt leuger importa lagremes. e ia veem q̄ lo vent percuđint los vlls los pturba e plo percuđir q̄ fa obra les porositats dels ditsvlls perles quals porositats dels vlls essent vbertes ix la humiditat reclosa en manera de lagremes.

¶ Perq̄ lome debilitat per molt exercici appar bauer la veu molt prima? La veu del home debilitat es menor que la del qui es de fort virtut perco que quāt la virtut es mes fort tant lança fora mes ayre al cano del pulmo: e quant es mes debil lāca mēys ayre. La gran veu donchs perue de multitut de ayre trames dela virtut. e la debil veu perue dela poquesa del dit ayre. E com tota poca veu aparega prima / rao es que lo exercici lo qual molt debilita faent la veu menor / encara faça apparer la veu molt prima.

¶ Perque l'home qui ha molta supfluitat en lo cors p gran exercici e fatiga auengades se suffoca e mor de mort soptana?

La calor liquefa e resol aquelles superfluitats en vapors: e maiorment essent tals supfluitats circa les parts del pulmo: e per calor feta plo exercici se resoluen en fums / los quals fums reumplen tots los pits e lo pulmo: per la qual cosa lo ale se ve a pdre. E aquest es lo documēt dels metges que negun cors molt reple se deu metre a caminar ni algun altre fort exercici e maiorment essent reple circa les parts spirituals: perço com per tal mouiment se cōcassen aquelles superfluitats e pudrexen se es cōuerten en fums podrits. on se segueix mort soptada com es stat dit o febres.

¶ Perque los quis affatiguen de dia han mes vegades pollucio en la nit seguent en dormint que los qui nos affatiguen?

La sperma es de sa natura calda. El home dōchs qui es calt e humit de natura abunda molt en lo coit e ha moltes pollucions pço que al coit e ales pollucions se requieren dues coses / la vna la calor q̄ liquefaca la humiditat e la faca correr als lochs spermatichs: e aquesta concorre com a causa efficient. La otra es humiditat que concorre com a causa material. Donchs los qui se exerciten de dia se scalfen per la qual calor se fa liquida la humiditat del cors: e sobreuenint a ps lo dormir / la calor se atura circa los ronyōs: eles humiditats les quals hauia disoltes la calor del exercici e reduides ales vies spermatiques complex la expulsio de aquelles / conuertint les en sperma. on la calor feta en lo temps del exercici prepara e dispon les humiditats spermatiques: e apres la calor feta per lo dormir circa los ronyons la compleix.

¶ Perque algūs engreixen plo repos / e altres reposant se amagreixen: e no deuria esser axi pque de vna causa no poden venir cōtraris effectes? La diuersitat de les complexions es occasio de tals cōtraris effectes: perço que alguns homens son de calda complexio e algūs de freda. los homens calts se engreixen per lo repos e per lo exercici se amagreixen: perço que la lur calor es fort

coitui

diuisi e fons e
1493 m.

en payr la vianda: e no han necessari de exercici que fortifich la dita calor. ans si feyen exercici se inflamaria es consumaria. e per cō seguent se amagririen los tals homens. Mas lo contrari es en los homens frets de natura / ques amagrexen per lo repos / e per lo exercici se engrexen: perço que la lur calor natural es debil e a / dormida que per si sola no pot be digerir la vianda ni conuertir lo nudriment en sanch loable sino en ajuda per lo exercici: per lo qual se fortifich e reb vigor e forca. Si dōchs tals homens se exerciten la lur calor natural se fortifica a fer bona digestio: dela qual pzoceix engrexament.

Comença lo quart capitol en lo qual lo auctor posa. lxxxiii. que fits o demandes circa la euacuacio e replecio del cors huma.

Derque les euacuaciōs superflues o supflues replecions destempren lo cors nostre? La superflua euacuacio purga tant lo bo com lo mal: e perço di / seca lo humit radical e resol la calor natural. La superflua repleccio fa soberguenar moltes supfluitats les quals no podent les la natura regir se podrexen e porten lo cors a moltes podrides infirmitats.

Derque manen los metges que lome per conseruar sanitat se deu purgar en la primavera. E pur dien quel home sa ab gran difficultat soporta medecines purgatiues. E aco appare esser dues coses contraries? De tres maneres se troben los corsos humans. Algūns verament sans: e aqsts no han necessari de purgar se perço com no son replens de males humors. mas sol han a cōseruar la sanitat ab degut regiment e guardant se de desordes. Al ires son veramēt malalts e aqsts son malalts per maça repleccio

de supflues humors: als quals cōuenen molt les euacuacions. o son malats per maca magresa e defallimēt: e aq̄sts no es necessari de purgar: mas de restauracio e replecció. Altres son mijans entre los damūt dits: los quals acabat q̄ no sien malalts han molta superfluitat pla qual son dispos̄ts afaclmēt emmalaltir se. los quals p̄ preseruar se de les malalties es necessari de esser purgats de tals humors enq̄ abūden. **E** cō donchs enlo hibern los appetits son forts/ es menia molt: se aiusten enlo cors moltes supfluitats q̄ apres sobreuenit la calor del estiu (si ans no son euacuats) se podren ebullen: on se engēdren moltes febres en tals corsos no purgats. e p̄co manen los metges q̄ los corsos qui han viscut desordenadament enlo yuern e qui son molt replēs/ se purguē enla primavera p̄co q̄ nos emmalaltescā sobreuenint lestiu. **E** p̄ semblāt los corsos son en lestiu pla calor debilitats e resolts pla qual cosa la natura soporta mal. D'altra part se menian moltes fruytes de que se engendren moltes supfluitats adustes q̄ si nos euacuan enlo temps del autumne/ sobreuenint lo yuern se referren dins lo cors e se inflaman: deq̄ se engēdre mal de costat e moltes infirmitats agudes q̄ prestament maten los homēs **E** de aço se seguir q̄ no deuem pendre vnametexa medecina enla primavera e enlo autūne. car enla primavera se deu hauer entēcio a euacuar les supfluitats fleumatiques engēdrades enlo yuern: e enlo autūne se deu hauer intencio a purgar les supfluitats adustes engēdrades en lestiu. Si donchs lo cors no es reple e es viscut aregladament enlos dits tēps/ e es sa p̄fetamēt no deu vsar algūa purga ne medecina p̄quant euacuaria lo bo/ e resolria la calor natural.

¶ Perque es nociu purgar se en lestiu quāt fa grandissima calor: e per semblant enlo yuern quant fa grandissim fret?

Tota medecina mediocre o fort q̄ euacua p̄ via de attraccio tirant les humors de les parts intrinseques del cors als lochs deputats de la euacuacio/ inflama la calor natural la resol e debilita **L**om donchs enlestin la natura sia molt resolta e debilitada aiu

Capitol quart

stant li cosa q̄ la disolgues e la debilitas: mes vendria a rebze grā nocument de flaqueza e deffallimēt Enlo hiuern posat que la natura sia fort les humors stan reposades e congelades: e les vies del cors son tancades per lo fret: perço la medecina no les pot tirar ni euacuar. On dues coses se requeren si la medecina deu fer bona operacio. la vna: que la natura sia cōuenient fort e sufficiēt a dispōdre la medecina en guisa que per tal euacuacio la dita natura nos resolga maça. e aquesta condicio manca en lestiu. L'altra es que les vies sien vbertes/ e que les humors sien fluxibles e dispostes per exir. e aquesta manca enlo hiuern. Dōchs la primavera e lo autumne o pur lo temps que no es maça calt ni maça fret es idoneu a purgar se.

¶ Perque los metges ans que donen la purga donen alguns exarops o iuleps? La occasio es itada ia dita perço q̄ la purga sia bona e conuenientment feta es necessari que les humors sien dispostes e obedients ala natura/ e que les males humors sien separades deles bones: perço q̄ enla euacuacio les humors no facen resistencia/ pque en tal resistencia molt se perturba e debilita la natura/ e pco encara que nos euacue les bones humors ensemps ab les males. E cō los exarops e iuleps dispōguē les humors eles facen obedients ala medecina e separen les bones humors deles males perço son molt conuenients ans dela medecina. on quis sab be exaropar sab be purgar.

¶ Perque los metges manen que sobze la medecina encontinent se dorme vn poch/ e prohiberen lo dormir quāt la medecina comença obzar? Lo dormir fortifica la caloz natural laqual fortificada milloz resister ala impressio del vètre/ qui de sa natura ha algua ventositat. e encara milloz asubtilia la medecina e redu eix la en fum vapozos: perla qual asubtiliacio obza en nosaltres. D'altra part lo dormir reduit la caloz natural ales parts dedins. la dita caloz encara mena ab si les supfluitats en aquells lochs qui son deputats ales euacuacions. Fortificada donchs la caloz.

natural / e conuertida la medecina en fum vapozos / e reduydes les humors als lochs dela euacuacio com es stat damunt dit / no es necessari ni conuenient lo dormir: perquāt lo dormir repugna ala euacuacio. car la virtut enten en foragitar les dites humors: les quals son agregades e aiustades en aquells lochs: e lo dormir prohibeix la dita operacio tenint les fermes. Item en lo dormir la natura no sentint la grauesa de aquelles humors nos giraria en lançar e foragitar les. Item tals humors pozien anar sena algun membre interior principal e farien gran nocumēt. Item si apres que la medecina es conuertida en fum vapozos se dormia: la natura anichilana la medecina en manera que mes no obraria. **E** es de notar que son algunes medecines ari debils que no es necessari dormir desobra. **E** algunes son tan forts que es necessari dormir hi molt. **E** algunes mediocres sobre les quals es necessari dormir hi mijanament. **E** encara es de saber que segons la diuersitat deles natures es necessari limitar la quantitat del temps ques deu dormir sobre la medecina. perço com lo qui ha la natura fort deu dormir poch. e qui ha la natura debil: hi deu molt dormir. e qui ha la natura mediocre / mijanament hi deu dormir. **E** totes aquestes coses sobredites consisten en la coniectura del metge.

¶ Perque quāt la medecina comença de obrar se deu hom moure leugerament passeiant? **¶** Tot mouiment perturba lo cors e met les humors en concassamēt / fent les penetrar al loch deles euacuaciōs. e lo repos les aqeta e no les fa correr. **¶** Quāt dōchs nosaltres volem que la medecina obze / ordonam que lo cors se moga. e quant volem refrenar la sua operacio / ordonam que lo cors nos moga.

¶ Perques dona ordi dich aygua de ordi o brou magre ab sucre roig apres la operacio dela medecina? **¶** Per dues coses es conuenient: la primera es perque neteix e mundifich los pits. deles humors les quals ha tirat la medecina. **¶** Altra es que faça

Capitol quart

deu allar la medecina a les parts desota: e pco se diu lauatiu. on no deu esser cosa grassa pco que vedaria en los pits. E nota que es molt millor per lauatiu laygua dordi que no es lo brou magre. perco com vltra que laygua dordi mundifica lestomach/ ha vna virtut refrigeratiua e hūectiua pla q̄l se correger la mala impressio que la medecina ha feta en lestomach e membres circumstants.

Item laygua dordi es molt mes abstersiua e mundificatiua que no es lo brou magre. E per aquesta rao lo sucre roig es mes cōuenient que lo sucre fi: per quant es mes abstersiu e mundificatiu.

¶ Perque ordonen los metges q̄ lo vespre seguent ala purga o lo mati seguent se dega donar vna ajuda de aygua de ordi toz / lodona e sucre rosat? Tota medecina ha virtut vermosa e euacuant algūes humors agudes ve a noure als budells per la sua mala qualitat: e de aquelles humors que purgan e mordicā los budells quāt passan per aquelles vies. per la qual cosa moltes vegades se segueix scorrament de aquells. On per subuenir e preseruar los budells de tal nocument/ se ordona la predita ajuda q̄ ha virtut de refrescar e mitigar tota punctura e refrenar tota furoz de humors agudes. Encara la medecina lera algunes humors que moltes vegades no podent les menar restē en la via dels budells: e tal ajuda les acaba de menar fora.

¶ Perque nos deu meniar apres la operacio dela medecina/ ne reposar se fins atāt que vinga vn poch de set? La set apres la operacio dela medecina es loable senyal de pfeta purgacio perco q̄ la medecina cō porta set ples euacuaciōs es senyal q̄ les humors que s deuien euacuar son euacuades: e q̄ la medecina ha dissecat ab tal euacuacio la humiditat subtil del stomach/ dela q̄l ve aq̄lla set. Quāt dōchs ve la set ap̄s la purgacio deuem restrenyer la si mes sobrepuias: e lauors deuem donar lo lauatiu o alguna cosa q̄ foragita la medecina del cors. mas si ap̄s la opacio no ve set/ es senyal q̄ la purga no es cōplida: ans hi sō romases altres humors de q̄ la m̄decina no ha pogut fer impressio en lestomach

donchs no es encara necessari restrenyer la sua operacio: ni encara foragitar la medecina del cors mas dexar la obzar fins que vingua vn poch de set. Et si per operacio de aquella medecina en tal purgacio no venia set: sapies que aqlla medecina no ha purgat ab complimēt: ans ha necessari aquell cors de purgar se altra vegada: fins a tant que per tal purga li vinga set.

¶ Perque lo cors que ha ventre inferior magre e extenuat ab difficultat softe de esser purgat per les parts desota?

Quāt la virtut dels budells e de les parts circūstants es fort se fa millor euacuacio que quāt es debil: perco que tira millor les humors e millor les foragita e ajuda ala opacio dela medecina: e encara resisteix mes ala impressio verinosa de aquella. Essent donchs lo ventre carnos e gras senyal es que abunda de molta sanch e spirits: e consegüentment que la virtut es fort en aquell loch. Et si lo ventre es extenuat o magre/ es senyal de poca sanch e de debil virtut. Et pertant lo metge quant vol purgar algun per les parts inferiors deu ans tocar lo ventre: e segons la sua carnositat o magresa deu obzar ab discrecio.

¶ Perque qui ha lo coll lonch e prim ab les spatles eleuades e los pits strets: p res nos deu purgar per les parts desobre coes p vomit? Tals corsos son molt disposats a etiquea e a ruptura de alguna vena del pulmo o dels pits: on plo fort somouiment dela medecina vomitina en les parts desobre se pozia facilment rō prealgunavena en los pits: dela qual ruptura se seguex infirmitat de etiguea.

¶ Perq essent necessari de purgar se en lestiu es millor purgar se per les parts desobre coes per vomit en los corsos disposats q per les parts inferiors: e en lo yuern plo contrari? En lestiu se engendra molta colera e humors subtils q de natura sua son leugers e facilment mōten ales parts superiors: on facilmente per aqllas parts se purguan. Mas en lo yuern se engendren moltes superfluitats fleumatiques/ les quals essent greus de lur natura

Capit. quart de

deuallan a les part desota. **E** perço se purgnē milloz per aquelles parts.

¶ Perque quant lome vrina molt en la nit va poch del cors: e per lo contrari qui va molt del cors vrina poch? **E**n tres modos se purga generalment lo nostre cors: per suor/p vrina/e per egestio. Purgant donchs molt per vna destes vies se restreny la purgació per les altres. on purgant la natura molt per vrina/diuria e tramet lo que deuia purgar per les altres parts a les vies dela vrina. **E** per semblant purgant molt per los budells/purga poch per les altres parts. e semblantment suant molt lome se venen apoquir e paucificar la vrina e la egestio.

¶ Perque suan mes les parts superiors e altes que les parts inferiors e baixes? **D**ues occasions se requeren en la suor vna es la humiditat: l'altra la calor que fa euapozar aquella humiditat a les parts defora. **P**erço donchs com les parts superiors son mes humides e caldes que les parts inferiors: perço suan mes. car en les parts superiors es lo cap e lo pulmo que son membres molt replets de humiditat: e encara hi es lo cor que es membre de molta calor. **R**etrobant si donchs les occasions productives dela suor sobreabundantmēt/decet cosa es q̄ encara aq̄lles parts deguen mes suar.

¶ Perque les parts banyades en laygua calda mentre que banyan no poden suar? **L**aygua calda oppila les vies per les quals la humiditat sudoral deuria penetrar: on obturant les prohiber que tal humiditat no vingua a les parts exteriors.

¶ Perque la suor del cap no puix e la suor sota les axelles de les mamelles dels testicols e dela vulua dela dona la suor detras les orelles e dels peus tota es pudent? **L**o cap es molt poros e de aco es manifest senyal la multitut dels cabells e per aquelles porositats respira la humiditat superflua que en ell mūta en guisa que no sta reclusa en lo cap com fa en los altres membres sobredits. **E** la pudor no perne sino de superfluitats recluses en al

suor

gū loch on no ha respiracio: pla qual cosa seve a scalfar e abullir e a podrir se que es occasio q̄ produex pudor. E com les altres parts del home nomenades no sien ari poroses ni vbertes: com es lo cap. ans son recluses: en manera que no poden respirar. p aquesta rao put la suor daquelles parts.

¶ Perque no sua lome ari enlo hyuern com enlo estiu. E deu / ria esser lo contrari. per tant com enlos corsos abunda mes sup / fluitat enlo hyuern. La occasio es stada dita. perco com enla su / or se requer no sol la humiditat superflua/ e la calor: qui la faca e uapozar. mas encara se requer: que les porositats dela pell sien vbertes. perles quals den passar la suor. Essent donchs les poro / sitats del cors tacades e closes p la frigiditat del ayre enlo hyuern e vbertes en lo estiu: perco no sua lome enlo hyuern: acabat que molta humiditat abunde: com en lestiu: on son poques superflu / itats. Encara enlo hyuern les humiditats son congelades enlos corsos: de guisa que ab difficultat se poden assubtiliar/ ni euapo / rar ales parts de fora. coz fan enlestiu: que son subtils e dissoltes e facilmente euapozables.

¶ Perque aquells qui molt fort se exercitan: sis reposan vn poc e apres encara tornan a fer lo exercici. mes suan enlo segon exer / cici que enlo primer. e encara mes que si continuament sens in / teruall se fossen exercitats. Essent lome per algun temps ex / ercitat/ e apres se reposa: se congrega en aquell repos la hamidi / tat: que es stada resolta perlo precedent exercici. e sobzeuenint lo segon exercici aquella humiditat congregada ix fora per suor. E quant la humiditat es mes congregada enlo cors: tant mes se sua sobzeuenint la calor. Mas si continuament lome se exercita sens interuall: nos cōgrega la humiditat. ans se difseca perla ca / lor fortificada del continuat exercici. la qual humiditat difsecada manca la suor.

Capit. quart de

¶ Perque sua mes los qui sō acostumats de suar q̄ no los qui noy son acostumats: e deuria esser lo contrari: perco que los qui no son acostumats de suar abunden mes en superfluitat que los altres qui souint se purguan per la suor? En los qui son acostumats de suar les porositats del cors son molt mes vbertes q̄ en los que noy son acostumats. E pla rao ia dita de sobra/ quāt les porositats son mes vbertes tāt milloz hix la humiditat sudoral. e p̄ aquesta rao los corsos que son de rara composicio suan mes que los durs e densos.

¶ Perq̄ los homens qui stan al sol suan mes vestits que nuus e deuria esser lo contrari perco com lo sol mes scalfa los nuus q̄ los vestits? Lo sol per la sua fort calor quant toca lo cors nuu endurex la pell e tanca les sues porositats: e encara diseca les vapors del cors: on vltra la calor que fa euapozar les humiditats ales parts exteriozs se requir per fer la suor vna cosa que conuertisca les dites vapors en aygua com appar en les coses que destillan per alambi/ que vltra la calor que fa euapozar los fums alt hā necessari del ayre que no sia molt calt perco que tals fums nos disequen: mas condensant se conuertescan en aygua. Bōchs en los corsos nuus la vapor que ve ales parts defora se diseca per la calor del sol de guisa que no pot conuertir se en suor Mas en los corsos vestits la cobertura de les vestidures prohiber que lo sol no clou ni tanca les porositats: e encara no diseca les vapors que se deuen conuertir en suor.

¶ Perque lome sua mes en la cara: e encara mes en lo front? La cara ha les porositats molt vbertes perque es de rara composicio: e es molt humida per esser prop del cap qui es fontana de la humiditat: la qual deualla e se scampa per les parts de la cara e apres sobzeuinent la calor trobant les vies vbertes conuertir aquella humiditat en suor. E com lo frōt sia mes vbi al cap que les altres parts perco reb mes la humiditat del cap: e pertāt mes sua.

¶ Perque quāt lome sua si ell se neteia o frega ab vn drap/ metēt se apres a suar sua mes que si nos fos neteiat o fregat? La suoz calda quāt ve ales parts defora se refreda/ e ve a esser com vna cosa vntuosa e viscosa que obza e tanca les porositats dela pell: perla qual cosa no dexa exir l'altra suoz. e perco ordonā los metges que lo malalt se tega erugar ab drap de li calt: perco que les porositats cubertes pla suoz precedent se obren e millor sua.

¶ Perq̄ sua hom mes enles parts dela squena que enlos pits?

Los pits son cōcauats e capa cos de molta superfluitat: pla qual cosa en aquell loch se aiusta la humiditat sudoral. e aps es tramesa fora: o p scupir/ o per vrina. e les parts dela squena son molt carnosos e humides: deles quals es necessari que la lur humiditat vinga fora per suoz/ com no baien cōcauitat alguna que sia capace de tal humiditat.

¶ Perque quant lome sua si ell se refreda o de aygua o de vent li ve solemament de fastig en lestomach? La humiditat que era aiustada es mouia ales parts defora per conuertirse en suoz/ no podent anar ales parts defora per lo fret circumstant sen retorna ales parts dedins: e anāt ala boca del stomach engendra alli fastig e abominacio.

¶ Perque sua mes lome circa les parts del cap e dels peus que circa les altres parts? Lo cap e los peus son membres plens de ossos/ e perco no han loch cōcauat ni capac de tal humiditat com han los altres membres: e pertant es necessari que aquella humiditat isca fora per suoz.

¶ Perque lome qui se affatiga sua mes quant se reposa apres la fatiga e deuria esser lo cōtrari: pquant la fatiga es occasio dela suoz? Quant lome se affatiga se vimplen les venes: perla ql cosa se cloen les porositats dela pell. Mas reposant se cōtra ben les venes e restan les porositats mes vbertes: ples quals millor ix la suoz. Una altra rao es stada dita damunt/ que perla fatiga la calor pren es fortifica: laqual scampa les humiditats del cors

Capit. quart de

en fums subtils los quals venen a les parts exteriors: e durant a quella gran calor del exercici no poden cōuertir se en suor. Mas sobreuenint lo repos se aminua e diminueix aq̄lla calor: e perço aquells fums se conuertexen en aygua sudoral: los quals ans p la gran calor no poden conuertir se. On appar que la soberga calor o la calor flaca no fan suar: mas la calor mediocre: pço com la soberga dispergex e scampa les humiditats. e la poca calor no es sufficiēt a fer la euaporar. e la mediocre vner e vapoza: e aquestes dues coses se requeren ala suor.

et suar
¶ Perque los metges quant volen fer suar primer disponen lo cors ab vna poca calor: e apres augmentāt aq̄lla calor fan suar.

La poca calor obra les porositats del cors: al qual sobreuentant la fort calor trobant aq̄lles porositats vbertes passa a les parts dedins e disol la humiditat e la a subtilia: e fa la venir a les parts defora: e en aquesta manera milloz se fa suar.

¶ Perq̄ no suan en la cara los homens qui son molt rubicūdes. La soberga calor diseca la humiditat sudoral e spargeix la com es stat dit: e insensiblement la fa penetrar per les porositats cutaneas o de la pell. e los homens molt rubicundes abunden de molta calor en la fac: e pertant suan rares voltes.

¶ Perque moltes vegades quant nosaltres suam o per fort calor interior o exterior sentim fret o tremolamēt. Quant la calor ha molt temps abūdat: e la natura vol refrenar aquella suor: retira la calor e lo spirit a les parts dedintre: de que les parts exteriors p̄uades de aquella calor senten fret e tremolament. Encara quant la suor proceex de la calor exterior: les porositats de la pell se obren e la calor va a les parts defora. on les parts interiors resten p̄uades de aquella calor: e perço senten fret e tremolament. Quant donchs la suor proceex de calor dedins: les parts defora senten fret. e quant la suor proceex de calor exterior: les parts dintre senten tal tremolament e fret.

¶ Perque los homens qui se exerciten de exercici temeros: on

caygua temor de mort com enles batalles los sien los peus eno la cara: e enlos exercicis no temerosos mes sua la cara/e no sien los peus? En la temor se retrau la calor natural de les parts exteriors a les parts dedins/e de les parts superiors a les parts inferiores: entat que en la temor romanen les parts superiors e exteriors fredes: e les parts inferiores e les dedins caldes. perco com la calor se vner tota circa les parts dels pits e circa los peus. e en senyal de aco es que la fac o cara del qui ha por es feta groga. pco com es de pauperat de la calor natural e sanch. on appar que la cara de aquells qui de guerra mortal guerreia per aquesta rao roma freda e groga. e on ha frigiditat noy pot hauer suor: e perco no suan lurs cares. mas sien los peus als quals es de uallada la calor co es stat dit. Mas enlos exercicis no temerosos nos parteix la calor de les parts de fora: perco restant la cara calda/e no rescalfant se los peus/sua la cara e no los peus.

¶ Perque lancant aygua calda o freda sobre lo cors nuu/en totes maneres se sent fret e tremolament. La occasio es stata dita pco com la aygua freda empeny la calor de les parts de fora en aquelles dedintre/e restan les exteriors fredes. E la aygua calda tira la calor de dedins a les pts de fora: on les interiors se refreden.

¶ Perq enlo principi de la sessio de les febres les mes vegades senten los malats fret e tremolament o horripilacio en les parts exteriors? La occasio de aco mateix es la que es stata dita perco que enlo principi de la sessio se mou la humor qui fa la febre a les parts dedins: ala qual la natura entenenent a pugnar/tramet la calor e lo spirit a les parts interiors: e perco romanen les parts exteriors fredes.

¶ Perque les suors fredes en les infirmitats son pijors que les suors caldes?

La suor es evacuacio de alguna superfluitat per les parts de la pell. Donchs la suor freda significa que en los corsos abunda molta superfluitat/e tanta que la calor natural no la ha poguda

vencre ni scalfar: e perço ix freda. Mas quāt la suor es calda/es senyal que la superfluitat es poca/o que la calor natural ha vencuda e sobrepuiada aquella: e perço la scalfada de que ix calda p suor. E pertāt dien los metges que enles febres agudes la suor freda es mortal: perço com significa que la calor natural es vencuda e mortificada dela infirmitat: e essent lo morbo breue la dita calor natural en aquells poch s iorns a disolres en guisa que nos pot releuar. Mas enles infirmitats lōgues la suor freda no es de necessitat mortal: perço que la natura pur hauēt prou tēps e spay per digerir tal humor poza molt be en tant temps scalfar la e vencre la/e per conseguent euacuar la. Dōchs la suor freda significa mort o longuesa de malaltia.

¶ Perque mes sua lome dormint que vetlāt: e deuria esser lo cōtrari/pço que les parts de fora resten fredes enlo dormir/ e les porositats del cors son mes closes que enla vigilia? Enlo dormir la calor natural se auner e fortifica a les parts dedins com es stat dit: e les humiditats que son enles parts interiorz se resoluē es trameten a les parts de fora. e quant hom vetla: la calor es scāpada e no ha tanta purāca per disore la dita humiditat per suor. E posat que les porositats dela pell enlo vetlar siē mes vbertes que enlo dormir: no son tan closes enlo dormir que la humiditat sudoral no pura exir fora. Donchs mes fa la suor la calor vnida ab les porositats menys vbertes/ que les porositats molt vbertes ab la calor scampada e dispersa.

¶ Perque sua lome quant se mor? La suor perue de dues occasions: dela fort calor que disol les humiditats/e aquesta es bona suor. Perue encara de calor molt debil e q̄si extincta o apagada/ com se deue enlos homens que soporten gran dolor que resol la lur natura/enlos homens qui son prop dela mort: perço que quant la calor es molt debil e paucificada/tota se vner al coz com ala sua fornal e mena: perla qual vnio ve a disolres alguna humiditat que es a les parts dedins la qual ix fora per suor. En/

carra la calor natural que es prop dela extincçio o apagament/ fa
 axi com la flama dela lantia quant es prop dela fi que fa lo vltim
 dela sua forza per foragitar lo seu contrari. E no podent la calor
 natural en tal esforç foragitar la infirmitat : foragita lo que li es
 possible. e aquesta es la occasio que tals homès en la boza dela
 mort vrinen o egereiren.

¶ Perque los metges quāt volen fer suar algu li donen aygua
 cuyta calda o vi a beure : e fan lo cobzir consentint li lo dormir ?

La cosa que scalfa les parts dedins/ e obra les vies que vā
 a les parts defora es ajudadora a fer suar. Veent dōchs los met
 ges que algun comença a suar e que la humiditat sudozal ha ia
 presa la via a les pts defora: volen ajudar ala natura encara mes
 a fer tal expulsio. e aco fan ab laygua calda o ab lo vi. que haien
 encara a metre en bulicio les humiditats que son dintre: e apres
 hauent virtut de penetrar a les parts defora/ obren aquelles vies
 e menē ab si les humiditats sudozals: ab les quals es mesclada
 aquella aygua o aquell vi begut.

¶ Perque la suor feta en gran quantitat en la nit dormint/ sens
 neguna altra occasio: significa aquell tal hauer maça sopat aqlla
 nit: o q̄ es molt reple de males humors q̄ han necessari de euacua
 cio ? Quant lome ha molt sopat/ apres sobzeuenint lo dor/
 mir no podent la calor natural digerir cōuenientmēt tanta viada
 la maior part de aqlla se cōuertex en superfluitats: les quals la di
 ta calor dins vnida les foragita per suor. E si la suor ve en dor/
 mint no hauēt maça sopat/ significa que en aqll cors ha moltes
 superfluitats les quals per altre temps se son engendrades: e la
 calor vnida en lo dormir no hauēt maça meniat/ ha necessari tal
 home purgar se. que posat q̄ la calor resolga les parts subtils /
 restē les parts grosses dela superfluitat que per suor nos poden
 resoldre. Es donchs necessari que per altre loch sien euacuades.

¶ Perque alguns homès son naturalment stiptichs/ altres lu/
 brichs e larchs de ventre ? La superfluitat que ix per los bu

Capit. quart de

beds que es supfluitat dela pmera digestio/quat no es be disseca da dela humiditat dela viada ix liquida: pla qual cosa fa lo ventre lubrich e moll. **E** quat es separada dela part humida resta fe ca dura q es difficultosa de exir/on pco falo cors stiptich. **M**as les occasios que la feca alguna vegada sia liquida/altra vegada molt dura/pode esser moltes. la vna quat lestomach no paer be q resta la viada indigesta/pco com no li es conuenient: pla qual cosa ari liquida e putrefacta ix fora perlos budells. **L**a segona occasio pot esser q lestomach o los budells han debil la virtut re tētina: pla qual cosa no poden retenir lo temps necessari q tal via da sia cuyta/ o q lo fetge tir a si les parts liquides: e en aqsta gui sa lo retenir se poch la viada enlo ventrell o enlos budells per de bilitat dela lur virtut retentina es occasio de fer liquida la egestio. **O**n es de notar que la soberga humiditat es occasio de debilitar la virtut retentina dels mēbres/ mas fortifica la virtut expulsua. e es lo cōtrari enla siccitat: car la siccitat fortifica la virtut retētina e debilita la expulsua. **Q**ui ha dōchs lestomach e los budells molt humits/ha lo ventre lubrich pla debilitat de virtut retentina/ e for tificacio de virtut expulsua. **L**a terca occasio pot esser scorrament del stomach o dels budells feta p alguna viada o humor: pla ql cosa anant aps la vianda en aquells lochs scorats e vlcerats/ mordica e puny aqlles parts: e sentit la natura tal lesio lanca tal viada daqls lochs ans ques digeresca o q lo fetge tir a si la part liquida: on ix la egestio molla. **L**a quarta occasio es debilitat o fredoz del fetge/ perla qual no pot tirar ne suclar dels budells les parts liquides dela vianda digesta enlo ventrell. **O**n es de saber que la viada essent digesta en lestomach/ la natura la gita baix plos budells als quals sta lo fetge acostat: e per algues petites venes q venen dels budells al dit fetge: sucla e tira a si les parts humoroses e liquides: e ve a poch a poch deuallat a dissecar se: e finalmēt aexir fora feca terrestre e secca. **D**ōchs qui ha lo fetge fret o debil ha lo ventre lubrich per aquesta occasio. **L**a quinta e

ultima occasio pot esser que les venes dites miseraiques / q̄ son entre lo fetge e los budells fossen oppilades: pla qual oppilacio no pot penetrar al fetge la humiditat dela dita vianda digesta.

¶ Perlo cōtrari deles p̄dites cinch occasiōs pue lo cors stiptich: on q̄ ha lo vētrell e los budells forts en digerir/e retenir la vianda degut tēps sens algūa macula: e ha lo fetge calt e fort en disse car tal vianda: e q̄ les venes entremedies no siē oppilades: aq̄st ha lo cors molt stiptich/ an cō aquell qui ha les occasiōs cōtra ries/ ha lo cors molt liquit. ¶ Qui hagues algunes occasiōs que fessen lo cors stiptich/ e algūes quel fessen liquit: es necessari cō/ pensar la vna ab l'altra: e fer que venca la mes fort.

¶ Perque los qui son stiptichs en lo tēps dela iouentut/ son lubrichs o larchs de cors en la vellesa: e plo cōtrari los qui han lo cors larch o lubrich en la iouentut son stiptichs en la vellesa?

¶ Dudāt se les occasiōs al cōtrari es necessari mudar se lo effecte p̄ semblāt al contrari. Com dōchs sia que essent lo vētre stiptich en iouētut p̄ alguna deles p̄dites occasiōs se muden les occasiōs en la vellesa: cō si per massa caloz de fetge/ o p̄ sa maca gran virtut atractiua/ o p̄ maca virtut retētiua del stomach e dels budells fos lome stiptich quāt es ioue/ puenint apzes ala vellesa apoquint se la caloz del fetge/ la virtut atractiua e retentiua venen a mācar: on se engendra en lo cors lubricitat e larguesa de vētre. ¶ Per semblāt si en lo temps dela iouentut fos lo cors lubrich e larch de ventre/ per esser molt fort la virtut expulsiva/ e per debilitat dela virtut retentiua/ perco que lo estomach e los budells fossen maca humits: sobzeuenit apzes la vellesa se debilita la virtut expulsiva cōtinuament dissecant lo cors ve la virtut retentiua a fortificar se/ e la expulsiva a debilitar se. per la qual cosa dōchs per lo discurs deles edats se muda la natura e la virtut dels mem bres les mes vegades al contrari: e perco se muda lo cors per la maior part be que no sempre: en la vellesa altrament que era en la iouentut.

Capit. quart de

¶ Perq̄ les viādes que son de leuger nudriment leugerament se egerexen les lurs supfluitats? Quant la viāda es de mes leuger nudriment/ tant mes tost la natura separa lo bo del supfluu: e lo supfluu cōseguentment pus tost se foragita. E ari plo cōtrari essent la vianda de tart nudrimēt: tart se fa separacio del bo e del superfluu. On la vianda esser de leuger nudriment no es altra cosa que esser tost digesta/ e que la natura tost separe lo bo del mal e del bo nodreix lo cors: e lo mal foragita. E per lo contrari es de entendre dela vianda de tart nudriment.

¶ Perq̄ en lo flux de sanch de les pts desota quāt apres se restaura lo cors ve a esser lubrich? Quant la virtut del cors es mes debilitada/ tant mes humiditat superflua se engendra en lo cors: de que pceer debilitat de virtut retentiuā. e encara molt maior quātitat va en supfluitats que en bō nudriment. on per aq̄lles superfluitats se fa lo cors moll. Encara pla grā euacuacio dela sanch la virtut atractiuā del fetge molt se debilita de que no pot exugar les fesses: les quals apres deualen liquides.

¶ Perq̄ algunes vegades les feces dels budells son negres cō a sanch negra de mozenes o sanch negra q̄ sia stada gran temps al ayre? La natura ha fet lo cors huma ab tanta diligencia e sollicitut quāt es stat a ella possible: e pco li ha donat totes les vies e māeres que aq̄st orgue corpozeo se purgue e euacue de totes superfluitats e imundicies. On es de saber q̄ dues son les vies e cōduyts q̄ ia natura ha donats al home ples quals se haien euacuar totes les supfluitats del cors. Alguns conduyts son que generalmēt euacuan de tot lo cors: e son cinch los cōduyts en aco deputats. lo vn es los budells. laltre les vies dela vrina. lo terç les porositats dela pell: e aq̄sts tres son los principals. Als donat la natura lo quart q̄ ales vegades es necessari/ ia sia no continuament: e aq̄st es algūes venes que son termenades al orifici dels budells desota. on moltes vegades p via de mozenes la natura euacua la sanch gitant sanch negra p aq̄lles parts Lo quit

cōduyt es sol enles dones enlo temps q̄ son dispostes a fer fills e aquest es pla natura tots mesos euacuat se p̄ sanch meſtru oſa. Aq̄sts donchs son los cinch cōduyts q̄ ha fets la natura p̄ purgar tot lo cors en general. Apres ne ha donats alguns altres q̄ han ſguart a purgar certs membres p̄ncipals: com al cap ha donat les vies del nas e de les ozelles/ e alguntant aq̄lles dels vlls: e lo paladar: p̄co que lo cerueil q̄ es mēbre on se engendra mes ſupfluitat q̄ en altre membre del nostre cap/pura be les dites ſupfluitats euacuar p̄ mes lochs. Encara ha donat la boca per euacuar algunes humiditats del ventrell mijançant la gola/lo qual los metges nomenē meri. e encara euacua del pulmo e parts ſpiſuals algūes humiditats ſupflues en aq̄ll loch aiustades. e aco fa plo cano del pulmo e ab tos. Al cor ha donat los lochs ſponioſos q̄ son ſota les exelles/on purga moltes fumoſitats e humiditats de dit cor. Encara se purga lo cor alenant/coes plo cano del pulmo/tirant layre fret e foragitāt layre calt e moltes altres fumoſitats. E al fetge ha donat lo costat dret e len gonol. per on se bage a purgar quant ſia neceſſari. D'altra part se pot purgar lo fetge per los budells quāt ala ſua part gibboſa: e p̄ vrina quant ala ſua part cōcaua. Ha donat encara als testicols les vies dela vrina p̄les quals euacua la ſupfluitat ſpermatika: laqual acabat q̄ ſia ſupfluitat quant ala conſeruacio del indiuiduu/ no es ſupfluitat quant ala conſeruacio dela ſpecia. En totes aq̄stes guiſes dōchs purga la natura los nostres corsos. Direm donchs q̄ les fesses dels budells ales vegades son negres cōvna ſanch negra p̄quant se romp algūa poſtemacio enlo fetge on era tal materia aiustada. e ans q̄ vinga a podrir se engendra vna pudridura negra que a p̄s ix en tal color. Encara pot puenir que les oppilacions del fetge se obren: e la ſanch negra coagulada q̄ feya tal oppilacio ix fora p̄ defota. Encara hauēt feta la natura la melça p̄ euacuar la ſanch de humors malēconiqs: moltes vegades se ſegueix que la virtut dela melça es debil en mundificar la ſanch de tals bu

mors de q̄s multiplica tal humor malenconica: e la natura agreniada de aquella speffes vegades la tramet perles parts desots. en cara p fort enceniment e caloz se inflamen les humors ela sanch enlo fetge e enles venes: on per tal adustio se cōuenter en substācia grossa negra e pudent: la q̄l agrauant la natura/ella la tramet fora plos budells. Una altra occasio pot esser per maça fredoz que congela la sanch e mortifica la caloz natural: de que les humors puades de spirits e caloz/venen a esser negres e fosques. on son foragitades dela natura ensemps ab les altres egestiōs.

¶ Perque algunes vrines son grosses e altres son subtils?

Quatre son les occasiōs de aco. La primera es que les vies son oppilades/perles quals no pōt passar sino humors destillades e subtils deles quals la vrina es scolament: on essent les humors grosses es necessari la vrina destillar se grossa: e essent subtils es necessari que isca subtil. La segona occasio es debilitat de virtut expulsua/ que no pot foragitar sino lo subtil / e roman lo gros. La tercera occasio es debilitat de digestio: que no podent se be pair la viāda en lestomach o enlo fetge/ resten les humors indigestes e corruptes: deles quals dirina e scola vrina indigesta e subtil. La quarta occasio es la compleccio del fetge per engendrar humors malenconicas e ayguosas/com es la cōpleccio malenconica o colerica. e per les occasions opposites se engēdra la vrina grossa.

¶ Perque la vrina a voltes es terbola e a voltes es clara?

Dues son principalment les occasions. La primera es la debilitat dela virtut separatiua del fetge e dels mēbres vrinals: on no pot diuidir lo subtil del gros ni lo gros del subtil: e perco ix la vrina ab les parts grosses. La segōa occasio es vehement bullicio deles humors: perla qual se segueix vna turbulencia e mesclament deles parts grosses dela vrina ab lo subtil. E perco per multitut de humors e p debilitat de virtut dels membres vrinals que no pot digerir: ne debitaament separar les parts dela vrina: o per

multitud de gran calor febril: la qual faent bullir molt fort les humors del cors fa enterbolir aquelles: de que la vrina per aquesta occasio ix terbola.

¶ Perque la vrina terbola enles febres agudes significa dolor de cap: o enlo passat o enlo present o en lesdeuenidor?

La occasio es ia dita/perco co enles febres agudes e molt caldes se fa molta bullicio de humors: per la qual muntan molts fums al cap qui engendren dolor en aquell. on perco tals fums o son muntats e han ia feta la dolor/o de continuu muntan e actualment fan la dolor per lesdeuenidor.

¶ Perque enlos homens pestilencials apparen les vrines terboles? La occasio es encara ia dita/perco com enlos pestilencials es gran furia de calor verinosa/ que enterbola totes les humors. e d'altra part la virtut vital e digestina/ o natural es feta molt debil en aquells: per la qual no pot diuidir lo gros del subtil. Per aquestes occasios apparen les vrines terboles moltes vegades enlos homens qui son propinques ala mort. Encara en los qui han grandissima calor febril: en la part interior dela qual proceex debilitat dela virtut natural.

¶ Perque la vrina auogada ix clara e apres se enterbola: e auogada ix terbola e apres torna clara: e auogada ix clara e roman clara: e auogada ix terbola e roman terbola?

La calor natural del fetge es aquella que dona la vera forma ala vrina: e aquella cou e li dona la sua substancia. Segons donchs la diuersitat dela calor natural impressa en la vrina per lo fetge/ e segons la diuersitat dela decoccio feta en aquella/ se diuersifica la vrina en la sua substancia quant al seu exir/ e quant a refernar la apres. Si la vrina donchs ix fora ans que la calor natural hata comecat a obzar en ella: lauors ix terbola e roman terbola: per quant la calor natural es aquella que clarifica la vrina: separant les parts grosses de les subtils/ o degudament mesclant aquelles. No essent donchs impres algun senyal dela dita calor

Capit. quart de

natural en la vrina/no ha ensi algua regla que trameta les parts a lurs lochs:ne que asitue degudamēt aq̄lles parts ensemps.on es necessari que axicō ix terbola senblantmēt se romāgue. Mas si la caloz natural ha ia comencat a obrar en la vrina/ e la ia clarificada dins pero no li ha impzes fortmēt lo seu vestigi/en guisa que no pot lonch temps durar/ans subito cō es vrinada subito ix fora:en tal cas la vrina ix clara e āps se fa terbola. E si la caloz ha ia perfetamēt obrat en la vrina de guisa que li ha ia fet fort impressio que facilmente no sen partisca/lauozs la vrina ix e roman clara:pço que la caloz natural axi com es occasio de clarificar la vrina/axi es occasio de conseruar la. Mas nota que la vrina pot exir clara e restar clara per vna altra occasio coes per fort oppilacio pla qual son les parts subtils sens les grosses e turbulentes: on ix clara e subtil. E acabat que la caloz natural no haia cōplida la sua oppilacio en la vrina coes clarificar la:pur li ha feta tal impressio del seu vestigi que roman ferma en aquella: on āps que es vrinada/aquella caloz impressa la clarifica.

¶ Perque alguna vrina ha ipostesi o nuuol:e alguna nol ha?

La ipostesi o nuuol que appar en la vrina es vna superfluitat grossa q̄ auāca dela digestio dels membres: la qual los membres aparten de si e la trameten ales vies dela vrina.e axi ix sen ensemps ab la vrina. Dōchs per tres raons la vrina no ha nuuol. La p̄mera rao es que los membres son axi debilitats que no poden foragitar de si tal supfluitat.e aco per les mes parts es senyal mortal. La segona occasio es oppilacio deles venes per les q̄ls ha de passar tal superfluitat. La tercera occasio es gran purāca dela virtut dels membres per la qual engendran poca superfluitat que roman de lur digestio: la qual resolen per les parts dela pell en brutesa.

¶ Perque alguna vrina es blanca e altra es roia o negra o de alguna altra coloz? Per dues guises se acozoza la vrina:o per occasio del fetge/o p̄ permittio de alguna humor que abūda

enlo cors: on essent lo fetge calt se engendra vrina mes roia e colorada . e essent fret se engendra ayguosa ab poca tintura e sens color. **E** si lo fetge es temprat entre calt e fret la orina se acolora de vna color mediocra. **D**altra part si abūda colera enlo cors hu ma se engendra la vrina de color de saffra. e si abūda sanch se acolora de color roia. e si fleuma/la sua color es ayguosa e blanca. e si malēconia/la orina appar de color fosca e subcēdrosa. **S**egōs donchs la multitut deles humors que ab la vrina ixen ella pren la lur color: e encara segōs la cōpleccio del fetge com es stat dit.

¶ Perque enlos frenetichs perla mes part apparen les vrines blāques e ayguoses **E** dien los metges q̄ quant la vrina appar blanca sens color enles febres ardents e enles agudes significa frenesia?

La occasio pot esser manifesta per les coses sobze dites: perço que frenesia es apostemacio calda del cap enlo qual loch la natura tramet gran multitut de sanch spirit e calor / com a membre principal per subuenir al seu nocumēt: on se partex la calor natural del fetge e deles vies dela vrina/ e va sen al loch doloros del cap. e pertāt mancant la calor natural ales parts dela vrina/ no pot tenyir se la vrina de alguna color: mas romā priuada de color e de tot spirit. e per aq̄sta occasio quāt los metges veen les vrines blanques sens color enles febres ardentissimes enles quals deuria esser la vrina molt colorada: iudican que tota la materia dela infirmitat ensemps ab la calor natural dels mēbres nutritius han abandonats aquells de que deuia proceir la tintura dela vrina e son muntades ales parts superiors com es lur natura quant no son regulades perla virtut del cors.

¶ Perque lo fret del ayre guaste o enterbola la vrina?

La calor impressa enla vrina ples parts nutritiues es aq̄lla que te la vrina clarificada e les parts grosses degudament commixtes ab les subtils: les quals mancant/manca la vrina de clarifa. e perquant vn contrari desa natura corromp laltre: perço lo fret del ayre corrompent la calor impressa enla vrina se ve a enter

bolir aq̄lla: e a desunir les parts grosses de les subtils. les q̄ls conseruaua aquella calor consumada per lo fret del ayre.

¶ Perque la fam/lo exercici/la vigilia/les passions del animo/lo coit/o beure aygua: varian la vrina de la sua color? La diuersitat de les colors de la vrina se reduer a dues occasiōs com es estat dit: coes la calor natural de aquelles pts/e la humor que ab ella se remescla. La fam donchs inflamāt e encenenent la calor natural tny la vrina de color roia. e per lo semblāt lo superfluu exercici/la vigilia/lo coit/e algunes passions d'animio/que rescalden e inflaman lo cors. Mas lo beure de laygua fa la vrina blanca: perco que sens payr se penetra a les vies de la vrina: e mesclant se ab aquella ix fora. E semblantment la medecina que mou moltes humors lesquals tramet apres la natura ensemps ab la vrina: per la qual cosa tnyen aquella segons lur propia color.

¶ Perque alguna vrina es pudent/e altra no put? Proceint la vrina de humors corruptes e pudents es necessari que sia pudent. e si proceer de humors benignes e que no sien pudrides baura la vrina la odor que no pudira. E perco antigament los metges indicauen sobre les humors del cors segons la diuersitat de la odor de la vrina: acabat que ara no sia en vs.

¶ Perque auegades se vrinen arenes/ e petites pedres: e don proceer? Les arenes se engendren en los ronyons o en la veriga/per moltes resolucions e dissecacions fetes per la calor de aquelles parts/p materia fleumatica retenguda en aquells lochs. E per aquesta materia occasio proceer la pedra en los ronyons o veriga engendrada. La primera es multitut de fleuma que proceer de fredor del ventrell. La segona es estretura de les vies de la vrina. La tercera es gran calor de les dites parts. De que essent molta quātitat de fleuma en l'estomach e passant al fetge e no podent se digerir per la sua multitut/ passa ala via dels ronyons e de la veriga. les quals vies essent stretes/ e no bauerent libera exida romā aquella fleuma en aquells lochs: e la calor fort de aquells

lochs dissecantla la reduer en cendra semblant a sablo. E apres sobzeuenint de l'altra fleuma enuisca e cōgloter moltes arenoles ensemps: e en aquesta manera dissecant se pla fort calor de aqlls lochs se fa vna pedra. E perço la pedra ques vrina no es sino vna vnio de moltes arenoles ensemps endurides e cōiuntes pla gran calor de aquelles parts. Qui ha d'ochs les vies dela vrina caldes ab oppilacio/o estretura de aquelles vies/ e fredor de sto/ mach: es molt capac e disposat a tal infirmitat.

¶ Perque en los homens vells la pedra se engendra mes tost en los ronyons que en la veriga: e es tot lo cōtrari en los fadrins que mes tost se engendra en la veriga que en los ronyons?

En los fadrins e iouens es la virtut fort per expellir e foragitar la superfluitat dels ronyons ala veriga: e pco en los fadrins o iouens no romanen aquelles superfluitats en los ronyons/ de que se engendra la pedra: mas son gitades ala veriga e alla se cōuerteren en pedra. Mas en los vells la virtut es debil/ e no pot expellir ne trametre la superfluitat ala veriga: e pco romanen les dites superfluitats en los ronyons/ e engedres la pedra en aqlls. E perço per euitar e preservar se de aqll inconuenient dela pedra es necessari vsar souint lo purgar se.

¶ Perq̄ quant l'ome ha acabat de vrinar li ve a voltes vn poch de fret o tremolament? Layre subito entra en los lochs on era o passaua la vrina/ pco com la natura no cōporta loch buyt e entrant layre sobze aquells lochs sensibles en les parts dedins: ve a causar vn cert fret e vna pūccio: laqual cerquen aqlls membres a foragitar de si: e perço se segueix tremolament.

¶ Perque dels qui vsen molt lo coit los vlls e les anques soporten mes detriment q̄ algun altre mēbre exceptat los ronyons?

Les anques se mouen molt dilatant e cōstrenyent se de que lurs nruis reben detriment. encara tal mouiment de aquelles pts rescaldāt les es occasio de liquidar e disolre la lur humiditat nutritimental: e pco compozten molta lesio. Mas los vlls pateren

Capit. quart de

nocumēt enlo coit pque aduen molta humiditat del cap com les parts que son circa les anques que cullē molta humiditat: e aḡs compremētse la trametan fora per sperma. pla qual cosa enlos vlls e enles parrs spermatiques son dues operaciōs. la vna es congregar molta humiditat. e laltra es lançarla fora per sperma en lacte del coit. e en aquestes dues operacions molt se rescalden los dits membres: e lo lur humit nutrimental se asubtilia es resol e encara molt de aquell passa en sperma. Mas los rōyons mes que altre membre senten lassitut enlo coit/ e incorren en diuerses infirmitats. perquant son molt vehins al loch dela spma. e aḡi ix molt del humit substancial dels tals ronyons/ pla qual cosa molt se debilitan enlo coit. Los vlls dōchs e les anques e los rōyōs sopoorten molt mes detriment en tal acte que negun altre membre mas los ronyons encara molt mes.

¶ Perque los eunuchs qui no vsen lo coit reben lesio enlo ventre cora aquells qui l vsen maca? La occasio en tots dos es que les parts superiozs ecōseguentment los vlls se disequen enlo maca coit com es stat dit. Enlos eunuchs encara es ver pco com los eunuchs son composts de molta humiditat terrestre e p la lur grauesa e debilitat dela virtut retētiua que es en ells/ deuaalla ales parts inferiozs: e les parts superiozs com son los vlls restē disecades. on tals homens per aquesta occasio han les comes molt inflades. Essent donchs los vlls priuats de humiditat venen a mancar spirits visibles qui son fundats enla dita humiditat dels vlls: perque es necessari que la vista comporte detriment.

¶ Perque entre los animals mes se resol e debilita lome perlo coit? Lome enlo coit gita mes sperma per respecte dela quantitat del seu cors que los altres animals: e per aquesta rao molt se resol e debilita perquant la sperma es vn humit molt gras ae reo spirituos disposat a esser fet dela substancia del cors. on resolt tal humit/ se disol lo cors manifestament com a priuat del propi aliment.

¶ Perque l'ome gita molta sperma? Dues son les occasions de aco: la vna que la virtut del home es molt fort en digerer lo seu nu'driment/e perco digereix molt: e per conseguent separa molta superfluitat .e la sperma no es sino superfluitat dela terca digestio. La segona occasio es q̄ l'ome entre los altres animals es de mes calda e bumida natura aerea: e aq̄stes dues qualitats son necessaries a engendrar sperma: coes la caloz cō a causa efficiet: e la humiditat com a causa material. L'ome es donchs animal molt spermatick per aquestes occasions.

¶ Perque la sperma es blāca e scumosa? Dues coses son en la sperma: coes ayguositat/dela qual reb blāquesa: e moltitut de spirits o vent: de que proceex que es scumosa: perquant lo vent e layre mesclat ab laygua es occasio de scuma.

¶ Perque mes tost compleix lo coit lo qui es deiu que lo reple de molta vianda? En lo qui es deiu/les vies per les quals deu passar la sperma son mes vbertes que en lo reple de molta vianda e fart: on perco en los replens son choses tals vies/e probiben que la humiditat spermatica no pas als lochs deputats en los quals se conuerten en sperma?

¶ Perque lo fret de peus no confer al qui vol vsar lo coit: ans lo li prohiber? En lo coit es necessari les parts interiorz e inferiorz esser caldes e humides: car la caloz e lo humit se deu congregar e aiustar en les parts interiorz si lo coit se deu complir. e p aquesta occasio se fa mes pollucio dormint que vetlant/aiustant se dins la caloz natural e lo humit. Equāt les parts interiorz son caldes se scalfan les parts inferiorz e los peus: e pco dormit son mes calts e humits los peus que vetlant. Com donchs sia que lo fret de peus significa fredor de les parts interiorz e de les parts inferiorz que son necessaries al coit: les quals parts quāt se refreden lo coit nos pot complir. perco appar lo quesit esser verdader.

¶ Perque los qui han la veriga plena de vrina no poden tost complir lo coit? Tres son los meats e les vies del membre

Capit. quart de

viril. lo vn es perlo qual passa la vrina. lo segō perlo qual passa la sperma. lo tercer per lo qual passa vna certa humiditat subtil: laqual se tramet fora maiorment quant lome toca alguna dona laqual desija hauer en copula. Com sia dōchs que la veriga plena de vrina agreuia la natura: pla qual cosa ella se sforça de fora gitar dita vrina: perço se dilata e exampla la veriga de guisa que streny e cōculca los meats e vies dela sperma: perla qual cosa no la lexa passar fora.

¶ Perque dels homens e dones molt iouens quant comencan a vsar lo coit/la suor de lurs corsos ret certa pudor: la qual suor ans de vsar lo coit no pudia? Tota pudor proceex de indigestio de humors: e la bona odor e delitosa proceex de humor digesta: com appar enles herbes e enlos animals. on la rosa e la viola reten bona odor/perço com los elements en aquelles herbes son ben proporcionats e digests: e la humiditat ayguosa es stata be digesta perla calor: elo sech terrestre es stat ben temprat p lo humit aereo. E son moltes herbes e arbres que han mala odor: e per semblant alguns animals: e aco no proceex sino de indigestio de humors. Per lo coit donchs lo humit aereo digest se resol e separes del humit ayguos: on pco romā lo humit gros e terrestre indigest: loqual es pudent com es stat dit. Encara per lo coit se refreda lo cors / e la virtut se resol e debilita: de que les humors se fan molt indigestes. e perço put mes la suor que les dites humors reten

¶ Perque los homens no poden fer lo coit en laygua com lo per e lo elephant? Lo ques liquefa perlo foch nos pot fer liquit ne disolre en laygua: com appar enlo plom e enla cera que perlo foch se fonen e per laygua se congelan. Sonent se donchs la sperma perla calor: no pot fōdres en laygua/ans pus tost se cōgela. e essent los meats o vies spermatiques del home estretes/ es necessari que la sperma se liquefaca si per aquelles vies ha de passar. e pertant lome ha necessari de molta fricacio e mouiment

que scalfe aq̄lles parts : perque la humiditat spermatica se fone/ e se asubtilie/ e asubtiliada pura passar per los seus meats strets. mas lo per ha los meats vberts e amples e la materia aparel/ lada per exir: per la qual cosa no ha necessari tanta liquefacio del humit spmatico cō ha lome. Deque encara ha necessari de poca fricacio/ e sol los basta vn poch de tocar **P**er semblāt los elefāts han los testicols sobre la squena: e pco molt p̄st trameten foza la sperma per la lur caloz grādissima. com tot animal que haia los testicols sobre la squena es de natura molt calda **N**opot dōchs la fredoz de laygua empatrar la caloz spermatica de aquells/ com en lome qui es menys calt animal.

Querq̄ ha fet la natura als eleffants los testicols sobre la squena: e per semblant als unicomns? **L**a natura sollicita en totes coses ha fet aco en los eleffants e en los unicomns perco que pze stissimament complissen lo coit com es de natura de animals que han los testicols sobre la squena: que per lur caloz molt tost tra/ meten foza la sperma. e aco ha fet la natura en los eleffants perq̄ lo mascle no stigues maça sobre la femella: ne per la sua grauesa la offenes **E** los unicomns no podeut se be tocar ples spines: ne cessari son dōchs q̄ tost fossen aparellats a lācar foza la spma.

Querq̄ los eleffants quāt volen vsar lo coit entren en laygua?

Aco es perque sien sustentats de laygua en guisa que per la lur grauesa e ponderositat no offenen la femella.

Querq̄ mēys se fa lo coit del home en laygua calda q̄n la freda

Lo spirit e humit spmatico se deu vnir en lo coit: e pla caloz de laygua se disol: e perco nos pot be complir lacte del coit.

Querque lo coit es cosa delectabilissima?

La sperma passa p meats e vies molt sensibles e nervoses en les quals se fa vna grandissima delectacio: perco com la materia spermatica se disol en vapor ventosa: la qual essent reclosa en aquelles meats / e no trobant axi tost la exida causa vna titilacio en aq̄sts lochs ab certa inuolucio e tortuositat dels vexells sper/

Capit. quart de

*caffi R in
des que
ot p 2 y 10
la p mige
de gratella
m 12*

matichs: on se engēdra vna maxima delectacio semblāt en aq̄lla
dela pzuja dela ronya o dela gratella. on lo humit dela ronya dis
solt en vētositat la q̄l se enclou entre carn e pell: e no ha libera exi
da de ques engendre pzuja. Car si hagues libera exida nos en/
gēdraria neguna pzuja. e axi per aquesta rao la suor que libe/
ralment ix fora no fa pzuja. axi es enlo coit com es stat dit. En/
cara ha fet aço la natura a fi dela generacio: ha fet lo coit delectif
sim/perço que per la turpitud de aquell acte los animals no man/
cassen dela generacio.

¶ Perque gratant la ronya cessa la pzuja? La ventositat
enclosa q̄ era causa dela pzuja/ gratant se ve a exalar e euapozar
per les porositats dela pell ques venen a obrir per la mundifica/
cio de vna certa brutura que tenia tancades les dites porositats
on gratāt se aparta aquella brutura: e se obren es dilaten aq̄lles
de que tal ventositat ix fora. *et q̄ q̄ m 12 y 10*

¶ Perq̄ lome sobre tots los animals se mou mes al coit e mes
spes: e en tots temps? Lome ha millor tocar e es de maiors
sentiment quant al tocar que negun altre animal: per esser la sua
natura mes temprada e millor: e consegüentment mes sent la de
lectacio que tot altre animal. Sentint donchs maiors delectacio
enlo coit que altre animal/perço mes se mou en aquell. Encara
lome es mes calt e humit en respecte dela sua quantitat: e aq̄stes
son occasio del coit com es stat dit.

¶ Perque la dona ha mes delectacio enlo coit que lome?

Des dura lo exir dela sperma enla dona que en lome: per
co com les vies e los meats son mes strets en elles: encara nos
fa tan fort expulsio de sperma enla dona com en lome: per esser la
virtut expulsiva mes fort en lome e la sperma mes calda: pla qual
cosa mes velocament ix fora: e per consegüent menys dura la de/
lectacio del home que dela dona. Encara tres coses donā ala do
na delectacio enlo coit: la vna es la confricacio dela verga en los
labis dela figa. La segōa lo rebre dela sperma del home. La ter

ca es emissio dela propia sperma. Mas lomeno ha sino dues delectacions. la vna es la confricacio del membre viril. l'altra es la emissio dela propia sperma. Mauent donchs la dona tres delectacions enlo coit/ e lome sol dues: e durant mes la delectacio dela dona que del home: no es dubte que sent maior delectacio.

¶ Perque les dones ans que sien en edat de menstruar desijen molt lo coit? La humor spermatica e menstrual se comença en aqll tēps a spessir: e los mēbres generati^o comēcen a engrossir e essent les vies spmatiques stretes e closes poca humiditat pot passar p aqlls lochs ans se cōuertex en ventositat/ la q̄l fa vna titilacio e pruia en aqlls lochs: e perco desijen molt que aquelles parts sien fregades per foragitar aqlla pruia e titilacio: e quant mes se fregā mes desijen esser fregades. pco cō per tal fregament molta humiditat se tira en aqlls vies: la q̄l no podēt exir per no esser encara les vies vbertes/ se conuertex en molta humiditat: e quāt mes crex vētositat en aqlls lochs/ tāt mes crex la pruia e la titilacio. e pco quant mes son fregades tant mes creix la occasio del seu desig al coit: pla qual cosa son insaciabls Mas la dona que es de edat que lāca spma no es axi insaciable del coit pco cō la humiditat q̄s tira en aqlls lochs plo fregament no si rete ans se euacua: de que no multiplica tanta vētositat enles vies spmatiques/ quāt enles dones q̄ son de edat q̄ encara no lācan spma.

¶ Perques dzeca la verga enlo coit: e per semblāt quant lome vrina? Humplen se les porositats dela verga enlo coit de humiditat spermatica: e vrinant dela humiditat dela vrina: e tals humiditats son plenes de vent: lo qual fa tumefaccio enla cōcauitat e porositat dels testicols e dela verga: pla qual cosa se estenen e dzecen aquelles parts: axi cō veem que vna cosa molla vimplint se de vēt sta dzeta e roman dura. La vētositat dōchs que vimple los meats e vies dela verga enlo coit/ e enla vrina: es occasio de fer star la verga dzeta. e per aqsta occasio les coses vētosas dzecē lo membre viril. E encara de aco es manifest senyal que al home

Capit. quart de

quāt ha cōplit lo coit li desinfla lo mēbre generatiu . e aco es per que aqll vent q̄ sostenia lo dit mēbre ix foza ab la humiditat spermatica. **E** per aquesta materia rao quant ha urinat ell se desinfla.

¶ Perque lome en l'estiu pot menys enlo coit que la dona?

Enlo coit es necessari que los testicols se tiren ales parts de sobze. e vniuersalmēt totes aquelles parts que son circa aquells lochs es necessari cōgregar e vnir se a cullir la humiditat spmatica. **M**al donchs se pot vsar lo coit stant peniant los testicols e no cōtractes. e cō en l'estiu mes se resol lo humit e spirit de aqlls parts per la caloz del ayre: e enlo hiuern es lo contrari: e perco pot mēys lome enlo coit en l'estiu que en liuern. **M**as la dona no ha los testicols de les parts de foza ans los ha dintre: per la qual cosa nos resoluen an per la caloz del estiu cō los testicols del home

Encara lome es de natura calda e seca: e la dona de freda e humida. **L**ome donchs se debilita molt sobzeuenint la caloz: per quāt semblāt aiustat a seblant lo fa furios: e la virtut se debilita **M**as la natura dela dona que es freda se conforta per la caloz del estiu:

¶ Perque los fadrins qui encara no poden spermatizar han delectacio enlo coit acabat que no lancen sperma? **L**a occasio es stada ia dita/ que per lo fregament de ualla vn vent per los membres spermatichs qui son molt sensibles als testicols: plo qual senten grandissima delectacio: e quasi tanta com si lancassen sperma.

¶ Perque no lanca sperma lome quant es molt fadri: e apres en proces de temps ne lanca quant es de maioz edat?

Les vies spermatiques del fadri dela vrina son stretes e angustes: per les quals no pot passar la humiditat grossa corpulenta: mas sol passa vna vapor vctosa com es stat dit. **E** en proces de temps se dilatan e exampian. **E**ncara aquella vapor ventosa dela qual es stat dit/ primeramēt es molt subtil entant ques resol insensiblement enlo moui mēt del coit: e en proces de temps se en grosser es cōuertex en humiditat corpulenta e spermatica: la qual

*del coit
sostenir se
moyz.*

ix apres fora sensiblement on primer era vna vapor ventosa e in sensible.

¶ Perque lome se vergonya de confessar lo desig del coit: e nos vergonya de cōfessar lo desig del mēiar e beure e semblāts coses?

Lo meniar e beure son coses necessaries ala vida: e lacte del coit no es cosa necessaria. Encara la vergonya consiste en la rao del entenimēt: e perque lo coit e la concupiscencia son mouimēts desordenats: e sobre totes les altres passions ofuscan lo lum dela anima racional: perco cōfessar de voler vsar lo coit no es sino cōfessar de voler se ofuscar lo enteniment: o venir esser com vn animal brut: e aco es cosa vergonyosa.

¶ Perque lo coit quāt es supfluu refreda lo cors: e mes lo ventre q̄ les altres parts? En lo coit supfluu se foragita la humiditat substācial dels mēbres q̄ es fundamēt dela calor natural: la qual humiditat euacuada se annixila dita calor dels mēbres. Encara lo coit en lo principi scalfa molt p lo fort mouimēt e agitacio que fa lo cors en aq̄ll acte: pla qual cosa disseca molt la humiditat del cors: cō es de natura dela soberga calor lo dissecar. Dissecat donchs lo humit del cors pla gran calor q̄ fa lo coit: ve a mēcar la calor natural dela qual aq̄lla humiditat resolta era pibil e nudriment. e per aq̄sta rao dien los metges que lo coit en lo principi scalfa lo cors e aḡs lo refreda. Mas encara mes se refreda lo vètre e les parts circūstants: pco cō alli es vna graxesa que es de natura calda e humida: la qual per la gran calor del coit se fon e dissol: on roman lo vètre fret e sech. Encara de altra part lo coit per aquesta matexa rao dissol molt del humit nutrimental del fetge e del stomach: e cōseguentmēt nou molt en aquells membres qui son parts circūstants al ventre.

¶ Perque lo coit auegades nou e auegades aprofita?

Lo coit moderat aiuda molt al cors pco cō euacua les supfluitats ques engēdran en los mēbres. on la spma es supfluitat dela quarta digestio ques fa en los mēbres: la qual multiplicant

Capit. quart de

e no enaenāt se facilmēt se pudrex/es cōuenter en materia molt ve-
rinosā: que engēdra infirmitat pniciosa . Aiuda dōchs lo coit q̄
euacua tal supfluitat. Mas quāt lo coit es supfluu e immoderat
no essent mes supfluitat en los mēbres a euacuar: lauors se eua-
cua la humiditat substācial dels dits membres. e p̄ quant aq̄lla
humiditat substācial dels membres sta molt a separar se de aq̄lla
perco com la natura quant mes pot la rete: p̄ aquesta occasio sta
mes lome enlo immoderat coit a cōplir aq̄ll acte: e lauors molt
se efforza ab maior agitacio de tot lo cors: de ques seguir grā re-
solucio de tots los spirits. Segueixse dōchs del immoderat coit
gran exsicacio e refredamēt: e finalmēt grandissima debilitacio de
tot lo cors. Perco dien los filosofos que q̄ vsa molt lo coit viu
poch e p̄stenueller. e p̄co lo pdal mascle viu menys q̄ la femella.
¶ Perq̄ lo coit nou molt al qui ha fam: e encara aquil vsa encō-
tinēt que ha meniat? Lo coit disseca com es stat dit: Retro-
bant donchs lo cors euacuat e famolent/ encara dissecaria mes
de ques seguiria gran extenuacio e debilitat del cors. E semblant-
ment quant la viada es en lestomach/ se corromp la digestio per
lo coit: perco com diuertes la calor e spirits del dit stomach ales
parts defora: e la digestio no se acaba sino quant la calor es vni-
da ales parts del stomach. Lo coit dōchs se deu vsar complida
la digestio del stomach e del fetge / e la meytat dela digestio dels
membres: coes set hores apres lo meniar segōs les mes parts.
¶ Perque lo coit moderat e fet en degut temps aleuge lo cors:
e importa son? Quant la sperma o la superfluitat dela di-
gestio dels membres es agregada o aiustada enlo cors/ agrava
e carrega aquell: de que feta la euacuacio perlo coit/ se ve tot aleu-
iar com es deue en cascuna deguda euacuacio: que euacuant lo su-
perfluu se sent lome aleuiat. E vltra aco importa son perquant
resol molts spirits: e la natura cansada e algun tant resolta: cerca
repos: e on perlo mouiment del coit era scampada ales parts de-
fora/ se reuunex ales pts dedintre apres lo coit: don p̄ceex la son.

*Caloria
del vir*

Encara essent molta spma cōgregada/ euapozen de aq̄lla algũs fums al cap q̄ son calts: e lar calor impeder lo dormir. e p̄co eua cuāt aq̄lla spma/ cessa la dita euapozacio: e ari puoca la son.

¶ Perque lo coit nou als febzosos lebzosos e ronyosos?

En los febzosos les humors son molt dispostes a pudrirse: les quals plo mouimēt del coit facilmēt caen en putrefaccio/ de q̄ se augmēta la febra. Nou encara als lebzosos e rōyosos: perco cō lo coit mou les humors pudrides del cors a les parts de fora per la qual cosa se engendra ronya e lebzosia.

¶ Perque lo coit conferex e ajuda en algunes infirmitats fleu/ maticques com es mal de caure e vertigo: e a obscuritat de vlls?

La sperma es la vltima supfluitat dels membres que sem/ ble molt a fleuma: e perco molta fleuma se euacua per lo coit: car molta fleuma tozna sperma en aquell acte. Euacuant se donchs la occasio deles infirmitats ve ajudar en aquelles.

¶ Perque lo coit nou al puagre: e a totes les altres infirmitats deles iūctures e niruis?

Lo coit nou molt al cap p̄co cō prin cipalment e pla mes part se recide del ceruell: de q̄ molt se debilita. E perque los neruis naxen del cap e dela nuca que ha origo dela part posterioz del cap: p̄co se offenē e debiliten molt en lo coit los dits neruis: pla qual debilitacio se engēdran moltes supfluitats: don proceer lo augmēt del puagre. Encara en lo coit se cōcassen molt los neruis: per la qual cōcassacio se resol molt del lur humit substantificant. Lo coit donchs nou molt als neruis: e p̄co nou a totes les infirmitats en aquells engendrades.

¶ Perque als luxuriosos caen los cabells e les palpebres: e ve nen prest esser caluos. e aximateix caen los cabelles en la conuale scencia de vn que sia stat malalt. e ari mater als tífichs/ epatichs/ e cōsumptes?

Una materia occasio es en tots aq̄sto nomēats la q̄l es defecte de nudrimēt: del q̄l puenen los fums de ques engen dre los cabells. Perco donchs cō lo coit refreda les parts de fo bze: les quals a ps resten de pauperades de sanc̄ e de spirits: p̄co

Capit. quart de

no poden digerir lo lur nudrimēt: lo qual roman indigest e dels fums qui deuallen dell no es sufficient materia p engēdrar ni pels ni cabells. **E** semblantment en los conualescents on la virtut es molt debilitada per lo mal passat: nos pot fer bona digestio al nudriment del cors: de que māca lo fum generatiu de cabells. **E** ari en los tífichs e epatichs o cōsumptes prone mācamēt de cabells per debilitat de natura: e consequentmēt per debilitat de nudrimēt. **¶** Perq̄ los malenconichs adusts son luxuriosos e desiyen molt lo coit: e no los malēconichs naturals? **L**os malenconichs adusts son plens de molta ventositat: per esser lo lur humit molt inflammat dela calor excellēt q̄ es en ells: de que se engendra molta ventositat resolta de aquell humit per la fort calor. e aon es ventositat alli es molta incitacio de luxuria: e spessa expulsio de sperma: **¶** On la ventositat seruer a dues coses en lo coit: la vna es que fa dreçar lo membre. l'altra que ajuda a fozagitar la sperma e fer la mes prest erir. **¶** Mas los malenconichs naturals qui son molt frets e sechs no han aco: perquāt la maça calor resol molta ventositat en lurs corsos: ans la sua compleccio es contraria al coit: lo qual requir calt e humit com es stat dit.

¶ Perque lome entre los altres animals no ve a esser barbut fins que comença a vsar lo coit: o en aquella edat quel pot vsar.

Los infants en lo p̄ncipi de lur nudrimēt son molt humits: e dura tal humiditat supflua fins que vsen lo coit: que apres deuenē de cōpleccio mes secca plo coit que euacua aq̄lla humiditat supflua. **¶** On primer aq̄lla humiditat suffocaua la calor natural e oppilaua les porositats dela pell: e no dexaua passar lo fum q̄ ha a engendrar los pels sobre la pell. e encara q̄ aq̄lla calor suffocada no podia eleuar molt fum. **¶** Mas quāt aq̄lles humiditats se comencan a euacuar plo coit la calor mes se vigoza e pot engendrar mes fum: e desopila aq̄lles vies q̄ eren oppilades. e p̄co qui mes tost comēca a vsar lo coit pus tost tozna barbut. **E** p̄ aq̄sta materia rao les dones no sō barbudes sino rarissimes: coes per

molta humiditat e fredor q̄ es en elles: e no lera passar los pels a les parts dela pell. **E** si alguna es barbuda significa q̄ es de natura molt calda e seca: hauent respecte ala natura deles dones.

¶ Perque alguns homēs q̄ ans eren sens cabells o ne hauien poch: plo coit apres se engēdran en ells molts cabells? **L**a occasio es stada ia dita: p̄co q̄ tals homēs eren molt humits: e la gran humiditat prohiber la generacio dels cabells: la q̄l apres dissecāt se plo coit e vigorada la calor natural: euapora al cap lo fum lo qual ans no euapozaua. **L**o coit dōchs algūs fa caluos e algūs fa cabellofos segōs la diuersitat deles compleccions.

¶ Perq̄ los homēs pelosos son molt luxuriosos: e per semblāt los ocells quāt han mes plomes tant mes son inclinats al coit.

Ala generacio dels pels se req̄r calor ab vna certa humiditat no supflua q̄ sia digesta: la q̄l sobergueig la calor natural **E** semblātment al coit se req̄r humiditat digesta e calor que sobzeptug e digeresca aq̄lla: p̄co cō la supfluitat dela terca digestio la qual apres ve a esser sp̄ma de sa natura es freda e congelada: e si dela calor natural no es abās scalfada e feta liq̄da/ no pot correr als lochs sp̄matichs **¶** Req̄r se dōchs q̄ la calor sobergueig lo humit p̄co que scalfant lo faça correr als lochs on se cōuertex en sp̄ma. **¶** Quāt donchs los homēs son mes pelosos/elos ocells hā mes plomes tant significa maior victoria dela calor natural sobre la humiditat del cors: on p̄co son mes luxuriosos. **E** per aq̄sta materia rao la dona nos corromp axi sp̄sses vegades en lo coit com fa lome: p̄que en la dona son moltes humiditats les q̄ls la calor natural no pot be sobergueiar ni fer liq̄des: ni encara fer les correr als lochs sp̄matichs: com pot fer la calor natural del home.

¶ Perque la dona ha les mestruos tots mesos: e lome no?

La dona es mes freda de natura quel home e de mes debil cōpleccio pla qual cosa se engēdra en ella molta supfluitat: e perco li ha dat la natura vn modo e vna via de purgar tal superfluitat e aço ha fet per via de sanc̄h mestruosa: q̄ se euacua per les venes

Capit. quint del

q̄ van ala mare: e aco no se se deue en lome de mes fort e cald cōplecio. No se engēdrā en lome tantes supfluitats que la natura no les pura euacuar p cessello vrina e suor: e pco veem que la dona que no ha en son temps lo degut menstuo encoire en moltes infirmitats: e la dona qui lo ha degudament viu molt sana.

¶ Perq̄ la dona quāt es mes robusta tant mes tēps dela sua vida dura lo mēstuo: e quāt es mes debil de natura tāt dura mēys. On veem que en algūes dones dura lo menstuo fins a. xxxvij. o. xxxviij. anys: e altres fins a. xlviij. e altres fins a. xlix. o. l. **E** deuria esser lo cōtrari: perq̄ quāt la dona es mes robusta tāt si engēdra menys supfluytat: e pco deuria menys tēps mestruar q̄ la dona de cōpleccio debil enla qual se engēdra molt mes superfluitat?

La natura per dos respectes ha fet mēstruar les dones. Lo primer per euacuar les superfluitats que en elles se engēdrā. laltre p satisfer ala ple: e per continuar la generacio dels animals q̄ son pfets. On se engēdra la creatura de sanch mēstruosa per virtut dela sp̄ma viril que coagula e imprimeix tal forma e sagell en aq̄lla: com lo anell enla cera. e de aco es manifest senyal q̄ la dona no pot concebre sino enlo tēps que pot menstuar: e tant dura lo temps de poder cōcebre quāt dura lo temps de poder mēstruar. Com sia donchs q̄ la dona robusta ha mes sanch/ e es de mes fort natura q̄ la debil pco dura mes lo seu tēps de poder cōcebre dōchs dura encara mes lo seu tēps de mēstruar. Encara enla dona robusta sobzeabūda molta sanch e moltes mes humors: e la virtut expulsua es molt mes fort: e perco abūdant mes sanch/ la natura la tramet ales pts consuetes dela euacuacio per proliferar e encara si enla dita sanch e humors ha algūa supfluitat per euacuar. Mas enla dona debil se engendra poca sanch e poqs humors: perco la natura les te perla sua sustētacio: e ha mes cura del indiuidu q̄ dela specia. encara ha mes cura de sustētarse q̄ de euacuar superfluitats. **E** perco acabat que enla dona debil haia mes superfluitats/ empero ha mēys menstuo. Ver es q̄ per aq̄ls

lochs i xen altres superfluitats mes que en la robusta/cō son certes humiditats blanques e de altres colors. E be que manca tost lo menstuo en la dona debil: ese engendren moltes superfluitats ab poca sanch. La natura pero cerca quant ella pot de euacuar les per altre modo: coes o per via dela natura desota com es stat dit de les humiditats blanques o daltres colors. encara posat q̄ no mēstruas: o per alguna altra via. Pero la dona que tost māca de mestruo no es may molt sana: perque del tot les sues superfluitats nos poden euacuar.

¶ Perque la dona ans dels .xij. o .xiiij. anys no menstrua?

La natura ha molta sollicitut en nodrir lo individuū en lo temps dela sua puericia: e perço la sanch e totes les humiditats spermatiques rete en si per nudrir los membres. e per aq̄sta rao no tramet sanch ne humiditats spermatiques als p̄redits locbs. E pertant la dona ni lome spermatizan ans del dit temps.

Comença lo quint capitol en lo qual tracta mestre Albert gran del ayre quins circunda: e posa .xxxviii. quesits o demandes.

D Erque quant lany es pluios e molt humit/es pestilencial: o abundant de moltes infirmitats p̄niciosas?

La humiditat es occasio e mare de putrefaccio. Essent dōchs layre molt humit e pluios dispon los nostres corsos segons la sua qualitat: e perço engēdra moltes humiditats/les quals ap̄res sobzeuenit la calor del estiu se putrefan e corrompen: e engendran varies infirmitats en los humāns corsos. e per la cōtraria occasio lany sech es mes sa.

Capit. quart de

¶ Perque quāt apparen moltes granotes petites e de color cen-
drosa sobra la squena e que hā la fac roia enlo temps dela caloz
encontinent apres la pluia/e van saltant per lochs puluerenchs
e aridos:es senyal de pestilencia. e per semblāt quant se mostren
serpents e semblants animals verinosos:es senyal pestilencial?

¶ Tot animal abūda enlos lochs on es la materia de que se
engēdra.e p quāt casca dels dits animals es molt humit de humi-
ditat verinosa perco es senyal que en aquell loch on apparen ha
molta humiditat verinosa dela qual se engendran. Los corsos
donchs qui son en tals lochs/se reūplen de tal humiditat verino-
sa:de ques segueir pestilencia.

¶ Perq̄ mes se enmalalteix lome enlo estiu q̄ enlo biuern: mas
les malalties del biuern son mes perniciosos e mortals q̄ aq̄lles
del estiu? **¶** Moltes fatigues e molts desordenats exercicis/e lo
mēiar de moltes fruytes vřam en lestiu: e aquestes son occasio de
moltes infirmitats.e enlo biuern es lo contrari:perco que no ha-
uem fruites:ni fem forts exercicis q̄ resolgā la virtut: ni encara es
fort la caloz de fora q̄ debilita la natura:epco nos pudrex la humi-
ditat axi enlo biuern cō en lestiu:car la caloz natural digerer esub-
stēta la natura:ela caloz de fora la putrefa e resol **¶** Mas quāt enlo
biuern venen infirmitats/es senyal q̄ algūa gran occasio engen-
dra tals infirmitats:les quals no podēt la natura regular/se pu-
drexen. **¶** Perco dōchs com en lestiu p poca occasio se engēdran
les infirmitats/ptant la mes part prest se curen.e encara perq̄ les
porositats del cors son vbertes p on pot exir la supfluitat. **¶** Per-
co cō enlo biuern no sengēdran infirmitats sino per algūa gran
ocasio/coes de molt aiustament de humiditat: e essent closes les
porositats del cors:per aq̄sta rao les infirmitats del biuern per la
maioz part son mortals.

¶ Perq̄ se engēdra mes infirmitat enla pmanera e enlo autūne
q̄ en negun altre tēps? **¶** Tota subita mutacio del ayre de caloz
en fret o de fret en caloz/altera nostres corsos e engēdra infirmi:

tat. p̄co donchs cō en la primavera se muda layre de fret en calt: e
 en lo autumne de calt en fret/ per aq̄sta trāsmutacio se alteran los
 cozros e maior mēt los qui son replēs de males humors. **E**s de
 notar q̄ lo temps de la primavera quāt es de sa natura es molt sa
 mas accidētalmēt engendra molta infirmitat: p̄co que layre de la
 primavera es calt tēprat. mas p̄co com troba les humiditats co/
 agulades en los cozros per lo fret del hibern/dissol aq̄lles: e fa les
 cozzrer e bullir: e ari engēdza infirmitats. **M**as lo autūne de sa na
 tura es egritudinal e mal sa p̄ moltes ocasiōs. **L**a primera per
 quant es molt ayguos en la sua cōpleccio: p̄co com en vna hora
 es fret e en altra es calt: e la natura no softe repētines mutaciōs
 que nos debilita. **L**a segōa es q̄ troba en los cozros moltes hu/
 mors adustes: e per la sua fredoz serra aq̄lles dintre: de q̄ se engē/
 dzen morbos p̄niciosos. **L**a terca es que trobant les pozositats
 vbertes/entra la sua fredoz en lo p̄funde del cozros: e guasta la ca/
 loz natural. **L**a quarta es pla molta cōmixtio dels fruyts que es
 stada feta en lestiu: dels quals son stades engendrades moltes
 males humors. e p̄ aq̄sta rao lo autūne es pijoz tēps de tot lany.

¶ Perque lo q̄ clares vegades se en malalter: clares vegades
 scampa? **Q**uant es feta molta congregacio de superfluitats
 en lo cozros/ab gran difficultat se cura tal egritut o malaltia: perco
 com la natura no pot digerir tanta multut de humors. **E**ssent
 donchs lome stat molt temps sens infirmitat/ es fet gran aiusta/
 ment de humors en aquell cozros. e perco es gran fatigua en deliu
 rar lo. **M**olt detriment donchs passa la natura quāt no es aco/
 stumada ales infirmitats: car essent hi acostumada nos debilita
 tant: ni encara troba lo cozros ari reple de superfluitats.

¶ Perque si lo hibern es fret sens plua/ela primavera es pluo
 sa o humida/ lo estiu apres abunda de moltes febzes e aposte/
 mes caldes en los vlls nomeades obtalmies: e scozzamēt en los
 budells nomenat asineri? **L**ayre muda los nostres cozros
 ala sua compleccio e natura. **E**ssent donchs la primavera molt

Capit. quart de

calda e humida/ dispon los nostres corsos a molta humiditat: de que sobreuenit apres la fort calor del estiu bullen aquelles humiditats en los corsos per tots los membres/ e engendren se febres o altres apostemacions per diuerses parts del cors. Corre encara tal humiditat als vlls: e alli bullint se engendra apostemacio. Corre encara tal humiditat als budells que per la calor ve a esser aguda: e mordica e scorxa aquells: e maiorment se engendra tal infirmitat en los corsos qui son de compleccio humida: emes fortment encara si lo estiu fos pluios e humit.

C Perque essent lo hiuern calt e humit/ e la primavera freda e seca/ abuda molta infirmitat en la primavera e en l'estiu. On les dones que parexen en la primavera/ o se affollen o fan los fills de debilissima complexio e natura: e en alguns corsos se engendra obthalmia en los vlls en l'estiu: e en los vells catarros q̄ subito los suffocan. e en les dones flux ab escorxament de budells?

Essent lo iuerm molt humit engendra molta humiditat en los corsos/ e essent calt obra les porositats: de que sobreuenint la primavera freda e seca/ entra la sua fredor en los corsos: e la humiditat que es estada engedrada en lo hiuern congela: on la creatura que es en lo ventre de la dona trobat calor e humiditat/ e vber tes les sues porositats/ entrat subito lo congela e mortifica o molt lo debilita. En los vells essent molta humiditat engedrada en lo hiuern en lurs caps/ lo fret de la primavera la congela/ e fa la star ferma: e apres sobreuenit la calor del estiu disol e liquefa e ab impetu corren ius a les parts de lale e del cor/ suffoca e importa mort soptada. En los iouens que de sa natura han poca humiditat se engendra en lo hiuern vna humiditat subtil/ la qual stant ferma per lo fret de la primavera/ sobreuenit la calor del estiu corre als vlls qui son molt passibles e plens de venes. En les dones que son de lur natura molt humides/ aquella humiditat engedrada en lo hiuern per la calor del estiu la natura la laca plos budells: e puynint aquells aporta flux ab escorxament.

¶ Perq̄ essent lestiū fret e sech e lo autumne calt e humit: apres enlo hibern se engendra dolor de cap e catarros ab tos: que les mes vegades finex ab tisiq̄esa? Essent lo autumne molt humit se engēdra molta humiditat: e sobzeuenit apres lo hibern que de sa natura es encara humit/aquella humiditat multiplica. on aquella humiditat es tāta que lo fret del hibern no la pot per la sua multitut cōgelar ni retenir enlo cap: on corre ius ales parts dels pits e del pulmo e engēdra tos: e ales vegades pla sua agutesa guasta lo pulmo e engēdra tisiq̄esa. Auegades corre ales galtes e engēdra vna infirmitat nomenada brancho. Auegades corre perles vies del nas/ e engendra vna infirmitat nomenada coriza. **¶** Aquella humiditat no es tanta que lo fret del hibern no la pura molt be congelar: e congelāta la fa restar al cap e fa graueza e dolor de cap.

¶ Perq̄ tota compleccio destēprada sta mes sana enlo tēps cōtrari ala sua natura: e pijoz enlo temps que li es semblant?

Tota qualitat destēprada aiustada alaltra crex la sua destēprança: dela qual proceer tot mancament e lesio enlo nostre cors: com dela tēprança pceer tota sanitat e pfeccio. Si donchs vn cors es destēprat en fret e humit: sobzeuenint lo temps per semblant fret e humit augmenta aquella destēprança: e perço no pot star be en tal tēps. **¶** Mas sobzeuenint lo temps calt e sech contrari en aquella destēprança: minuer aq̄lla e reduer la vers la tēprança. Aixi com la compleccio malēconica que es freda e seca sta millor enla primavera que es calda e humida: e pijoz enlo autūne qui es fret e sech. **¶** E la compleccio colerica que es calda e seca sta millor enlo hibern qui es fret e humit: e pijoz en lestiū q̄ es calt e sech. **¶** E per semblant la compleccio sanguinea que es calda e humida sta millor enlo autumne qui es fret e sech: e pijoz en la primavera que es calda e humida. **¶** Aixi la compleccio flemmatica que es freda e humida sta millor en lestiū qui es calt e sech: e pijoz enlo hibern qui es fret e humit. **¶** E semblantment se deu en

Capit. quint del

tendre de les altres compleccions de tempzades: car per aq̄sta ma-
tera raó lo infant sta millor en lo autumne e pijor en la p̄mauera.
E lo ioue sta millor en lo huiern e pijor en lo estiu. e lo p̄mer vell
sta millor en la primavera: e pijor en lo autumne. E lo qui es en
decrepitud sta millor en lo estiu e pijor en lo huiern.

¶ Perq̄ lo p̄mutar de les aygues en lo mēiar o beure engēdra in-
firmitat: e no es axi a mudar ayre als lochs vebis? La ygua
essent nudrimēt al cors nostre: e essent de diuerses species pla di-
uersitat de les menes on passa: es necessari que lo nostre cors mu-
dant aygua se mude a diuers mouiment: e consequentmen a di-
uerses natures: perco cō a tota mutacio pateix la natura de trimēt
Mas la yre a poch spay no reb tāta diuersitat quāt la ygua: e p̄co
no fa tāta mutacio en los corsos. E si la mutacio del ayre fos als
lochs longinques/ e semblantment de la ygua: mes perniciosa en
aquest cas seria la permutacio del ayre que de la ygua: perco cō
maior seria aquella p̄mutacio e diuersitat que seria en la yre q̄ en
la ygua. e aco infereix maior nocument als corsos. per la qual co-
sa si algū se transferia de la regio de clauonia a la regio de etiopia
aquell o morria o greument se en malaltiria. e aco no acauria per
la mutacio de les aygues de clauonia a les aygues de etiopia. Lo
permutar donchs de la ygua de vna regio vebina a l'altra es mes
damnos que lo permutar de la yre. mas lo permutar de vna regio
longinca a altra nou mes que lo permutar de les aygues.

¶ Perq̄ la mutacio de les aygues a qui es dispos̄t de engendrar
polls/ ne fa engendrar e sobreabundar en gran quantitat?

Los polls se engēdran per molta humiditat indigesta. e es
senyal de aco q̄ molts se engēdran en lo cap: qui entre los altres
membres es humidissim. e p̄ semblant en los infants q̄ son molt
mes humits q̄ algun de altra edat. E cō donchs lo p̄mutar de les
aygues pturba molt la natura de q̄ se engendra molta indigestio
e cōsequentment se engēdra molta humiditat indigesta: p̄co en
tal mutacio d'aygues gran multitud de polls multipliquen.

¶ Perque essent lo hiuern fret e sech: e la primavera calda e hu/
mida o pluiosa: e lo estiu molt sech: lo autumnne es p̄ncios e ple
de infirmitat: e engēdra se flux escorzatiu: e q̄rtanes molt lōgues?

La siccitat es lima dela calor: e fortifiques mes quant es cō
iuncta ab la siccitat q̄ quant es cōiuncta ab lūmit. Essent dōchs
lestiu molt sech e calt fa molta bullicio enla humiditat engendra
da enla primavera: e causa algunes infirmitats molt pudrides: e
enlos qui resisteren en aq̄lla bullicio se retarda al autumnne: ento
qual temps se restreny tal humiditat ales parts dedintre: e engē
dra morbos mortals. On si les dites humiditats se restrenyen
ales parts desobze engēdra apostemacions circa lo cap o lo pul
mo: e circa altres membres. E sis restrenyen ales parts desota: de
nuen les mes vegades ales vies dels budells: e engēdra se flux
escorzatiu. Resolse encara en lestiu qui es molt calt: la humiditat
subtil e roman lo gros terrestre e adust: de que sobzeuenint lo au/
tūne se multiplican moltes humors malenconiā adustes enlos
corfos: e consequentment abunden moltes quartanes.

¶ Perque essent lo estiu calt e pluios: e semblātment lo autūne
lo hiuern apres es ple de infirmitats? Essent engendrada
molta humiditat enlos corfos en lestiu e enlo autumnne: sobzeue/
nint apres lo hiuern qui es fret: referra e tanca aquelles humidi
tats dintre los corfos: on los qui son de spessa composicio e no
han les porositats del cors maca vbertes: no han aquella humi
ditat maca scāpada perlo cors: ans se congregan pus tost enles
parts superiors: esobzeuenit lo fret del hiuern se comprimen: e fa
deuallar dites humiditats a diuersos lochs del cors e engendra
diuerses infirmitats. E los qui son de rara cōpleccio han aq̄lla
humiditat mes dispersa e escampada perlo cors: perla qual co
sa enlos tals se engendren febres: perco com tancantse dintre a/
quelles humiditas p̄ tot lo cors se puirefan e engēdren se febres

¶ Perque la pestilencia es morbo contagios: e semblantment
la ronya/lo flux/e la tifiquesa?

Capit. quint del

L'ayre es comu a cascu e circunde los nostres corsos: e ale-
nant e per les porositats dela pell entre ales vies del cor. Quant
donchs layre es infecte del ale del pestilenciat entre ales parts del
cor als homens circūstants: e infica putrefa e amorba lo spirit vi-
tal e tota la sanch: de on se segueix morbo pestifero. La rōya pro-
ceeix de vna humor salebrosa la qual corromp la sanch: la qual
sanch peruenint ales parts dela pell per la sua agudesa rosegua e
macula dita pell. Quant donchs vn home toca lo ronyos exala
vna vapor aguda de les porositats dela pell ronyosa e penetra p
les porositats del qui no es ronyos e corromp la sanch q̄ es pro-
xima ales parts circūstants de fora: e apres aquella sanch corrup-
ta guasta l'altra. e en aquest modo se engendra ronya per conta-
gio. Per semblāt se pren lo flux o assentiri: perco que del cors de
aquell qui soste tal mal ix fora per desota quant va del cors vna
vapor aguda e pudrida: laqual anant apres vn altre en aquella
necessaria/mordica e puny los budells entrāt per les vies desota
e engendra escorrament en aquells. e aco ha nom mal de sintiri.
pero acabat que fos flux e panch ix semblātment vna vapor per
les parts desota: que entrant en lo cors de vn altre ha virtut de cō-
moure la sanch de aq̄ll e fa la exir fora. Lo tífich proceeix de vna
humor corrosiua q̄ rosega e scozza lo pulmo dela scupina. Dōchs
del tífich o dela sua boca ve fora vna vapor pudēt e aguda que
entra apres per la boca de aquell qui ab ell conuersa: e li rosega
per semblant lo pulmo: e en aquest modo engendra tífiquesa.
E aco se enten en los qui son contagiosos qui han virtut de cor-
rompre layre circūstant per vapor pudrida o aguda que ix de a-
quells corsos.

¶ Perque manen los metges q̄ en layre pestifero no deu lome
vsar maça exercici: mas pus tost repos. E per semblant manen
de fugir al coit sobre totes coses. e que no deu vsar en son meniar
ebeure coses dolces per neguna manera: mas q̄ vs coses agres
e acetoses? Tres intencions deu baner cascu per conseruar

se en layre pestilencial. la vna es que tir lo mēys ayre que pura per lo alenar e ples altres parts: p̄co que essent layre infecte / e pene / trant de ell gran quātitat al coz tant mes corromp e enuerina les parts dela vida: e com lo fort exercici faça tirar molt ayre plo pulmo alenāt e per les altres parts: percos deu esquiuar en layre pestilent tal exercici. La segona intencio que deuem hauer en layre pestilent es de no debilitar la natura ni inflamar los spirits ni les humors: laqual cosa fa lo coit: encara fa penetrar molt ayre ales parts del coz per la sua fort agitacio: e p̄ aquesta rao del tot se deu esquiuar. La terca intencio per preservar se del ayre pestilēt es en guardar les humors del cors que nos putrefacen. perco q̄ quāt les humors son putrefactes: la natura del cors no pot corregir la malicia del ayre q̄ entre dintre cō les corregex quant no son putrefactes. Totes les coses dōchs que prohiberen de putrefaccio les humors / son conuenients al temps del morbo com son totes les coses acetoses e brusques. Et totes les coses inflamatiues e putrefactiues son de esquiuar: com son les coses dolces: q̄ essent caldes inflaman / e oppilant putrefan les humors.

¶ Perque layre altera mes los nostres corsos que lo que meniam e beuem? Aco es per dues occasiōs. la vna es que layre sens nengu mija penetra al coz pla sua subtilitat: mas lo que meniam o beuem essent gros de substācia es necessari hauer mes trās mutaciōs ans que dell se engēdre cosa que vaia al coz. La segona occasio es p̄ layre q̄ continuamēt circuint tot lo nostre cors altera aquell: mas lo que meniam o beuem no ha tan continua alteracio en nosaltres ni en totes les parts nostres / com ha layre. E cō donchs layre encontinent toca lo coz e tot nostre cors: e cōtinuamēt essent molt subtil e penetratiu: perco mes altera los nostres corsos que lo meniar o beure.

¶ Perque layre quins circūda continuamēt disteca los nostres corsos. e deuria esser ales voltes lo contrari essent layre en algun tēps molt humit? Acabat que layre de sa natura sia calt e hu

Capit. quint del

mit e deuria augmētā lo nostre cors e mes fort q̄nt en algū tēps se mesclen ab ell algūes humiditats aygoses. Maioresmenys per la virtut del sol e de les altres steles que son dissecatives: laq̄l virtut influen les dites steles continuamēt en lo dit ayre: e perço se disseca lo nostre cors: mas es pla virtut de les steles dissecativa que es en lo dit ayre. e en aco aiuda la nostra calor natural q̄ continuament consuma lumit del cors nostre.

¶ Perque los vents meridionals agrauan nostre cors: el fan pereos en moures: engrossen lo oyr: obscuren la vista: e engendran gran feruguesa de cap?

Los vents meridionals son calts e humits: e pla lur calor obrint les porositats del cors/ fan entrar la lur humiditat en les parts dedins: per la qual cosa moltes superfluitats humides se engendran en lo cors e maxime en lo cap: e fa les correr a diverses parts: on corrent a les iunctures fa lo pereos a moure: e corrent al orgue del oyr engrossen aquell. e corrent als vlls ofusca la vista: e corrent per tot lo cors lo agrua en totes les parts. E en aco aiuda la humiditat: que los dits vents engendren en los nostres corsos. com es stat dit. E perço agrua molt lo cap. perço com engendran moltes humiditats en aquell.

¶ Perque los vents septentrionals engendran tos mals de costat e squinancia?

Lo vent septentrional es fret e sech: e per la fredor referra e taca la calor e les altres humiditats del cors a les parts de dintre. e aquelles compzement/ maiorment les qui son en lo cap: fa les correr a les parts de la gola: e engendra squinancia. Les fa correr a les parts dels pits: e engendra tos/ e a les vegades pleuresia. coes mal de costat. E per aquesta ocaſio se engendra mes tost en lo temps del hivern lo mal de costat en lo grandisſim fret. per quant la humiditat e la calor se tancan a les parts dels pits e de les costelles. e alli engendran apostemacions. E en lo tēps calt les humiditats venen a les parts de fora. e perço clares vegades veem venir pleuresies/ coes mals de costat: en temps de calor. Tals vents encara engendran moltes vegades rugalls e aspre

dat de ven/essent sechs. car dissecan molt la cana del pulmo: on se fa la ven. e perco engendran en aquell loch vna aspredat: que i/ pedeix la ven. Auegades fa correr molta hūiditat en aq̄lls lochs que prohibeix lo libero transit del ayre. de q̄ se engendran rugalls. Los vents donchs mudan la natura del ayre. e conseguentment dels corsos.

¶ Perque en lestiu la color dels corsos se fa citrina/ e diminueix la vrina? La soberga calor tira la sanch e sperit ales parts exteriors e aquella resol en suor: deques endurex es conuertex en color groga com es la color dela colera alaqual se trāsmuda per la molta calor. on si la calor del ayre fos tēprada faria la color del cors rubicūda cō es la color dela sanch: axico fa la calor dela pri/ mauera: pco q̄l sol tira la sanch ales parts defora/ e aq̄lla no resol ans la multiplica. e pco layre calt tēpradamēt engroguer: e la calor excessiua cetrina la pell s̄ent dōchs e prouocat molta suor la calor excessiua/ se minora la vrina : perco com lo qui denia anar ales parts dela veriga sen va ales parts dela pell.

¶ Perque layre molt fret augmēta la vrina: e minuer la egestio. Doques supfluitets se resoluen pla suor enlo huiern o en layre fret pques cōstrenyen les porositats del cors: on lo ques deu e uacuar per suor va ales vies dela vrina de q̄ se multiplica. D'altra part se desminueix la egestio/ pco cō los muscles q̄ mouen aq̄lles parts se cōstrenyen e nos dilata pla qual cosa no son obediets a foragitar les feces dels budells. e p aq̄sta rao lo budell dret pla fredor del ayre es inobediēt ala emissio dela femta. de q̄ restant en los budels les dites feces se dissoluen vna grā part enliquoz vrial. on p aq̄sta rao se multiplica la vrina e desminuer la egestio.

¶ Perque enlo huiern se mostra molta hipostasi o nuol enla vrina: e poca enlo estiu?

La occasio es que la hipostasi q̄ appar enla vrina es vna supfluitat q̄ se euacua dels mēbres spmatichs e radicals: on essent layre molt calt la dita superfluitat se resol per la suor: e pco no se

Capit. quint del

euacua per via dela vrina: mas en liuern multiplica la dita hipo /
stasi per esser closes les porositats del cors.

¶ Perque lo autumne es fret e sech: e la primavera calda e hu /
mida tēprada: e appar que deuria esser de vna materia natura pco
com lo sol es en vna materia distancia a nosaltres en la primave /
ra e en lo autūne? **¶** Essent lo hiuern fret e humit/fret per la ab
sencia del sol als nostres caps: humit per les moltes vapors que
son en layre nes poden resolre: e succedūt la primavera en lo qual
temps lo sol se auicina a nosaltres e aporta vna caloz no molt
calda mas temprada e retroba layre molt humit. **¶** On per tal ca /
loz temprada resol alguntant de aquell humit superfluu e reduer
lo a vn humit suau e temprat: de que roman la sua natura humi /
da e temprada. **¶** E apres succedint lo estiu se apropinquen molt
a nosaltres los raigs del sol e scafan molt e dissecan layre: per la
qual cosa lestiu es calt e sech. **¶** Trobat donchs lo autumne layre
calt e sech e partintse de nosaltres: se remet la dita caloz que era en
lestiu: on appar a nosaltres fret en respecte del acostūat. **¶** E acabat
que lautūne sia axi calt tēprat com la primavera per esser lo sol en
egual distācia a nosaltres: nozsmenys sentim la primavera esser
calda: e lautūne esser fret: perque en la primavera passam del ayre
fret al calt: e en lo autūne passam del calt en lo fret. **¶** E aco es fūda
ment natural que la caloz temprada apres del fret excessiu appar
caloz: e apres de caloz excessiua appar fredoz. **¶** Nosat donchs q̄
la primavera e autumne sien de vna mateira compleccio quant a
algunes hores del dia: nozsmenys per la diuersitat q̄ troben los
nostres corsos en layre apparen de diuersa natura. **¶** La primavera
es humida perq̄ succeeix al temps humit: e lautūne es sech pquāt
succeeix al tēps sech. **¶** E per aq̄sta occasio son de cōtraria natura.
¶ **¶** Perq̄ lo dia del autūne es inegual en les hores sues: q̄ ara es
calt e ara es fret? **¶** Layre sech qui es puat de vapors es molt
subtil: pla qual cosa es molt dispos̄t de rebre la caloz del dia e la
fredoz dela nit: com se sedene quāt la cosa es rara e de subtil substā

cia que tost reb lo fret e la calor. **E** p aquesta rao lo tēps dela pzi
manera appar equal enlo tēps deles sues bozes pque lo seu ayre
es mes dens e spes de humiditat que no dexe rebre axi tost les q̄li
tats les quals se imprimen en aq̄ll. **D**ōchs tot vent fret o calt o
constellacio que regna desobza/e semblantmēt lo sol essent sobze
la terra/o perla sua absencia desota es sufficient a facilmēt trans/
mudar layre del autūne a diuerses e contraries natures: q̄ no po/
rien axi transmudar layre dela primavera perla occasio ia dita.

¶ Perque es mes comendable layre de vn loch q̄ de vn altre?

Layre sencer pur e net es bo e sa al cors nostre. e layre nebulos
gros e ple de males vapors es lo contrari. **L**os lochs donchs
paludosos o de valls o lochs nebulosos son molt nocius e deslo
ables. e los lochs on layre es clar e net sō molt sans. **E**s con eix
layre sa e loable p aq̄sts senyals coes q̄ no strengue lo ale quāt
se tira a si: e que no sia caliginos als vlls: e faça bō oyr: e no faça
la veu rugallosa: e finalment que sia ben respirable e euentable.
Aquell ayre donchs qui ha totes aquestes cōdiciōs es bo: e qui
manca de aquelles es mal.

¶ Perque vn loch reb mes la pestilencia que altre: e altre la rete
mes e es mes difficil de sanar? **L**ayre subtil pus tost reb tota
impressio e facilmēt la pert. del ayre gros es lo contrari/pzen tart
e no lera tan prest. **T**ots aquells lochs dōchs q̄ son en ayre sub
til pzenen tost la cōtagio dela peste: mas tost la leren. e los lochs
qui han layre gros a tart se morben: mas long temps la retenen.
E layre subtil se coneix del gros q̄nt se scalda tost pla leuada del
sol e axi tost se refreda plo transmudar. elo cōtrari en layre gros.

¶ Perque en algunes regions lo estiu es mes lonch que lo hi/
uern: e en algunes altres es lo contrari? **L**o sol perlo seu gi
rament enlo zodiach es occasio dela mutacio dels quatre temps
de lany. **Q**uant donchs lo sol se acostia als caps de vna regio fa
lo estiu en aquella: e quant se remou fa hiuern. **O**n quant lo sol
sta mes tēps sobze los caps de vna regio que absent tant se aug

Capit. quint del

menta mes lo hibern sobre lestiu. En alguns lochs donchs / q̄ son vers lo pol: lo sol sta mes remot de lurs caps que propinch. de que lo hibern es mes lonch que lestiu. En alguns altres loch lo sol sta mes temps propinch a lurs caps que remot. on lestiu apres de aquells es mes lonch que lo hibern. E per aquesta rao en alguns lochs es sempre hibern. per quant lo sol no si accosta may per gran distancia a aquells. En alguns altres lo hibern es equal al estiu. per quant lo sol sta tant propinch quant remot

¶ Perque en algunes regiōs son dos hiberns / dos estius dos autumnes / e dues primaveraes? La occasio de aco es stada ia dita. que lo sol es occasio de totes aquestes variacions per lo seu vogi. On lo sol fa stiu: quant passa per los caps de vna regio lo mes prop: que sia possible. E fa hibern: quāt es remot lo m̄s que sia possible. E la primavera: quant se parteix del punt mes remot. Per la qual cosa los arbres e altres plantes comencan a verdeiar. E autumne: quant se parteix del punt de lurs caps: e comença a propinquar al punt mes remot. per la qual cosa caē les fulles dels arbres. En algunes regiōs donchs lo sol passa dues vegades lany alt sobre lurs caps. on fa dos estius. e semblātment dues vegades se lunya / e dues vegades se appropinqua a ells. E per aquesta rao fa dos autumnes / dos hiberns / dues primaveraes / e dos estius. Ver es: que cascun daquests temps dura vn mes e mig per vegada. Donchs dos estius duran tres m̄s / e dos autumnes altres tres. E semblantment dos hiberns e dues primaveraes.

¶ Perque les ciutats e altres lochs que son circa los tropichs coes del cranc e del capicorn: son mes calts q̄ alguns altres lochs Tres occasions son: per les quals ve calor mes en vn loch que en altre. La vna es la propinquitat del sol als caps lurs. La segona: que tramet los seus raigs dzets / e no oblichs. La terca que fa grā aturada sobre aquella terra e sobre lurs caps. Quāt

donchs totes aquestes ocasions son vnides en vn loch: fan grā
 diffima caloz. axí que per aquesta causa nos pot habitar en tals
 regions. Com son: les qui son situades sots lo tropich meridio
 nal. que quant lo sol es en capicorn enlo mes de deembre: quant
 a nosaltres es biuern: lauors en aquells lochs es la maior ca /
 loz: que sia possible esser sobre la terra. perquant lo sol es en loc
 propinquissim ala terra/ e passa per lurs caps/ trametent los seus
 raigs de dret/ e fa en aquell loch gran aturada. E quant sols fosse
 dues daquestes ocasions: farien gran caloz/ mas no tanta: com
 fa en los lochs: qui son posats sota lo nostre tropich septentrio /
 nal. que quant lo sol es en cranch enlo mes de iuny: acabat que
 sia remot dela terra lo mes q̄ sia possible: noz es menys tramet los
 seus raigs de dret en aquell loch/ e fa alli gran aturança. on sols
 dues occasions hi concorren a fer alli gran caloz. De que appar
 que sota lo tropich meridional fa maior caloz enlo mes de deem
 bre: que no fa sota lo nostre tropich septentrional enlo mes de
 iuny. perquant alla concorren totes les tres ocasions a fer caloz
 e aci non concorren sino dues. E en alguns altres lochs con /
 corra sols vna occasio. coes que lo sol passa sobre lurs caps/ e
 tramet de dret los seus raigs: mas pque noy atura molt: noy pot
 fer grā caloz. On es de saber: que mes obza a fer caloz lo aturar
 del sol lonch temps sobre vna regio que alguna deles altres oc /
 casions sobredites. Los lochs dōchs qui son entre los dos tro
 pichs: son menys calts: que los lochs qui son sota los tropichs
 perço com acabat que lo sol pas dues vegades lany sobre lurs
 caps: noz es menys noy atura tant: com fa sota los tropichs. On
 quant mes se alunya del loch dels tropichs vers lo equinoccial:
 coes enuers lo mig dela terra: es mes temprada habitacio que
 en algun altre loch. E alguns posen alli lo paradís terrenal. on
 no ha caloz ni fret. mas vn ayre temperatissis. E aco es per esser
 equal lo dia e la nit en aq̄ll loch: en q̄ tāt tēps sta lo sol sobre la
 terra: quāt sta desota. e tāt cō lo sol escalfa de dia: tāt refresca la nit

Capit. quint del

on perço no pot en bren temps lo sol molt scalfar layre : ni la nit molt refredar:mas roman vn ayre tempzat. E les regions que son fora dels tropichs e del zodiach quant son mes luy dels dits tropichs e mes propinquas als pols tant son menys caldes:e aco es perquāt lo sol es mes remogut de lurs caps. On per aquesta occasio son alguns lochs qui son acostats als pols / los quals son inhabitables per grā fret enlo temps de lur biuern. Mas en lo temps que lo sol se apropinqua a ells coes quant lo sol es en lur tropich han vn ayre molt mes tempzat en la calor que les nostres regiōs:e les altres que son mes propinques al dit tropich e mes remotes dels pols. Dōchs son mes caldes les nostres regiōs que son fora del zodiach/en lestiu: e mīs fredes enlo biuern que los lochs posats sota lo equinoccial .pco cō acabat que lo sol enuia a nosaltres los raigs oblichs / e enlo loch equinoccial los raigs dzets enlo tēps del estiu:nozemenys mes obra la grā aturada q̄ fa lo sol sobze la terra ab vn poch de obliq̄tat de raigs que no pot la dzetura dels raigs ab molt menys aturancā. Dirē donchs q̄ son algūs lochs inhabitables p̄ maça gran fret enlo biuern:e aq̄sts son posats sota lo pol o allī prop a .xxij. graus/coes dos milia .xij. milles prop lo pol.e aco pla gran distācia en aq̄ll tēps del sol a ells. E enlo lur estiu q̄ dura molt poch se poria en aq̄lls lochs habitar:e lo lur estiu no es maça calt:perço com posat que lo sol stigue sempze sobze la terra enuers ells fins que lo sol sta enlo signe tropical o allī prop. nozemenys essent molt remogut lo sol de ells no pot molt scalfar/essent encara layre de aquells lochs molt ple de vapors fredes plo lonch biuern passat nos pot leugerament rescaldar. Son algūs altres qui son inhabitables per la gran calor enlo temps de lur estiu : e aquests son los lochs posats sota los tropichs/per les occasions ia dites. Mas enlo lur biuern se poden molt be habitar:pquant lauors lur ayre es molt tēpzat:e no han may gran fret ans lo lur biuern es cō la primavera a nosaltres. Son altres lochs inhabitables

e diuen e destiu acabat que en lestiu hi haia gran calor e enlo hibern grās frets: e aqsts son los lochs posats entre los tropichs e la distancia dels pols/ en que nos pot habitar: qui son enlo cel circa .xliij. graus: als quals respon l'espai de la terra .iij. mil. dcc. .lxx milles o circa. e en aquests lochs se segueix molta diuersitat enlo hibern e en lestiu: perço que quant son mes propinchs als tropichs e mes apartats dels pols tant han lestiu maior calor: e enlo hibern maior fret. **E** per lo contrari los lochs qui son mes apartats dels tropichs e mes propinchs als pols han menys calor en lestiu e mes fret enlo hibern. **Q**uartamet son altres lochs qui son posats entre los tropichs enlo zodiach q son circa a .xli. grau: als quals correspon al spai de la terra tres millia. d. .lxxxvij. milles. **E** de aquests lochs son alguns qui son mes propinchs als tropichs/ e son molt calts pquāt lo sol atura mes sobze ells quant se reuolta sobze lurs caps. **E** alguns son qui son mes remoguts: e aquests han mēys calor en lestiu: perço com lo sol hi atura mēys. **E** son algūns lochs qui son equalment distāts dels tropichs: e aquests son posats enlo mig de la terra sota lo equinoccial o alli prop: e son molt temprats com es stat dit: perquāt lo sol sta menys sobze ells que en negun altre loch. **O**n es de saber que als qui habiten en aquell loch en cascū temps del any la nit es equal ablo dia: e perço fa layre temprat com es lo de la primavera enuers nosaltres. e quāt son mes remoguts del mig de la terra enuers los tropichs o los pols/ tant mes crex lo dia sobze la nit enlo lur estiu: e la nit sobze lo dia enlo lur hibern. **E** perço no pot esser loch q per tot lo temps del any sia cōtinuament temprat com lo q es enlo mig de la terra sota lo equinoccial. e aqsta es la vera sentencia de auicenna: diguen los altres ques vullen. **M**as aci encara es de notar que acabat que lo sol essent enlos punts equinoccials de aries e de libra: sia algun tant maior calor enlos lochs qui son sota lo equinoci / que quant lo sol es enlos tropichs: aço es perço com lo sol es mes prop en aquells aquell

Capit. quint del

temps. Nozesmēys fa poca desigualtat en layre sino vers loza de nona: que enles altres hores layre roman temprat.

¶ Perq̄ fa mes calor enlo mes de iuliol q̄ de iuny: e deuria esser lo cōtrari: p̄co com enlo mes de iuliol los dies son mes breus que en iuny: e encara lo sol es mes remogut dels nostres caps?

Dues son les occasions de aco: la vna que lo sol ha scalfat mes temps layre: e mes temps ha durat la sua impressio del mes de iuliol que del mes de iuny. On perco uehem que quāt vna cosa mes lōgament obra en altra com lo foch quāt mes obra en laygua tant mes fort effecte indueix. Acabat donchs q̄ enlo mes de iuny lo sol sia apres los nostres caps: e sia mes lonch lo dia q̄ del mes de iuliol: nozesmenys continuant lo seu rescaldar ve haver feta maior impressio dela calor enlo mes de iuliol que de iuny perco com mes temps ha scalfat layre com es stat dit. E per aq̄ sta occasio appar que no obstant q̄ los dies sien eguals del mes de maig e de iuliol: que fa mes calor de iuliol que de maig. La segōa occasio es q̄ del mes de iuliol lo sol entre en leo: enlo q̄l signe lo sol ha vna gran porāca: e de aq̄ll signe aquisite gran virtut de scalfar. e del m̄s de iuny entra en cācer: e alli no ha algūa dignitat. E p̄ opposites occasiōs appar q̄ fa mes fret en ianer essent lo sol en aquarius: q̄ en deembre essent lo sol en capricorn. no obstant que lo sol sia mes remogut de nosaltres en deembre q̄ en ianer.

¶ Perq̄ los lochs cauos e baixos com les valls son mes calts q̄ los mōts ni lochs alts? Los raigs del sol mes se vneren enles valls: e enlos monts son mes disp̄sos. e quant los raigs son mes vnits tant se fa maior reflexio e consequentment maior calor. On p̄co ueem que enlo spill cōcauat vnintse fortmēt los raigs del sol se engendra foch e gran calor en layre circunstant.

¶ Perq̄ los lochs o ciutats qui son assituats vers lo septētrion e hā los mōts a septētriō e descuberts a mig iorn: son molt calts

Quāt los raigs del sol han maior reflexio en vn loch tāt hi fan maior calor. venint donchs lo sol ales pts lurs enlo tēps del

estia: e e trobant aquells lochs descuberts/e reuerberāt en aq̄lls monts: se venen a rescaldar aquells lochs qui son uehins.

¶ Perque les ciutats que son descubertes del leuant e cubertes de ponēt de alḡns mōts son mes caldes que aquelles que son cubertes de leuāt e descubertes de ponēt? La occasio de aço es q̄ venint lo sol alt del orient continuamēt vers lo occident/acostāt se plo seu cerde a aquells mōts reuerbera: e p̄co los lochs uehins en aq̄lls mōts reben molt fort la reuerberacio del sol. e al contrari es lo cōtrari: p̄co cō cōtinuamēt se p̄ter e lūya los se⁹ raigs dels dits mōts: e lo raig quāt es mes luny tāt fa menys reuerberacio.

¶ Perq̄ les ciutats que son descubertes del leuāt e de tremūtana e cubertes de mig iorn e de ponēt: son mes tēprades q̄ les altres?

Quāt en alḡn loch se mesclan egualmēt lo fret e la caloz aq̄ll loch ve a esser tēprat. Quāt dōchs vna ciutat es descuberta de leuant e cuberta de ponēt reb per reuerberacio molta caloz com es stat dit: e esset descuberta de tremūtana e cuberta de mig iorn: reb la fredoz dels vēts septētrionals. mesclāt se dōchs lo fret de aq̄lls vents ab la caloz ia dita fan ayre tēprat en aquells lochs.

¶ Perque les ciutats que son uehines ala mar laqual mar sia vers tremūtana tals ciutats son fredes e humides: e si han la mar deuers mig iorn son caldes e humides? Tot loch qui es uehi ala mar reb humiditat de aquella e es fet humit: de q̄ si tal mar es vers la tremuntana ultra la humiditat ve a esser freda per los vēts bozeals q̄ buffan de aq̄lles parts. ep̄ aquesta rao los lochs uehins son frets e humits. E si tal mar es vers mig iorn: ultra la humiditat ve a esser calda per la caloz dels vents australs qui buffan de aquelles parts. Los lochs donchs qui son uehis de aquella mar son calts e humits.

¶ Perq̄ les ciutats uehines ala mar de leuāt son mes humides que aq̄lles que son uehines ala mar de ponent? Les parts orientals son mes caldes que les occidentals: on maioz resolucio se seguex e disseccacio de humiditat en lo leuant que en lo ponent.

Capit. quint del

¶ Perque lo vent meridional es calt e humit? Es calt per quāt ve de les parts caldes: e humit perço com passa per moltes mars de les quals se resoluen moltes vapors e mesclan se ab dit vent: e aco es segons la maior part: perquant ales vegades se esdeue que tals vents meridionals son frets/ perque los lochs deuers migiozn han algũs mōts carregats de neu: e venit tal vēt sobre dits monts se refreda: mas aços segueix clares voltes.

¶ Perque los vents de tremuntana son frets e sechs: e auegades son calts? Son frets perquant venen de lochs frets on no dona lo sol. Son sechs perço com passen per monts on ha molta neu e moltes glaces que no euapozen. Mas pur auegades passen tals vents sobre alguns deserts adusts/ qui son sens aygua vers lo septētrio: e prenē tal natura: perço son calts. E p aq̄sta rao appar que lo vent no es calt/ fret/ humit/ ni sech/ excessiuament sino accidentalment coes p respecte dels lochs on passa. Noz es menys tot vent es de sa natura calt e sech: mas no excessiu com desota se declarara.

¶ Perque los vents orientals qui venen en la fi de la nit/ e en lo principi del dia son mes subtils e menys humits e finalment son millors: e es lo contrari quant venen a la fi del dia e en lo principi de la nit q̄ son mes humits grossos e pijors. E p opposit fan los vents occidentals: qui son pijors en la fi de la nit e en lo principi del dia: e son millors en la fi del dia e en lo principi de la nit?

Quāt es nit entre nosaltres: es dia en altres lochs. on de mija nit fins al dia es iozn en les parts oriētals: en lo qual loch se leua lo sol mes prest que entre nosaltres. de que venint los vents en la fi de la nit e principi del dia de les parts oriētals on ja lo sol ha scalfat e resolt moltes vapors: perço tals vents son mes subtils e mēys humits e mes temprats: que acabat que sien calts per la calor dels lochs don venen: noz es menys troben les nostres parts fredes per la nit e tempras la lur calor e venen a esser temprats. e en aquest temps coes de mija nit al dia: es la primera meytat de la

nit als occidētals: de que venint los vents de aquelles parts son frets e humits per la nit qui es en aquells lochs e p aquesta rao son pñors que los vents orientals quant es la segona meytat de la nit entre nosaltres. Mas en la primera mitat de la nit quant es nit entre nosaltres es iorn als occidētals: e nit als orientals. Venint donchs los vents de occident venen de lochs calts de que son mes subtils e millors. E venint en aquell temps de les parts orientals on es nit: son mes frets e humits e menys bōs que los occidentals.

¶ Perque en los lochs habitables qui son excessiuament calts los homens son timidos e de poca vida/ e tost ve en aquells la velleza: e es lo cōtrari en los lochs habitables qui son molt frets: que tals homeus son audaces e de longa vida? La vida se perlonga per tres ocasiōs. La primera es la multitut de la caloz natural e dels spirits vitals. La segōa es la multitut del humit radical substantific del nostre cors. La terca es de guda propozcio de la caloz natural al dit humit radical. On la nostra vida es semblant ala lantia com es stat dit desobre: la flama de la lantia es cō la nostra caloz natural: e la metxa ab loli es semblāt al humit radical e substantificant. E veem que quant la flama es poca facilmente se apaga per qualseuol minima cosa. e semblantment com no fos de guda propozcio de la flama ala dita metxa/ e loli pozia finir se tost: que posat que la flama fos bē grā/ e loli ab la metxa fos molt: nozes menys pozia esser molt mes la flama que tost cōsumaria loli ab la metxa no obstant que fos molt: o tanta pozia esser la metxa ab loli q̄ suffocaria dita flama e la apagaria. Lo subira e omnipotent deu ha posat donchs la nostra caloz natural ab lo humit radical fet dels principis de la generacio del pare e de la mare com q̄ encenes vna lum en la metxa. e p quāt la flama tost cōsumaria la metxa sino fos loli: axi la caloz natural del cors sino fos lo humit nutrimental qui continuament se engēdra de la vianda que nosaltres prenem. E p aquesta rao lo creador nos

Capit. quint del

Dona vna virtut natural que continuamēt restauras lo que la calor natural continuament consuma. e aco es lo humit nutrimental que conuerter en humit substantificant lo cors. **E** nota que yo dich metxa e oli en la lantia/e humit radical e substantificch en lo nostre cors:perco que no tot humit es sufficient a mantenir la flama e la calor natural: mas sol lo humit que es aereo e vntos e no ayguos.e aquesta es la quarta occasio que alonga la vida nostra. **D**igam que en los lochs fortment calts la calor natural se resol per la excessiua calor de la regio: e la virtut natural se resol e no pot restaurar conuenient humit als membres:e perco manquen los principis de la vida.e maxime que la dita calor excessiua consuma l'humit radical:per la qual cosa tost se segueix la vellesa en aquells lochs:que alguns son vells a .xxx. anys **E** per aquesta occasio tals homens son temerosos:perco com la calor excessiua consumant la calor natural se fortifica a les parts dedintre.

Mas en los lochs freds la calor natural se referra de part dedins e p semblant los spirits vitals del cors:de q̄ encara se fortifican totes les virtuts naturals del cors:e cōsequentmēt se restaurē millor lo humit nutrimental e substantificch a conseruar la vida. **E** d'altra part que nos resol molt lo seu humit: e pco tarda la sua vellesa:e son de mes longa vida: e son mes audaces. de que segueix que son molt bellicosos com son los alamanys:e los de algunes terres que son sota lo septim clima.

Perque los colerichs son de mes lōga vida que los fleumatichs:e deuria esser lo contrari perco que si en les regions caldes son de menor vida los homēs q̄ en les fredes:axi los homens de calda natura de rien esser de menor vida que los homens de natura freda. **E** aco appar encara per quant lo fleumatich ha molt mes humit que lo colerich: e la calor del colerich es molt maior q̄ la calor del fleumatich: de que segueix maior resolucio e cōsumcio en lo colerich que en lo fleumatich. **L**a occasio de aco es itada dita que les occasions de la longitut de la vida son quatre:

Es be que lo flemmaticch haia mes humit absolut que lo colerich nozesmenys ha menys humit aereo e vntos e cōuenient ala vida loql ha lo colerich: pquant lumit del flemmaticch es molt ayguos. e encara posat que lacaloz del colerich resolga mes lo seu humit que lacaloz del flemmaticch: nozesmenys encara restaura mes per esser la virtut natural mes fort enlo colerich q̄ enlo flemmaticch.

Mai encara es bona similitut ques fa enles vides deles regiōs caldes ales fredes: ni enles vides deles complecciōs caldes: perço com la caloz natural fort q̄ es dedins conserua la vida e la restaura. Mas la caloz accidental defora debilita la caloz natural dintre e consuma lo humit substantificch dels membres/ de que nos fa restauracio. Per aquestes occasions donchs la cōpleccio temprada es de mes longa vida que neguna altra: com ha lo seu humit mes noble e mes conuenient: e la sua caloz natural mes proporzionada al seu humit. Apres se segueix la compleccio sanguinea que abūda en tots dos p̄ncipis dela vida: coes en caloz e humit. mas no ha tanta pporzio dela caloz al humit: ni encara lo seu humit es axi bo com enla compleccio temprada. Segueix se apres la compleccio colerica que abunda en vn principí coes en caloz: e manca en laltre coes enlo humit. Quartament se segueix la compleccio flemmatica laqual manca enla caloz: e acabat que abunde en humit/ lo tal humit no es maca bo. Ultim se segueix la compleccio melanconica que manca en tots dos principis dela vida. On viu menys que nenguna altra compleccio.

¶ Perque los homēs qui naxen enles regiōs caldissimes son negres: e los qui naxen enles regions molt fredes son blancs?

¶ In aristotil que la semēt se cou es crema enla matrica dela dona enles regions molt caldes perla fort caloz que en aquells lochs regna: de que naturalmēt se engendra vna certa negroz en los embzions: e consequentment se aquista vna negresa natural que may apres durant tal individu se pozia tolre. E enles regions fredes: per les contraries occasions se engendra blancoz

Capit. quint del

perquant dñes contraries occasions fan dos contraris effectes. Si donchs la negresa dels homens proceir de maça calor: en cara del excessiu fret deu proceir blanquesa.

¶ Perq̄ en los lochs mes humits habitables noy fa maça grā huiern ni maça gran estiu: e en los lochs sechs es lo contrari?

Layre sech e subtil es molt capac de tota impressio e qualitat. e perco sobzeuenint lestiu reb facilmente la calor: e sobzeuenint lo huiern facilmente se refreda. on tals lochs son molt calts e fortment frets segons la diuersitat del temps de lany. Mas layre humit es gros e resistent ala calor e al fret: on no es facilmet capace de ninguna impressio. Encara lo humit ab la calor o ab lo fret no fa apparer la cosa tan calda ni tan freda quant si aquella cosa fos calda e secca o freda e secca. Ver es que los homens qui habitan en tals lochs per la humiditat q̄ alli regna incorrē en moltes febres putredinals e longues: e moltes apostemacions: e de mal de caure: e moltes altres infirmitats ques solen engēdrar p̄ molta superflua humiditat. ni tals homens poden soportar gran fatiga: perco com venen a esser prest cansats: essent les lurs iunctures molt debils. laqual debilitat fa la humiditat superflua que es abeurada en aq̄lls. On p̄co los lochs sechs son molt salubres.

¶ Perq̄ en los lochs alts e mūtosos habitables los homēs son sans e robusts: e viuen lōch temps: e en los lochs vallosos e profundos es lo contrari? Layre es lo principal entre les altres coses per conseruacio de nostre viure e sanitat de nostres corsos perquant layre es aquell qui tempza la nostra calor natural e spirits del cors per los quals nosaltres viuiem: es complexen perfetament totes nostres operacions. Si donchs layre es bo e net de tota brutura e be euentable en loch vbert que no sia reclos: es degut tempzamet al cors e spirits nostres: e per aquesta rao fa los homens robusts e sans e conserues lonch temps la lur vida: cō es layre dels monts habitables. Mas layre de les valls e lochs profundos es ple de vapors ques leuen de algūes aygues caldes

que alli repleguen on facilmente se putrefa es corromp: e consequētment amorba e debilita los homens qui alli habitan: de ques se/ gueren moltes infirmitats perniciosas. e breuitat de vida.

¶ Perque los homens qui habitan enles parts septentrionals e fredes han los costums lupins: e sonint incorren flux de sanch de nas: e los qui habitā enles parts meridionals caldes son per lo contrari? Los homens qui habitan enles regions fredes han lo coz e stomach calt per lo fret circumstant: de que son feroces e ferrenchs com animals bruts: e menien molt cō a lops. e aco es perquāt no han la lur calor natural temperada/ mas excessiua. On perco les operacions e costums lurs no son humanes mas bestials. e encara meniant molt se engēdra molta sanch enles ve/ nes: e no faent se resolucio de aquells corsos per lo fret que obsta ans continuament aiustant se nudriment e sanch/ les venes se rōpen de ques se guex flux de sanch de nas: e per aq̄sta occasio molts venen a esser tífichs en aquells lochs/ rompent se les venes dels pits per la gran multitut de sanch que en ells se engendra. Mas los homēs meridionals hā la calor natural del coz e del stomach debil per la resolucio que fa cōtinuamēt la calor exterior: e pco son temerosos e no son feroces: ans hā los costums molt remissos: e meniant poch se engendra poca sanch essent la virtut digestiua debil e la resolucio molta: de que nos se guex flux de sanch del nas ne altres accidents com en los septentrionals es stat dit.

¶ Perque los homens qui habiten enles parts septentrionals no incorren mal de caure: e les plagues lurs son prest sanades. Es lo contrari en los homens qui habiten enles parts meridi/ onals? Los homēs septentrionals son molt sans: e la lur calor natural es molt fort que digerex e cōsuma tota supfluitat hu mida de que se engēdra lo mal de caure e mal de gota: e semblāts mals Mas si per fort se engēdren tals mals en aq̄lls corsos es senyal de vna fort occasio e gran humiditat q̄ ha sobergneiat lur fort natura: de que significa tal infirmitat esser greuissima. Item

Capit. vi. deles

essent la sançh de tals homens bona fa prest sanar lurs plagues
On quant los corsos son mes impurs e plens de superfluitat tât
multiplica mes brutura al loch de la plaga: e consequentment sta
mes en soldarse. E aquesta es vna erroz comuna dels cirurgiãs:
e força fan aço per mes guanyar tenint lo malalt mes enles mäs
Mas los meridionals han lurs corsos plens de humiditats / e
lur caloz natural molt debil: e la lur sançh es molt impura. On p
les opposites occasions del que es stat dit / es cosa raonable que
tals homēs souint sesdeuinguen en mal de caure o semblants in
firmitats. e que les lurs plagues tart vinguen a sanarse. E per la
dita occasio los lurs caps son debils e greus: en manera que no
poden beure tan poch vi que summament nols agreuge?

¶ Perque los homēs septentrionals han los corsos stiptichs:
e les dones no han abundancia de menstuo: e la lur let es poca
e grossa: e rares vegades se affollã: ans los lurs parts son durs
E es per lo contrari en los homens e dones meridionals?

Les vies dels budells e dels menstuos o del part se con/
strenyen o endureren per lo fret: e per la caloz se dilatan e mollifi/
can. e perço en los lochs frets son durs parts / dures e gestions
e poca sançh menstiosa. E aço es encara per quant en tals cor/
sos son poques superfluitats per la fortalesa de la lur caloz natu/
ral: e la lur llet es poca e grossa plo fret que obra E aço es enles
parts meridionals per lo contrari perles occasions opposites.

¶ Perq̄ son mes sanes les ciutats que son descubertes de leuât
e cubertes de ponent: que les que son cubertes de leuant e descu/
bertes de ponent? Lo sol en lo principi del dia se leua sobre
les ciutats orientals descubertes: e clarifica layre / e purifique el de
vapors: e de continu tramet ans de si alguns vents subtils e bõs
que fan layre esser sa. E apres se parteix lo sol de les tals ciutats /
apres que es clarificat layre sobre de aq̄lles. Mas enles ciutats
que son cubertes de orient e descubertes de ponent lo sol nos leua
sobre aquelles sino circa la fi del iorn: e perço no clarifica ne asub

tilia lo seu ayre:ans lo lere humit e gros com abans era. E si lo sol tramet alguns vents en aquells lochs/ los tramet sols vers la nit:e deles parts occidentals : qui no son axi loables com los qui venen enlo principi del dia deles parts occdientals.

Comença lo fise capitol: deles passions dela anima: enlo qual mestre Albert gran posa .xxiiij. quefits o demandes.

DErque les passions delanima son causa de aportar diuersos accidents e infirmitats enlos nostres cozs/ los:e al gunes passions delanima nos conseruen sanitat. E no deuria esser axi perquant lanima es vna cosa immaterial e incorpozea: e la cosa corpozea no pot trasmudar la cosa que es incorpozea?

La diuina magestat ha posada la anima que es cosa immaterial enlos cozsos per gouernar vna cosa material eha li donat vn instrument obedient e ordenat en aquella:mijancant lo qual ella hageregir e gouernar lo cozs e produesca les operacions de gudes en aquell. E aquest es vn cozs aereo de subtil e clara substancia qui per los filosofos es nomenat spirit:lo qual es de tres maneres.lo vn es spirit vital: loqual mijancant lanima conserua la nostra vida enlo cozs Laltre es spirit nutritiu mijacat lo qual ell nodrex lo cozs. E lo tercer es spirit animal:mijancant lo qual dona lo sentiment e la conexenca:e fa moure lo cozs. E perquat tota la nostra sanitat consista enla moderacio e tempzament de aquests spirits : e les nostres infirmitats proceeren de destempzament de aquells. Perco les passions de lanima destempzant los spirits del cozs induē infirmitat Ne obsta q̄ la anima immaterial

e aquests spirits sien corsos materials perquant ells han vna certa propietat e qualitat oculta e conueniencia ab la anima per comandament de deu a obeyr la de moures enuers cascun loch on a ella plau. On veem que la anima mou vn brac en alt mijancant lo spirit que es enlo brac: e mou laltre en ius mijancant lo spirit qui es en aquell. Perco d'ochs les passions dela anima mouen auengades inordenadament los spirits del cors / ara ales parts dintre ara ales parts defora. E per aquesta rao alteren fort la nostra compleccio com mes clar sera aci debax exposat.

¶ Perque la tristicia e la temor refreden lo cors ales parts defora e escafan les parts interiorz: e la alegria e audacia o ira scalfan les parts defora: e les parts dedintre refreden? Algunes passions delanima mouen los spirits del cors de les parts defora ales dedintre. e aquestes son de dues especies: la vna que mou subito los spirits ales parts interiorz: e aquesta es la temor. laltra es que los mou de poch a poch: e aquesta es la tristicia. on romanen les parts defora fredes e depauperades de spirit e de sanch: e les parts interiorz se scalfan enla temor e enla tristicia. Algunes altres passioes danima son que mouen los spirits dintre ales pts defora: e son encara de dues especies: la vna que mou subito: e aquesta es ira. e laltra que mou poch a poch: e aquesta es alegria. E acabat que la ira proceesca de bullicio de sanch circa lo cor: no res menys encara que enlo principi scalfes dintre no obstant perco en proces de temps tramet lo spirit ales parts defora / e enpobzeix les parts interiorz.

¶ Perque la temor e la tristicia mouen los spirits ales parts dedins: e la ira e la alegria mouen los spirits ales parts defora?

Los spirits se mouen segons les affeccions delanima ala qual son sota posats: e perq enla temor e tristicia la affeccio dela anima es fogir lo obiecte temeros e tristable. E pco fugen los spirits les parts exteriorz: e redloense enles parts interiorz prop les vies del cor. E pco com en la ira e enla alegria la affeccio de

lanima es de proseguir lo obiecte: o per veniāca / o per delectacio / perço se mouen los spirits a les parts defoza.

¶ Perque en lome quant ha vergonya se fa primer la cara groga e apres roia cābiantse de varies colozs? En la vergonya los spirits primer se mouen a les parts dedins: e perço engroguen: apres se estenen defoza e perço enrogeren les parts defoza. E son algunes passions de lanima cōtraries que ensemps occupen lome e mouen los spirits a contraries parts: perço quant lome ha ira e tristicia ensemps / o alegria e temoz / lauozs vna part de spirits van a les parts defoza: e laltra va a les parts dedintre.

¶ Perque en la temoz lome tremola? Lo tremolament proceex de fredoz e diminucio de caloz natural que no pot regir ni sostenir los membres. Abandonant donchs la caloz natural e lo spirit en la temoz les parts defoza / com a membres de pauperats e sens regiment tremolen.

¶ Perq̄ algũs p gran temoz de alguna punicio han set: e deuria esser lo contrari: com sia cosa que la temoz refreda: e la set proceex de caloz q̄ disseca e no del fret? En la temoz se refreden les parts exteriozs e superiozs: e de aco es senyal la palliditat e la tremoz de les parts exteriozs. e les pts interiorz e inferiorz se rescalden: pco com en la temoz los spirits fugen de les parts exteriozs e superiozs a les parts interiorz e inferiorz. Per la q̄l cosa dōchs la caloz se vner circa les parts del ventre: e pco se cōsuma e dissol molta humiditat de aquelles parts: de que proceex set. E acabat que la temoz indugua fret en les parts exteriozs: noz es menys en les parts interiorz porta caloz.

¶ Perque als temerosos de vna gran poz se mou lo cors e auegades se mou la vrina? La caloz natural e la sanch lexen les parts supiozs en la temoz e van a les parts inferiorz com es stat dit: e ab ells deualla molta humiditat. Encara aiustada la caloz circa lo vètre inferior e les parts de la veriga: dissol moltes humiditats que son en aq̄ls lochs aiustades: les quals apres la natu

Capit. vi. deles

ra les tramet per los budells o per via dela vrina.

¶ Perque als q̄ han poz los tremolla la veu/e les mans/e los labis de baix dela boca:e no los labis dalt? **¶** Totes aquestes coses proceeren de debilitat e puacio de caloz deles parts supiors e fuig los ales parts inferiors **¶** Tremola la veu que ve dels pits per puacio de caloz e dels spirts qui mouen layre al cano del pulmo en la veu. **¶** Tremolan les mans pla materia rao:que la caloz natural de qui proceer lo mouiment del braz es molt debilitada/per effer anada la sauch e spirit ales parts inferiors:perco com los brazos dependen dels pits. **¶** Tremola encara lo labi desota per quant es mes mobile que lo desus: e sta mes situat contra la natura essent pendent en sus que lo labi desobre q̄ penia en baix. **¶** On mancant la caloz natural en aquelles parts lo labi desobre nos mou:perco com es situat naturalment:e los lacerts quil tenen no suportan alguna fatiga. **¶** Mas lo labi desota qui no es situat axi naturalment/ans sta per forza dels lacerts quel tenen en aq̄ll loch:de que debilita allí la caloz natural no hauent los lacerts vigor de sostenir lo dit labi / ell se mou de vn mouiment inordenat e tremola.

¶ Perque semblantment tremola lo labi desota als q̄ son fortment irats? **¶** Una materia es la occasio ab la que es stada dita en los temerosos:que la caloz natural en los irats fuig deles parts desobre/e vassen al coll de que tremola lo labi desota:e no lo desobre per la materia occasio que es stada dita.

¶ Perque al home irat no tremola la veu ni les mans com al temeros:empero a tots dos tremola lo labi desota?

¶ La sauch e spirit del irat fug al coz e ales parts dels pits:e perco se fortifica la veu e lo braz que dependex dels pits. **¶** Mas en lo temeros no se auner la sauch ni lo spirit ales dites parts del coz ni dels pits:ans fogit de aquelles parts va sen ales parts inferiors del ventre.

¶ Perque als homes irats los ve set com als temerosos:e no

deuria esser per aquest modo com sia cosa que la ira encen la calor circa lo coz: e la temoz disminuesca e debilita la calor del coz?

La set proceex de consumpcio e disseccacio del humit rorido e subtil del stomach: o per inflamacio e grā calor induida en le stomach: Per altre modo dōchs ve set al irat e al temeros: p quāt al irat ve set per gran inflamacio de calor agregada en aquelles parts. e en lo temeros proue set per quant la sanch fuig de les pts del stomach e circumstantes en aquell: la qual sanch humectaua a quells lochs: de que proceex algun tant de siccitat: e consequent / ment set.

¶ Per que fuig en la temoz la calor natural e spirits del coz e de les parts superiozs a les parts inferiozs del ventre: e en la ira se cōgrega primer en les parts del coz / fogint les parts superiozs e inferiozs: be que apres leta les parts interiorz / e tota se scampa a les parts exteriorz? Tota passio de anima primeramēt comunica al coz e imprime en aquell la specia e similitut del obiecte. Lo temeros produex la sua similitut temerosa en lo coz: de que la natura es constreta a fer fogir la sanch e lo spirit del coz on es aquella specia del obiecte temeros: per que aquest comunica les parts del cap al coz pco encara fuig de les parts superiozs ¶ Ramet dōchs la natura la sanch calor e spirit a les parts de sota: com es stat damunt dit. Mas en lo irat la similitut del obiecte que fa alguna iniuria essent en lo coz. la natura tramet la sanch e spirit en aqll loch ab gran impetu e assalt com contra la similitut de aquell qui li ha feta la iniuria: en apres subitament se espargeix es scampa a les parts superiozs e exteriorz per cercar venianca de la iniuria feta. E per aquestes raons sobredites appar que la fac del home irat es mes roia en proces de la furoz que en lo principi: per quāt en lo principi la sanch es en les parts interiorz del coz: e en proces ap̄s va a les parts exteriorz.

¶ Per que en los homens irats crex la audacia: e en los homens temerosos es lo contrari?

La occasio es itada ia dita que la calor e spirit en lo irat se congrega al cor e bull: de que resulta fortitut de calor: dela qual proceex audacia. e en la temoz se debilita la calor. on proceex lo contrari dela audacia.

¶ Perque en los temerosos se arroncan los testicols: e dearia esser lo contrari perco com la calor es aiustada circa aquelles pts en lo home qui ha temoz com es stat damunt dit?

La calor natural com es stat dit en la temoz fuig de les parts exteriozs e superficiales a les parts interiorzs: e porta en si la sauch e lo spirit. on p aquesta occasio acabat que la calor sia aiustada circa les parts inferiorzs dels testicols: noz es menys essent retreta a les parts dedins / e retrahent lo humit dels testicols ve a arroncarlos.

¶ Perque en la fort temoz moltes vegades lome spermatisa?

Per vna materia occasio ab la que es itada dita dela vrina e egestio: que moltes vegades mou la natura en la temoz pla calor vencuda en aquelles parts / la qual dissoluent molta humiditat spermatica que es co:reguda en aquelles parts: la gita fora per aquella via.

¶ Perque en la tristicia e anxietat e en les forts dolozs lome crida es lamenta: e en la temoz gran lome calla?

Los qui ban doloz e tristicia retenen algun tant lo ale per esser se aiustats los spirits circa lo cor. e en la anxietat e en la doloz circa los lochs dolozos. on perco retenit la natura aquell spirit en les parts dels pits / apres ab impetu ari aiustat lo tramet fora: e reuerberatlo al cano del pulmo fa veu e clamoz. Mas en los temerosos lo spirit uo es aiustat circa les parts dels pits / ans se mou a les parts inferiorzs. E la veu no es sino vn mouiment de spirit aereo e vent per les parts supiozs ala boca: don en la temoz se mou a les pts contraries: per la qual occasio no pot esser clamoz ni veu sino debil en lome temeros. E per aquesta rao appar la diferencia en la reuocacio dela calor a les parts deditre en la temoz e en la tristicia

perço cō enla temor es subita e es ales parts inferiozs: e enla tristitia e anxietat es paulatina e successiua e es ales parts del coz.

¶ Perque rete lome lo spirit e lo ale enla dolor e enla anxietat?

Tota cosa creada vsa algua cosa a defensio e ajuda sua: on veem que la natura ha doat a algus animals vngles: e a algus ha donat los corns: e a altres altres instruments p defendres. Enla dolor donchs la natura cerqua de vsar alguna cosa p ajudar al loch doloros: e aquesta cosa es la calor e lo spirit: loqual la natura rete per socorrer ala dolor e anxietat. e perço se retenē lo ale e lo spirit en tals passions.

¶ Perque enla gran temor se pele lome? Lo fum nair de

vn fum terrestre que leue la calor natural dels membres interiorz loqual venint apres ales parts dela pell per lo fret del ayre se conuerter en vn coz lonch esubtil segons la forma deles porositats don ix. Mancant donchs tal fum/ lo pel ques solia nodrir e fer/ marse e pendre augment de aquell fum/ com a cosa que no ha firmesa: mas abandonat dela natura cau. Enla temor donchs debilitatse molt la calor natural debilitatse encara la digestio de tots los membres/ ve a mancar tal fum terrestre: e consequentmēt ca en los pels. Encara lo pel se mātē es ferma enles porositats de la pell mijancāt vn cert humit viscos: loql mancāt cau lo dit pel/ examplatse les dites porositats. e perço com enla temor fuig molt de tal humit ensemps abla calor e sanch ales parts dedins abandonant les porositats on son los pels: e per aquesta rao caen.

¶ Perque enla temor on home tem dela mort venē los cabells blanchs e canuts: com se sdeue en los qui son en preso los quals speren la mort?

La occasio dels pels del home no proceex sino del mancar del nudriment q indueix gran siccitat enles parts cutanees e dela pell: deq abandonāt lumit lo pel com a cosa dissecada e depauperada del seu humit ve a esser blāch on primer era de altra color. com appar enla palla que essent plena de humiditat porta lo vert/ e quāt es dissecada porta lo blāch. Eō donchs

Capit. vi. de les

fia que en la por lo humit de les parts de la pell abandonant aquells lochs ve a restar la substancia de la pell dissecada: euapozant encara molt del seu humit/ p no esser hi mes la sua calor natural q̄ tenia aquell humit: e perco ve a fer se blāch per allo: e maior mēt entrant en loch de aquell humit layre qui dona maior blanquesa que de si no hauria. e aq̄sta no es vera caluicia: mas es vna blāquesa laqual aquista lo pel: per disseccacio feta per la temoz.

¶ Perque en la blanquesa dels cabells ia dits per la por/ mes se enbālquer lo cabell en la cima e lochs remots de la conna que en los lochs vebins: e deuria esser lo contrari pco com mes impressio de siccitat deu rebre de la pell aquella part q̄ li es mes propiua?

La part del cabell qui es mes distāt de la conna es molt mes secca que la part que li es mes propiua: e encara ha menys calor natural/ e pco mes tost manca aquella calor: e consequentment ans euapora lo seu humit q̄ la calor e humit de la part vebina/ la qual es molt maior. **E** acabat q̄ maior impressio reba de la conna la part propinca: no resmenys ha tanta calor e humit que nol abandona axi tost del tot/ com ala calor e humit de la part remota que es molt poca.

¶ Perque vna gran alegria mate lome axi com vna gran tristia e temoz? Sens spirit e calor natural no pot star la vida en lo cors. e perquant en tal alegria ixen fora los spirits ales pts exteriors: perco pozia esser tāta alegria que tots los spirits e calor natural del cors abandonant lo cor faria exalar fora. e axi se apagaria la vida. **E** per quāt en la temoz fuig la calor natural del cor ales parts inferiors: e pozia esser tan gran temoz que tot le/ spirite calor del cors leixant lo cor e totes les altres parts sen irien ales parts inferiors del ventre: de q̄ romandria lome mort **E** per quāt en la anxietat la calor se aiusta circa lo cor e lexa totes les altres parts del cors/ se auniria ales parts del cor: deques seguiria gran inflamacio de la calor e spirits: e consequentment la mort.

¶ Perque los vlls enrogeren als homens irats: e les ozelles

als homens ques vergonyen? La vergonya sempre es ab vna certa temor laqual appar en los vlls: e de alli on ha temor de alli fuig la calor e lo spirit En lo vergonyos donchs lexa la calor natural los vlls on es la temor: e vassen a les ozelles que son contraries a les pts dauant dels vlls. e per aq̄sta rao lo vergonyos te los vlls baixos timidos e sens roïura: e les ozelles venen a esser rubicundes. Mas en lo irat se manifesta la sua furoz en los vlls: on tramet la natura la calor e spirit per cercar venianca ab audacia e no temor. E appar encara mes roïoz en los vlls q̄ en la faç del irat/perco com los vlls son molt blanchs e tota minima roïura a appar gran en los vlls: e mes se demostra en la vista.

¶ Perq̄ en la imaginacio del home o cogitacio ferma a alguna infirmitat: fa moltes vegades venir aq̄lla. On pco los metges comanden que en lo temps de la pestilencia hom no degue pensar en algun home amozbat ni hauer por del morbo. E diem aquesta esser la pijor cosa q̄ pura esser o hauer lome en aquell tēps?

Derant la opinio de Auicēna e de tots los altres qui en aco no se acostan ala veritat: diem sobre aco que tota specia e similitut de qualseuulla cosa participa algun tant la natura de aquella Verbigracia la specia de la cosa calda representāt la en la memoria del home quāt ferma mēt ell hi considera: pot ēgendrar mijancāt lo spirit e la sanch que la natura tramet als lochs de aquella ymaginacio vna certa calor en lo cors huma: e perco molt aiuda als qui han la infirmitat calda continuament pensar en coses fredes: com aygua glaça neu e semblants coses: e al qui ha la infirmitat freda aiuda continuamēt pensar en coses caldes. E o sia dōchs que pensant lome en la pestilencia / ha virtut tal ymaginacio en lo temps en aco dispost de euerinar e corrompre la sanch de les humors del cors: e poria fer venir lo tal morbo pestilencial en la pt dedintre sens nenguna altra occasio exterior. E encara on es tal ymaginacio no pot esser que alli no caygua alguna temor: e alli on es la temor la natura fortmēt se debilita. E no es cosa pijor al

temps del morbo que aquella qui debilita la natura pco com no
es cosa que mes resistezca al morbo que la natura. Es aci de no
tar que totes les altres passions del anima com odi e enueia se re
dueren a aquelles que son sobredites: perco com la enueia se re
duer a tristicia e anxietat: e lodi conte ensi dues coses coes ira e tri
sticia. E perco les demades destes passions o deles altres ab les
sues rahons son predites.

Elci finex la primera part dla present obra
on son stades escrites les coses que han a
cõseruar la sanitat del cors: essent deguda
ment acostades.

Comença la segõa part de aquest libze: en laqual lo reueret mestre Elbert gran posa .xiii. capitols de les coses circa la composicio e phisonomia del home.

Capitol primer de la part segona: en lo qual lo auctor posa .xxxvi. demandes circa los pels del home.

Perque lo cap entre los altres mēbres del home es pelosissim: e es lo contrari en los altres animals?

Lo pel com es stat dit proceex de quatre occasions: coes efficiēt/material/formal/e final/com cadaun altre effecte. La occasio efficient del pel es dobla: la vna es la calor natural del cap que eleua lo fum de la humiditat del cors a les parts de la conca. L'altra es lo fret del ayre que speffer e coagula aquell fum: reduïtlo ala forma del pel. La occasio material persemblant es dobla: la vna remota e es la humiditat del cors. l'altra es mes ppinqua/ e es lo fum terrestre qui euapora de la humiditat. La occasio formal es la figura del pel que es esser lonch e redo. La occasio final es diuersa perco com la natura ha fets alguns pels per bellesa: com son les sobrecelles e los cabells del cap. algũs ha fets per tutela e defensio dels forans nocuments com son les palpebres: e encara alguntāt los cabells del cap com son fets en aquesta fi per defenfar lo cap del fret e de la calor. Perco dõchs com l'ome es de statura dreta tots los fums del cors muntan al cap/ com al cami de tot lo

coïrs . e allí peruenint aq̄lls fums e trobant les porositats del cap
 vbertes e molta comiffura / se rete allí aquell fum e per lo fret del
 ayre se coagula . de que apres sobzeuenint vn altre fum coniuynse
 ab lo primer congelat e trau aq̄ll dela porositat entranthi ell fins
 que es congelat: e apres hi sobzeue vn altre fum e fa lo semblat:
 e per aquest modo se engēdra e alonga lo pel o lo cabell del cap:
 essent lo cap entre los altres membres humidiffim e capac qua/
 si de tots los fums del coïrs: eles porositats essent vbertes com se
 requir ala generacio del pel: de rao deu esser pelosiffim/ concozrēt
 hi totes les ocasiōs. E aco ha fet la natura p decozar e embellir
 lo cap: e per defensar lo dela caloz e del fret: e aco ha fet en lome:
 Mas en los altres animals la statura no es dzeta/perlaqual co
 sa no muntan tants fums als lurs caps ni les pts del cap no son
 axi poroses ney son tantes comiffures com en lo cap del home/
 de que lo fum no pot axi penetrar. D altra part aquells fums qui
 van ales parts superiozs en los animals bruts en alguns se trās
 mutan en crins al coll/o iuba com en lo leo: en alguns se trās mu/
 dan en corns/en alguns en vngles/en alguns en rostres e sem/
 blāts altres mēbres. e lome no ha algūa destes coses/ans tot lo
 fum q̄ mūta al cap se cōuertet en pel: e pco romanē les altres pts
 del home menys peloses e mes netes euapozant la maioz pt dels
 fums al cap com es stat dit . E com en los altres no munte tanta
 multitud de fums per no esser la lur statura dzeta: e encara no po/
 dēt molt penetrar la fumositat fora del lur cap per no esser les co
 miffures ni encara les porositats vbertes/perco se scampan los
 dits fums per les altres parts del cap. e per aquesta rao son les
 altres parts mes peloses que lo cap.

¶ Perq̄ en les cicatrices ni lochs cremats del cap no naxē pels?

Alla generacio del pel vltra les dites ocasiōs es necessari que
 les porositats sien vbertes en guisa q̄ lo fum q̄ ha engendrar lo
 pel puxa penetrar ales parts defora: mas no es necessari que sien
 tan vbertes que lo fum sen vaia del tot e q̄ no sen puxa retenir en
 les dites porositats. e per aquesta causa no deu en esser maça do

ses/ni maca obertes. **E** daci appar: que lo fum que ha engēdrar lo pel: deu ésser terrestre e mixte ab humiditat viscosa. perquant si ell fos pur terrestre ayguos o igneo sens alguna viscositat: nos pozia retenir enles porositats. enles quals se ha a congelar. ans se conuertiria en sordicia o en suor. e totalment exalaria fora. **C**ō sia donchs: q̄ enles cicatrices e lochs cremats sien les porositats dela pell del tot tancades e closes: que no pot penetrar alguna fumositat: perco nosi pot engendrar pel.

Perq̄ molts homēs son sens pels/ o pur ne han molt poch
Quatre son les occasions de aco. **L**a primera es lo defecte dela calor: que ha a enalar lo fum. com se deue enles dones e en alguns homēs eunuchs. coes castrats e effeminats: qui han poca calor natural. **L**a segona causa es defecte de humitat del cors. com se deue en alguns: qui son de compleccio molt seca. enlos quals per mancamment de humit no pot euapozar algun fum: de q̄ manca la ocaſio natural del pel. **L**a terca ocaſio es stretura deles porositats dela pell: coz es stat dit. **L**a quarta es lamplitut deles porositats. on los homens q̄ les han molt obertes/ e encara los qui les han maca closes: son indisposts ala generacio del pel. **E** totes aquestes coses son stades ia dites. Aquells dōchs qui hā mes daquestes occasions: han menys pels a dues. e los qui les han totes: son totalment sens pels.

Perque en alguns se engendra la caluicia/ e en altres no?
La caluicia proceex de defecte de humit e abundancia de sech enles pts anteriors del cap: e aco pceex sobzeuenint la edat dela vellesa pquāt en aq̄lla manca mes lo humit q̄ enles altres edats
Perq̄ pceex pus tost la caluicia enles parts anteriors q̄ enles posteriors. e deuria ésser lo q̄ri. cō la posterior del cap sia mes seca
Lo caure dels cabells no es sino p defecte del hūit viscos e cō glutios/ e p oberſa deles porositats del cap. pco dōchs cō la pt posterior del cap ha les porositats mes dēses e closes e circūda/ des de molta carn hūida: la q̄l encara cōſua la hūiditat viscosa

de phisonomia

que es enles porositats de aq̄lla part e que alli ferma larael dels cabells: laqual cosa encara ajuda la propinquitat del os del cap ala merola del ceruell en aquell loch: e p̄ aquesta occasio los cabells de aquella part son mes tenaces/ e nos poden sino ab difficultat remoure de alli. Mas la pt̄ anterior del cap ha les siues porositats mes vbertes/ e ha menys carnositat e humit viscos: e es mes remot los del ceruell: e continuamēt es mes exposita ales coses que la resoluen e dissecan que la part posterior. de que acabat que sia de natura sua mes humida q̄ la part posterior: nozes mēys occozren en aquella part moltes coses mes dissecatiues e que cōtinuamēt mes resoluen lo seu humit que la part posterior. E per aquesta rao appar posat que les parts posteriors sien de lur natura mes seques/ nozes menys han lo humit mes viscos e tenace qui rete alli los cabells e menys resolubles que les parts dauāt. de ques seguir q̄ en la profecucio dela edat del home mes se disseca e ve a esser mes dissecada la part anterior que la posterior.

¶ Perque no caen los cabells de les celles ni se engendra caluicia en aquells lochs com enles parts anteriors del cap: e deuria esser lo contrari p̄quāt aquesta part es molt mes secca que aq̄lla

La occasio es la materia que es stada dita en la demāda dauant dita. e es que acabat que haie menys humiditat enles pts̄ de les celles q̄ enles parts nomenades caluaria: nozes menys aq̄ll poch de humit que ha es mes viscos e tenace per conseruar los pels de les celles que lo humit de aquella altra part be que no sia molt mes. On los cabells de les celles son mes grossos e mes fort affixos ala pell que los cabells dela part dauant del cap: per esser lo seu humit menys passible e dissecable. E p̄ aq̄sta mateira occasio los pels de les palpebres no caen en la edat dela velleia.

¶ Perque als ethyops o homes negres no ve caluicia: e deuria esser lo cōtrari: com los ethyops haie les parts del cap molt resoltes e dissecades dela caloz que regna en aquelles regions?

Per la materia occasio que es stada dita en los quesits se ab

sol encara aq̄sta: e es q̄ en los homēs negres lo humit de les seues parts es viscos e tenace p̄ quant es resolt lo subtil pla calor/ e es romas lo gros cōglutinos. on essent lo humit de la part anterior del cap tenace e gros en aq̄lls p̄ ço nols caben los lurs cabells de aquella part com fa a nosaltres/ en los quals lo humit no es ari viscos ni tenace.

Perque en los eunuchs/ dones/ ni infants no ve la caluicia?

En los infants dones e eunuchs regna molta humiditat: la qual suffocant la lur calor natural no consent: que la dita calor le ue algun fum a les parts de la cotna. ans sta allí suffocat. de que restan tals persones sens pels. E encara la multitut del humit/ que es en aquells corsos e en lurs caps nols leira caure los cabells per no esser encara feta sufficient desiccacio de aquella part. E de aco es fet tot lo contrari en los homēs fets. per quant la lur calor natural no es suffocada per molta humiditat. ans es sufficient a leuar la fumositat del cors a les parts de la pell. de q̄ apres en ells se engendran pels en diuerses lochs del cors. Ultra aco es feta en la part anterior de lurs caps molta resolucio e disseccacio: de q̄ venen a esser caluos.

Perque los qui usen maca lo coit: venen prest a esser caluos

Lo coit refreda e disseca molt lo cap. on per aco dissecat molt lo humit de les parts anteriorz del cap/ e assubtiliant la lur viscositat: pla qual tenia fermats los cabells: venen a caure dits cabells. E refredant lo cors se debilita la calor natural: que no pot eleuar les fumositats del cors en aquella part. e per ço no sen hi engendran mes. E caent los cabells dauant/ e no engendrant sen mes per dita ocaſio segueixse caluicia.

Perque alguns homens qui son sens cabells frequentant lo coit venen a esser cabellofos?

Lo coit euacua molt la humiditat del cors per la via de la sperma/ e molt aqua la calor del cors. Son donchs alguns homens: qui han molta humiditat: la q̄l te la calor sepelida e suffocada. e per lo coit tal humit se disseca.

De phisonomia

e resta la calor mes potent a fer en apozar los fums que primer. e consequentment es sufficiēt ala generacio dels cabells. on primer no era sufficiēt. Mas es de saber: que aq̄sta no es vera caluicia: ans es vna puacio de cabells los q̄ls apres se engendrā plo coit. **¶** Perq̄ los homens q̄ son caluos de natural caluicia: no podē iames recobzar los cabells. E los altres animals/als quals caen pels o plomes: recobran lurs pels o plomes. E semblantmēt los arbres. los quals perdan la fulla e apres la cobran? Lo defecte dels pels e ploma en los animals bruts/ e de les fulles en los arbres proceex de la qualitat del temps. coes del fret. lo qual congela e difseca lo humit viscos: que tenia los pels o les plomes annexes ala coma/ o les fulles annexes al arbre. e perco en liuern caen los pels e les plomes als animals e les fulles als arbres E apres sobreuenint lo temps contrari: coes la calor: se obren les porositats: que eran closes. e lo humit qui staua ferm dins per lo fret: se mou a les parts superficials de fora ab molta fumositat e perco se engendran les plomes en los ocells. los pels en los q̄ drupes/ e les fulles en los arbres. Mas en lhome se engendra la caluicia per curs de natura de les parts de dintre/ per la difsecacio: que fa la calor natural en lo humit. e no es per varietat de temps **¶** On quant caen los cabells al home en la vera caluicia: nos podē restaurar prouenint del natural.

¶ Perque alguns animals bruts se mudan de pels. com lo ca e lo bou. e alguns no sen mudan. com lo porch. E semblantment a alguns arbres caen les fulles. com al cep e al salzer. e a alguns no caen. com al cipzer e al lozer? **¶** Per dues ocasion caen los pels als animals/ e les fulles als arbres. Una es: quāt lo lur humit es aereo e subtil ab poca viscositat. de que per tota cosa que congela e difseca: se ve a resoldre tal humit. e consequentment caē los pels plomes e fulles. L'altra ocasion es debilitat de la calor natural. la qual no pot fer bona digestio. e consequentment no pot dissoldre la fumositat del humit nutrimental del cors. de que mancā

los pels plomes e fulles. Tots los aïals dôchs q̄ hā lumit viscos e tenac/ela calor natural lur molt fort a digerir lo nutriment no mudē de pels ni de plomes. cō es lome lo porc e algūs ocells
E p̄ q̄: los aïals q̄ hā lumit subtil e no maca viscos e facilmet difsecable/e qui han poca calor nasal: mudan pels e plomes. e semblāt es en los arbzes. q̄ los q̄ hā lumit viscos e tenac: no mudā fulla. cō lozer e cipzer. mas los q̄ hā lumit subtil e aereo: la mudā
¶ Perque caē les fulles en lo huiern/e no en lestiu. e deuria esser lo contrari. perquant la calor mes difseca lo humit queno se lo fret

Acabat que la calor difseca molt lo humit de les fulles: no es menys de continuu sen hi aïsta. perquāt les porositats son vber tes: e la calor natural del arbze ensemps ab lumit venen a les pts de fora. e ari restaures lo humit: que resol la calor. e encara que lo humit es prop al principi de la sua generacio. si que no es tant difsecatiu: que en lestiu puixa caure la fulla. Mas en lo huiern essent lo humit de les fulles per la calor del estiu passat molt difsecat/e sobrenenint apres lo fret congelant lo: acaba de secar lo residuu da quell humit. E no podent se restaurar tal humit/per esser closes les porositats del arbze plo fret/e p esser la calor natural reclusa en les entrameses de la tra: caē les fulles. les q̄ls en lestiu no cabiē

¶ Perque castrant lome ap̄s q̄ es barbat: li cau lo pel de la barba/mas no ve a esser caluo? Los pels de la barba se engēdrā de la calor natural fortificada circa les pts del cap. e ap̄s reflectant se de les pts supiors del cap a les pts inferiors. coes ala fac: mena ab si e mou les fūositats a les galtes. de les q̄ls fumositats apres se engēdra la barba. E p quāt en lome castrat se debilita molt la calor nasal/no hauent testicols: pco la calor q̄ es circa lo cap: es debil tāt q̄ no pot reflectar a les galtes. e cō segūetmet no pot menar la fumositat a aq̄lles pts. de q̄ maca la barba a aq̄ll. mas no ve a esser caluo. pco cō segōs es dit: la sua calor nasal es debil/e no es sufficiēt a difsecar la pt infior del cernell. de q̄ pceix caluicia. e encara p̄tinuamēt mutā molts fūos al cap. d'ls quals se engēdrā cabells

De p̄bisonomia

On es aci de notar: q̄la caluicia e la generacio dels pels en la barba proceir de vna calor fort e aguda: que es en la part del cap. a cabat que sia necessari: q̄la calor qui fa la calua sia mes aguda e dissecatiua que la calor: qui fa la barba. E de aci se segucir: que q̄ es caluo: ha barba. mas no per lo contrari. que qui ha barba: nos segueir: que sia caluo. Item nota: que tota calor p̄ molt que sia remissa e debil: es sufficient a engendrar cabells al cap. Car tota calor es sufficient a fer enapozar les fūositats del cors al cap. mas no tota calor es sufficient a engendrar pels en les altres parts del cors. sino es fort e aguda. E segons la diuersitat dela calor natural en diuersos membres del cors: engendra mes pel en vn loch que en altre. Digam donchs. que quatre son los graus dela calor natural nostra. Lo primer es molt debil. e aquest es sufficient a engendrar los pels en lo cap e les palpebres / e los pels de les celles. Lo segō grau es vn poch mes fort e agut. e aquest es sufficient a engendrar los pels: qui son circa les parts de tot lo cors dela gola enins. coes los pels: q̄ son sota los brazos / e los pels del pentenill. No es menys aquest no seria sufficient ala generacio dels pels dela barba. Lo terc grau es molt maior qui ve de gran reflexio a les parts de les galtes. e aq̄st engendra la barba. mas no es encara sufficient de induir caluicia: sino se aqua e fortifica m̄s. E aquest es lo quart grau: quant se fortifica tant: que disseca les parts anteriors del cap / e fa lome esser caluo. Dōchs cō lome castrat sols haia lo primer e lo segō grau: e no haia lo terc ni lo q̄rt: p̄ aq̄sta rao se poden engendrar cabells al seu cap / e pels en les altres pts del cap enins mas no pot esser barbat ni encara caluo.

¶ Perque la dona no ha barba / ni arimeteir es calua. Se blant occasio si assigna com aquella del home castrat. coes que la dona ha lo primer e lo segon grau dela agudesia dela calor natural. e defall del terc e del quart. E si pur alguna vegada se trobas alguna dona barbuda: seria senyal de gran calor / e que tal dona hauria lo terc grau / mas no lo q̄rt: qui portas en aq̄lla caluicia.

¶ Serq̄ lome castrat/e la dona hā la caloz nafal mes remissa e debil/q̄ lome: qui no es castrat? La caloz se fortifica en lome q̄ no es castrat p reflexio sua als testicols. on los testicols son un obstacle en q̄ reuerbera la caloz del coz. e alli vinda se reflecta als pts desota. e apres en lo dit coz se fortifica. No hauent donchs la dona testicols exteriors/ni semblāment lome castrat: la lur caloz natural no pot hauer tal reflexio de dits testicols al coz: e ari nos fortifica en la sua materia/ans se scāpa a les pts inferiors. e la caloz dispsa es moltmes debil/que la vinda.

¶ Serq̄ en lome pmer se engēdrē los cabells les celles e les palpebres: e a ps en pces de tēps se engēdrā los pels sota les arelles e en lo pētenill. e a ps encara en mes pces de tēps se engēdrā la barba. e a ps vltimamēt ve a esser caluo? La caloz natural en lo pncipi del natimēt del home es sepelida e suffocada en la hūiditat del coz. q̄ la noz es molt grā. de q̄ es molt debil. e pco no es fort sino en lo primer grau/e en proces de tēps se ve a difsecar tal hūmiditat e cōsequētment mes se fortifica la caloz natural: e ari aq̄ sta lo terc grau. vltimo a ps minorātse tal hūmiditat e fortificātse la caloz natural se engendra lo qrt grau q̄ induu tāta ficitat q̄ es causa de caluicia. E acabat q̄ la vellesa engēdre caluicia e la barba quāt la caloz natural es molt debil e remissa p respecte de la caloz q̄ es stada en les altres edats pcedēts: noz es mēys es fort en lo terc e quart grau ia dits. On posat q̄ la caloz del infant sia mes fort ensi que la caloz del vell/ pur noz es mēys la caloz del infant es suffocada de molta hūmiditat/ si que no pot obrar sino les opacions del primer o del segon grau: e la caloz del vell q̄ es moltmes debil per quāt es mes cōiuncta ab gran suauitat/ la q̄l agua e fortifica les opaciōs de aq̄lla essent ensi lima de la caloz. e pco fa opaciōs la caloz del vell del terc o del quart grau: les quals no pot fer aq̄lla del infāt be que sia fort. E p aquesta materia occasiō appar que posat que vna infāta o vna dona ioue haie la caloz natural mes intensa e fort q̄ lome vell: noz es mēys en lome vell se engen/

De phisonomia

dra barba e caluicia. les quals nos podē engendrar en la dona ioua. pla mateira rao: que es stada dita en lo precedent quesit.

¶ Perque no s'engendra barba en lo front e en los poms de la fac: puistost que en les barres o en les galtes ari com de rao deuia naxer: perquāt lo front es mes prop de la reflexio que fa la calor del ceruell: on deuia rebre mes fumositats que altre loch de la fac e los pomoli de les galtes han les porositats vbertes ples q̄ls poden passar los fums qui mūten: pla qual cosa deuien esser pelosos?

La natura no enten difformitat en la fac del home: e p̄co no reuerbera les fumositats del cap al front/ perquant seria stat maca difforme cosa engēdrar los pels al frōt ans la reuerbera al loch mes conuenient a saluar la bellesa/ e aq̄st es lo loch de les barres. on encara ha fet aco la natura p̄ fer dūcrecio entre lo me e la dona. Encara mes dzeta reuerberacio es de alt del cap en ius ales barres q̄ per oblich al front. e encara en lo frōt ha vii os molt gros/ on no pot molt penetrar la fumositat. On per totes aq̄stes ocasiōs lo front del home no es ari pelos: e semblātment los poms de les galtes no son pelosos/ p̄quant no son al endret de la reuerberacio ans al oblich. e encara los poms son tan rars e vbertes en les porositats lurs que los fums no si poden retenir ans exalan fora: e p̄co v̄cem que algūns rustechs qui no bā ari vbertes les porositats dels pōs/ son pelosos en aq̄lls lochs.

¶ Perq̄ los pels de les celles crexen mes als vells q̄ als iouēs?

Lo fum de que se engendra lo pel de les celles passa per les iūctures del os qui es alli. e perco com essent lo me ioue aquelles iūctures son mes closes e mes cōiunctes plo humit de aq̄lles pts que en aq̄ll abūda no pot lo fum liberalmēt penetrar p̄ aquelles iūctures: de que en les iūctures no podē esser los pels de les celles maca lōchs. Mas en la velleſa lo humit de aquelles iūctures es mes difsecat: on los ossos de aquells son mes distāts e cōsequētment pot mes liberalment penetrar dit fum ales celles: e p̄ aquesta causa se alongan los pels de aquelles en la velleſa.

¶ Perque entre tots los animals sol l'home ve a effer caluo?

Lo cap del home es de mes rara cõposicio e menys carnos e conseguentment mes facil exsicable que lo cap de altre animal brut qui es mes carnos mes dens e ple de humiditat viscosa. e pco no es facilment exsicable. On per aquesta rao no pot encozrer enlo lur cap caluicia com enlo cap del home.

¶ Perque enles parts dela squena los animals bruts son mes pelosos que enles parts dels pits: e en l'home es lo contrari?

La natura en totes les sues operacions prudentissima cõtinuament munex les parts que son exposades als nocuments exteriors de defencio lo mes que ella pot: e perquant la squena del animal brut es exposada mes als vèts freds e calts que les parts dels pits / perço ha fet los pels enla squena p defensar a quelles parts dels dits nocuments. e encara aco ainda que los fums cõtinuament munten ales parts superiors/les quals son les parts dela squena enlos animals bruts. Mas en l'home les parts anteriors dels pits e del vètre son mes exposades als nocumets extrinsecbs q̄ les posteriors: pco tramet la natura la fũositat generatiua de pels ales pts anteriors cõ a aq̄lles q̄ han mes necessitat de defencio. e encara les pts posteriors del home no son situades en la pt supior del cors cõ les dels animals bruts: e pco no munten ari les fumositats en aq̄lles parts cõ fan enlos animals bruts.

¶ Perque algũs homens han los pels del cors negres algũs blanchs e alguns d'altra color? Segons la diuersitat del fum qui es materia dela qual se engendra lo pel / e segõs la diuersitat dela calor que leua lo tal fum ales parts dela pell / se diuersifican les colors dels pels en l'home. On quant la calor es mes fort tant es mes potent per eleuar fum mes gros e terrestre e fosch / e conseguentment per engendrar los pels mes negres. Semblatment essent lo fum terrestre de sa natura / com es enla compleccio melanconica o adusta: se engendra lo pel o fosch o negre. On de aco appar / que vna general occasio de maior negresa de pels es

De phisonomia

gran adustio del fum: qui es materia: dela qual se engendra lo pel
E semblatment ples cōtraies occasiōs puenē los pels blāchs:
les q̄ls specialmēt son tres. La p̄mera es quāt la pell es blācha
en lome q̄ de aquella se leua vn fum blanch generatiu de pel blāch:
acabat encara q̄ de tot lo cors se leuē los fums e q̄ fossen negres
e adusts mesclariēse los dits fūns ab lo fum blāch dela pell: e alla
on se erien hats pels de tot negres se engēdrariē pels entre blāch
e negre coes de mijana color. Quant dōchs lo fum dela pell e lo
fum de tots los altres mēbres cōcorden en blanq̄sa fan los pels
molt blāchs: e quāt en negresa fā los pels molt negres. E si ells
se discorden fan los pels entre blanch e negre: mas lo mes fort
venc e tira mes lo pel ala sua color. La segōa occasio es exsicca/
cio d̄la substācia del pel: o puenga d̄tre o de fora: p̄co q̄ quant la
cosa es mes humida tant appar mes negra o verdā: e ap̄s essent
dissecada ve a esser blācha: axi en lo pel dissecat q̄ la hūiditat e lo
fum q̄ eren scāpats pla substācia del pel lo feyen obscur e negre:
e ap̄s dissecats roman lo pel mes transparent e clar/on par mes
blanch. La terca occasio es debilitat dela calor natural q̄ leua lo
fum. p̄co cō essent debil se engēdra molta fleuma dela qual se re/
sol e leua vn fū blāch ayguos e aereo. lo qual la calor p̄ debilitat
no pot adurir ni separ dela dita ayguositat ne aciritat. de q̄ nair lo
pel blanch. com se segueix en los homens vells e en algūns iouēs
q̄ han lo cap molt fret. en los quals son los cabells canuts. On
la blācor de pels q̄ proceix daq̄sta terca occasio: es vera canicia.
¶ Perq̄ en los pualescēts q̄ hā haguda lōga infirmitat: venē a ē
blanqr se lurs pels. e apres quant son restaurats: tornan negres
La occasio ia es dita: p̄ quant en los pualescēts es stada disse/
cada la substācia de lurs pels/ e la lur hūiditat nutritiua resolta
de q̄ pla segona occasio sobredita venē a esser blanchs. Mas a/
pres restaurant la dita hūiditat q̄ es en dits pels penetran vapo/
rosos fūns: los quals los fan foschs e negres. cō lo pap dissecat
e blanch e apres banyat se enfosqueix es fa negre.

¶ Perque al qui porta lo cap descubert emaiorment stant al sol li venen a fer se rossos los cabells: e per lo contrari quils porta cuberts son negres? Una materia occasio es de aco ab aqlla que es stada dita: coes per disseccacio del humit substacial del cabell. on en los qui porten lo cap descubert se dissequen e resoluen los fums qui son en la substancia del cabell quil feyen negre. e en los quil porten cubert lo tal fum nos resol. E per aquesta occasio les dones stan ab los cabells spargits al sol / coes per fer los esser rossos.

*capitoli de
flam.*

¶ Perque los qui aporten lo cap cubert venen a esser pus tost canuts que los quil aporten descubert? Les vapors fleumatiques coes resoltes del fleuma pudrit quant mes se retenen circa les parts de la pell tant pus tost se accelera la caluicia: e quat mes exalan e ixen fora tant mes se retarda. Perco donchs com en la cobertura del cap tals vapors no poden axi be exalar com essent lo cap descubert / perco appar la rao del quesit.

de caluicia

¶ Perque lo fum del sofre enblanquer los cabells?

Lo sofre disseca e apzima lo fum opach que era spargit per la substancia del cabell: e per aquesta rao se fa blanch.

*capitoli de
flam.*

¶ Perque sols lome entre los altres animals e lo cauall venen a esser canuts: e pur canuts tãbe deurien esser los altres animals si la canucia proceex de debilitat de la caloz natural pla qual se engendra molta fleuma. venint donchs los altres animals a esser vells com lome e lo cauall manca la lur caloz natural: e cõseguentment se deu engendrar molta fleuma / per corrupcio de la qual se deuria engendrar la canucia? Lome es de molt longa vida per respecte dels altres animals: on per longuesa de temps se ve molt a disminuir e debilitar la lur caloz natural fins que la sua vida se extinga o apague: e perco es molt mes debil la caloz natural del home vell tant per tant q̃ la caloz natural dels altres animals qui son de poca vida: perco com la lur caloz natural no ses poguda en tant breu temps molt fort debilitar: de que no se engendra

De phisonomia

tanta fleuma en tals animals en lo temps de lur velleza/com en lo home vell. e pseguentment nos podrex fleuma en los lurs caps. per la qual putrefaccio se haia engendrar canicia. e aquesta es la vna ocafio. La otra ocafio es: que la caloz del home es molt passible/elo seu os es molt subtil/eha molta quantitat de ceruell/en respecte dela quantitat del seu cors/en comparacio dels altres aials de que es molt humit e fleumatich/ e mes tost tal fleuma es putrificable. Mas en los altres animals los del cap es dur e gros. e han poch ceruell/e no molt hñit. car es be defes e custodit del lur os. e perco nos engendra tanta fleuma/nes putrefa. On perco nos produex canicia en aquells. E p aquesta rao appar: que posat que lo cauall sia de poca vida: nozesmēys ha molt ceruell/elo seu os es molt debil rar e passible. per la qual cosa en lo seu cap se engendra molta fleuma/e podrex se. de que en ell se engendra canicia. E per aquesta mateixa ocafio encara apar: que acabat que lo elefant sia de longa vida: nozesmenys essent los del seu cap dur e poch passible/e lo ceruell seu molt petit/e ab poca humiditat be defes e guardat per lo seu os: perco no ve a esser canut.

¶ Perque pustost es canut lome en lo cap q̄ en les altres parts.

La ocafio de aco es: que lo cap es mes humit que alguna altra part/e en ell se congrega mes humiditat fleumatica.

¶ Perque abans son canudes les temples que les altres pts del cap. e apres les parts dauant. terçament les parts posterioz/ quarta e vltimament les parts del pentenill? Alla on ha mes humit fleumatich/e menys caloz natural: se engendra pustost canicia. com es stat dit. E perco com en les parts de les temples ha menys caloz natural que en les parts anterioz e encara les dites parts son mes humides/essent hi alguns lacerts carnosos. e les parts anterioz son molt seques en respecte daqlles. e han molt mes caloz e spirit natural. e encara les dites parts de les temples son mes humides que les parts posterioz. perco aquelles pts pustost venen a esser canudes. E acabat que les parts anterioz

del cap ha gen mes calor natural que les posteriors: nozes menys es molt mes humida de humiditat putrescible que la part posterior. de la qual lo seu humit es mes viscos e menys putrefactible/ e encara menys passible. On puustost son canudes les parts anteriors q̄ les posteriors. E la ocafio q̄ la pt del pētenill vltimo fia canuda apzes les parts del cap: es stada dita en la tra demanda.

¶ Perque en alguns homens son cabells rulls/ e en altres homens plans? Tres son les ocafions: que fan los cabells rulls. La primera es la calor e siccitat. que diffecāt la substancia del cabell encrespa e rulla. Com apar en lo pergami acostat al foch. La segona ocafio es: quant la porositat de la pell es tortuosa. de que passant lo fuz e lo cabell per aquella ve a esser tortuos e rull. La terca ocafio es: quant les porositats son molt spesses e stretes. per la qual cosa se engendra lo cabell molt prim e subtil. entant que les parts inferiors no poden sostenir les parts superiors del dit cabell deques reflecta es torc: e aquesta tortositat proceer de molta fredor e humiditat. E per les contraries ocafions pceer en los cabells plans com appar discorrēt les dites causes.

¶ Perq̄ los cabells plās e molls es senyal de home temeros?

La audacia pceer de cōpleccio calda e secca/ cō la temor de freda e humida: e pquāt la creípesa dels cabells pceer per la mes pt de calor e siccitat: e la planitut e mollicia dels cabells de fredor e humiditat. perco los homens q̄ han los cabells rulls o crespos e tortuosos son les mes vegades audaces e colerichs. e los qui han los cabells plās son temerosos e de cōpleccio fleumatica.

¶ Perque los homēs qui han pel sobre la s̄quena son audaces?

Los pels de la s̄quena pceeren de calor de coz la q̄l fa euaporar lo fum generatiu dels pels en aq̄lles parts: e pco pcehint la audacia de la calor del coz tals homēs son audaces. E semblant significat es quāt lome es pelos en los pits: be q̄ mes audacia significa esser pelos en la s̄quena q̄ esser pelos als pits: perco com no naix pel en les parts derrera sino per grandissima calor.

de phisonomia

¶ Perque quant lome es molt pelos enlo ventre es mes luxu-
rios? La luxuria pceer de caloz de testicols e de les parts geni-
tals: perla qual caloz se leuen molts fums dels quals se engen-
dren enlo ventre molts pels. On perço la multitud dels pels enlo
ventre significa gran caloz en les parts genitals: la qual fa lome
esser libidinos.

¶ Perq̄ quant lome es pelos sobre les spatles e enlo coll signi-
fica demencia o obstinacio en fer mal? La demencia e obsti-
nacio proceeren de compleccio melanconica feta de colera adusta
On perço tals homens melanconichs per adustio de colera son
dements e obstinats . e perquant la generacio dels pels enlo coll
e enles spatles proceer de compleccio molt colerica e calda/ que
may no cessa de cremarse fins que es conuertida en humor malē-
conica. e aco es pquant dits lochs no son cōsuets ni acostumats
a engendrar pels sino quant abunda vna grādissima caloz e sic-
citat en lome: de que apres en proces de temps ve a esser malenco-
nich adust: e conseguentment dement e obstinat.

¶ Perque los homens qui son pelosos enlos pits e enlo ven-
tre significa que son poch sauis?

Quant abūda molta caloz enlo coz los spirits son molt mo-
bles e no stan fermes: e aco repugna ala sapiencia. perquāt lome
sai es cōstant e erm e no li vola lo ceruell. E pço com los pels
dels pits e del ventre proceeren de gran caloz de coz com es dit de/
sobre: perço tal home no pot esser saui.

Capitol segon dela segōa part
enlo qual mestre Albert gran po
viii. quesits circa les causes del
cap del home.

Derque lo cap en l'home es collocat en la part superior del cors? En los animals perfets ha fet la natura lo cap com a loch qui conte lo cervell: on se anomena cap pque capit e pren lo cervell e tots los sentiments. e perco en los animals perfets no pot esser cervell sens cap. Mas en los animals imperfets ha fet la natura en alguns dells (com no hauent de aquells maça cura) cervell sens cap. Mas es situat en los animals perfets en la part superior del cors/ per posar en aquell los vlls: com en la tozra del cors ha posat dos vlls qui sien guardia de reguardar e defendre dels perills que poden occorrer. E per aquesta rao es situat lo cap ab los vlls en la altura del cors.

¶ Derq lo cap petit es mal e illaudable: apres de tots los metges e filosofos? Lo membre qui facilment es disposat a caure en egritut e malaltia/ e qui no pot be perfer e cõplir la sua operacio (plo qual lo ha fet la natura) tal membre es mal e deu esser vituperat. E perquant lo cap petit per respecte de la granesa del seu cors (que aris deu entendre) facilment cau en malaltia: perquant los spirits se conculcan e inflaman perco com no poden degudament euantarse. e encara suffoca la calor natural en aquell poch de loch de que no pot debitament fer les sues degudes operacions. que son imaginar pensar entendre e recordar: no hauent libero transit los spirits de vna cãbra del cervell al altra. ans essent les fumositats del cors a tal cap nos poden debitament resoldre per la streta capacitat de aquell. e romaniut se mesclen ab los spirits animals els offusquen: per tal guisa que tals homens qui han lo cap petit no poden dretament discernir vna cosa vera.

¶ Derque l'home qui ha lo cap petit es iros: e rete la ira: e es temeros?

Lo cap petit tost se inflama es rescaldada com es stat dit: de que apres consequentment se encen la sanch e lo spirit circa lo cors: de que naix ira. e de tal inflamacio proceex que la compleccio de tal

De phisonomia

cap es secca: dela q̄l la natura es retenir: e p̄co tal home fouint se
recozde teles iniurries e rete aq̄lles. E perco com tal home es de
mal iudici e inteillecte: e no podent discernir certament les coses/
ans cōtinuament dubte en aq̄lles: dela qual dubitacio proceex te
mor: e per aquesta rao tal home es temeros.

¶ Perque lo cap gran ales vegades es de bona natura e lau /
dable: e auegades es de mala compleccio e vituperable?

La granesa del cap pot procebir de dues occasions: la vna
per gran multitut de materia q̄ sia correguda a engendrar lo cap
ab la debilitat dela virtut generatiua: e aquest cap no pot esser bo
perquant essent la virtut debil nos pot debitamēt fer la operacio
de tal cap: e romā en guisa de vn pes de carn/loqual la natura no
pot regular: e tal cap es molt dispost a caure enles infirmitats fre
des e humides: com ell encara sia de natura freda e humida. La
segona occasio dela granesa del cap es la multitut dela materia /
mas acōpanyada ab la virtut generatiua fort: e tal cap es de bo
na compleccio de sa natura : perco com lanima e les sues virtuts
senyoreia en tal cap: e fa li produhir operacions singulars e per /
fetes Lo senyal per conexer la granesa del cap per multitut de ma
teria ab fortaleza de virtut generatiua/ de aquella que es ab debi /
litat: es aquest que lo gran cap be figurat segons la deguda figu
ra del cap/ p̄ceex tal granesa de virtut generatiua fort que ha po /
gut degudament figurar e formar dit cap. mas quant tal grane /
sa es indegudament formada: proceex de debilitat de natura que
no ha pogut produyr deguda forma. La figura conuenient del
cap deu esser en guisa que haia dues eminencies: vna dauāt e al /
tra darrera: e les parts laterals restarien planes . e aquesta es la
conuenient figura del cap.

¶ Perque la natura en totes coses sollicita ha fetes cinch com /

missures en los del cap del home?

Moltes occasions son les de aco: la vna per euacuar e muntificar les fumositats que muntan al cap reseruant del os la duresa: perquant la natura no hauria pogut fer commodament vna cosa de rara composicio que fos dura / com requir lo os del cap: qui es defensor e protector de tota la substancia cerebral: on fon necessari de esser dur. e perço dita natura feu cinch commissures en los del cap nomenat craneo: e coniuiny molts ossos ensemps ab certes costures ples quals poguessen exalar los fums: restāt los en la sua integritat e duresa. e feune cinch coes tres veres que passen de vna part a laltra: e dues mēdoses que sols apparen en la superficie defora: mas no passen ala superficie dintre. Les veres son aquestes vna que passa en modo de vna sageta dela pt dauant enuers la part derrera: e diuideix la part anterior del cap en dues parts: e es nomenada per los filosofos aquesta com / missura sagital: perquāt es feta a modo de vna sageta. La segona commissura es dita coronal: laqual passa de vna templa a laltra: e coniuiny se ab la sagital en la part dauant: e diuse coronal p quant sobre aquella se ferma propiament la corona dela ira. La terca es en les parts posteriors del cap: feta a guisa de vna rella ab ques laura: o a guisa de vn set de abba: e es nomenada lāda per los grechs. Dos altres son les mēdoses: e son situades en les parts temporals. Benauenturat es donchs aqll home qui ha les dites commissures be vbertes e grans perquāt es home de gran prudencia e enteniment: podent los fums qui perturb en los spirits del ceruell / degudament penetrar e exalar fora del cap. Be que aristotil diga hauer vist vn craneo de vn home qui no hauria alguna commissura: mas tal home deuia esser sens enteniment e prudencia: e fora de tot iudici de rao. La segona occasio perque ha fetes la natura tals commissures en los del cap es

De phisonomia

perço: que offesa la vna part del cap nos offenes l'altra. La terca occasio es: perço que lo pānicol dur/qui es sots los: perles dites comissures stigues afferrat e sospes al os. perço que no ag greuias o conculcas lo ceruell. e maiorment ala boza: quel home crida fort: que lo ceruell se alça. De que es de saber: que lo cap es integrat de moltes parts. la vna los cabells. l'altra la cotna. apres succeeix la carn. apres los. apres vn pannicol dur nomenat dura mater. apres vn pannicol pus moll: que immediate cobza lo ceruell. quis nomena piamater. apres lo ceruell e los seus ventricols. E sota lo ceruell son los dits pannicols. e apres succeeix vn filat ple de venes e arteries/nomenat filat mirable. Ultimo es los: q es baix e fundament a contenir totes les dites parts. La quarta occasio deles comissures del cap es perço: que per aquelles pogues passar la sanch e nudriment ales parts: q son sobze los migencant algunes venes e arteries: que penetrā dites comissures

¶ Perque la dona es mes imprudent e de poch seny quel home Part dela occasio daco es stada ia dita. perço com la dona ha les comissures mes stretes e petites: que no apparen en l'ome e perço les fumositats del cap nos poden euacuar. Altra occasio la dona es de compleccio freda e humida: per la qual cosa se engē dran en lo cap spirits molt grossos/ e d'altra part turbulents e infectes de fum: qui nos poden purgar fora del cap per la dita occasio. e perço no pot esser la dona prudent ne sauia/ sino atart.

¶ Perque la figura del cap no deu esser totalment redona. e deu ria esser axi. perquant lo ceruell del home es de maior quantitat que dels altres animals per respecte dela granesa del cors. e la figura redona es mes capaca que alguna altra. e d'altra part es més noble: de que deu iri a hauer fet la natura lo cap figurat de tal figura: com a mes noble se pertany? Moltes se pot imaginar esser les figures del cap. Una que no haia alguna eminencia en la part dauant/ mas en la part derrera. La segona: que no haia emi

nencia en la part posterior/mas en la anterior. La terca: que no haia alguna eminencia ni dauant ni detras mas que sia redona. La quarta que haia mes distancia de vna templa a l'altra/e consequentment haia mes eminencia en les parts temporals que en les parts dauant o derrera. La quinta es que lo cap sia molt eleuat en alt/com appar quat l'ome se guarda en vna spasa. La .vi. figura es que sia mes lonch lo cap de les ozelles auant que de les ozelles en derrera. La .vij. e vltima figura es la que es stata dita de sobre la qual es la mes digna: com vna cera redona com / premuda ab les mans. Direm donchs que essent fet lo cap del home per seruir a les operacions nobilissimes del cors: que son / entēdre/imaginar/cogitar e rememorar: es stat necessari que sia stata feta tal figura que a aquelles operacions se puxen produir: e per quant a tals operacions es necessari en lo cap esser dues concauitats/ vna dauant e altra derrera: ab vna via mijana entre la vna e l'altra per la qual haie a passar lo spirit de la vna concauitat a l'altra. E perco fon necessari de compondre lo cap que no fos tot redo mas fos de vna rotunditat mesclada ab vn poch de rectitut e planicia. Essent donchs la memoria situada en la cōcauitat posterior del cap: e la imagiacio e lo conerex en la cōcauitat e eminencia dauant: aquell home qui no ha la eminencia derrera ha poca memoria e no pot esser prudent. e l'ome qui no ha eminencia en la part anterior manca de iudici e de enteniment. e q̄ no ha ninguna eminencia dauant ni detras manca de entenimēt e de memoria. e proporzionalmēt les altres figures retrobant se son desconuenients a les operacions de aquell cap.

Perq̄ quat lo front del home es gran: significa l'ome declinar a stulticia. E lo front petit significa bon dat de enteniment? Lo front es vn os molt gros. on per la sua grossea no pot penetrar ni be euapozar la fumositat del cap p̄ aquell loch. E perco quat los del frōt es maior: tant mes prohiber: que les parts anteriors del cervell nos mundifican de les fumositats: que mūtan. perque

De phisonomia

ocupan molta part de la comissura dauant. on a tal home li vola lo ceruell per turbulencia: que reb lo spirit daquelles parts de les dites fumositats. **E** per aquesta rao lome qui ha lo front molt carnos: es de iudici no molt bo. perquant no pot liberamēt respirar fora los fums de aquella part. **E** encara en lo front qui es gran los spirits no stan reposats/hauent gran loch. ans se mouen ara de vna part ara daltra. de que tals homens son de molta fantasia/ e souint se mudan de opinio e proposit. **E** per lo contrari: qui ha lo frōt petit/poch carnos: ha mes stabilitat/ e fermesa de iudici. car poden se milloz mundificar les fumositats de les parts dauant. **E** encara en lo front petit stan mes reposats los spirits. no mouent se. axicom fan alla: on ha gran distancia de loc a loc. com es en los grans fronts.

¶ Perque lo coll gros es mes loable: que lo coll prim? **¶** Un membre qui ha lo principi e origi daltre: sembla a aquell en bō/ dat e malicia de les sues operaciōs. **¶** Hanent dōchs origi lo coll e los seus niruis e ossa del ceruell/ e essent gros e vigoros de viuana color: significa: que lo cap: don ha origi: ha la virtut fort/ e que tira molta sanch e nudrimēt a si e a totes les altres parts: qui na ren de aquell. **E** semblantment es senyal: que la virtut generatiua son fort en lo cap a engendrar aquelles parts. **E** sobre aco quey son molta materia. la qual son degudament regulada de la natura. **E** encara quant lo coll es gros e de viuana color: es senyal: que los niruis e ossa son grossos. e consequentmēt lo sustentacle del cors es molt fort. en guisa que tal cors se pot moure facilmente/ e be exercitar se en los moniments del cors. **E** car quant lo coll es prim: los niruis e ossa qui son fundamēt del cors: son menuts e debils a qualsenol exercici e fatiga. **E** nota: que si lo coll fos groch: no significa la virtut esser fort. mas significaria multitut de materia. la qual la natura no ha poguda regular **E** p semblāt si abla grosesa del coll fos la part posterior del cap mal figurada. coes: que no bagues aquella part figurada a guisa de vn set de abba: com

es stat dit: no significaria sino abundancia de materia / e no forta
lesa de viitut.

**Capitol terc dela segona part:
enlo qual lauctor posa. liiij. que
fits circa los vlls.**

Derque la natura ha fet lull de freda e humida com /
pleccio / proporzionant al element delaygua. e no al
foch ni al ayre ni ala terra? Lull deu esser de na
tura diafana e transparent: si ell deu esser instrument
sufficient perlo veure. e perco no pot esser de natura
terrestre e fosca. Encara es necessari lull esser de natura: que refer
ne alguntant les especies de les coses visibles. e que en aquell se
retenguen. e nos diffundissen o anichilassen. e perco no pot esser
de natura aerea ne ignea. perquant layre e lo foch no poden rete
nir les especies o images dalguna cosa. son necessari donchs es
ser lull de element no tant subtil: que no pogues retener les especies
visibles. com lo foch e layre. ni encara de natura maça grossa ni
offuscada. com es la terra. seu lo donchs la natura de complec
cio ayguosa: perco que fos clar. e de natura alguntant grossa per
retener les especies visibles.

Derque lome qui ha lull gran es de natura pigra? La pi
gricia proceix de compleccio freda e humida. com son los fleu
matichs. e perquant los vlls grans significan abundar multitud
de materia fleumatica enlo cors / essent los vlls de natura freda e
humida: com es stat dit: perco es: que tals vlls significan pigricia

Derq̄y veen milloz los vlls p̄cauos e profundos q̄ los vlls
k. iij.

De phisonomia

enfora eminentes? Quant les species visibles de les coses visibles mes se aunciran en lull: tant milloz representan aquelles. e consequentment se veen milloz. E perquant en lull concauo se vnerē tals species visibles moltmes q̄ en lull eminent: p̄coy veu milloz e es mes loat quant al veure lull concauo e profundo/que lull: q̄ es posat de fora.

¶ Perque los vlls qui son profundos e concauos: significan a quell home esser traydor e temeros? Lome calt e sech de natura es malicios e traydor. quant tal calor e siccitat proue de adustio de colera. perquāt tal natura es molt mala/ essent participāt de humor melāconica e colerica. E la natura de la humor melanconica fa lome temeros. e la natura de la humor melanconica engendrada per adustio de colera: fa lome mal e inclinat a cometre qualseuol maldat: sino temozeias. E perco tal home cobra continuamente lo mal: que fa. on es proditor e deceptor. Car aquesta es la natura del traydor fer mal e creure no esser vist. E perquāt los vlls petits e profundos nou son sino per poquea de materia que significa la siccitat del cors. e consequentment denota tal home esser de compleccio melanconica. e aquella profunditat proceix de compleccio de calor/essent de rao de calor lo obzir. significa dōchs tal compleccio esser melanconica per gran calor adustiu de que tals homens son proditors e temerosos.

¶ Perque lome qui ha los vlls de fora molt eminentes: es desuer gonyat locac foll o baia? Lo no hauer vergonya e esser locac foll o baia no p̄ceix sino de mal iudici de les coses. On quāt algu no indica be alguna cosa esser be o mal dita: tal es desuer/gonyat. perquant no considera lo que ha de cōsiderar. E tal home encara es locac. perco com en lo seu parlar no considera: lo q̄ ha de dir. E perco com ha los vlls maça enfora eminentes: venē moltes species de diuerses coses visibles per la sua gran eminēcia: e no poden en tanpoch temps de tantes coses iudicar. e consequentment parlan de aquelles coses sens bō iudici. Una altra rao

de aco es: que tal home no ha bō iudici: perquāt lo sea cap abunda en la part anterior de gran humiditat. la qual empatra lo iudici del intellecte. On perco essent los vlls de natura freda e humida e essent grans e eminents/ significa multitut de materia freda e humida en la part dauant del cap.

¶ Perque lome qui ha la pupilla del vll molt negra: es temeros? Temor proceex de compleccio de fredor: com es stat dit. e perquāt la pupilla negra del vll significa compleccio freda e humida: cō debaix narrarem: pco tal home es naturalmēt temeros

¶ Perque alguns vlls son blancs/ altres negres/ e altres daltra color? La natura ha fet lull de set tuniquees o vestidures e de tres humors. Set tuniquees dich segons diuersitat de noms mas pur se redueixen a quatre realment diuerses. On imaginem vyl scudelles de diuersa magnitut. e les dues mes grans cloē les lurs boques la vna ab laltra. e les dues altres vn poch menors semblantment referrades sien recloses e circundades daquestes dues maiors. e encara dues altres algūtant menors sien interclofes e circundades daquestes dues maiors. e encara dues altres algūtant menors sien intercluses e circuides daquestes. e aco a ricom la despala dela ceba. Aixi deuem imaginar esser cōpost lull de les sues tuniquees/ e de les sues humors. E vltimament les dues altres encara menors sien intercluses e circūdades daquestes dues per pstituir lo veure en lo animal. La primera tunica del vll es dita coniunctina. e es la maior. e te en si totes les altres/ e tota la sustancia del vll en si coniuuy/ fora aquell negre: qui appar en lull. car alli no si esten. E ha lo seu principi del pānicol: qui cobze los del cap de fora/ nomenat almocatim. On per aquesta tunica sta lull ligat e sospes al craneo. La segona tunica segons la part dauant se nomena cornea/ en color de banya de lanterna. E en la part de dins sclerotica coes dura e spessa. e acabat que haia dos noms: no es sino vna/ circuida dela primera ia dita/ segōs totes les sues parts de fora. coes dela cōiuuctina. E ha lo seu origi im

De phisonomia

mediate sota los del cap: qui es appellat duramater. E per aque
sta tunica se liga lull encara al craneo. com es stat dit dela coniu
ctina. La terca tunica enla part dauant se apella raymera. p quāt
sembla al grā del raim. E enla part posterior se nomena secundi
na. axicom lo pannicol que embolica la creatura enlo ventre dela
mare. E nair del pannicol o tela: qui immediate cobra la sustan
cia del ceruell/nomenada piamater. E p aquesta tunica sta ligat
lull e ferm al cap. La quarta tunica segons la part dauant se no
mena aranea. perquant es en manera de vna tela de aranya. e se
gons la part posterior se nomena retina/feta en guisa dun filat. e
ha lo seu origi de dos niruis. quis nomenen obtichs. qui se en
gruixan enla part interior del cap. e lo vn ve al vn vll/ e laltre al
altre. E daquells se separan alguns fils: dels quals se tir aques
ta tunica/e encara dalgunes venes e arteries. Ultra aquestes tu
niques hi son tres humors. La primera es nomenada humor
albuginea. feta a guisa de vna clara dou. posada entre la tunica
aranea e la cornea. si que circunda la tunica nomenada raymera.
la qual raymera nada enaquella humor: on es la tela aranea. E
apres succeir la segona humor nomenada crestallina la qual es
la pzincipal part del vll/ posada precise enmig. com aquella: enla
qual se produer lo veure. E es feta en guisa de crestall luent. la
qual dona claredat a tot lull/reuerberant los seus raigs ala al
buginea. com fan los raigs del sol en laygua. que importan vna
splendor en aquella. La terca humor es situada encontinent a
pres la crestallina. e es nomenada vitrea. enla qual es infixa la
crestallina/coz vna gemma en loz. E es cuberta la crestallina se
gons vna part dela vitrea/e segons laltre descuberta. e tira a co
lor roia. Aquestes son dōchs totes les part: que componan lull
Diem donchs: que la varietat deles colors del vll se diuersifica
segos la varietat dela humor albuginea. que es illuminada dela
dita crestallina. terçament segons la diuersitat dela tunica rayme
ra. quart e ultimament segons la diuersitat dels spirits visibles.

Quon quant la humoz crestallina es de gran quantitat/ e es clara e es oposada ales parts de fora del vll apres la albuginea : fa lull clar e blanc. pero com quant la cosa que illumina: es maior e mes clara/ e es mes acostada ala cosa: que es capaca de aquella lum: tant fa mes splendor e claredat en aquella. **E** axi per lo contrari: quant la crestallina es poca/ e no es molt clara/ e es molt profunda e distant dela albuginea: fa lull negre e offuscat. **P**er lo semblant: quant la albuginea es molta en quantitat : fa lull no molt luent e blanc. **E** axi quant es poch. perque axi com lo sol sobre vna gran aygua no pot produir gran lum ni splendor. mas si fa: sobre vna poca. axi la crestallina no pot be illuminar la albuginea quant es molta. mas quant es poca: fa la clara e luminosa. **E** semblantment quant la albuginea es de sa natura clara: reb millor la lum dela crestallina/ e fa lull mes blanc. **M**as quant es de sa natura fosca: no es capaca del lum daquella. mas resta tenebrosa/ e fa lull negre. **Q**uant semblantment la tunica raymera es fort negra: fa lull negre. e quant es manco offusca: lull es manco negre. **U**ltimo quant lull abunda de molts spirits visibles: es molt clar e blanc. **E** es lo contrari: quant ell ne ha poch. perquant lo spirit es vn cors molt subtil clar e luent. e lo membre qui es privat de spirit: resta offuscat e tenebros. **L**ull donchs q ha lo crestalligra es clar/ e la albuginea poch e clar/ e posat prop del crestall/ e la tunica raymera no molt negra/ e multitut de spirits visibles: es blanquissim. **E** lull qui ha tot lo contrari daquestes coses: es negrissim. **E** lull qui ha algunes daquestes coses/ e algunes no: es vll de color mediocre entre negre e blanc.

Perque los ethiops/ coes homens negres: han los vlls negres. e deuria esser lo contrari. perquant la humoz albuginea en aquells es molt resolta e paucificada. de que per la rao sobredita deu esser mes illuminada dela crestallina/ e consequentment deuria lull esser mes luent e blanc. **E** lo contrari en los qui habitā en les regions fredes/ essent lo albugineo molt: deuria esser los lurs vlls negres. e es lo oposit.

De phisonomia

Des fa ala negrea la tenebrositat dela crestallina e albuginea feta per diminucio de spirits visibles: que no fa la paucitat del albugineo ala blanca. e per semblant mes fa ala blanca del vll la claredat daquelles dues humors: que no fa la multitut de l'albuginea ala negrea. Acabat donchs que en los homens negres/qui habiten en les regions caldes: sia poquesa de albuginea per la qual deurien esser blancs: nozesmeys per la gran calor de aquells lochs los spirits dels vlls son molt resolts e mancats. de que molt es offuscada la crestallina e albugiña. e son fetes aquestes dues humors tenebroses per mancamment de spirit. E per aquesta rao son mes potents les dites ocasions a fer en aquells los vlls negres: que no pot aquella vna sola a fer los blancs. E per semblant posat que en los homens de les regions fredes abunde l'albuginea: per la qual cosa deurian esser los vlls lurs negres: nozesmenys conseruant se los spirits dels vlls per lo fret constant venen a esser aquelles dues humors dels vlls ms splendides e clares. On perco mes pot la claresa dela humor crestallina e albuginea en aquells homens ala blanca del vll/ que la multitut dela albuginea ala negrea. Encara los vlls se diuersifican en color/segons la color dela pell en lome. que los homens blancs han los vlls blancs/e los negres negres. per quat los homens qui son negres: han la sancb spessa e turbida: dela qual nudrint se los vlls venen a pedre semblant color al seu nudrimet. Es lo contrari en los homens blancs. en los quals la sancb es clara e splendida. de que los vlls quis nodreixen de tal sancb venen a esser blancs e clars.

¶ Perque los homes en la infantesa e en la vellesa han los vlls blancs/e en la mijana edat mes negres? La maior part de la ocasio dela color dels vlls es la color dela tanica raymea. segon la diuersitat dela qual se diuersifica molt la color dels vlls en la edat del home. E per quant en la infantesa la raymea es molt humidada de humiditat ayguosa e idigesta: que ret claredat: perco en

aquella edat es molt clara e manco offusca. e apres enproces de temps se consuma aquella humiditat. e digerin se milloz ve a restar lo gros: resolt lo subtil. deque ve a esser mes negre. Et iteruz en proces de temps se ve a consumir aquella humiditat: que qñ totalment resta la substancia dela raymera dissecada: e consequentment ve a esser la dita tunica meys negra: com appar enlo paper mullat qui es negre: e apres dissecat es blanch. e aco propzi semblant ala color deles fulles enlos arbres/ que enlo pncipi son clares e tiren a blancoz per molta humiditat indigesta quey abüda e apres venen a esser verdes de color obscura: venint se a digerir aquella humiditat e resolres lo subtil. e ultimamet dissecades venen a esser blanques.

¶ Perque los vlls dels homens conualescents qui ixen fora de infirmitat tiren a blanch: e apres en proces de temps retornen negres com abans eren? La occasio de aco es la mateira que es stada dita enla blanquesa dels vlls dels vells: perquāt pla infirmitat es molt dissecada la humiditat substantificāt la raymera deque ve a esser blanca: e apres restaurant se torna negra.

¶ Perque los homēs e los caualls se diuersifican mes enla color dels vlls: que tots los altres animals qui son de vna specia han los vlls en vn modo colorats? La occasio de aco es stada algütant dita en laltre capitol: que lo ceruell del homē e del cauall es molt passible: perla qual passibilitat reb molta varietat: entant que diuersos homens e diuersos canalls han gran diuersitat enlos ceruells lurs: e lo ceruell del vn no es fet com lo ceruell de laltre. Com dōchs sia cosa que los vlls haien la sua origine del cernell: consequent cosa es que diuersifiquen segons la diuersitat del ceruell. e perco los vlls en lome e enlo cauall reben diuersificacio e varietat. Don enlos altres animals los vlls son vniformes e semblants als altres animals de vna specia: perquāt lo lur ceruell no es molt passible: e consequentment nos diuersifica en aquells lo ceruell com enlos homens e enlos caualls.

De phisonomia

¶ Perque lull blanch ven milloz al obscur que ala claroz: e lull negre fa perlo contrari.

¶ Tot fort mouimēt destruet e empatra lo menoz: e aco veem per experientia que moguda vna pedra en circuit leugeramēt no cau aquella pedra: perco com aquell mouiment leuger empatre lo seu mouiment en ius. **¶** Perquant dōchs la fort splendor mou lull blanch de leuger mouiment / dispargint molt los seus spirits visibles: los quals pur son massa disperfos en tal vll: e perco en layre molt luent lull blanch no pot massa be veure. Mas en lull negre los spirits visibles son vnits: ela humiditat albuginea q̄si sempre es molta: e no pot ari layre luminos moure aq̄ll: ne fort / ment disgregar los seus spirits visibles: de que veu milloz tal vll en la fort lum. **¶** En la tenebza lull blanch vneix e congrega los seus spirits visibles luents: e perco es mes potent al veure q̄ lull negre: lo qual ha los se^s spirits obūbzats o pur molt fort vnits de que han necessitat de lum: e no han necessari congregarse mes del que son. e perco al obscur que enterbola encara mes e vneix los seus spirits: no pot be veure.

¶ Perque quant lull guarda massa al sol / o en vna cosa massa luent se debilita en lo veure: e no deuria esser ari: p̄quāt lull no reb realment la cosa que veu: mas sols intencionalment e spiritual / ment?

¶ La soberga lū a subtilia e resol molt los spirits visibles: qui son instrumēt e orgue del veure. on tot semblant se alegra de son semblāt e va a aq̄ll. **¶** Essent dōchs lo spirit visiu de sa natura luet: se alegra dela lum e ir fora e va a aq̄ll com a son semblant. e p̄co los spirits visibles en la lum se separen dela part dedins on eren vnits e sescampen ales parts defora: de que molt se debilitā. **¶** En cara la lum de sa natura a subtilia e resol totes aquelles coses les quals illumina. **¶** Dozia donchs lull tāt reguardar la cosa molt luent que tots los seus spirits visibles se vendrien a resolre: e cō
ra *Coritans* seguentment vendrien a esser cechs.

¶ Perque lull per semblant se debilita en los lochs obscurs: pot sat que no tant quant en los massa luents: cō se segueix en los qui stan lonch temps encarcerats?

La massa obscura dat molt vneix los spirits: com lo molt luent massa disgrega. Dozien donchs tant los spirits del vll vnir se ques desfaria lo veure: e los spirits se annihilarien. Ari dōchs com lo massa disgregar dels spirits visibles debilita lo veure: ari lo massa vnir e congrega.

¶ Perque los qui son stats al obscur no podē apres guardar en la lum: ans sen son trobats molts de tals homens qui son obcecats?

Una occasio de aco es que la natura no fosse repentine ni subites mutaciōs: com son aquestes qui del massa obscur on ha molt aturat subito se muda al luent. L'altra occasio es q̄ los qui son stats molt temps en les tenebres hā los spirits visibles molt vnits e apoquits: que ap̄s venint ala lū molt clara aq̄lls poch de spirits se resolē e annihilā: on perço moltes vegades lull roman priuat de spirits: e consequentmēt es fet cech. E perço se lig que dionis tirā hauia fetes fer vnes presons obscurissimes: e sobre aquelles feu cambres splēdidissimes: en les quals feya metre los qui eren stats apresonats lonch temps perço que perdesen la vista. de que molts qui no eren astuts en aquella mutacio venien esser orbs. Qui vol dōchs p̄seruar la sua vista en la mutacio de les lōgues tenebres ala lum: p̄mer se deu mudar a vn loch qui no sia molt lumīos: e ap̄s successiuamēt a vn altre algūtant mes luminos: e ari poch a poch finalment vinga a vfar se ala lum.

¶ Perque algūs homens veen milloz de luny que de prop: e alguns milloz de prop que de luny: e alguns altres veen be de luny e de prop?

Quant lo spirit del vll e la buginea e crestallina humors e la tunica cornea totes aquestes coses son de substācia grossa e molta en quantitat: lauors tal vll veu milloz de luny e menys de prop

De phisonomia

perquant lull quant es de substancia mes grossa tāt ha necessitat de maior lum que asubtilie los seus spirits/e les humors/e la tunica cornea que son grosses. On quāt lobiecte es luny/mes ayre cap e consequentment mes lum entre aquell e lull: de q̄ essent mes lum en tal distancia que essent lobiecte mes vebi: se venen mes asubtiliar les dites coses. e axi tal vll no poria veure les coses q̄ li serien propinques: perque no seria tanta lum en poca distancia que pogues asubtiliar tal vll. **E** p semblant lull qui ha lo spirit poch e subtil e les humors albuginea e cristallina poqs e subtils e la tunica cornea de subtil substācia e clara: no pot veure lo obiecte qui li es luny: mas veu lo be quant li es propinch: pquāt tal vll no ha necessitat de molta lum per asubtiliar dit spirit e humors: perco com son molt subtils de sa natura: e essent de poca quantitat venen a disolres e annichilarse. **E**s donchs necessari que capia poca lum enmig de tal vll e del obiecte. **E** lull qui ha lo spirit molt subtil e clar: e semblantment dites humors de molta quantitat e subtil: e la tunica cornea clara e subtil: veu be de luny e de prop: perquant per la sua multitut daquestes coses no facilmente fosse mouimēt dificil: ne resolucio molta de maca lum. e pla claredat de aquelles parts pot encara venre lo obiecte de prop: e axi tal vll veu be les coses que li son lōginques: e les coses que li son prop. **M**as lull qui ha poch spirit visiu e gros: e les dites humors poques: e la dita tunica grossa: veu alguntant milloz de luny que de prop. be q̄ no veu de tant luny com lull qui ha aq̄lles parts moltes e grosses: pquāt la grossesa de les dites parts q̄ son poques e grosses requir alguna asubtiliacio/ pero no tanta com si fossen moltes e grosses. e perco es necessari metre lobiecte a tal vll en certa distancia que se asubtilien: e consequentment se pura veure: perco com de molt prop nos porien tant asubtiliar que satisfes al veure de aquell. **S**egons donchs la diuersitat de la composicio del vll en los seus spirits e humors e tunica: se diuersifica lo veure de lany o de prop. e quant totes aquestes coses se acoz /

ben ensemps en grossesa o en subtilitat: fan lull excessiuamēt veure de prop: e quant se discorzen fan lull mediocre entre aquestes dues coses.

¶ Perque los vells quāt volen be veure vna cosa: la se apparten dels vlls: e appar que de prop no la pozien ben veure?

La occasio de aco es stada ia dita enlo quesit precedent: perquant lo spirit visiu del vell es poch gros e turbulent: on pco ha necessari de assubtiliacio: de que requir mes lum entre lobiecte e lull. On perco remouen la cosa: com de prop no la pozien ben veure?

¶ Perque los vells moltes vegades no poden legir vna letra ala lum dela candela: e apres la ligen ala lum del dia?

Una mateixa occasio es ab la que es stada dita: que essent lo spirit visiu del vell gros: ha necessari de lum sufficient per asubtiliar lo. Pot esser donchs tangros lo spirit visiu en vn vell que la lum dela cādela no es sufficiēt per assubtiliarlo: ans es necessari de hauer lum mes clara com es aquella del sol.

¶ Perq̄s debilita mes lull en veure letres menudes q̄ les grosses: e deuria esser lo cōtrari: pco cō lobiecte quant es maior: fa maior impressio: on perco deuria mes debilitarse lull en la letra grossa q̄ en la menuda? Lo spirit visiu es lo principal instrument mi iancant lo qual la natura produex la vista. Quāt donchs aquell se resol es disminueix: se debilita la vista: e quant se fortifica: ari en cara se fortifica la vista. e perco enlo mirar les letres menudes la natura tramet molts spirits al vll p poder be veure les coses menudes: per la qual cosa molt se affatigue: on se resol de molt spirit e consequentment se debilita la vista en aq̄lls. Mas guardāt les letres grosses no corren tants spirits al vll: de que no sen resol tāta multitut quant feya enlo guardar de les menudes: perquāt lull no soporta tanta fatiga. E perco mes se debilita la vista en mirar les coses menudes que les grosses.

¶ Perq̄ son alguns vlls qui veen mal e apres sobreuenint los

alguna postema calda apellada obtalmia: veen millor e mes a gut? Tota cosa aguda e pungitiua mordica lull el fa lagri meiar deques purga lull perles lagrimes: de fumositat obscura q̄ tenia lull tenebros e li empatraua la vista La obtalmia donchs essent apostema calda e aguda mordica lull el purga: e cōsequēt ment lo fa mes clar, com fa la vrina e laygua de vida e tota cosa aguda.

¶ Perque quant los vlls de vn home son molt mobles e guardan fix: tal home es enganador: e ladre: e calt de natura?

Dela subtilitat del ingeni proceex lo furt: e lo enganar al altre: e perquāt la subtilitat del ingeni proceex de subtilitat de spirits e humors: laqual subtilitat pceex de caliditat de compleccio: pco los vlls qui leugerament se mouen: e qui guardan fix: significan tal home esser de calda compleccio: pque de natura dela calor es moures: e lo guardar fix de tals vlls no proceex sino de vna grā cogitacio e pensar de mal: coes de enganar o de fer algun ladronici. Dues coses son dōchs en tals vlls: la vna lo moure: e aq̄sta significa agudesa de ingeni. e laltra es lo guardar fix: e aquesta si significa que aquella agudesa de ingeni se determēa a vna profunda cogitacio en mal.

¶ Perque moltes vegades los vlls qui son del tot sens mouiment significan lome calt de natura e malicios?

Quāt lome cōsidera a vna cosa: posa la virtut ferma e tots los spirits dreca al loch dela fantasia del cap. cō veem moltes vegades que vnstant sobre pensament: no veu laltre qui li es present: perquant tota la virtut sensitua es quasi vnida al loch dela fantasia e abandona los vlls. E perquant lome malicios continuament pensa enles sues malicies. e sta quasi sempze abstret en les sues fantasies aquelles: perco se remet a virtut visua: e consequentment los vlls nos mouen. E acabat q̄ aco sia ver en molts homens: noz esmenys no es vniuersalmēt ver que lome qui ha los vlls immobles sia calt e malicios: perco com tal immobilitat

pot pceir de fredor: e en aquest cas no seria lome malicios. mas
aco es rares vegades.

¶ Perque los vlls qui semblan en color als vlls dela cabra si
gnifican lome esser fat e baia?

Quant algun home ressembla en algun animal en los vlls:
ari encara ha la compleccio semblant en aquell: e consequentmēt
participa dels costums semblants a tal animal. Qui donchs es
semblant en los vlls ala cabra: encara li sembla en la cōpleccio
e en costums. E perquant la cabra es animal teboll e fat: ari tal
home es fat e teboll.

¶ Perque aqll qui en lo guardar sembla al guardar dela dona
es luxurios e desuergonyit?

La occasio es prorime dita: que quant algun sembla a al/
gun animal en los vlls: es necessari que sia semblant en complec/
cio e en costums en aquell. E perquant la dona es luxuriosa e des/
uergonyida: perço tals homens han tals costums e natura.

¶ Perque los homens qui han los vlls grans e tremolosos:
son pereosos e enamorats deles dones?

Tals vlls son de molta materia freda e humida: on signifi
can la compleccio de tals homens esser fleumatica com es stat dit
laqual compleccio fa lome pigre: e perço tals homens qui han
los vlls grans son pereosos. E los vlls tremolosos significan
sobze la amor deles dones: perquant la amor es vna passio da/
nima laqual debilita tot lo cors: lo qual debilitat tremola: cō ve/
em que los enamorats quant veen la persoua que amen tremo
lan. E perço tremolan los vlls als enamorats e als qui cōtinua
ment son en amor.

¶ Perque lo qui ha los vlls petits e de varies colors e tremolo
sos: es desuergonyit: e amador deles dones? Lo tremolar
dels vlls significa lome esser enamorat: com es stat damunt dit:
e tals vlls petits son fets p poquesa de materia: e consequēment

De phisonomia

significan sobre siccitat de compleccio: e la varietat del vll proceet de caloz q̄ leua alt als vlls moltes vapors que fan aq̄lla varietat. E perco los vlls petits e variats significan lome esser molt cole rich: e pla sua colera no considera lo q̄ fa si es be o mal fet: on se gueix mes lo appetit q̄ la rao. e perco tal home es desuergonyit.

¶ Perque lome qui ha los vlls roigs com vna brasa de foch: es pessim e obstinat? Tal granesa de roioz de vlls significa lome esser colerissim: e de grādissima caloz: dela qual natura proceeren pessims costums e obstinacions.

¶ Perque lo qui ha lo guardar semblant al de vn infant: e tota la sua compleccio: e los vlls apparen rients: es de longa vida?

La alegria e longa vida proceeren de bona compleccio e de bones humors clares que tenen lome alegre: e perquant lo infāt entre les altres edats es de bona cōpleccio: pco qui es semblant al qui ha la cara alegre: deu viure alegre e ab lōguesa de vida.

¶ Perque quant la pupilla del vll es molt gran significa aquell esser pigre e de gros ingeni? Quant lome ha la pupilla del vll maior: tāt ha la sua compleccio mes freda e humida: perquāt la pupilla gran no proceet sino de multitut de humor albuginea laqual es aygosa: de que significa que per sobreabundancia de aygositat es engendrada. E perquant la compleccia sobergamēt fleumatica fa lome pigre e de flach ingeni: perco tal vlls qui hā la pupilla gran significan pigricia e grossesa de ingeni.

¶ Perque lo qui ha los vlls de varies colors ab les quals sia mesclada color groga: significa talhome bauer pessims costūis?

Lo home qui excessiuament es de compleccio colerica: es de pessima natura e costums: perquant com es stat dit la superflua caloz ab siccitat mixta continuament endureix: e en proces engendra melanconia engendrada per adustio de colera: e aco fa pessima natura e costums. Com sia dōchs que los vlls de varies colors e mesclat ab color cetrina no proceet sino de gran caloz e siccitat: perco engendra lo que es dit de mals costums.

¶ Perque quāt apparen moltes macules circa la pupilla del vll significan esser mal home: e maior mēt quant lull es de varies colors? La varietat del vll no proceex sino de calor que fa eleuar diuerses vapors alt al vll: on quant mes varietates en los vlls tāt significa esser maior calor en lo cors: com es stat dit deso bre. E semblantment les macules que apparen en los vlls proceexen de gran calor: on quant aquestes dues coses apparen en los vlls coes macules e varietat de colors: significa vna excellentissima calor: de que proceex adustio en les humors del cors: e consequentmēt malicia de costūs: cō spesses vegades es stat replicat.

¶ Perque lome qui ha lull petit fora eminent cō son los vlls del gambero: es senyal de stulticia: e que tal home es auar e seguidor de tots los seus desigs e cupiditats?

La stulticia proceex de debilitat de intellect: e la debilitat de intellecte proceex de mancamēt de ceruell. e per quant los vlls petits significan poquesa de materia dela qual son engendrats: de q̄ hauent origine del ceruell significa mancamēt de aquell. E daltra part lull qui es fora eminent tost cōpren moltes coses: on no pot de tantes coses ari tost iudicar: ans sens de liberacio ha lo seu iudici: e consequentment no es de bon intellecte. Quant donchs se coniuynen aquestes dues coses ensemps coes poquesa de vlls e eminencia de fora: fan lome ultra mesura leuger de intellecte. E per quant la auancia e cupiditat no proceex sino de stulticia: e de no poder conixer lo dret del enuers. e semblantmēt lo seguir de les seues cupiditats e desigs proceex de poquesa de intellecte. perco tals homens qui han los vlls petits e fora eminentes: han la condicio sobredita.

¶ Perque los vlls qui son mobles/ e les palpebres que palpitā significan lome esser pessim? La compleccio fortmēt calda e secca es pessima com desus es stat dit. e los vlls petits significan siccitat de materia: e los vlls mobles significan calor: e perco tals vlls significan tal home esser de molt secca e calda cōpleccio:
l. iij.

De phisonomia

e consequentment de mala natura.

¶ Perque lo qui ha la pupilla del vll que en lo circuit de aquella appar vna similitut de foch: es senyal que tal home es enueios loquax e temeros. Aquella similitut de foch que appar en lo circuit de les pupilles dels vlls no proceix sino de humoz melanconica engendrada per adustio de colera. la qual humoz es apres en durida e fa a guisa de vna semblanca de foch. e perquant los melanconichs son de lur natura temerosos e enueiosos: perquat la enueia no es altra cosa sino contristar-se del be d'altri: e los melanconichs sempze son trists. e encara son loquaces perquant la loquacitat proceix de poquesa de intellecte. e perco los homes qui han los vlls de tals pupilles: han les dites condicions.

¶ Perque los vlls qui son semblants als vlls dela vaca signifiquen demencia o follia? Tals vlls signifiquen la compleccio de aquell home esser semblant ala compleccio dela vaca: e que tal compleccio es molt freda e humida essent los seus vlls grans: perque los vlls grans son de natura freda e humida com es stat dit. e perco essent la vaca animal pigro: e essent la compleccio freda e humida de sa natura pigra: dela qual pigricia proceix grosseza de ingeni e demencia.

¶ Perque la pupilla negra q̄ ha vna certa coloz com si fos daurada significa lome pessim e homicida qui voleters scapa sanch

Aco es senyal que tal home es molt colerich e de calda natura e cruel: perquat tal negresa ab la dita coloz daurada entorn significa esser procehiment de humoz colerica que fuma als vlls: e los colerichs quasi tots per lur furoz e mouiment de colera son homicides e homens vindicatijs.

¶ Perq̄ los vlls qui ixen ensus com los vlls del bou grans los quals encara son roigs: significa que lome es foll e facilmet cau en embriaguesa? Dit es stat desobre que quant algun hom sembla a algun animal en los vlls: que aquell li sembla encara en la copleccio. Qui donchs sembla al bou en los vlls: es de sem

blant compleccio en aquell e ha los seus costums: e consequent/
mēt es foll. **E** la roioz dels vlls significa calor e semblāca ab los
vlls del embziach: on significa tal home facilmēt caure en embzi
aquefa: per la similitut que ha tal home al embziach.

¶ Perque los millors vlls qui podē esser son los qui son de co
lor entre negre e blanch: e qui no son molt radiosos e splēdidos
ni encara appar roiesā ni negresa en aquells?

Tals vlls son de marauellosa natura e compleccio tempera/
tissima: laqual consistē en la temperança dels homens: e perquāt
la extremitat de colors significa destempzāca: e perco la color mi/
iana significa temprament: on tals vlls de mijana color demon/
stran temperança en les humors: de la qual bondat de costums e
de natura conquista.

¶ Perque lo qui ha multitut de pels en les celles es de molta co
gitacio e de molta tristicia: e ha leig parlar?

Tals homens son melanconichs de natura per adustio de
colera e de gran calor que regna en lurs corsos: pla qual se leuen
los fums generati⁹ de molts pels en les lurs celles. **O**n perco los
melanconichs son continuament cogitatius e plens de tristicia.
Daltra part tals homens han lo cano del pulmo aspre per la sic
citat: e ample per la calor adustiuā: perques segueix aspresa e dif
formitat de veu: e consequentment mala loquela.

¶ Perque lome qui ha les celles longues es arrogant e sens
vergonya?

La longitut de les cells proceix de gran calor de compleccio:
de la qual ve arrogancia: e que lome es sens vergonya cō es stat
dit desobre. **O**n es aci de notar que la multitut e la lōguesa de les
celles quasi sempre significā calor de compleccio: com la poque/
sa de aquelles e breuitat significa compleccio freda.

¶ Perque veu millor lome vn obiecte tancāt la meitat dels vlls
o cloent labu e tenint laltre vbert: com fan los qui tiren del arch
o de ballesta?

De phisonomia

Quant les species visibles mes se vneren tant millor se veu l'objecte: e per semblant quant se fa en los vlls menys mouiment e per quant tancant mig vll/o cloent la hu/mes se vneren les species visibles: on menys immutacio se fa en los vlls del objecte: pco se veu millor en tal forma que tenint los vlls de tot vberts.

¶ Perque l'ome cec es de mes subtil entenimēt que l'ome quey veu? Lo cec no es ocupat en lo veure: de que la virtut sensitua e animal nos diuerteix a tants objectes com en l'ome quey veu: per quant no es sentiment qui mes se estena a diuerses coses com fa la vista. E perco essent lo intellecte e la virtut del ceruell se parada de la ocupacio e dels objectes visibles: resta mes intenta e vnida a altra speculacio e subtilitat: de que los cecs son de noble iudici e ingeni.

¶ Perque los qui han mala vista scriuen lettres petites: e apparerroneu que aqlls qui veen mal scriuē tals lettres com los quey veen be? Les coses grās prop dels vlls qui veen mal apparen petites: on per imbecillitat del veure scriuē lettres petites: e los qui han bona vista scriuen lettres petites perco que les veen be: e los quey veen mal les scriuen no cō aquella cosa que dretamēt veen: mas sol per imbecillitat del veure cō es stat dit. Encara los quey veen mal cloen algūtant les palpebres de la sua vista: de que l'objecte imprimer menors species en lull mig tancat q̄ si fos tot vbert: on appar menor. Quiy veu dōchs mal no scriu sino quāt ell veu: e per quāt ell veu la cosa sota menor quantitat que no es per la rao sobredita: perco tal home scriu lettres menudes.

¶ Perque los quey veen mal tancan algūtant los vlls quant volen veure alguna cosa? Per la debilitat del veure streny sempre l'ome lull: e aco per quant millor se vneren los spirits visins e les species que representan lo objecte: de que mes se fortifica la vista: com fa l'ome qui vol veure alguna cosa de luny que per debilitat de la vista clou algūtant los vlls perco que la virtut visua sia mes vnida . e aximateix fa l'ome qui te la vista curta/ qui

enten de fortificar la virtut debilitada ab lo cloure algantant los vlls.

¶ Perq̄ lo fort exercici nou ala vista? Lo fort exercici disseca la humiditat del vll: com disseca encara tot lo cors. on dissecant lull ve a endurirse la pupilla: per la qual duricia ve a esser indisposta per lo veure. com se segueix en los vells: que p se quedat ve a esser la pell aspra erugada: e la pupilla del vll endurida: per la qual cosa manca la lur vista.

¶ Perque mirant ala lum o al sol se veu milloz metent la ma dauant los vlls que sens aquella? La lum del sol o tota altra lum fa la vista debil per la manera que es stada sobredita. on posant la ma sobze lull p̄hibeix tal lum caure encontinent de dret sobze lull: e perço nos dissol nes debilita la vista tenint la ma sobze los vlls.

¶ Perque la ma e lo peu han differēcia dela part dextra ala part sinestra: coes que la part dextra se auida milloz e es mes fort que la sinestra. mas los vlls e les ozelles son vniformes e de vna mateira virtut ari dela part sinestra com dela dextra?

Que la part dextra sia mes fort que la sinestra es per consuetut: perquant vsam mes en los nostres exercicis la part dextra que la sinestra. car si vsassem dela sinestra com dela dreta tant seria fort la vna com laltra: com se veu en alguns squerrers qui han pres mes la vsança dela part sinestra q̄ dela dreta. Mas lo veure ni oyr no reben aquesta diuersitat que vsen mes lo dret que lo squerre mas los dos egualmēt. e encara nos diuersifican les coses que consisten en lo soffrir: car les passiuas virtuts son eguals mas les virtuts actiuas se diuersifican. Com sia dōchs que los sentimēts sien virtuts passiuas e materials: e lur operacio no consista sino en retenir les species sensibles dels lurs obiectes: e p̄ço no reben diuersitat alguna mes de vna part que de altra Mas la virtut deles mans e dels peus es actiua: e perço pot rebre diuersitat en les sues operaciōs mes de vna part q̄ de altra per la occasio

*visio in se
p3 quid sit
faciendum*

De phisonomia

de la consuetut que es stad a dita.

¶ Perq̄ la nostra vista es millor enles colors verdes q̄ enles blanques e negres? **¶** Tot obiecte estrem debilita lo sentimēt e lo mija e temprat conforta: perquant lo estrem mou destempra dament lozgue del sentir: com lo massa blanch mou disgregant: e lo fort negre mou massa vnint e paucificāt. Mas la mijana color (com es la verda) mou tempradament: ni massa disgregāt ni massa vnint. e per aquesta rao conforta molt la vista.

¶ Perque lo fum mozt mes los vlls que negun altre membre: e nou en aquells? **¶** Lo vll es mes debil e passible que negū altre membre exterior: pquant es de substancia mes rara: e ha les sues porositats mes vbertes: e lo fum penetrant perles dites porositats ales parts interiors del vll indueix mordicacio: on si ell no penetras no faria allo. com veem que lo vinagre o qualsseuol altra cosa mordicatiua o corrosiua no mordica les parts defora mas acostada ales parts interiors importa mordicacio.

¶ Perque lull no ha may fret: etots los altres membres anegades se refredan. e deuria esser lo contrari: essent lull molt passible: debil e de rara substancia: com es stat damunt dit?

Sota la primera tunica del vll nomenada coniunctina: ha molta graxesa que te fort vnida la calor del vll reuerberātla ales parts dedins: e essent encara la dita coniunctina de grossa substancia: e essent la calor del vll fort: per les dites occasions no pot rebre fret ni tremolament de fret. e en aco aiuda encara que los spirits visius del vll son lucidos e de natura ignea. feu donchs la natura lull de molta graxesa e grossesa enles parts exteriors: pco que la calor e spirits del vll se confortassen: e cōseguentment que lull no soferis fret ni tremolament de fret.

¶ Perque les lagremes del qui ploza son caldes: eles lagremes del qui ha gran dolor son fredes?

La occasio de aco es que la humiditat digesta es calda: e la

humiditat indigesta es freda. Les lagrimes donchs de aquell qui passa dolor son indigestes: per la imbecillitat de la virtut que fa dita dolor. on debilitada la calor nos pot rescaldar la humiditat que ve als vlls. com se deue en les suors fredes que proceexen per indigestio e debilitat de virtut: e pco son molt illaudables.

Adas les lagrimes del qui ploza no son indigestes: per quant la calor natural nos debilita en aquell: ans mes tost se inflama: de que tal calor es be sufficiēt a rescaldar les lagrimes dels vlls. de on se segueix que les lagrimes del qui ploza son caldes. e les del qui ha gran dolor son fredes.

¶ Perque lo front pla sens rugues significa lome litigios: e que volenters se riu?

Qui ha la carn dura: ha grossesa de intellecte: p esser les sues humors e spirits molt grossos: e la duricia de la carn fa lo front pla: que per la sua dureia nos pot plegar: ans sta stesa. On los homens qui han tal front son grossos de intellecte. e encara de altra part son tals homens molt calts e sechs de natura: la qual calor e seque dat fa lo front dur e stes. Com sia donchs que lome de gros intelecte e de molt calda e secca cōpleccio sia home iros: per quant lome qui ama los litigis nou fa sino per poca conerēca: e per la colera que en ell regna. E per aqsta rao qui ha lo frōt pla sens rugues es home litigios.

¶ Perque lome qui ha lo front crespo o rugat mijanamet significa esser iracible?

La ira proceix de calor de cōpleccio ab subtilitat de humors que tost se inflaman. Com sia donchs que lo front rugat significa calor que ha dissecat la humiditat que tenia stes lo front: e vltra de aco tal front significa lome esser de calda e subtil cōpleccio: e consequentment es iracible.

¶ Perque lo front sobergamēt rugat significa lome esser de poca vergonya?

Quant l'ome es debilitat de la virtut aprensiva: e que no di / cerneix be lo ver del fals: lauors es sens vergonya. E qui ha les parts anteriors del ceruell molt humides ha tals virtuts debils: e es home sens discrecio: pla grā humiditat que regna en aq̄lla part: e alla on ha tanta humiditat/ alla ha molta mollicia: deques seguexen grans rugues. On nota que axi del fort humit com del fort sech pot prouenir rugositat en lo front. Mas hay differēcia per quant les rugues que proceexen de massa sech no son tā grās e no tenen tot lo front: e es ab aspresa: e aquesta significa iracibilitat: e l'altra significa iracundia.

Comenca lo capitol quart de la segona part: e final del present libre: en lo qual lo auctor posa q̄sits de les coses circa la boca.

Perque qui ha gran boca es audace e golos?
 Qui menia molt: es necessari haia grā stomach per esser capac del que menia: e si le stomach es grā es necessari que la boca sia grā: perque es porta de tal stomach per la qual dit stomach se vimple. Los golosos donchs han gran boca: e per quant de molt meniar se engendran moltes humors e spirits dels quals p̄ceex la audacia: p̄co qui ha la boca gran consequentmēt es audace.
Perque los qui hā los labis grossos son folls de entenimēt e pereosos? La follia proceex de grossesa de intellecte: e los qui han los labis grossos han gros l'intellecte: per quant la grosseza dels labis no es sino per multitut de grosseza de materia de la qual proceex molta carn e grossa: e consequentmēt de tal grosseza e multitut de carn proceex grosseza de intellecte: per quant si lo instrument del intellecte es gros: encara es necessari que lo intellecte en les sues operacions sia gros.

¶ Perque lo qui no pot be strenyer los labis no es molt sa del stomach? Lo no poder strenyer los labis no proceex sino de debilitat de virtut e de natura q̄ no pot retenir los labis o la boca streta: e los q̄ han la virtut e la natura debil no son sans: mas facilmente caen en infirmitat: perquant la natura fort es aq̄lla que resisteix ala infirmitat: e la debil no li pot resistir.

¶ Perque les dents temen mes e senten lo fret que la calor: e la carn es plo cōtrari? La dent de sa natura es freda: e la carn es calda. encara la dent es molt porosa e ha les sues porositats vbertes: e lo fret resisteix ala calor: e la calor resisteix al fret. essent donchs les dents fredes e hauēt les porositats vbertes tost penetra lo fret ales raelis de aquelles on ha poca calor que no pot resistir en aquell fret: e perço reben gran nocumēt: e per la calor no tant: perquant son fredes e per tal fret resisteixen ala calor. Mas la carn essent calda: per aq̄sta mateixa occasio mestost se dol dela calor que del fret.

¶ Perque qui ha les dents debils menudes e clares: es de breu vida? Les dents son fetes e han origine del ceruell e dela materia spermatica: la qual se conuerteix en humit radical de tot lo cors. Essent pco les dents flaques poques e menudes significa lo humit radical del cors esser poch: e conseguintment la virtut dela natura esser debil: deque pceex breuitat de vida. Qui ha dōchs moltes dents e grans es quasi sempre de longa vida: e lo contrari es hauer ne poques e menudes.

¶ Perque lome qui ha les dents canines largues e fermes: es golos e audaç? Les dents canines son fetes dela natura al / guntant largues a rōpre la vianda: e maiorment en los animals de rapina / qui han de mastegar o rompre coses dures. Quant donchs vn home se sembla a tal animal rapaç en les dents canines: es semblant encara a aquell en los seus costums: als quals li ha deputat la natura tals dents. E perço essent alguns homes semblants a tals animals: es mester sien golosos: e conseguint /

ment audaces com son tals animals

¶ Perque lome es de semblants costums com se sembla la sua cara: coes semblant al embriach se deu embriagar: e qui sembla al iros se deu souent enfelonir: e axi de les altres coses?

La disposicio de tot lo cors del home mes se demostra en la cara que en algun altre loch: perque la cara es vn membre noble al qual tramet la natura molta sanch e spirits. Segons donchs la similitut dela cara nosaltres hauem aiudicar la disposicio e costums de tot lo cors. Qui donchs sembla al embriach o verirat encara deu hauer semblants costums e disposicions.

¶ Perque aqll qui ha les maxilles grosses de carn: es de grossa natura e enteniment?

La occasio de aco es perco que la carn grossa se engendra de humors grosses. e de humors grosses se engedran los spirits grossos: de que proceex grossesa de enteniment.

¶ Perque aqll qui ha subtil cara es de molts pensamets e molt cogitatiu? La subtilitat dela cara proceex de subtilitat de humors: de que encara proceex subtilitat de spirit: per la qual subtilitat continuament se reuolta lo ceruell o lintellecte a pensar e entēdre diuerses coses: empero tals homens son cogitatus.

¶ Perque qui ha longa cara es inuerecundo?

Qui ha cara longa es de calda compleccio: perque de causa dela caloz ve a alargar se: e qui ha la compleccio molt calda es inuerecundo com es stat dit.

¶ Perque qui ha la cara petita es dolent calt e adulador?

La cara petita consegueix cap petit: lo qual es senyal de mala compleccio del ceruell com es stat dit. En lo cap petit segueix caliditat de coz: perque lo petit ceruell no pot refrenar la caloz de aquell coz. empero ala petita cara segueix caliditat de compleccio o malicia de costums.

¶ Perque q ha la cara difforme ebzuta o leia: no pot esser bo sino atart? La bondat dela anima segueix la bondat de la cō

pleccio: e la dolentia de la anima segueix la dolentia de la compleccio. **E** perque la difformitat e legea de la cara no proceex sino de mala cõpleccio de tot lo cors: perço tal cara significa sobre la malicia de la anima: que tal home a tart pot esser bo.

¶ Perque qui ha la cara redona es home de poch entenimēt?

La cara redona segueix lo cap esser redo: laqual redonesa fa lome de poch enteniment: com desobre es dit.

¶ Perque la cara roia significa caliditat de compleccio: e la blanca significa frigiditat: e aquella que es entre blanca e roia significa temprament de la caliditat en la compleccio?

La color de la cara se diuersifica segons la varietat de la sanch e del spirit del qual pren la sua color. Quant donchs la sanch e la colera abunda fa la cara roia: e cõseguentment significa senyoria de caliditat. **E** quant abunda la fleuma ala humor melanconica: fa la cara blanca o groga: e cõseguentment significa frigiditat. **E** quant es de mijana color entre vermella e blanca significa qualitat e temprament de compleccio.

¶ Perque aquell qui ha lo color cõ vna brasa de foch es instable e furios? Perço que aqst es senyal de vna grã caliditat que mou e no lera star ferm los spirits del cerebro: deqs segueix instabilitat. e tal caliditat encenēt lo cor fa lome ple de ira e furoz.

¶ Perq la cara de color roia clara significa lome eẽr vergoyos

La vergonya no proceex sino de bõdat de intellecte: e pque tal color de cara significa bona compleccio: perço significa tal home esser vergonyos.

¶ Perque la color groga e verda e lo negre de la cara significa lome esser irat: e la color roia clara significa lome esser alegre?

La color cetrina significa senyoria de colera: e la verdoz e negra significa adustio de colera: e encara maior caliditat significa que la color cetrina o ver groga: deqs segueix irasibilitat: mas la color roia clara significa abundãcia de sanch: laqual es dolça e per consequent fa lome esser benigne e alegre.

¶ Perques rompen les ozelles los qui nadan en la mar?

Qui nada en la mar rete lo ale: per la qual retècio les ozelles se inflan e stuffan: e apres sobrenenint la percussio de laygua que es mes dura q̄ no es layre se rōpen: perque la cosa inflada mēys resisteix ala cosa dura: ela cosa dura es de maioꝝ percussio que la molla.

¶ Perque les ozelles se rompen menys en aquells qui nadan en la mar si primer infundeixen oli en les ozelles: o tenen vn poch de spōia circa aq̄lles? Les spōies posades circa les ozelles prohibeixen la percussio de la mar per aquelles. E loli infus fa lubricar laygua que va a aq̄lles: e laygua lubrica es mollissima a p̄ loli que no pot fer gran percussio: de que nos segueix ruptura.

¶ Perque la brutura de les ozelles es amarga? La suor es de sa natura salada: e quant se podreix tozna amarga. La brutura donchs de les ozelles essent feta de suor: que stant en la profunditat de les ozelles e no podent exir: se podreix e es mester que sia amarga.

¶ Perque la ozella sinestra cosa se consolida mes tost quant fos foradada que la dzeta? La ozella squerra es mes humida que la dzeta: e essent de sa natura calda ve a rebze mes tost cōsolidacio que la dzeta que es menys humida: be que sia mes calda que la squerra: perq̄ ala consolidacio fa mes lumit ab vna proporzionada calor: q̄ la mes calor ab lo menys humit. E aconofaltres veem que la carn del ioue se consolda mes tost que a quella del vell: e aquella de la fembra que aquella del mascle. On perco la ozella squerra se consolda mes tost que la dzeta.

¶ Perque los muts les mes de les voltes son sorts o oen mal?

Lozgue del oir es molt cōtinuu e molt comunicatiu ab lozgue de la loquela coes ab la lēgua e lo cano de la frerura. Essent dōchs lozgue del oir en lo p̄ncipi de la generacio del home offes: se ve encara a offendre lozgue d'la loquela: cō membres qui son fets de vna mateixa materia.

¶ Perque quant lome te la ma ala ozella appar vn moli que li sona dintre?

La natura ha fet lozgue del boir en manera de vna antozra: e dins aquella concavitat li passa vn cert ayre connatural en aqll e fa aquelles tortuositats en les ozelles. Primerament pque nos parter: mas stas alli reclos. Segonament que si li caygues cosa alguna en la ozella: no pogues entrar dintre ni noure al ozgue: e en aco fon tal ayre necessari. Daltra part fon necessari perque sens aquell nos pozia oyr: cō sia aco que lo so e la veu sia obiecte de aquell oyr: e lo so e la veu no sia sino percussio del ayre: e layre percutit percut laltre: e axi es de part en part fins que ve a percutir layre qui es dins dela ozella: loqual percutit dela specia del so o ver dela veu: representa aquella specia al ozgue del oyr: e en aquest modo nos altres oym. E perq̄ tal ayre qui es reclos dins la ozella se mou de vn mouimēt circular no fort: perco tenint la ma sobre la ozella se sent tal mouiment de ayre: on no posant hi la ma nos sent per los forts mouiments qui son defora: qui impedeixen aquell e fan que nos ou.

¶ Perque la veu o gran so guasta auengades loyr: e lo so molt poch nos ou? L'objecte de cascuna virtut sensitua deu esser proporzionat si ell deu cōseruar tal virtut en lo seu esser: e encara produir la deguda operacio. perque tot sentiment te lo mig entre la estremitat dels seus obiectes. E pco tota cosa que remou tal sentiment del mig e dela deguda proporzio corromp e guasta lo seu ozgue. E axi donchs lo so molt fort mou layre terriblement: en manera que fa vn gran mouiment en layre qui es dins: e consequentment deffa la pporzio dela qual es constituit lozgue per la gran percussio material que fa layre en ell. Mas lo so molt petit no pot tant moure layre que ell puxa multiplicar les species sues al oyr: e perco nos sent.

¶ Perque moltes vegades se sent vn tro o so en manera de vn moli en la ozella?

De phisonomia

Moltes voltes abunda ventositat en lozgue del oir que es mou molt inordinadament: cercant leximent e nol podent libera/ mēt bauer repercut al ozgue del oir: e alli appar esser vn so de vn moli: o altre so segons la diuersitat del vent en grossesa e en subtilitat. on perco los metges posan loli: que resolga la ventositat en semblants trons o sons.

¶ Perq̄ quanr laygua es entrada dins la ozella laqual no pot exir be fora: infudentli del oli fa mes prest exir dita aygua?

Loli es viscos e lubrich: on per sa viscositat laygua se te en aquell: e exint loli fora: irne ensempls laygua. E per lo semblant daltra pt loli fa lubricar p sa vinctuositat laygua fora dela ozella.

¶ Perque hom nos on molt be quant hom badalla?

Layre qui entra dins la boca en lo badall: ve a entrar encara dins les ozelles e fa subleuar lo pannicol ab loqual se ou: en manera que no lexa entrar lo so en la ozella: de on ve a mēcar lo oir.

¶ Perque lome qui ha les ozelles grās es stolido o ozat: mas es de longa vida?

La ozella es molt cartilaginosa: per lo qual cartilage es de compleccio melāconica: es senyal donchs que tal home es de tal natura. com nōs altres veem que los animals de compleccio melāconica (cō es la se e la lebza: los quals animals encara son stolidos e ozats) viuen molt: perco lome qui sembla atals animals en la granesa deles ozelles es ozat e viu sens pensament: que es causa de longa vida.

¶ Perque lome q̄ ha les galtes grosses e les venes e arteries: es irascible?

Tal home es de colerica compleccio: perque tal inflacio e grossesa no proceex sino de caliditat e multitud de spirit e de sancb que vnfla e engruxa dites venes.

¶ Perque lome qui ha la stremitat del nas prima es amador de plets?

unius tōm
fui
unius aque
terre tra
illuz

Sēyal es que tal home es de compleccio colerica: perque la subtilitat e la magresa proceex les demes voltes de abundancia de colera. **E** encara tals homēs qui tenen tal nas han los forats de aquell strets: de que nos pot tirar molt layre a refrigerar lo coz e perco roman aquell quasi sempre calt: que es causa de encēdra colera e de moure plets?

¶ Perque aquell qui ha lo nas grā e gros es home de poca sapiencia? La grossesa del nas proceex de grossesa de cartila / gine e dela cara que la circunda: e tal grossesa proceex de grosses humors q̄ es causa de denigrar los spirits grossos: e consequentment es causa de grossesa de intellecte.

¶ Perque lome qui ha los forats del nas larchs: es luxurios e irascible? La calor es causa de obrir tot forat: com lo fret es causa de strenyer. Aq̄ll donchs qui ha los forats del nas larchs vberts es de compleccio calda: de que proceex que lome es luxu / rios e irascible. Pero es aci de notar que la larguesa dels forats del nas e la stretura significan sobze la caliditat del coz different / ment: perq̄ lo nas stret desa natura significa frigiditat de coz: mas perque nos pot degudament euentar: torna accidentalment cal / da. Mas lo nas larch significa essencialment que la calor del coz es aquella que ha ampliat aquells forats larchs: perque aquell coz calt milloz se puga refrescar tirant molt ayre.

¶ Perque se infundeix la cara daygua al qui comporta lo flux dela sanch del nas? Lo fret repercut la sanch dintre que es calda: e la fa retirar arriere com vn contrari qui fuig alaltre. **E** en cara laygua freda engrosseix la sanch: on perco no corre aricom feya quant era calda e sotil.

*varium flux
sanguinis*

¶ Perque lome entre los altres animals molt sternuda?

Lo sternudar no es alre que vna ventositat q̄ se engēdra en la humiditat que es reclosa eulos forats del nas que ab impetuositat ix fora. **E** perq̄ lome ha aq̄lls forats amples e larchs mes que los altres aials: los quals facilmente se reūplen de humiditat

De phisonomia

la qual cōuertintse en vent stimula la natura: on perço aquella se mou ab impetuositat a lançar fora lo sternut: e perço no seria altre que eximent impetuos de vna ventositat. per lo qual mouimēt ix encara fora de molta humiditat catarral. Mas los altres animals han aquells forats mes strets e angusts capacos de poca humiditat e vent: per la qual cosa nos fa tant impetu en aquells perque no es tāt estimulada la natura. E encara lome ha curt nas en respecte dels altres animals: on perço aquella humiditat re / scaldada e reduida en vent pot pus prest exir fora que en los al / tres animals: essent aquells forats mes lonchs: que la humidi / tat se refreda primer que irca fora: e perço aqll vent se remet per lo fret. Donchs per aquestes dues raons lome mes sternuda que altre animal.

¶ Perq̄ lo mes deles voltes se sternuda dues voltes vna a ps l'altra: e no vna volta o mes de dues?

Dos son los forats del nas: adōchs segons tots dos ix lo vent ab impetuositat que fa lo sternudar: on perço se sternuda p tots los dos forats vn a ps l'altra incōtinent: p que aqll vnt pmer ix del vn e apres del altre: e aco es ales vegades p que quāt es de molta repleccio de humiditat: es mester q̄ mes voltes sternude.

¶ Perq̄ se sternuda milloz guardant al sol? Lo sol per sa caliditat mou la humiditat que es en les vies del nas e aquella re dueix a vent: de que s segueix sternutacio com es stat dit.

¶ Perque fregar lull fa cessar lo sternudar? Lo sternut pro ceer de multitut de humiditat e de vna certa calor que cōuerteix dita humiditat en vent. essent dōchs los vlls apres los forats del nas: per la fregacio que fa en lull se diuerteix aquella humiditat de aquelles vies: e la conuerteix en lagrimes. E encara la frega / cio del vll indueix calor la qual es molt pus fort que aquella que es causa del sternut: e la maior calor cōsuma la menor: e en aqsta manera ve a mancar la calor que causava lo sternut.

¶ Perq̄ pensan los homes que lo sternudar sia algua ventura

de alguna cosa que haia a venir: mas en los altres mouiments cō es la tos e sanglots: no pensan esser ventura?

Lo sternudar proceex del cap qui es membre p̄ncipal de on se funda la rao del intellecte. E perquant tal mouiment de cosa diuina nomenen los vulgars esser ple de ventures perque es fet de cosa sacra. mas los altres mouiments no proceexen de membres axi nobles com es lo cap. E perço se diu cō lome sternuda deus te valle: a demostrar que aquell mouiment haia significar alguna cosa.

¶ Perque lome quant ha sternudat ve a alguns tremolaments?

Eu aqua se enlo sternudar vn vent e ayre calt dels forats del nas: alqual apres succeix layre fret: aço que nos donem vacuo: e aq̄lla frigiditat del ayre es causa de induir tal tremolament. cō en cara se seue enlo vrinar: cō lome ha vrinat per lo ingres de layre fret ales vies don era la vrina calda: venen certs tremolaments.

¶ Perque los vells ab difficultat sternudan?

Los forats per los quals solia exir la ventositat causatiua del sternut en los vells son restrets: empero aquella ventositat ab difficultat ix fora. E encara la calor del vell en les parts superiors es molt remissa: de que no pot be conuertir aquella humiditat de aquells lochs en vent.

¶ Perque los sorts lo mes deles voltes parlen ab lo nas?

Lozgue del oyr comunica ab lo pulmo: perço ales mes voltes la sozdesa proceex de repelcio de humiditat que es en lozgue de aq̄ll oyr: e cōseguentmēt es repleccio circa les parts del pulmo e quāt aquell pulmo es reple de humiditat no pot be formar la veu: mas lome se sforça ab impetu de trametre fora la veu: on p̄ço la tramet ab limpetu als forats del nas. E en aquest modo ve a parlar ab lo nas lo sort: quant la sozdesa proceex de repleccio de humors.

¶ Perque nos sternude axi dormint com vetlant?

Al sternudar se requir la calor circa los forats del nas: que

De phisonomia

cōuertir la humiditat en vent com es stat dit. e encara es mester
ques mogue lozgue del odorar enlo sternut. **E** perque enlo doz
mir la calor lexa les parts del cap e tãques dins ales parts del vē
tre: e perço no es sufficient calor enlo dormir enles parts del nas
perlo sternut. **E** encara enlo dormir reposan tots los sentimēts
e nos mouen com se requir enlo sternudar. e enlo vetlar es lo cō
trari de aquestes coses.

¶ Perque lome ha pijoz odor que negun altre animal?

La odor es vn fum qui euapora dela cosa odorable: del q̄l
fum dispartit per layre se multiplica la specia del orgue del odo /
rar. Quant donchs aquell orgue es mes sech tant se sent millor
la odor: perque ha maior similitut ab aquell fum: loqual es enca
ra de natura secca. e senyal deaco es que mes se senten les odors
al temps dela calor e del sech que al tēps del fret e del humit. **¶**
perço cō lome ha mes calor e sech lo ceruell tant entre los altres
es de millor odorar **E** perque lome entre los altres animals ha
maior ceruell per respecte dela sua quantitat: loqual ceruell es de
sa natura fret e humit: perço ha lome lo cap pus fret e humit que
negun altre animal: perço consequentment ha pijoz odor per la
causa damunt dita.

¶ Perque quant los braços son tan lonchs que les mans to /
can als genolls: significa subtilitat de animo e arrogancia: e que
tal home es cobdicios de regnar?

Los braços lonchs pceeren de caliditat e humiditat de coz
e consequentment de tot lo cors: perque de rao dela calor es dalō
gar e stendre essentli lo humit proporzionat. **E** perque dela cali /
ditat del coz e humiditat se engendra lo spirit subtil: e consequēt /
ment proue la subtilitat del animo e del ingeni. **E** perque encara
de caliditat del coz proceex arrogancia: e consequentment de sig de
senyoreiar: e perço tals homēs qui han los braços molt lonchs
son subtils de ingeni: arrogants e desijosos de senyoreiar.

¶ Perque los homēs qui han los braços molt curts son pau

ruchs e amadors de mal?

Com la lōguesa dels braços pceer de calor cōpleccionada axí la breuitat de aquells proceer de frigiditat. E perque de la frigiditat proceer temor: com de la calor la audacia: perço tals homens son pauruchs de natura. E perque los tímidos temen continuament de no esser offesos: perço desíen que los altres penen: o haíen mal: enaxí que lur puixança e força sia disminuida: entāt que no pugan esser offesos. per la qual cosa continuamēt desíen lo mal del probisme.

¶ Perque les mans molíssimes e primes signifícan molta sapiencia e bon enteniment en lome?

Lo maior temperament que sia en lome es en la palma de la ma e apres en lo residu de aquella: perque en aquella cōsiste lo tocar sobre tots los altres membres. E perque lo tocar consite en lo temperament dels elements: de que lo senyal es que quāt lome es mes temprat tant ha millor sentiment de tacto. perço en la ma se manifesta mes la compleccio del home que en negun altre membre quant al tocar: per quāt si la ma es mollíssima e que sia temprada: es de subtil humor e spirit. de que proceer sapiencia e subtilitat de enteniment. E si la ma es aspza e dura en lo tocar: iudicā que la cōpleccio de aquell cors es feta de humors grosses: e semblantment de spirits rudes: de que proceer grosseza de intellecte. La ma donchs prima e mollíssima signifíca temperament de cōpleccio e subtileza de ingeni.

¶ Perque la ma molt curta signifíca stulticiā: e la ma molt longa signifíca lome esser tira?

La breuitat de la ma proceer de frigiditat: com la lōga pceer de calētura. Qui ha donchs la ma curta molt ha la cōpleccio freda e les humors molt grosses: de que pceer rudesza de intellecte. E la tirānia proceer de molta calor q̄ fa lome instable en les seues fantasies: e fal desíjos del que no deu: e fal encara esser molt cruel.

Encara los homens qui han les mans molt longues semblā als animals q̄ viuen de rapina: e hā los dits e ungles molt grās p̄co que milloz pugan rapar. e semblantment ha fet la natura als homens de tals mans qui volen viure de rapina.

¶ Perque la natura ha fet algūes linees e algūs senyals en la ma: e no en los altres membres?

La ma ha fet la natura com instrumēt de tots los instrumēt: e orgue de tots los orguens del cors: que ha a seruir a totes les parts del cors. empero ala generacio dela ma cōcorre la virtut de tots los membres: cō a aquella cosa que es necessaria a aq̄lls. e perco es stat dit que en la ma se manifesta la compleccio de tot lo cors. **¶** Ha donchs cadaun membre produhit algū signe en la ma: o gran o poch segons lo poder o virtut de aquell membre. e p̄co la ma es signada: on sobre tals signes iudicā los homēs per sciencia nomenada ciromancia dela compleccio del home: cō per signes que ha fets la natura al principi dela generacio del home per la virtut dada ala ma de tots los membres?

¶ Perq̄ son quatre linees principals e grās descrites en la ma?

Tres son los membres principals en lome qui son a gouernar regir e conseruar lo seu esser: coes lo cor qui es principi dela vida e dela calor natural. Lo segon lo fetge qui es principi de nutrir e de restaurar tot lo cors. Lo terc es lo ceruell qui es principi de donar sentiment e de moure lome. **¶** Donchs cadaun de aq̄sts tres membres dona vn senyal ala ma. **¶** Del cor donchs ab la sua virtut proceex vna linea en la ma laqual se diu linea de vida. e per aquesta linea se pot conixer lome quant ha de viure e quātes infirmitats ha de bauer. e ha principi aq̄sta linea entre lo dit gros e lo index: e proceex ius vers la restreta dela ma. **¶** E semblantmēt lo fetge produex sa linea com ha fet lo cor: e ha son principi dela linea dela vida: ab laqual fa vn angle e proceex al deuallar dela ma. **¶** La terca proceex del cap: e ab aquelles dues altres dites fa vn triangle en la ma. **¶** E p̄que lestomach comunica ab lo cap e ha

colligauça ab aquell: perço encara tal linea proceex del stomach: on perço se diu linea capital stomachal La quarta proceex de la virtut de tot lo cors: e es nomenada mensal: e comença entre lo index e lo dit de mig: e de ualla baix apropinquantse alguntant ala iunctura dels dits. e es dita mensal perque entre aquella e la linea del fetge se constitueix en la ma vn spay en manera de vna mensa. E ha encara significacio sobze la melca: de la qual posan algũs bauer principi. Son apres algunes altres linees petites: les q̄ls son menys principals e naixen de aquelles.

¶ Perque la vida del home es mes larga quant la linea del cor es longa e grossa: e en deguda distàcia de la linea del fetge: com iudican los arromantichs?

Quant la virtut vital del cor es fort: produex la linea de la vida longa e grossa. e quant es debil: la produex curta o ver menuda e fõil: perque de la causa fort proceex fort e grã effecte. e de la debil proceex leffecte debil e petit. Quãt donchs la linea del cor es longa e grossa significa la virtut vital esser de gran vigor: e lo contrari quant es menuda e curta. Es mester encara que dita linea sia continua e no descontinua: on perço significa proporçio e temperament en les humors. E be que la linea del cor fos gran e grossa e fos descontinua: significaria la virtut vital en lo principi esser stada fort: mas que en temps fos mancada per destemperament de la sanch e de les humors. Es mester encara que haia de deguda proporçio en distancia o propinquitat ala linea del fetge: coes que no sia massa remota de aquella ni encara molt propinqua: perq̄ essent molt remota: significa que lo fetge se remou en sa natura del cor: e que ell no ha deguda conueniència ab aq̄ll: e que la sanch ques genera en lo fetge no es conuenient ni proporçionada al nudriment del cor. E encara si ella fos molt propinqua: significaria gran multitut de sanch que suffocaria la calor del cor. Aquelles dues linees donchs deuen esser en mediocre distàcia. Mester es encara que la linea del fetge no sia molt lōga ni molt

De phisonomia

curta. perque essent molt lōga significaria gran calor en lo fetge que extinguiria la natura. **E** essent molt curta significaria manca ment dela calor natural en lo fetge: e que la sanch generada en ell no seria proporzionat nudriment al cor e a tot lo cors. **L** oncloz gam donchs que a esser lome de longa vida es mester que la linea del cor sia longa e grossa e continua: en deguda distancia de la linea del fetge: e que aquella linea sia en deguda quantitat.

Perque quant se troba entre la linea del cor e la linea del cap dos punts fets a manera de vna letra: iudican los ciromantichs que tal home deu perdre tots los dos vlls: e si solament hi fos vn sol punt: de perdre tan solament la bu?

La linea del cor circa lo seu principi significa muntar: e circa la restreta dela ma significa deuallar en mal. **E** la linea del cap significa totes les coses que son en aquell cap. e los punts fets cō vna letra representan los vlls. on perco quant tals punts son en la restreta dela ma: significan detriment opdicio en los vlls. perq̄ aquell loch es loch de dan e de preso **S**enyal es donchs que la virtut dels vlls no ha pogut pduir los senyals seus sino en vil loch e de pres. de que significa tal perdicio d'ulls com hauem dit.

Perque tardes voltes se troban tals punts en la ma: e deu/ria esser lo contrari: perque cadaun membre deu discernir lo seu senyal en la ma cō es stat dit. si dōchs tals punts son senyal dels vlls: deurien aparer en totes mans: que aparer deuen o en lo pu/iament o deuallament dela ma? **L**es virtuts del cors son regides dels cels e de les sues influēcies que mouen aq̄lles. **E** son quatre les virtuts que son necessaries al esser del home: coes la virtut vital del cor: la virtut natural del fetge: la virtut animal del cervell: e la virtut regitiua de tot lo cors que resulta de les tres primeres. **A**questes son les p̄cipals virtuts del cors. les altres virtuts totes de certs membres son mes tost de be esser que de esser necessari: cō la virtut dels vlls. **L**a natura donchs vniuersal dels

cels ha vna gran sollicitat circa les virtuts principals de produir les e encara los seus senyals: los quals se produerē per fortalesa de aquells. Mas deles altres virtuts que no fan al esser del cors de necessitat: no ha tanta sollicitat la natura desobre: perco no produir sempre los senyals de aquelles en la ma: mas sols quant vol demostrar vn gran be o vn gran mal en aquell membre. perco nosaltres veem que en cadauna ma al continuu son les quatre principals lines ia dites: mas les altres a voltes hi son e a voltes no. e quant hi son han sempre a significar alguna cosa de be o de mal. On per aco la ciromacia es sotsposada ala sciencia de astrologia.

¶ Perque quant dela linea del coz naxen algunes linees petites que van amunt vers lo polze e lo puiaient dela ma: significan q̄ lome ha de hauer riqueses e honors. e lo contrari si tals linees van al deuallant dela ma vers on residen.

La causa de aco es manifesta perquant lo muntament dela ma es lo munt del polze qui significa honoz: e lo deuallant significa lo cōtrari com es stat damunt dit. On perco quat tals linees se partexen dela linea principal del coz muntant: significan que la compleccio de aquell home es bona: e que la natura lo aiudara a muntar: e a complir lo que ell voltra. E axi si tals linees deualla significan lo contrari.

¶ Perque essent la linea del coz grossa e longa e be proporzionada e en deguda distancia ab la linea del fetge: e essent la linea del cap sotil e poca: significa lome esser de molt longa vida: e esser de poch enteniment?

La occasio de aco es stada ia dita en los precedents quesits que essent la linea del coz be proporzionada e formada es senyal de lōga vida: e essent la linea del cap prima e curta: significa la virtut del ceruell esser debil. on de aco pceex e deualla stulticia e poch enteniment.

De phisonomia

¶ Perque quant la linea del cap ala fi vers la cresteta se inforça e no continua dret: significa lome esser en dos staments: e tal no pot tenir lo coz seu ferm en vn stamēt: mas en molts se reuolta?

Quant no es continuacio en vna linea: mas se encozua e inforça: es senyal quela virtut que produer dita linea es flaca e impotēt. significa perço que la virtut animal del ceruell es debil: e cōseguentmēt tal home es incensat e no pot tenir lo coz ferm: mas es home inconstant que lo ceruell li vola.

¶ Perque quant la linea del fetge es longa e grossa e continua e roia: significa longa vida e bona compleccio. e lo contrari si es breu e menuda: no essent continua ni encara colorada?

Lo fetge es vn dels principals membres a conseruar la vida: del qual proceex la sanch que nodreix tot lo cors. Si dōchs la linea que ha origine e de aquell fetge es be produhida: significa aquell fetge esser be compleccionat e disposat a engendrar bona sanch: com es stat dit enles altres dues linees pñcipals: quāt los seus membres son de fort natura. Mas la roiesa de aquesta linea significa la sanch esser pura e neta: e cōseguentment bō no driment e restauracio de cors: de que proceex lōga vida. E axi lo contrari si aquesta linea es debil curta e descontinua sens color: significa breu vida e mala compleccio: e moltes infirmitats que proceexen de aquest fetge per la mala sanch ques engēdra en ell.

¶ Perque quant la linea del fetge es descontinua e breu ab molta roioz en la part q̄ es vers la linea del cap: significa infirmitat en lo cap laqual proceex del fetge: e si tal roioz es en lo principi o cōtinua ab la linea de la vida: significa infirmitat del coz proceint de aquest fetge? Quant la linea del fetge es descontinua breu e menuda significa mala cōpleccio del fege com es stat dit: e ques engendra sanch corrupta. on perço es la roioz de la dita linea allí significa abūdancia de tal sanch: e que comunica aquell membre de tal corrupcio. Essent donchs roia circa la linea del cap ab les

predites condicions significa tal mactament e corrupcio de sanch comunicar al cap. **E** si en tal stament deuallas vna linea del cap ala linea del fetge fent alli vna creu significaria vna apostemacio en lo cap que proceex de abundancia de sanch mala. **E** semblant / ment essent tal roiesa o ver tal linea circa lo coz se deu iudicar dela infirmitat que proceex del fetge.

¶ Perque quant lo triangle dela ma es be proporzionat deles dites tres linees: significa bona compleccio e bon iustellecte e longa vida: e lo contrari quant son desproporzionades?

¶ Quant la virtut regitiua de tot lo coz es fort e be disposita significa longa vida: e totes les operacions del coz esser debita ment fetes. **E** perque aquesta virtut es aquella que governa tot lo coz: distribueix la perfeccio a totes les virtuts dels membres principals. si ell es fort: distribueix egualmet a dits mēbres principals la sua perfeccio e virtut: axi que tots son de egual fortitut e natura del seu generar. e percos pdueix en eguals linees de aqlls. **M**as quant les linees de tal coes de aqst triangle son ineguals que vna es mes longa que altra significa que la virtut del tot no es stada fort a distribuir egualment la virtut a cadaun membre principal: de que son fetes les linees ineguals. perco no significa bona compleccio: e consequentmet significa malicia de iustellecte: e maiorment quant son ineguals de vna gran inequalitat.

¶ Perque quant langle on se aiusta la linea dela vida ab la del fetge es agut: significa agudesa de ingeni. **E** si la linea dela vida es totalmet separada dela linea del fetge perco que alli no sia angle algun: significa lome esser enueios instable e traydor?

¶ Quant milloz se coniany la linea del coz ab la linea del fetge: tant significa esser milloz proporzio entre lo fetge e lo coz: e consequentment entre la humiditat e calor del coz: on consiste la vida. **E**ssent perco langle agut de aquelles dues linees: mester fa que li sien molt coniuñtes. e vnides: perques demostre opnima proporzio e conueniencia entre lo fetge e lo coz: e entre la calor e

De phisonomia

humiditat: e consequentment temperament de compleccio: de que proceex bondat e agudesa de enteniment. E quant aq̄stes linees son descontinues significan lo cōtrari: ço es indeguda proporcio dela calor ab lo humit: e del fetge ab lo cor. e aquesta descontinuitat proceex de molt sech: e tals homens son de natura melancolica. perque axicom la humiditat es causa dela cōtinuacio deles linees: axi la sequecat es causa dela descōtinuacio. On perço tals homens son de mala natura: deques segueren los vicis p̄redits: ço es enueia instabilitat e trahiment.

¶ Perque essent la linea mensal dzeta grossa e longa significa bona virtut e disposicio de tot lo cors? Una mateira rao es ab les altres linees que son stades nomenades: perque aquesta linea proceex dela virtut de tot lo cors: perço si dita linea es be figurada significa bona virtut de tot lo cors. e es lo contrari quāt es mal figurada com es stat dit enles altres.

¶ Perque quant la linea mensal entra entre lo index e lo dit del mig significa percussio enlo cap dela qual se segueix mort?

Lo munt del dit de mig e del index significa sobzel cap. Lo deuallament dela ma significa sobre la part dels enemichs: p̄que axicom aquells munts son enla part superior dela ma: axi lo cap es enla superior part del cors: e los enemichs son contraris ala honor e exaltacio del home. E lo deuallament dela ma es contrari al puïament: perço se prenhen los enemichs dela inferior part de la linea mensal: on es lo deuallament dela ma. Quāt donchs tal linea mensal proceex del deuallament dela ma fins al munt del index entremetent se entre aquell e lo dit de mig: significa quels enemichs hā vigor sobre lo cap e la honor de tal home. E axi quāt lo munt del index es diuis de tal linea: axi significa lo cap esser diuis e vulnerat. On perço los homēs qui han tal senyal se deuen guardar de guerreiar ab sos enemichs: p̄ço que significa que seran vencuts e soberqueiats de aquells.

¶ Perq̄ quant la linea mensal se alonga vers lo munt de index:

significa lome esser homeyer cruel e proditor?

¶ Cada un effecte qui proceex en lo cor de sobreabundancia de colera: es proporzionat a mars: on se pren tota crueldat e homicidi: perq̄ mars sent del cors del home lo fel: e la humoz colerica: e quant la elongacio es moderada: significa esser feta dela caloz natural e temprada. ¶ E quant la elongacio de vna linea es superflua e al loch on no deu anar significa esser feta de supfluitat de caloz. ¶ E perque la linea mensal deu comencar sota lo munt del index: e circundar tots los munts dels dits: mas no deu comencar q̄ vaia al munt del index: si ella es de guda mēt feta. ¶ Quant donchs munta lo dit munt: significa abundancia de calentura: e que tal home es marcial: e que vol senyoreiar ab crueldat e homey: com es la natura dels colerichs e marcialis. ¶ E tals homens son molt de squiar de no conuersar ab ells.

¶ Perque quant la linea mensal se alōga del index e sen va vers la linea del cap o se aiusta adaquella: significa lome esser adula / doz falsier e deceptor: qui dona bones paraules e fa lo cōtrari?

¶ Quant les linees dela ma no son be proporzionades segōs lurs situs naturals: es senyal de impotencia dela caloz natural: e a bundancia dela caloz preternatural. ¶ Quant donchs la linea mensal se parteix del siti seu e prolōgues vers la linea del cap: significa defecte dela caloz natural del cors: la qual comunica en aquell cap perque tals homens son de poch intellecte e discrecio: e han falses imaginacions: ab les quals continuament cerquen de engañar. ¶ E aco es per la gran sequedat del cervell: que proceex de superflua caloz preternatural.

¶ Perque quāt en la fi dela linea mensal son moltes linees que ramifican a manera de vn ram de vn arbre: significan multitut de enemichs: e segōs la multitut de tal linea significa tāt̄s enemichs. ¶ E si en tal linea no ha alli ram algun: significa tal home no ha / ver enemichs sino vn.

ricia proceex dela compleccio molt calda: ari la liberalitat dela cõpleccio temprada.

¶ Perque quât lo palmell dela ma es larch enlo deuallât coes vers lo dit manouell e es stret enlo muntant vers lo index: significa lome esser pdich enlo principi dela vida e auar enla fi. **E** lo contrari si fos streta enlo deuallant e ampla enlo muntant q̄ significa lome esser auar en iouentut e prodich enla vellesa. **E** quant dit palmell es larch enlo muntât e enlo deuallât e stret enlo mig: significa prodigalitat enlo principi e enla fi: e auancia enlo mig dela vida? **¶** Lo deuallant dela ma significa lo principi dela vida: perque lome nair petit e' baix e continuament proceex crexent enlo seu intellecte e enles sues operacions fins ala mort: e perco lo deuallament dela ma significa lo principi dela vida: e lo mûtant la fi coes la vellesa. **E** lo mig dela ma entre lo muntar e lo baixar significa lo mig de sa vida. **¶** On perco donchs quant les predites linees son amples en aquell temps que significa aquella part: significa lome esser larch: e on son stretes en aquell temps significan lome esser auar. **E** aco basta ala significacio dela ma enla qual son fundades les linees e parts principals de aquella: perq̄ les altres linees que no son principals no han ari vera significacio: ni encara se pot dar natural rao: ari com en aquelles que son principals: deles quals la natura ha mes cura e sollicitut.

¶ Perque los peus qui son molt carnosos e han la carn dura significan lome esser de gros enteniment?

¶ La duresa dela carn no proceex sino de grossesa de humors grosses: e de humors grosses se engendran spirits grossos. on perco no poden deseruir be al intellecte. **E** aquest es semblant en aquell qui ha les mans carnosos e dures: que significan grosse/sa de intellecte perta dita rao.

¶ Perque lome qui ha los peus petits e bells es fornicador e ioyos?

De phisonomia

Quant l'ome sembla a algun animal libidinos en alguna part del cors encara li sembla en la cõpleccio e costums. E pque la fembra q̄ ha los peus petits e bells es molt libidinosa: perco l'ome qui ha tals peus es molt fornicadoz e libidinos: e plaenli los iochs femenils.

¶ Perq̄ l'ome qui ha lo talo sotil es temeros: e lo qui ha gros es fort e audace? La timiditat proceer de disminucio de caloz com la audacia e fortitut de la fort caloz. Lo fundament de tot lo cors son los peus e maiorment lo talo: de que essent la natura debil genera debil fundament al cors: e essent fort fa dit fundament gros e fort. Encara quis sent hauer debil talo nos cõfia desi mateix no hauent bon fundament e perco es temeros. e perlo contrari sentintse dit fundament gros e fort: es fort e audac.

¶ Perq̄ l'ome q̄ ha les clauilles dels peus e les cames grosses es home gros e inuerecudo? La fembra q̄ ha les clauilles dels peus e les cames grosses segons la maior part: es grossa e inuerecunda. L'ome donchs qui sembla atal fembra en les clauilles e cames grosses: es encara semblant adaquella en los seus costums.

¶ Perque quant les cuixes son mes vbertes e han maior spay e distancia: tals homes son mes forts e audaces?

Nos altres veem en los qui volen luytar que alargan les cuixes per fortificarse be. Quant donchs l'ome es compost de la natura en aquesta manera de les cuixes deu esser fort: perque nax en allo que es mes idoneu e conuenient a sostenir lo cors: e dona li fortesa. perco tal home es fort e consequentment audac.

¶ Perque l'ome qui fa los passos tarts e grans e spayosos es benigne: e l'ome qui fa los passos leugers e breus es en les sues coses matiner e molt sollicit: empero no les sab dispondre ni en aquelles consellarse?

La spaciositat e benignitat del home proceer de bondat e tẽpraça de compleccio: e la leugeria e sollicitut de les coses ab no fa

ber dispondre aqnelles proceer de compleccio colerica. Dōchs los passos breus e leugers significan sobre compleccio melan / conica o fleumatica. E los passos grans e spayosos significan la cōpleccio temprada. On perço appar la veritat del quefit quāt ales parts totes dues.

¶ Perque lome qui ha lo coll curt e calt es ingenios?

La caliditat o verament astucia del ingeni proue dela virtut animal del cap com es stat ia dit. Lo coll gros e rubicundo pro / ceer dela virtut generatiua que es fort: e ha molt spirit qui con / corre ala generacio de aquest coll. E quāt la virtut del cap es fort produer milloz les sues operacions: e fa lome ingenios e astut. D'altra part quant lo coll es curt / muntan pus prest los spirits del coz al cap: on se conuerten en spirits animals. E perço quant la via es mes breu del coz al cap tant milloz influeix la sua virtut ales parts desobre. e consequētment aquest cap es milloz aiudat del coz a produir ses operacions.

¶ Perque los homens qui han lo coll lonch e subtil son folls / locaces e temerosos?

Aço proceer dela causa contraria del que es stat dit en lo pre / cedent quefit: perque ha la virtut del cap molt debil. Segonamēt pque son cap es molt distant del coz: de que pochis spirits son tra / mesos del coz e reb de aquell poca virtut. on perço tals homens no hā bon iubi ni intellecte: e perço son folls: de que proceer que tostemp son parlars e rarradors e no saben lo ques dien. e son tambe temerosos per mācament de spirit que nos poden comu / nicar del coz al cap.

¶ Perque lome qui ha lo coll gros fort dur es iros: e matiner en los fets seus?

La iracundia e festinacio proue de fortitut de virtut com es en tals homēs: on perço significa fortesa de coz la qual proceer de calor: dela qual nair ira e festinacio. on perço confiant se en la sua forza son irosos perque volen esser obeits.

De phisonomia

¶ Perque los homēs qui han les costelles forts e molt carno-
ses: son molt furiosos e hozats?

La carn se engendra de calor laqual tira de molta sanch:
e semblantment la fortesa del membre proceex de calor. Quant
donchs les costelles son forts e molt carnosos: significan molta
calor regnar al coz de tal home: dela qual excessiua calor torna
lome furios: e la furia tol l'enteniment: e axi conseguentment tals
homens tornen hozats.

¶ Perque la subtilitat de les costelles significa debilitat del coz.

Quant algun membre principal es debil: les parts encara
que son circumstantes a daquell membre son debils. Quant donchs
les costelles son debils significan que lo coz es debil: essent dites
costelles cobertura del coz?

¶ Perque la larguesa dela squena significa fortesa de coz: arro-
gancia e iracundia?

Dela calor de coz proceex larguesa de squena: e los homens
qui han lo coz calēt son les mes voltes forts arrogants e irosos.

¶ Perque la squena mediocra e equal es bō senyal en lome?

Perq̄ tal equalitat significa temprança de compleccio del coz
dela qual proceex temprança dela compleccio de tot lo coz: laqual
temprança es causa de totes les bones operacions.

¶ Perque quant lome ha la squena corua o plegada: significa
que es home de mals costums?

La qualitat del coz reflectātse a les parts dela squena: no po-
dentli liberament mūtarse induer coruesa en aquella squena. E pque
dela calor del coz proceex malicia e prestesa ab animositat en les
faenes sues: e maiorment quant en tals corsos son los spirits sub-
tils: perco tals homens son maliciosos perque son calts de com-
pleccio e han les humors subtils: de que proceex tal curuitat dela
squena.

¶ Perque lome qui ha les spatles largues es de bō intellecte?

La spatla largua se engendra e proceex dela virtut del cervell

del qual pren son origo. on perco essent aquella virtut del cernell fort: engendra los membres vehins forts e grans. Essent donchs la virtut del cernell fort succeer apres bondat de intellecte.

¶ Perque lome qui ha les spatles longues e eleuades es subtil e participa de hozadura? **¶** Tal compleccio de spatles pceer de debilitat del ceruell: qui no ha pogut produir aquelles spatles en deguda grossesa e forma. **¶** Encara lo coll nol ha pogut produir gros mas subtil: lo qual comprimentlo lo cap per sa grauitat/ve a inclinarlo a baix: per la qual inclinacio stan les spatles eleuades. **¶** Deq̄ essent la virtut del cap debil: fa lome foll e de poch enteniment.

¶ Perque la granesa del ventre significa abundancia de luxuria: coes del lombzigol abair. **¶** La granesa del ventre proceer de calor de testicols e de les parts genitals: de on naix la luxuria.

¶ Perque la sobtilitat del cors significa molta astucia?

¶ L'astucia coes sobtilitat d'ingeni proue de sobtilitat de spirit. la qual sobtilitat se engendra de humoz subtil: com son los cole/richs. **¶** Tals homens donchs qui son de compleccio colerica son sbtils e magres: e son molt astuts p esser los spirits molts: molt subtils: e facilment mobles.

¶ Perque la veu en alguns es gran e en altres poca: e en alguns altres grossa e en altres subtil: e semblantmet en alguns equal: e en altres rugallosa e aspra?

¶ Tres coses principalment se requiren ala veu com es stat dit desobre. Una es la virtut del pulmo o gargamella que trau layre fora: e reuerberel en la part dela gola e cano del pulmo. La segona es aquell ayre laca e reuerberat. La terca es lo cano del pulmo: e es pilot on se reuerbera dit ayre. **¶** Quant donchs la virtut vocal es fort que laca molt layre: e lo cano del pulmo es ample qui molt ne reb: lauozs la veu es gran: e petita quant la virtut es debil e aquell cano del pulmo es stret. **¶** La sobtilitat aguda dela veu pceer quat la virtut mou legeramet layre: e la grossesa

De phisonomia

proceer quant la mou ab tarditat. Quant donchs la virtut mou menys ayre/ tant la veu es mes sotil e aguda: perque la mou ab mes leugeria. e quant la pren e mou mes ayre tant la veu es mes grossa: pque la mou ab mes tardanca. La aspresa dela veu proceer de aspresa e se quedat del cano del pulmo que no lera liberament penetrar layre. E la equalitat e dolcesa dela veu proceer de equalitat e tempranca del dit cano ques diu gargamella quat no es molt freda ni encara molt humida.

¶ Perque la veu dels infants e deles fembres es sotil e aguda: e aquella dels ionens o verament homens fets es grossa?

La virtut vocal dels infants e deles fembres pren poch ayre per esser lur virtut debil e lo cano del pulmo stret. e la virtut vocal dels ionens e homens fets essent fort e lo cano del pulmo larch pren molt ayre. on p la rao dita en laltre quesit que la virtut mou mes leugerament lo poch ayre que lo molt: appar que la veu dels infants e deles fembres deu esser subtil: e aquella dels homens deu esser grossa.

¶ Perque la veu de aquells qui usen lo coit es grossa: e primerera prima? Lo coit rescaldia lo cors: e consequentment amplifica los meats dela veu: los qls amplificats reben maior quantitat de ayre: loqual la virtut mou ab mes tarditat: de on proceer la grossesa dela veu com es stat dit.

¶ Perque la veu del tozo es mes prima e aguda que aquella dela vaca: e del bou perfet mes que del vedell?

Lo tozo ha lo cano del pulmo mes stret que la vaca (be que la virtut sua sia mes fort) de que pren meys ayre que la vaca: e sil mou ab mes leugeria/ aco no es alre que veu aguda. E semblant es enlo bou perfet en respecte del vedell qui ha la veu mes aguda: perque enlo vedell es molt maior la virtut e molt mes crecitiua perco que lo cano del pulmo no es amplificat: e perco en aquell no cap tant ayre que la virtut aquella sua fort nol puira moure ab leugeria: e consequentment fer la veu aguda. Mas enlo bou

perfect lo cano del palmo o frexura es molt mes ampla ensi que no es la sua virtut fort: pco mou mes ayre tant pertant e ab mes tardança que no fa lo vedell: e consequentmēt es la sua veu mes grossa.

¶ Perque quant lome se castra tozna la sua veu mes prima que ans no era? **L**ome castrat es de mes freda e debil natura: com ses dit desobre enlo primer libre. **E** quant la virtut es mes debil tant pren menys ayre: e per consequent lo mou ab mes leu / geria. e aco fa la veu aguda enlos castrats.

¶ Perq̄ enlo temps del hiuern la veu del home es mes grossa que enlo temps del estiu?

Enlo temps del hiuern layre es mes gros en nosaltres e en / cara fora de nosaltres: perque es reple de vapors les quals en / gruxen dit ayre. **E** quant layre es mes gros tant ab mes tardi / tat se mou que quant es subtil: de on se segueix grossesa de veu cō es stat speffes vegades dit.

¶ Perque los homens qui plozen e los entrestits fan la veu pri ma e aguda: e los qui rien fan la veu grossa?

Quant layre se tramet fora en quatitat fa la veu grossa: perq̄ com es stat dit se mou ab mes difficultat. **A**q̄lls dōchs qui plo / ren e son trists trameten layre en poca quantitat: pques refredan dela part dedins e la virtut se debilita: e perco fan la veu aguda e prima. **M**as los qui rien trameten fora molt ayre: on perco fan la veu ari grossa.

¶ Perque los homens vells en decrepitut e los conualescents han la veu aguda e subtil.

La virtut debil no pot moure molt ayre: com es la virtut de aquells qui son en decrepitut e dels conualescents perla infirmi / tat. on perles raons damunt dites tals homens no poden fer la veu grossa: ans la fan prima e subtil.

¶ Perque quant vn home debil vol cridar fort nos on quasi la sua veu?

De phisonomia

Quāt lome de virtut flaca vol cridar: aporta dins molt ayre lo qual per sa debilitat no pot lançar fora: perque se pert la veu. mas quant aporta poch ayre lauors lo pot trametre e reuerberar al cano del pulmo: e consequentment se engendra veu. E per aq̄ sta rao apar moltes vegades quant lome vol cridar fort que li manca la veu: perque vol trametre mes ayre fora que no cōpoz/ta la sua virtut: on perço no podent manca la veu.

¶ Perque lome qui ha gran veu es calt de natura?

La gran veu proceex de gran quātitat de ayre ques mou de la part del pulmo ales parts dela gola: e aco no pceex sino de calor de natura: pque la calor naturalment mou fort tota cosa. Ma uent donchs lome gran veu no proceex sino de calentura del pulmo e del coz: e essent les parts spirituals caldes consequentment les virtuts de tot lo cors son caldes.

¶ Perque milloz se ou de nit que de dia? Lo dia ha ensi molts mouimēts e diuersos sons e tumults: e la nit es mes q̄da: e tota cosa sta quieta: e perque vn so no lera oir vn altre: perço se ou milloz vna cosa de nit que de iorn. E la causa de molts moui/ments enlo dia es la p̄sencia del sol sobze la terra: q̄ ab sos raigs mou layre e fa despertar tot animal. on per la sua absencia roman layre priuat dels mouiments: e tot animal cerca son repos.

¶ Perque laygua freda fa lo so mes sotil e prim deuallāt abair que no fa laygua calda? Quant la cosa es mes feruga o pesant tant mes leugerament deualla: e mes leugeramēt mou layre: e consequentment fa lo so mes agut e prim laygua freda que la calda.

¶ Perque en aquells qui vsen molt vetlar e qui dormen poch la veu es mes aspza e rugallosa? Perlo molt vetlar se fa mala digestio: es engendren moltes superfluitats: les quals se vnexan apres enlo cano del pulmo on ha a passar layre: e pque no pot liberament passar fa aspza e rugallosa veu.

¶ Perque la sal lançada al foch crux e fa remoz o sona?

L'ayre mogut ab impetu es causa de tots los sons e veus. la sal ha alguntant humiditat: laqual per lo foch se apzima e rarifica es conuertet en ayre: loqual ab violencia fen la sal e ix fora e aco no es alre sino so. Aixi fa la castanya quant no es rompuda: que essent molt humida / p la caloz del foch se subilia e torna vapor d'ayre: loqual no podent star en ari pctit loch / e no trobant per on spirar: fen per forza la scorça e ab impetut ix fora fent grā so: on es trencada aquella vapor ala via del seu spirar.

¶ Perque apres dinar la veu es mes aspra?

Lo meiar rescaldar les pts anteriozs traent la caloz a aq̄lles ela caloz tira encara asi mes humiditat: de que aquelles parts son encara mes humides. e per aco los instruments dela veu abunden mes de humiditat: laqual es causa de aspresa de veu. e per ço nosaltres veem que moltes voltes lome apres dinar volent cridar / li embaraca la veu.

¶ Perque son mes balbuços los infants que los homens?

Lome ha aquella porrogatiua entre los altres animals de parlar e haer loquela determēada de veu letres e sillabes: laqual determēacio requir la lengua esser sancera e sens abundācia de humiditat superflua. Quant dōchs la lengua es mes pura e neta de humiditat strana / parla mes determēadamēt en lo seu proferir. La lengua dōchs dels infants quant son mes petits de edat / tant es mes humida. e per ço balbuçan no proferit be les paraules: e quant venen mes en edat dissecant se mes aquella humiditat venen a parlar milloz.

¶ Perques troben encara dels homēs fets qui son balbuços?

De dues coses pot aco prouenir: la vna per defecte de muscles e lacerts qui mouen la lenga: quant son contrets o breus o endurits o altramēt disposats ari q̄ la virtut no pot liberament moure la lēgua per miya de aquells. L'altra causa quant la lēgua es composta de humors grosses en la sua generacio que resulta la lēgua molt grossa: per la qual grossesa no pot la virtut moure

dita lengua: e p consequent no pot articularment parlar.

¶ Perque los balbuços no poden parlar pla?

Quāt la lengua es impedida no pot facilmet la virtut moures sino ab alguna forza e impetut: on perço tardant lo parlar p no poder moure la lengua liberament: volent sefforçar ab impetut de moure la: tramet fora layre del pulmo: e en aquest modo parla fort.

¶ Perque en aquells qui se exerciten fortment e en los temerosos tremola la veu? **¶** Mou se lo coz de molts mouiments e tremola en aquells ques exercitan e en la temor: del qual coz proceer la ven. on perço tremolant lo coz / layre qui es lançat dela virtut q̄ es en lo coz se mou segōs lo mouimēt de tal coz. Fa dōchs mes reuerberacio: com fa encara lo coz de molts batiments en lo seu mouiment tremolos.

¶ Perque los homens fan de mes maneres de veu que negū dels altres animals?

Encara q̄ la ven del home sia vna materialment: noz es mēys se diuersifica segons diuerses articulacions: lo que no poden fer los altres animals. perço lome ha diuerses veus perque diuersifica la veu sua segons diuersos modos de proferir.

¶ Perque alguns animals parlan articularment. e altres no?

Al parlar articularment dues coses se requiren: vna es imaginacio laqual mou la lēgua a exprimir la sua similitut. La segona es lozgue degut a tal lengua. **¶** Deu e la natura donchs ha fet la lēgua en lome a dues fins: la vna es comuna a tots los altres animals qui han lengua: e aco es que conegan e aporten la salina en la boca: per mija dela qual se gusta lo mēiar. e aquesta fi es de essencia de tal animal: pco que gustant lo que menge lo p̄ēga ab deſig e de aquell se nodresca. **¶** La otra fi es particular en lome: a exprimir los cōceptes dela memoria sua per diuersos cōceptes que ell ha en son intellecte. **¶** E no hauent los animals bruts anima intellectiua / no han mester de loquela. e perço ha fet la natura

La lur lengua grossa e inepta en aço: e aq̃lla del home ha feta pri-
ma e disposta al parlar. E si hi ha alguns animals qui parlen:
aço no ve de imaginacio: mas hauent la lengua alguntāt subtil:
hoint parlar lome volen semblar en aquell en fer la veu semblāt
de articulacio com lome: mas no entenen lo que dien.

¶ Perq̃ oen milloz los qui retenen lo ale. e aço nosaltres veem
en los caçadors qui manen tenir lo ale quāt volen oir subtilmēt
vn ocell o altra saluatgina? Quant se rete lo ale: lozgue del
oir se apzopinha mes ales pts foranes: e cōseguētment milloz
pot la veu o ver lo so apzopriarse. Encara perq̃ lo ale fa so desī
lo qual so prohibeix lo oir.

¶ Perque qui lāca vn poch de sal en vn gran foch sona mēys
que si ella fos lancada en poch foch?

Si la sal deu fer so es mester que lumit tancat dins ab violē-
cia irca fora e rompe dita sal. Quant donchs la sal es lancada
dins lo gran foch / se cōsuma e crema primer lumit de aquella sal
que irca fora ab violencia: e axi no pot fer gran so com si fos lā-
cada en vn foch poch qui no ha tāt poder de cremar e consumir
axi tost: mas primer desminueix lumit el conuerteix en vapor que
exint fora ab violencia fa so.

¶ Perque la lengua en tot animal es priuada de grassesa?

Tota cosa grassa es spessa: la lengua de sa natura es rara
e spōiosa: si den esser instrumēt de gut del gustar. No cōue dōchs
la grassesa ab la compleccio de la lengua.

¶ Perque sols lome entre los altres animals torna mut?

Lome entre los altres animals torna sort: e esser mut pro-
ceex de vn mateix fundamēt del qual proceex la surditat: perque la
lengua es colligada ab l instrumēt del oir: perque es offes lozgue
del parlar. com sia aço que la natura ha fet lo parlar ordenat al
oir: de que mancant lo oir manca encara cōseguētment la loq̃la.
Encara la loquela no consisteix sols en la veu mas encara en la ar-
ticulacio de mes veus. E esser lome mut ha a mēcar de loquela:

e no ha a mancar de veu: perque encara lo mut ha veu encara q̄ no haia loquela. Perço donchs los animals bruts no han loquela: e perço no poden tornar muts.

¶ Perq̄ se ou milloz vn so fora de casa essent en casa: que essent fora de casa e venint lo so o veu de casa?

La veu o verament lo so vnit en lozgue del oir milloz se ou que quant es separat e desunit. venint donchs lo so fora casa se vnex enla cõcauitat dela casa: e perço se ou milloz. mas venint lo so de dedis a defora be que sia vnit perla cõcauitat dela casa: se ve a desunir e diuisir: e perço se ou menys.

¶ Perque lo porro aiuda ala veu? Lo porro ha vna certa humiditat viscosa purgatiua abstersiua e mūdificatiua del cano del pulmo: e perço clarifica la veu.

¶ Perque sou milloz vna veu o vn so de sus en ias que de ius en sus? Per dues raons: vna es que la veu no es alre que eximent del ayre fora del animal: reuerberant al cano dela frexura. E perque ab aquell ayre es acompanyada certa humiditat que fa layre greu: perla qual grauitat mes tost deualla que no mūta: e conseguentment milloz se ou de alt abaix que de baix en alt. La segona rao de aco es que la veu muntant naturalment: trobant layre qui resistex se repercut alli abaix. on refregant se nos ou aribe com deuallant: perque layre no fa tanta resistencia. E la causa fundamētal de tot aco es que layre de sa natura mes tost deualla que no munta.

¶ Perque la veu passa p̄ coses fermes e clares: e la cosa que es veu noy pot passar com es la lum. e deuria esser lo contrari: perq̄ la lum es mes spirtual e subtil que loir: e cõseguentmēt quel seu obiecte. que la lum es mes spitnal e subtil que la veu que es obiecte de tal oyr? La cosa que es veu no multiplica los seus raigs al veure sino perlo dret: e quant troba en aquella dretura lo nūg clar e tresparent penetra fins al vll e alli produex visio. q̄ si ella trobas vn nūg spes no tresparent no poria penetrar al vll

e consequentment nos pozia veure. De natura donchs del obiecte visual es si ell deu multiplicar la sua image al vll: que entre a/ quell e lull sia vn mig transparent: be que tal mig fos gros e spes com appar enlo vidre qui no es poros e es gros. e semblatment laygua que no es porosa molt e es moltes voltes grossa: e no / resmenys se veen les coses perlo vidre e per laygua. e es causa de la veu o so a multiplicar sa similitut al oir p mig q̄ haia porositat no obstant que sia no transparent: e per tota via e modo e no sol perla dretura com fa lobiecte dela vista. perço se ou la veu p tot loch: mas nos veu sino al dret. Digam donchs que la veu penetra perlo mig no transparent poros. e posat que tal mig no hagues en si porositats o ne hagues poques: e fos ala dretura del oir q̄ la veu no pogues be penetrar per tal mig al oir: noz es mēys encara se oiria: perque no podent passar la veu perlo dret passaria per altre loch: com es de sa rao en anar al oir per tot loch e de tota part. e aco repugna ala natura dela cosa ques veu.

¶ Perque nos ou lome en laygua ancom si veu?

Laygua es cors transparent e diapha: per on se pot veure la cosa que es en laygua. Mas essent laygua no porosa/ no pot penetrar ni lo so ni la veu per ella. e pço nos pot oir per laygua com per degut mig?

¶ Perque aquell qui ha la veu gran e alta es audace?

La veu gran e alta proceex de calor de cor com es stat dit: e dela calor del cor proceex la audacia. Encara la caliditat es causa de amplificar e alargar lo cano del pulmo: del qual proceex la gran veu.

¶ Perque lome qui ha la loquela leugera e festina es de poch intellecte e irassible e de mals costums?

Tota leugeria e festinacio proceex de sup abundancia de calentura. Tals homēs dōchs festins e leugers en la loquela son molt calts e mutables en les sues fantasies e opinions e no han lo cap stable: de que no poden hauer bon intellecte. D'altra part

De phisonomia

parlan leugerament e no consideran lo que parlan . e per aque /
sta rao son irassibles e de mals costums:perque son homēs qui
volenters enganan lamich perla vacillacio del seu intellecte que
no sta ferm. On perço essent la loquela senyal dela intencio dela
anima:tals homēs son instables e molt mobles enles sues ope /
racions .

¶ Perque lome qui ha la ven grossa e no gran es esclau del seu
ventre:e no es home qui treball:mas sols cura de simateix?

La ven grossa la qual no es gran proceex de debilitat de
virtut:que nopot insuflar molt ayre ni moure les mosques dels
pits degudament:e de aco proceex pigricia. e tals homens per sa
ponderositat no treballan .

¶ Perque lome qui ha la ven aspra es enueios : e rete lo mal
enlo seu cor?

La enueia proceex de tristicia que ha lome del be daltri. e la
causa de aco es la humoz melanconica : on perço los enueiosos
son melanconichs. Ela aspresa dela ven proue de aspredat del ca
no del pulmo:loqual se engeudra de frigiditat e siccitat de cōplec /
cio com son los melanconichs. E perque los melanconichs na
turalmēt son temerosos: perço lo mal e la iniquitat que ells han
enlo seu cor nou manifestan per temor:mas retenen la enlo cor.

¶ Perq̄ lome qui ha la ven suau com a dona es senyal de poch
saber e intellecte?

La causa de aco es stada moltes vegades dita:que lome
qui sembla al animal de poch intellecte en algun mēbr̄c o ver acte
es encara semblant adaquell enlos costums:e segons lo curs de
natura es de poch intellecte .

D Erque ha fet la natura en alguns animals frexura : e en
altres no?

Alguns animals son de calda natura qui han mester
de molt refrigerl a lur cor perque nos inflame la calor vital : per
laqual inflamacio vingues prest a mancar lumit substancial de

tal coz. Mester fo dōchs ala natura darli refrigeri per dñes vies vna ples parts cutanees / atraent layre per les arteries q̄ cōfinen ab dites porositats per refrescar lur coz . L'altra via es per miya del cano del pulmo: atrahent layre primer al cano de dit pulmo: e apres insufla aquell ayre enlo coz. Son apres algūs altres animals qui no son de tanta caloz deon no han mester tant refrigeri mas sols los basta la via de refrescar e euētar lur coz ples parts cutanees e les vies arterials. e perço tals animals no han pulmo. Encara la natura ha fet lo pulmo com a vna manta a rebze layre e rebut aquell en iustlar lo enlo coz: perço que layre no offenes lo coz per la sua frigiditat: mas primer se alteras alguntant enlo pulmo e axi alterat e dispost peruengues al coz: e aq̄ll degudament refrescas sens algun nocument.

¶ Perque algūs animals respiran o han ale e altres no. **¶** E alguns han veu e altres no?

Tot animal qui ha lo pulmo ha encara lo ale: e qui manca del pulmo māca encara de ale. perque com es stat dit enlo precedent quesit: lo pulmo tira asi layre per refrescar asi e al coz: e lo ale no es fet sino per dit pulmo. e finalment per refrescar dit coz. Son algūs animals donchs qui no han mester de pulmo ni encara de ale: mas ha los proueis la natura per altre modo Com nosaltres veem enlos peros qui no respiran: perço q̄ essent frets de natura no han mester de respiracio ni cōseguētment de pulmo. mas lanatura los ha donat certes ales les quals continuament mouen per tirar layre al seu degut refrigeri. e aco basta per conseruar la sua caloz natural la qual es molt debil. E semblantment los animals qui han pulmo han encara veu: e los qui mancan del pulmo mancan de veu.

¶ Perque alguns animals: e semblantment alguns homens poden mes lonch temps retenir lo ale que nos offeguen en laygua o per altra cosa offegatina. **¶** E alguns altres no podent star molt sens ale mes prest se offegan?

De phisonomia

Quant l'animal es mes calt de natura tant mes ha mester de refrigeri: e consequentment pot star menys sens ale: e mes tost se offega que l'ome de freda natura. e per aquesta manera l'ome peniant quant ha lo coz mes calt tant mox mes prest. e semblantment qui mox de apoplexia o de mal de gola.

¶ Perque lo pulmo del infant quant es en lo ventre dela mare es roig: e quant es nat es blanch?

La terra es causa del blâquiment del pulmo: lo qual de sa natura es roig. on perço essent la creatura en lo ventre dela mare no respira: e consequentment l'ayre no toca lo pulmo: de que roman roig com es stat creat. Mas extint fora comença a respirar e tirar l'ayre en aquell pulmo: per lo qual ayre se ve a enblanquir.

¶ Perque nax lo gras en vna certa aygua circa lo coz: essent de calda e secca compleccio: perço que la grassesa e aygua se engendra del fret: e no dela caloz?

La natura ha fet tota cosa per lo millor e a bona fi. Ha fet d'ochs l'aygua e la grassesa circa lo coz a refrescarlo e prohibirlo de inflamacio e disseccacio que vendria del feu moure continu q̄ fa en lo dilatarse e constrenyerse e dels spirits qui son en ell. Et tal grassesa e aygua se engendra dela frigiditat del ayre que inspira en aquelles parts. e dela frigiditat dela casola se continua lo coz cō si fos son tabernacle.

¶ Perque al febzos lo pols torna ales vegades gran e ales vegades spes e leuger mes que al tēps de sanitat: e deuria esser lo contrari perque la virtut es mes debil en lo malalt que en lo sa?

Lo pols reb tres differencies ensi: coes gran e poch e atant leuger. e aquestes differencies proceeren de tres causes: coes del agent que es virtut motiua: e del instrument qui es l'arteria: e dela fi que es segons la necessitat de refrescar lo coz. Ales vegades d'ochs la virtut motiua es debil mas crex la necessita del refrescar on perço no podent la virtut moure l'arteria e dilatar la granmēt es mester quel refrescar lo qual deuria fer en vna volta traēt molt.

ayre: lo faça en moltes voltes trabent aquell ayre al cor en moltes voltes: lo q̄ hauria fet si ella fos itada fort en vna volta. com acan en lo pestilenciat q̄ la virtut torna debilissima: de que lo pols es petit mas frequent e lenger per la causa d' amūt dita. Ales voltes la virtut es fort e la rteria obedient/ mas la necessitat creix del refrescar: e en aquest cas creix lo pols en totes les tres diferēcies: coes grādesa frequēcia e leugeria: posat que la caloz crescuda sia molta: p̄ q̄ essent poca socozzeria la natura al seu mester ab vna diferēcia e si li socozre lauozs ab mes diferencies: com acan al febzos qui no es pestilenciat en lo qual la virtut sia fort. Ales voltes la virtut es debil e lo instrument es inobediēt: mas la necessitat d' refrigeri es crescuda: es lauozs lo pols poch e tart mas es frequēt: cō en lo etich e cōsumpte en qui les arteries son tan endurides per la gran disseccacio/ que son inobediēts e resisten ala virtut: axi q̄ alli no li pot molt eleuar ni encara en breu tēps: on p̄co lo pols roman petit e rar. e no podent la virtut prouoir al mester seu ab leugeria e granesa: li socozre ab frequencia no aturant se entre la vna pulsa e l'altra.

¶ Per q̄ ha fet la natura lo fetge la melca e lo fel en los aīals?

La caloz natural cōtinuamēt cōsuma e disseca lumit substātiu del cors. E p̄ que ha a cōseruar la vida: es mester de restauracio. ha li dat p̄co la natura p̄mer laboca pla qual pren lo aīal lo nudrimēt. Da li dat apres lo ventrell on se ha a coure tal nudrimēt: lo q̄l cnyt es fet vigest. Cercamēt lo fetge qui haia a tirar a si la part subtil de aq̄ll lerāt la grossa: e aq̄lla pt haia a cōuertirla en q̄tre humozs: coes sanch colera fleuma e melanconia. on dela pt mes tēprada ne fa sanch: e dela pt mes calda e subtil nefa colera: e dela mes freda e humida fa fleuma: e dela mes terrestre melāconia. E p̄ q̄ la sanch ab les altres humozs no seria pur ni idoneu nudrimēt a nudrir lo cors si p̄mer no fos algūtant mūdificada de les dites humozs supflues. p̄co ha fet la natura la melca q̄ ha a tirar a si lumoz melanconica e a purar la sanch de aq̄ll. e ha fet lo

De phisonomia

fel que tir aſi la colera e purificb la ſanch de aq̄lla . Mas no ha fet algun membre qui ſia deputat a purgar la fleuma de aquella ſanch: p̄quāt la fleuma es conuertible en ſanch quāt meſter fos. e p̄co la fet paſſar enſemps ab la ſanch ales venes: e encara bui meſtar los membres quāt p̄ alḡua cauſa foſſen molt diſſecats.

¶ Perque encontinent que lome ha meniat ceſſa la fam?

La fam no es alre que vna triſta e doloroſa ſenfacio dela boca del ſtomach q̄ p̄ceer de cōſumpcio del humit ſubſtātifich cō volen alḡus: o ver del humit chilos cō volen altres: pla qual cōſumpcio toznan les parts del ſtomach rugoſes e aſpres e la vna toca l'altra: e ab aquella exaſperacio e corrugacio p̄ceer vn moui ment doloros ala boca concorrentbi la humoz melanconica de la melca que encara mes es aſpra e corrugales dites parts: on perco ve fam.

¶ Perq̄ les coſes acetofes aportan fam? Tota coſa acetoſa ha virtut diſſecatiua e conſeguentment ha virtut de exaſperar e corrugar les parts del ſtomach: deques ſeguer fam cō es ſtat dit.

¶ Perque lo ſtomach fret de compleccio milloz appetite que lo calt: mas paer menys que aquell? La frigiditat del ſtomach vneir e reſtreny p̄imer les parts del ſtomach: e per aquella com / preſſio lanca lumit ſubſtātifich e chilos: e conſeguentment ſe cor rugan e exaſperā dites pts: com noſ altres veem en vna ſponia plena d'aygua que comp̄ſta e reſtreta ix fora dita aygua e romā laſponia diſſecada e aſpra: ari ſeſdene en leſtomach fret. empero lo appetit ſeu es gran: mas paer menys: perque la digeſtio ſe fa per miſa dela caloz: laqual ſe corromp perlo fret. perque es lo cō / trari en leſtomach calt: qui per ſa caloz paer be: mas la ſua caloz diſol molta humiditat e fa correr aquella ala boca del ſtomach: perla qual roman lo appetit ſaciat: beuētſe aquella enles parts del ſtomach. E en aq̄ſta manera manca lo appetit que no es ari exceſſiu en leſtomach calt com en leſtomach fret.

¶ Perque ales voltes ve vn appetit canino q̄ quant mes lome

peritimi & ita

mēia tant mes volria meniar? L'appetit com es stat dit pro /
ceer de consumpcio de lumit substātifich del stomach: e concorrent
hi vna certa caliditat q̄ era spera e confrica les parts del stomach
ensempe. De dues causes adonchs principals perue tal appetit
cani: es vna grā frigiditat dela boca del stomach que comprimer
e exprimeix lumit substancial e chilos continuament. E l'altra rao
es vna grā caliditat ab gran euacuacio de tots los membres del
cors: per la qual caliditat essent euacuats / tiren molt del stomach
e cloen lumit substācial de aquell. On per la primera causa nos al
tres veem que los homens fleumatichs qui han molta fleuma
viscosa e vitrea en le stomach: menian desperadament e mes que
los homēs de calda natura. E pla segona causa nos altres veem
que los conualescents e los qui son molt euacuats han continua
ment fam: e be meniant no las poden tolre tant tiran fort los mē
bres circumstants lo nudriment del stomach.

*apetitum rōm
no f. tal
rōp em. rā
ut elin. ex
yor*

¶ Perque alguns animals qui stan diuern en les cauernes no
han fam ni set: on perco no mēian ni beuen de tot liuern: com son
algunes serpents? Son alguns animals qui son molt hu /
mits de humiditat viscosa e forte son de natura molt frets: que so
bzeuenit lo fret del hiuern la lur poca caloz tāt se debilita que no
pot resolre ni difsecar molta quantitat de aquell humit: ans stan
com a mig morts: e alguns pereren tant se ve a debilitar la caloz
sua. Perque donchs lumit substātifich dels membres en tals
animals nos consume en liuern dela caloz natural per debilitat
de aquell e per la viscositat del humit: perco no caen en fam com
al temps dela caloz en lo qual lur caloz natural mortificant se ve a
reuiure e cōfortar sobre lo seu humit e consegüentment consuma
aquell: en manera ques segueix fam.

¶ Perque aquell q̄ ha febra no ha lo mes teles voltes appetit?

Dela caloz natural proceeren totes les bones operacions
naturals quant es be temprada e proporcionada al seu humit:
e dela caloz preternatural se impedeixen pque es destemperada e

De phisonomia

disproporzionat al cors. Essent d'ochs la calor febril disproporzionada al stomach: impedeix la operacio del appetit e vniuersal mēt totes les opaciōs naturals q̄ son cō lo payr atraure asi lo nutriment retenintlo degut temps: e lancar fora les supfluitats.

¶ Perq̄ los infants han mēys set q̄ los iouēs ni vells: e deuria esser lo cōtrari: p̄quāt han mes fam: e la fam pue per consumcio del humit substātifich: loqual es molt mes fort e difícil de resolure que lumit rozido: dela qual consumpcio proceex set?

Aq̄sta demanda nos demana sino p̄que essent lumit rozido mes facilment resoluble q̄ lumit substātifich: p̄que no ve mes tolt set al aīal que fam: ans veem q̄ les mes voltes primer han fam que set. La solucio de aço es que la calor natural es fundada en lumit substātifich e no en lumit rozido: p̄co se fa maior cōsumcio en lumit substātifich dela calor natural q̄ del humit rozido. Mas fas maior consumpcio del humit rozido p̄la calor extrīseca e accidental que del humit substātifich. On p̄co nosaltres veem que en lestiu ve mes set que fam: p̄que la calor extrīseca es maior e pus fort que la calor natural: laq̄l calor extrīseca rarifica difseca e cōsuma atraent asi lumit rozido p̄lo cors: de que p̄ceex set: p̄que no es axi subtil abil e resolubla lumit substātifich dela calor de fora p̄ la forza cō lumit rozido. Mas en liuern se fortifica la calor natural dins tal humit substātifich: on p̄co se fa grā consumpcio de aquell: de que segueix gran fam. e fas poca resolucio del humit rozido: on se fa poca set. Encara en aço aiudā les humiditats que son retācades a liuern enlo cors que phiberen la set. Si d'ochs la calor natural fos egualment aplicada al humit rozido e a lumit substātifich: seguiries be que p̄mer degues venir set q̄ fam: mas p̄que mes se aplica a lumit substātifich enlo q̄l es fundada: e no en lumit rozido: p̄co ans ve fam que set. Digā donchs que linfant ha mes fort la calor natural: e lumit substātifich mes subtil que les altres: p̄co encorre mes fam. E perque ha molt humit rozido essent humit de natura: perco atant li ve set.

¶ Perq̄ los vells han mes set quels iouens: e deuria esser lo cōtrari: pque lo vell abūda de molta humiditat cōtinuamēt irroza e humecta los membres? En lestomach dels vells abūda vna certa flegma nitrosa que continuamēt disseca e beu lumit rorido de aquells: on sesdeue que en los vells abunda molta humiditat: nozesmenys aquella conquista vna nitrositat que continuamēt disseca lumit rorido: e consequentment fa set.

¶ Perque com lome mema li ve set? Lo meniar beu enfi lumit rorido com fa la spōia en laygua: e axi se ve a dissecar aq̄ll humit e causa set.

¶ Perque ales vegades per inspiracio del ayre fret com es a refretar sobze laygua freda mata la set? Ales voltes layre proceet de inflamacio e grā calor deles parts spituales: ples quals se disseca lumit rorido del stomach: e indueix encara inflamacio en aq̄ll. e pco leuant aquella calor dels mēbres spituales mediant la inspiracio del ayre fret: se ve a leuar encara la inflamacio de tal stomach e la causa que consuma lumit rorido de aquell.

¶ Perque lo vinagre apaga la set? Dues son les causes q̄ fan venir set: vna es cōsumpcio del humit rorido com es stat dit. l'altra es calor e inflamacio induida en la boca del stomach: dela qual encontinent proceet set. e no faria set si pmer nos inflamas e rescaldas dit stomach: per la qual inflamacio se indueix vna trista sensacio que no es alre q̄ set. pque axicō lafam no es alre que calor corrosiua dela boca del stomach que pceet p cōsumpcio del humit substātific mediant la frigiditat induida dela humoz melāconica: axi la set no es alre q̄ vna calor inflamativa que proceet per cōsumpcio del humit rorido p miya dela inflamacio que es induida de aq̄lla calor o ver dela part circumstant de tal stomach: o per calor extrinseca. Lo vinagre dōchs essent fret remou la infla-
fin

¶ Perque tallades les venes que son apres les temples torna

*fini en ista
trona stoi*

De phisonomia

lome steril? La sperma segons la mes pt dela sua corpulen-
cia deualla del ceruell p miya teles venes que son circa les tēples
perço tallades aquelles no pot deuallar aquella humiditat dela
testa. no deualla donchs pfetament dita humiditat als lochs de
la generacio: deque nos pot fer perfeta generacio: de on roman
lome steril.

¶ Perque posant coses narcotiques e stupefactiues sobre los
testicols torna laial steril? Les coses stupefactiues inspissan
los spirits del mēbre e alteran la sua cōplecio: en manera q̄ desmi-
nueixen la calor sua natural: e oppilan los meats e les vies on de-
uallan los spirits e les altres humiditats. Posant p̄co les coses
stupefactiues sobre los testicols: com es lopi e la mandragola e
sembltās coses: se oppilā e restrēyen les vies ples q̄ls deualla la
spma als testicols e altera la sua cōplecio: enari q̄ no poden dar
vera forma plifica en aq̄lla spma: posat encara quey pogues de-
uallar. be que aristotil vulla que la forma plifica dela spma nos
prenga en los testicols: mas en los vasos spermatichs inuoluts
on perço vol que la frigiditat e stupor deles coses stupefactiues
peruinga fins als vasos o verells inuoluts: e prohibesca la ge-
neracio per aquella manera que es stat dit: posant la spma en los
testicols com vol galien.

¶ Perq̄ quāt los rustechs volen q̄ se engēdre vn anyell mascle
ligan lo collo squerre del molto: e quant volen femella ligan li lo
dret? Lo mascle es mes calt q̄ la fembra: on p̄co les mes vol-
tes lo mascle se engēdra en lo costat dret e la fembra en lo squerre.
La semēt donchs q̄ va al collo dret es molt mes calt que aq̄lla
qui va al squerre: e p̄co es causa a produir lome mascle. Ligant
dōchs lo collo squerre tota la semēt ab lo spit genitiu corre al dret
on pren calētura e vigor molta: q̄ es causa de pduir lo sexo viril.

¶ Perq̄ algūs infants semblā al pare e altres ala mare: e appar
q̄ tot fetus deuria semblar al pare: perq̄ la semēt del pare cōcorre
cō actiu e formal: e la semēt o ver les mestruēs dela mare concoz/

et no nisi
at

ren com a passiu e material: e tota similitut es p rao del formal e no del material? Facil cosa seria absolre aq̄st quesit tenint la opinio de galien: loq̄l vol q̄ no sols la sp̄ma del home cōcozrega ala ḡnacio del fet̄: mas encara aq̄lla dela fembra: e vol q̄ les dos sp̄mes concozreguessen actiue et passiue: coes formalment e materialmēt: es deuenit̄ q̄ la sp̄ma del home hagues mes del formal e actiu e aquella dela fembra hagues mes del material e passiu. Mas aristotil vol q̄ solamēt la sp̄ma del home concozrega actiu e formalmēt: e la mestrua dela fembra concozrega passiu e materialmēt: e q̄ la sp̄ma dela fembra p nozes concozrega ala ḡnacio: perq̄ ala veritat no es sp̄ma: mas es vna supfluitat q̄ sols fa que la matrica tire e abraße la sp̄ma del home pla delectacio que sent la fembra en lacte del coit. Mas aco no es necessari segons ell: perque es be possible q̄ la fembra conceba rebēt la sement del home sens q̄ ella se corrōpa. e segōs aquesta via de aristotil es molt mes dificil absolre cō la creatura sembla ala mare. Digā dōchs segōs aristotil q̄ p tres causes pot semblar la creatura ala mare. La vna es per alḡna fortissima constellacio que regna en aq̄lla hoza dela concepcio per la mare e no plo pare: pla qual impmeix en lo fet̄ la image e similitut de tal mare: com diu tholomeu q̄ les cares e figures de aq̄st mō son s̄biectes en aq̄lles del cel. La segona causa es la fort imaginacio q̄ ha la fembra en aq̄ll acte: per la qual se imprimeix la figura segons aquella specia que ella ha en l'entenimēt. La terca causa es vna gran debilitat dela virtut infor matiuā dela sp̄ma del home: que lauozs no podēt aquella virtut p̄duir la similitut e figura del pare en la mestrua dela fembra: per accident p̄dueix la forma ala qual es mes inclinat dit mēstruo. E aco basta quant en aquest cap: be que molts altres quesits si poguessen aportar bastān al present: e posam fi ala obra. *mei tholomei casoni firiēt*

¶ Son stāpada la present obra en Barcelona: per *Dere* posa.

E acabada a .xx. de Noembre Any. MD. cccc. lxxxix. *emta vezadie*

Exto opusculum terminabit.

HISTORIA
MUSEO
REAL ACADEMIA

aperturam sanino. fo. 20. 106.
apoplexie fo. 25.
alvum tonitruis fo. 89.
animi ad quiescentiam fo. 89.
aperturam sanino. fo. 105.

Molt magnifici Senyor
Molt magnifici Senyor
Molt magnifici Senyor

Senyor molt magnifici Senyor

et coxyl es la randa fo. 43. 19.
del vit es la hora. fo. 45. 4.
receptioni fo. 19. 43.
romi fo. 25.
capilli fiat plani fo. 79.

digestivi fo. 13.

20ya foes y la pmissa fo. 42.

abrietati fo. 14. 19.
empyaz la fo. 43.

Stomari humiditati fo. 12.
fudori fo. 31.
ut fudori fo. 33. 35.
fili fo. 107.

fatigacioni ex exercitio fo. 25.

impinguat fo. 20.
indigestioni fo. 25.

Visioni sem. fo. 83. 80.
visioni sem. fo. 81. 85. 84.
visioni sem. fo. 80.
veteri figido fo. 25.
veteri figura o robur la randa fo. 37.
veteri ter bula fo. 38.
veteri. 38. 39.
veteri. 38. 39.
veteri. 38. 39.
veteri. 38. 39.
veteri. 38. 39.

lepra fo. 12.
lepra fo. 25.
motu no e ratoris fo. 27.

propiti fo. 7.
propiti fo. 25.

varius fluxus sanguinis fo. 90.

verus fo. 25.

ventumis equinosis fo. 20.
ventumis rabiei fo. 42.

